

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
Fakulta mezinárodních vztahů

DISERTAČNÍ PRÁCE

2007

Klára Jurčová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
Fakulta mezinárodních vztahů

Studijní program: Mezinárodní ekonomické vztahy
Obor: Evropská studia

Doktorská disertační práce:

**Čínská ekonomika po vstupu do WTO – aktuální vývoj
(s důrazem na vývoj obchodních vztahů s EU v kontextu globální
ekonomiky)**

Autor: Ing. Klára Jurčová

Školitel: doc. Ing. Čestmír Konečný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Čína po vstupu do WTO – aktuální vývoj“ vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu použité literatury.

V Praze dne 10. prosince 2007

.....
Podpis

Předmluva a poděkování

Tato práce je zaměřena na aktuální vývoj v Čínské lidové republice po jejím vstupu do Světové obchodní organizace v prosinci 2001. Navazuje na diplomovou práci „Čínská ekonomika na prahu nového tisíciletí“, kterou jsem obhájila v roce 2002 v rámci zakončení inženýrského stupně studia. Diplomová práce byla zaměřena převážně na reformní období před vstupem Číny do WTO a na stav ekonomiky před tímto mezníkem.

Cílem disertační práce není tedy zacházet příliš do historie čínských reforem, ale soustředit se spíše na jejich výsledky, na vývoj v posledních šesti letech a na perspektivy vývoje ekonomiky jako celku a ve vybraných sektorech pak zejména z pohledu Evropské unie. Jedním z důvodů je fakt, že pokud jde o sled reformních událostí v 80. a 90. letech minulého století, existují v současné době i v českém jazyce tituly, které toto období analyzují.¹ Co však nyní chybí, je ucelený rozbor aktuálního vývoje, který je pro podnikatelskou činnost a vzájemné obchodní styky mezi EU a Čínou, respektive Českou republikou a Čínou, významný.

Práce vychází zejména ze studií mezinárodních organizací, které jsou velmi aktuální a ucelené, a dále z vybraných časopisů a odborných periodik (viz Seznam použité literatury). Převážná většina těchto publikací je volně dostupná na internetu. Důvodem užití zdrojů mezinárodních organizací je zejména snaha o širší pohled na události posledních let v reformující se Číně.

Při psaní jsem čerpala i z vlastních zkušeností získaných v Číně, kde jsem dva roky (2004-2005) působila v pobočce české společnosti na pozici obchodní ředitelky a zástupkyně generálního manažera. Mým hlavním úkolem bylo odstartovat podnikání na čínském trhu, jak pokud jde o obchodní, tak i výrobní činnost.

Děkuji svému školiteli, Čestmírovi Konečnému, který pro mě byl v průběhu studia na doktorském stupni velkou oporou. Mým rodičům a mému manželovi patří velké díky za trvalou a neutuchající podporu ve studiu.

¹ Z česky psané literatury v rámci VŠE lze zmínit: 1) Znamenáček, Martin: Čínská ekonomika – hlavní změny a perspektiva, VŠE, 1996, 2) Sereghyová, Jana: Vybrané institucionální a strukturální aspekty otevírání čínské ekonomiky, Professional Publishing, 2003.

Obsah

Předmluva a poděkování	iv
ÚVOD	1
TEORETICKÁ VÝCHODISKA A POUŽITÉ METODY	4
<u>1 PŘED 11. PROSINCEM 2001 – HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ A VÝVOJ ČÍNSKÉ EKONOMIKY PŘED VSTUPEM DO WTO (KONEC 70. LET – 2001)</u>	8
1.1 SHRNUÍ REFORM PŘED VSTUPEM DO WTO	8
1.1.1 POČÁTEK A PRŮBĚH REFORM	8
1.1.2 JEDNOTLIVÉ SEKTORY ČÍNSKÉ EKONOMIKY	10
1.1.3 VÝSLEDKY REFORM – CELKOVÝ STAV ČÍNSKÉ EKONOMIKY PŘED VSTUPEM DO WTO	35
1.2 HISTORIE JEDNÁNÍ O VSTUPU DO WTO	54
1.2.1 WTO A OBECNÉ PRINCIPY V KONTEXTU ČÍNY A JEJÍHO ČLENSTVÍ	54
1.2.2 WTO A ČÍNA	56
1.2.3 KONKRÉTNÍ ZÁVAZKY VYPLÝVAJÍCÍ Z DOHODY EU-ČÍNA – PŘÍSTUP NA TRH	57
1.3 HISTORIE DIPLOMATICKÝCH A OBCHODNÍCH VZTAHŮ S EU (DO 2006)	62
1.3.1 30. VÝROČÍ DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ	62
1.3.2 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY	72
1.3.3 PROJEKTY EU V ČÍNĚ, DELEGACE EK A OBCHODNÍ KOMORA EU V ČÍNĚ	77
1.4 ANALÝZA – STAV REFORM PŘED VSTUPEM DO WTO	80
1.4.1 CELKOVÁ SITUACE PŘED VSTUPEM DO WTO – SHRNUÍ	81
1.4.2 SOUHRN VÝSLEDKŮ STUDÍ O EFEKTECH VSTUPU ČÍNY DO WTO	85
<u>2 PO 11. PROSINCI 2001 – REFORMY V PŘECHODNÉM OBDOBÍ A VÝVOJ ČÍNSKÉ EKONOMIKY (2002-2006)</u>	88
2.1 MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ A DOMÁCÍ HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA OBECNĚ	88
2.1.1 MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ	90
2.1.2 ZEMĚDĚLSTVÍ	95
2.1.3 PRŮMYSL	98
2.1.4 ENERGETIKA A UDRŽITELNÝ ROZVOJ	107
2.2 SITUACE V JEDNOTLIVÝCH SEKTORECH EKONOMIKY (Z POHLEDU EU)	113
2.2.1 BANKY A FINANČNÍ TRHY	113
2.2.2 OSTATNÍ SLUŽBY	122
2.2.3 OBCHOD SE ZBOŽÍM	131
2.2.4 HORIZONTÁLNÍ TÉMATA	140
2.3 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY	143
2.3.1 DYNAMIKA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU PO ROCE 2001	143
2.3.2 ČÍNA A JEJÍ POSTAVENÍ V SOUČASNÉ ASI	151
2.3.3 ČÍNA A HLAVNÍ GLOBÁLNÍ HRÁČI (AKTUÁLNÍ TÉMATA), INDIE A AFRIKA	170
2.4 ANALÝZA – KONEC PŘECHODNÉHO OBDOBÍ A ZAČÁTEK NOVÉHO	181
2.4.1 CELKOVÁ SITUACE PO SKONČENÍ PŘECHODNÉHO OBDOBÍ	182
2.4.2 POROVNÁNÍ PŘEDPOVĚDÍ NA EFEKTY VSTUPU ČÍNY DO WTO S REALITOU	184

3.1 POHLED ČÍNY	188
3.1.1 JEDENÁCTÝ FYP	188
3.1.2 VÝZVY „POST WTO PŘECHODNÉHO“ OBDOBÍ PRO DOMÁCÍ EKONOMIKU	189
3.1.3 NPC 2007, „BEIJING OLYMPICS 2008“ A „SHANGHAI EXPO 2010“	196
3.2 Z POHLEDU HLAVNÍCH OBCHODNÍCH PARTNERŮ (EU, USA, JAPONSKO)	199
3.2.1 CO ZBÝVÁ DOTÁHNOUT V RÁMCI PŮVODNÍCH UJEDNÁNÍ A JINÉ PROBLÉMOVÉ OBLASTI	199
3.2.2 PŘÍLEŽITOSTI A DALŠÍ OTEVÍRÁNÍ NAD RÁMEC PŮVODNÍCH UJEDNÁNÍ	201
3.2.3 NOVÁ STRATEGIE EU	204
3.3 ODHADY BUDOUCÍHO VÝVOJE	208
3.3.1 ODHADY MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ – MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ ČÍNY	208
3.3.2 BUDOUcí VÝVOJ ČÍNY V RÁMCI SVĚTOVÝCH OBCHODNÍCH VAZEB	211
3.4 ZÁVĚREČNÁ ANALÝZA	213
3.4.1 KONKURENČNÍ VÝZVA A SVĚTOVÉ OBCHODNÍ VAZBY	213
3.4.2 ANALÝZA SWOT	216

ZÁVĚR **217**

Doslov	221
Seznam použité literatury	222
Seznam zkratk	236
Seznam tabulek	239
Seznam grafů	242
Příloha č.1: Mapa Číny	243
Příloha č.2: Základní údaje o Číně 2006 (2005)	244
Příloha č.3: Politický systém a struktura čínské vlády	246
Příloha č.4: ČR-Čína – základní nástin obchodních vztahů	247
Příloha č.5: Česká transkripce z pinyin	257
Příloha č.6: Nerovnováha mezi provinciemi: ekonomické ukazatele 2004 (2003)	258
Příloha č.7: Členství vybraných zemí v ASEM a ostatních asijských seskupeních	259

ÚVOD

Tato disertační práce se zabývá aktuálním vývojem čínské ekonomiky od vstupu Číny do WTO v prosinci 2001 na základě situace před tímto mezníkem, tedy na základě rozboru reformního procesu 80. a 90. let, a vlivem tohoto vstupu na domácí i světovou ekonomiku. Důraz je přitom kladen na vztahy EU a Číny, nejsou však opomenuty ani vztahy k dalším důležitým centrům světové ekonomiky.

Pakliže byla Čína v minulosti pro rozvinuté země spíše zajímavostí, za posledních 10 let se její vývoj stal každodenním tématem téměř všech sdělovacích prostředků, podnikatelských i vědeckých komunit a politických činitelů ve většině zemí. Obzvláště po roce 2001 se vzájemná propojenost Číny se světem znásobila a Čína je na dobré cestě stát se na základě ekonomického rozvoje světovou velmocí podle obecně známé předpovědi – „21. století patří Číně“. Zda se tato předpověď naplní, kdy a v jaké podobě, je jednou z otázek, kterým se tato práce věnuje.

Čína se v roce 2005 stala 4. největší ekonomikou světa a do roku 2008 pravděpodobně dosáhne ještě o jednu pozici výše, je třetí mezi největšími obchodními mocnostmi s 6% podílem na světovém obchodě a růst HDP během 10. pětiletého plánu (Five Year Plan – dále jen FYP) byl záviděníhodný.² Přes nesporný úspěch na poli ekonomického vývoje a snížení agregátní chudoby, zůstává nedořešena řada problémových, převážně sociálně-ekonomických, aspektů rozvoje, které si vyžadují trvalou pozornost vládních struktur.

Aktuální reformy v Číně úzce souvisí s jejím vstupem do WTO a ukončením přechodného období k datu 11. prosince 2006. Tato práce sleduje vývoj do března 2007, kdy se sešel čínský parlament a definoval v návaznosti na poslední pětiletý program z počátku roku 2006 základní cíle pro nadcházející období, včetně schválení řady důležitých zákonů.³

Práce abstrahuje od politických aspektů vývoje Číny, což je téma vyžadující rozsáhlejší analýzu historického vývoje a čínských specifik, která by přesahovala její rámec. Hlavním cílem práce je rozbor rozvoje Číny převážně z pohledu ekonomického. Informace o vládní struktuře a ostatní témata, která jsou nezbytná pro pochopení ekonomického vývoje posledních let, jsou uvedena v rámci příloh.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se zabývá obdobím před vstupem Číny do WTO,⁴ druhá se zabývá pětiletým přechodným obdobím a třetí obdobím po ukončení přechodného období.

² Údaje o HDP a další z něj vycházející v 1. kapitole, pokud není uvedeno jinak, neberou v potaz přepočtení HDP z roku 2005 zpětně do roku 1993. Novým údajům je věnována zvláštní část v rámci podkapitoly 2.1.1 a jsou použity až od 2. kapitoly.

³ V některých případech je ve třetí kapitole zmíněn i nejaktuálnější vývoj do prosince 2007.

⁴ U historie vztahů Číny s EU byla časová řada v rámci uceleného pohledu prodloužena až do roku 2006.

První kapitola rozebírá sled historických reforem a jejich výsledky v jednotlivých sektorech ekonomiky a nastiňuje základní problémy, které rychlý hospodářský rozmach čínské ekonomiky způsobil.⁵ Dále jsou zde rozebrány základní principy fungování WTO, historie jednání o vstupu a výsledná ujednání ve formě závazků Číny vůči stávajícím členům WTO. V poslední části první kapitoly jsou popsány hlavní mezníky ve vývoji vzájemných vztahů EU a Číny, včetně obchodních vztahů, a dále základní smluvní rámec a činnost EU na území Číny.⁶ Závěr první části je věnován analýze stavu ekonomiky Číny před vstupem do WTO a její připravenosti na vstup.

Druhá kapitola je zaměřena na vývoj po 11. prosinci 2001, tedy na jednotlivé reformní kroky související se vstupem do WTO, a na plnění závazků, ke kterým se Čína mezinárodní obchodní komunitě zavázala. Nejprve jsou zde probírány obecné aspekty makroekonomického vývoje, průmyslu a zemědělství, a dále též pro Čínu velmi aktuální téma udržitelného rozvoje. V další části jsou detailně rozebrány vybrané segmenty ekonomiky od bankovního sektoru až po kosmický a letecký průmysl. Segmenty jsou vybrány podle zaměření pracovních skupin, které v Číně pravidelně jednají pod záštitou Evropské obchodní komory (dále jen EUCCC). Popsán je dále vývoj zahraničního obchodu v letech 2002-2006, postavení Číny v rámci asijského regionu a pohled z pozice nejdůležitějších obchodních partnerů – EU a USA. V rámci této části je probrána dynamika regionálních obchodních sdružení – „Association of Southeast Asian Nations“ (dále jen ASEAN), „Asia-Pacific Economic Cooperation“ (dále jen APEC) a také obchodní vztahy s Tchaj-wanem. Nechybí ani velmi aktuální téma Indie, která je často s Čínou srovnávána, a také rozbor rozvoje vztahů Číny s africkým kontinentem. V poslední části druhé kapitoly je provedena analýza pokroku v ekonomických reformách v přechodném období a porovnání předpovědí efektů vstupu Číny do WTO s realitou.

Tématem závěrečné části je vývoj čínské ekonomiky do současnosti a výhled do budoucna. Nejprve je probrán poslední, tedy 11., pětiletý plán v návaznosti na předchozí a aktuální výzvy, které Čínu očekávají v nadcházejícím období, jak v oblasti ekonomické, tak v oblasti sociální. Zvláštní část je věnována výsledkům zasedání čínského parlamentu v březnu 2007 a dopadu pořádání pekingských olympijských her v roce 2008 a výstavy EXPO v Šanghaji⁷ v roce 2010, které samy o sobě ovlivňují některé aspekty vývoje a jsou projevem stoupajících ambicí Číny na poli světového obchodu a politiky. V druhé části třetí kapitoly jsou rozebírány

⁵ Vzhledem k tomu, že pochopení výsledků reforem před vstupem Číny do WTO je klíčové pro následný rozbor dalších reformních kroků a zejména vlivu vstupu Číny do této organizace, je tato část vcelku obsáhlá. Důvodem relativní obsáhlosti je také přehled základních WTO principů, předstupních jednání a popis vývoje vztahů EU a Číny, což jsou také témata klíčová.

⁶ Obchodní vztahy ČR-Čína jsou rozebrány v Příloze č 4.

⁷ V textu je použita česká transkripce s čínským přepisem (pinyin) v závorce. Čínský přepis u následujících názvů není dále uváděn: Peking (Beijing), Šanghaj (Shanghai), Hongkong (Xianggang) a Tchaj-wan (Taiwan).

oblasti, které z pohledu obchodu a členství ve WTO mají být dořešeny, a dále oblasti, které nebyly ovlivněny dohodou o vstupu do WTO, ale které mohou napomoci nejen rozvoji zahraničního obchodu, ale zejména efektivnímu fungování domácí ekonomiky. Podkapitola je zakončena novou strategií EU vůči Číně. Zmíněny jsou též příležitosti, které nabízí pro evropské podniky liberalizovaný čínský trh. Poslední část závěrečné kapitoly je věnována výhledům budoucího ekonomického vývoje v Číně v rámci světových obchodních vazeb a závěrečné analýze. V rámci této analýzy je proveden rozbor světových obchodních vazeb v souvislosti s nástupem Číny, včetně struktury zahraničního obchodu Číny, a také analýza SWOT vztahů EU-Čína.

V závěru je shrnut cíl této práce, který je členěn na tři oblasti.

- 1) **Růst a governance.** Čínská ekonomika z pohledu vstupu do WTO i z pohledu přijatých a probíhajících reforem. (Práce se v tomto ohledu zabývá zejména dopady vstupu Číny do WTO a zamýšlí se též nad načasováním vstupu do WTO. Předmětem rozboru je též stav řešení vnitřních rozporů vývoje.)
- 2) **Multilaterální obchodní systém** a zapojení Číny do jeho rámce. (V rámci tohoto tématu práce zkoumá, zda je Čína hrozbou pro EU a ostatní obchodní partnery či jejich „motivátorem“ a dále se věnuje vývoji struktury ZO po roce 2001. V tomto ohledu je zajímavá i současná a budoucí role Číny v rámci Katarského kola jednání (DDA))
- 3) **Globální kontext** čínského vzestupu. (Práce rozebírá, v čem ovlivňuje Čína současný globalizovaný svět nejvíce, a pokouší se definovat oblasti, které jsou určující pro udržitelný rozvoj Číny a globální rovnováhu. Globální pohled také zkoumá, kdo jsou vítězové a kdo poražení, pokud jde o Čínu jako globálního hráče a konkurenta.)

V rámci těchto témat budu zkoumat následující teze:

Teze č. 1: Vstup do WTO byl klíčový pro governanci Číny a její růst.

Teze č. 2: Čína je pozitivním přínosem pro světové obchodní vazby.

Teze č. 3: Dvacáté první století patří Číně.

Úvod samotné práce bude věnován jejím teoretickým východiskům a metodologii práce.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA A POUŽITÉ METODY

Teoretická východiska jsou v rámci celkového zaměření práce rozdělena do tří tématických okruhů.

Vnitřní governance a domácí ekonomika, zdroje růstu. Světová banka definuje governanci následovně: „tradice a instituce, které vládní představitelé používají k vládnutí pro obecné blaho.“ Skládá se tedy ze tří částí:

- způsob výběru, monitorování a obměny vládních představitelů
- schopnost vlády efektivně spravovat zdroje a implementovat kvalitní projekty
- respekt obyvatel a státu k institucím, jež spravují ekonomické a sociální procesy

Rozhodnutí o vývoji čínské ekonomiky jsou většinou přijímána na politické úrovni. Centralistický přístup je, pro mnohé pozorovatele možná paradoxně, pozitivem z hlediska efektivnosti a přímočarosti řízení.⁸

Zapojení Číny do multilaterálních obchodních vazeb a mezinárodní ekonomická governance. Multilateralismus je někdy chápán jako synonymum pro globalizaci. Brůžek a kol. (2003) chápe vymezení multilateralismu následovně:

„negativně – jako funkci stupně diskriminace v obchodní politice státu (skupiny států) a průměrné výše ochranných opatření proti volnému pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob

a

pozitivně – jako funkci stupně liberalizace vnějších vztahů státu (skupiny států) a rozsahu, ve kterém obchodní režimy zemí předpokládají volný obchod, resp. volný pohyb kapitálu a osob.“⁹

Dále tvrdí, že „multilateralismus vede k univerzalizaci světové ekonomiky, tj. k propojování a k růstu soudržnosti jednotlivých částí světového hospodářství. Hlavním nástrojem multilateralismu jsou mnohostranná obchodní jednání v rámci Světové obchodní organizace (WTO) a v jejich důsledku multilaterální liberalizace obchodu zbožím a službami.“¹⁰ Čína se v průběhu reformy rozhodla vydat cestou multilateralismu, tedy požádala opětovně o členství ve WTO, což přineslo bezpočet implikací pro ekonomickou governanci.

⁸ Musíme však brát v úvahu i jakousi živelnost místních vlád, které svou činností nepochybně přispěly k posunu v reformách. Tuto činnost však nelze, především v počátečních fázích, považovat za projev centrálního řízení. Problematika je probrána v úvodní kapitole podrobněji.

⁹ Brůžek a kol. (2003), str. 88

¹⁰ Tamtéž.

Podle stejné publikace působí paralelně s procesem multilateralismu (někdy i proti němu) proces fragmentace, tedy proces rozkladu na menší ekonomické celky.

„Regionalismus lze charakterizovat jako takovou obchodní, resp. hospodářskou politiku státu, která vede k liberalizaci vztahů mezi zeměmi (snižování obchodních bariér a překážek pro pohyb výrobních faktorů) a přispívá tak k vytváření těsnějších vazeb mezi několika národními státy, k jejich vzájemné integraci.“¹¹ Příkladem může být regionální spolupráce Číny v rámci „China-ASEAN Free Trade Area“ (dále jen CAFTA).

Podle teorie se v mezinárodním měřítku vyskytují tři typy regionů: makroregiony (např. USA a zbytek amerického kontinentu či JV Asie) – Čína je někdy také chápána jako samostatný makroregion; regiony (EU); subregiony („Greater China“ – Velká Čína)

Brůžek a kol. (2003) připouští, že „na národní úrovni může regionalismus podněcovat legislativní reformy a napomáhat tak otevření ekonomiky globalizaci. Může vystupňovat politiku stability a kredibility členských států, která je důležitá pro přilákání investic. Jde o druhotný efekt, jelikož podpora takových investic je hlavním motivem regionálních ujednání, především v rozvojových zemích.

Regionalismus je ale těžko ospravedlnitelný ve všeobecně otevřeném obchodním prostředí, kdy vede spíše k omezení obchodu. [...] rostoucí regionalismus může ohrozit mnohostrannou liberalizaci tím, že představuje potenciální nebezpečí vzniku obchodních válek mezi regionálními bloky či skrytou snahu silných seskupení vnucovat svou vůli slabším hospodářským subjektům. [...] Regionalismus působí odstředivě – proti multilateralismu.“¹²

Odpovědí je podle odborníků tzv. otevřený regionalismus. První pojetí je chápáno jako kompatibilní s pravidly WTO: rostoucí regionální integrace na základě společného zájmu zúčastněných zemí, avšak ve shodě s právními požadavky mnohostranného obchodního systému. Druhé pojetí představuje odstraňování bariér obchodu uvnitř regionálních uskupení doprovázené na více méně stejné úrovni a ve stejném časovém harmonogramu snižování obchodních bariér vůči nečlenským zemím.

V oblasti ekonomické governance se objevuje nová role státu, který „ztrácí význam jako řídicí nástroj, protože jeho vliv klesá spolu s mizejícími překážkami. Jeho hospodářsko-politická úloha je omezena zvýšenou pohyblivostí výrobních faktorů. Státu zůstávají už jen základní funkce (např. infrastruktura). Úloha státu se však nezmenšila, jen se změnila na úkor tradičních oblastí. V tržním mechanismu se úloha vlády posouvá k vytváření prostředí pro soukromé podnikání, přičemž se jedná o větší spoléhání se na tržní síly.“¹³

¹¹ Brůžek a kol. (2003), str. 89

¹² Tamtéž, str. 90-91.

Role Číny v současném globalizovaném světě a global governance. Martin Ehl tvrdí, že definice globalizace neexistuje, ale popisuje ji jako „jev, který obsahuje masovost (investic, konzumu, moderních technologií), individualizaci (komunikace, spotřeby), otevřenost (demokratizaci, volný trh, kritiku všeho předcházejícího), rychlost (přenosu informací, finančních toků) a neustálé prohlubování a rozšiřování výše zmíněného stále větší rychlostí. Přičemž obchod (obchodníci a manažeři) využívá tohoto fenoménu nejvíce, nejlépe a nejefektivněji.“¹⁴

Podle jiné definice znamená globalizace to, „že trhy, investice a mezipodnikové vztahy jsou stále méně určovány národními hranicemi. To vše díky nadnárodním společnostem, FDI, společným podnikům, společnému výzkumu a vývoji či technologickým licencím.“¹⁵

Stejný autor vymezuje hlavní projevy globalizace následovně:¹⁶

- soustředování přímých zahraničních investic, což vede k nadvládě financí nad výrobou
- rostoucí význam vědění a odborných systémů
- rostoucí počet a význam nadnárodních společností
- vznik skupiny mezinárodních obchodníků
- rozvoj nadnárodní hospodářské diplomacie
- klesající význam moci národních států v tradičních oblastech
- zvyšování závislosti států na zahraničním obchodě a FDI.

Velmi důležitá role je připisována nadnárodním korporacím, které hrají v mezinárodním obchodě nezastupitelnou úlohu. Hledají levné zdroje surovin, nejlevnější výrobní náklady a využívají z hlediska prodeje nejschopnějších trhů.¹⁷

K řešení negativních projevů globalizace musí přispět soukromé (zejména nadnárodní) společnosti, státní subjekty a mezinárodní organizace, např. WTO.

Pokud jde o postavení Číny v globalizovaném světě, existuje řada starších či novějších teorií, které odhadují budoucí vzhled světového hospodářství, např. teorie BRIC. Tato teorie považuje potenciál Brazílie, Ruska, Indie a Číny natolik významný, že se mají stát do roku 2050 nejdominantnějšími ekonomikami, aniž by se jednalo o politické či obchodní seskupení.

Metodologie práce je vzhledem k tématu, tedy studiu aktuálního vývoje na základě vývoje historického, orientována převážně na analýzu. Nezbytným předpokladem je však sběr informací a jejich srovnání. Metodologie byla tedy v souhrnu použita následující:

¹³ Jeníček, Vladimír: Globalizace a světová ekonomika, Acta Oeconomica Pragnesia, 6/2002, Globalizace, str. 12

¹⁴ Ehl, Martin: Globalizace aneb svět je placatý, Mezinárodní politika 10/2006, str. 4

¹⁵ Jeníček, Vladimír: Globalizace a světová ekonomika, Acta Oeconomica Pragnesia, 6/2002, Globalizace, str. 9

¹⁶ Tamtéž, str. 10.

¹⁷ Tamtéž, str. 13.

- kompilace (sběr a uspořádání informací o vývoji čínské ekonomiky)
- srovnávání (situace před vstupem do WTO a pět let poté – z ekonomického hlediska a z pohledu obchodních partnerů – členů WTO)
- analýza (možných projekcí vstupu do WTO, plnění závazků souvisejících se vstupem a reálné situace v roce 2007 včetně makroekonomické analýzy, struktury ZO a možného dalšího vývoje); analýza vztahů EU-Čína (SWOT analýza)

1 PŘED 11. PROSINCEM 2001 – HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ A VÝVOJ ČÍNSKÉ EKONOMIKY PŘED VSTUPEM DO WTO (KONEC 70. LET – 2001)

1.1 Shrnutí reformy před vstupem do WTO

1.1.1 Počátek a průběh reformy

Čína se historicky po dlouhou dobu řadila mezi nejrozvinutější světové ekonomiky. Do konce 17. století se její podíl na světovém HDP (podle PPP – parity kupní síly) pohyboval kolem 25 %. V roce 1820 dosáhl dokonce na 33 % světového HDP. Poté se však ekonomika vnitřně zhroutila, na rozdíl od ostatních světových velmocí, a v roce 1950 se podíl na světovém HDP snížil na 5 %.¹⁸¹⁹

Celé tři dekády od založení Číny (ČLR) v roce 1949 realizovala čínská vláda politiku socialistického ekonomického rozvoje, jenž byla založena na centrálním řízení a alokaci zdrojů administrativními opatřeními. Na konci 70. let byl tento přístup vyhodnocen jako déle neudržitelný a přišel čas zásadní přeměny ekonomického systému.

Snaha Číny o zásadnější rozvoj ekonomiky odstartovala v roce 1978, kdy se na 3. plenárním zasedání 11. sjezdu Komunistické strany Číny (KSC) rozhodlo o započítí hospodářských reform. V této době, tedy v roce 1979, byl HDP Číny na úrovni 177 mld. USD (v cenách roku 2002) a HDP na obyvatele činil 183 USD (ve srovnání s rokem 2002 po vstupu do WTO, kdy HDP dosáhlo 1,24 bil. USD a HDP na obyvatele 980 USD).²⁰ Hlavním cílem bylo zabránit vnitřním nerovnováhám ekonomiky a zvýšit životní úroveň obyvatelstva. Čínská ekonomika začala viditelně zaostávat za ostatními asijskými ekonomikami a čínská vláda nemohla již déle ignorovat okolní svět. Hlavním prostředkem mělo být známé „otevření se světu“, tedy pokrok s využitím zahraničního kapitálu a know-how.

Čínské reformy započaté na konci 70. let, jejichž hlavním představitelem byl Teng Siao-pching (Deng Xiaoping)²¹, měly svá specifika, která provázejí reformní období dodnes. Mezi tři nejcharakterističtější patří následující:

¹⁸ WB (2001), str. 1

¹⁹ V roce 2006 se tento podíl podle statistik Mezinárodního měnového fondu (International Monetary Fund - IMF) pohyboval kolem 16 %.

²⁰ <http://www.stanford.edu/~ljlau/Presentations/Presentations/030502.pdf>; V roce 2005 bylo HDP Číny v běžných cenách 2,23 mld. USD a HDP na obyvatele 1709 USD – IMF (2006c).

²¹ Deng Xiaoping (1904-1997) byl klíčovou osobou čínských reform od 80. let. Vedl Čínu od roku 1978 do roku 1992 a obecně je mu přiznávána zásluha za úspěchy čínských reform. Právě on definoval „socialismus s čínskými charakteristikami“ a jeho reformy oživily koncept „Čtyři Modernizace“ – zemědělství, průmyslu, vědy a techniky a národní obrany, který v polovině 60. let představil Zhou Enlai.

V polovině 80. let spolupracoval na vytvoření strategie „tří kroků“, která kvantifikovala politické a ekonomické cíle. První cíl znamenal zdvojnásobit do konce 80. let HDP a vyřešit tak problém s nedostatky v zabezpečení oděvů a potravin (*wenbao wenti*). Druhý cíl byl vytvořit do roku 2000 *Xiaokang* (blahobytnou/well-off) společnost, což

- reformy se obvykle uskutečnily nejprve na pilotním programu nebo jen ve vyhrazené geografické oblasti a teprve následně, v případě úspěšnosti, se aplikovaly na celou zemi
- často přitom docházelo k využití zprostředkujících mechanismů, které měly umožnit postupný přechod k tržně orientované ekonomice (např. zvláštní ekonomické zóny – Special Economic Zones, dále jen SEZ)
- čínská vláda se zároveň vždy snažila zachovávat socialistické prvky ekonomického rozvoje – odtud termín „tržní ekonomika s čínskými/socialistickými charakteristikami“ (např. pozvolná reforma státního sektoru oproti nestátnímu sektoru)

Tabulka č. 1.1: Přehled reformních kroků v Číně (1978-2001)

Rok	Reformní krok/ změna v politice
1978	zahájena politika "otevřených dveří", otevření se zahraničnímu obchodu a investicím
1979	kolektivní zemědělské komuny předány domácnostem Township and Village Enterprises (TVEs) dostaly větší podporu z centra
1980	vytvoření prvních SEZ
1984	podpora drobných podnikatelských subjektů s méně než 8 zaměstnanci (<i>geitu</i>)
1986	schválení provizorního zákona o bankrotu pro státní podniky
1987	zavedení systému smluvní odpovědnosti ve státních podnicích
1988	zahájeno snižování počtu TVEs
1990	burzy v Šen-čenu (Shenzhen) a v Šanghaji (Shanghai) zahájily provoz
1993	rozhodnutí o vytvoření "tržní ekonomiky se socialistickými charakteristikami"
1994	schválení obchodního zákoníku Renminbi (RMB) konvertibilní na běžném účtu ukončení vícesložkových směnných kurzů
1995	přechod k smluvním podmínkám pro zaměstnance státních podniků
1996	plná konvertibilita transakcí na běžném účtu
1997	zahájení restrukturalizace velké části státních podniků
1999	dadatek k ústavě, který explicitně uznává soukromé vlastnictví
2001	vstup do WTO

Zdroj: OECD (2005b), str. 29

Autoři zabývající se reformními procesy v Číně rozdělují období reformem zpravidla do pěti období, z nichž každá má své charakteristické rysy. První fáze (1978-1984) proběhla ve znamení reformem v zemědělské oblasti, zejména rozbitím komun a decentralizací na úroveň jednotlivých domácností, které získaly větší autonomii v rozhodování. Došlo k uvolnění (zvýšení) cen zemědělských produktů. Některé státní podniky si v této fázi též mohly ponechat zisky, což je mělo motivovat k lepším výkonům. V roce 1979 vznikla první SEZ v Še-kchou (Shekou), současný Šen-čen (Shenzhen).

Po úspěšném odstartování reformem v zemědělské oblasti přistoupila čínská vláda ke druhé fázi (1985-1988), která byla charakterizována především reformami průmyslového sektoru v městských oblastech. Jednalo se o liberalizaci cen a mezd v podnikové sféře, zavedení daní pro

znamenal zečtyřnásobení úrovně HDP 80. let. Třetí krok měl za cíl zvýšit během následujících 30-50 let HDP na úroveň zemí ze středními příjmy – „middle income country“.

Tento koncept, později nazvaný „Three Represents“ (sange daibiao), použil v roce 2000 Jiang Zemin.

podniky a změnu bankovního systému. V tomto období došlo též k dalšímu otevření se zahraničnímu obchodu a investicím ve 14 velkých městech na východním pobřeží.

Ve třetí fázi (1989-1991) se již jednalo o kombinaci plánované a tržní ekonomiky. V tomto období trpěla Čína vysokou inflací a opět centralizovala mnoho dříve uvolněných cen, což způsobilo značné zpomalení ekonomiky a ztráty státních podniků (SOEs – state owned enterprises).

Následně čínská vláda přistoupila ve čtvrté fázi (1992-1997) k nové vlně reform, které vedly k obnovení hospodářského růstu. Důležitým krokem v této fázi byl politický podtext, kdy KSČ přijala za svou myšlenku „tržní ekonomiky se socialistickými charakteristikami“, kterou představil Teng Siao-pching (Deng Xiaoping).

Pátá fáze (1998-2001/2006) je charakterizována zásadním otevřením se zahraničnímu obchodu v kontextu vstupu do WTO.

Období po uplynutí přechodného období v prosinci 2006 může být chápáno jako začátek nové etapy hospodářských reform, které půjdou již nad rámec závazků souvisejících s členstvím ve WTO. Nedochozí však k zásadní změně politiky hospodářských změn, spíše k jejich prohloubení v dlouhodobě problémových otázkách. Základní rámec reform a dalšího směřování čínské ekonomiky v tomto období je možno vysledovat z 11. FYP na období 2006-2011 (viz třetí kapitola).

1.1.2 Jednotlivé sektory čínské ekonomiky

Vývoj čínského zemědělství, ve kterém reformní proces začal, stejně jako vývoj v ostatních sektorech byl (a nadále zůstává) závislý na hospodářských a politických podmínkách ovlivňujících ekonomii jako celek a na makroekonomické situaci Číny. Jak uvidíme v následující podkapitole (1.1.3), pohyboval se hospodářský růst v reformním období v průměru kolem 9,5 % ročně.²² Čína se stala jedním z největších příjemců přímých zahraničních investic (PZI) a jednou z největších světových ekonomik (před vstupem do WTO se nacházela na 6. místě).

1.1.2.1 Zemědělství a venkovské oblasti

Přestože podíl zemědělského sektoru v Číně v průběhu reform poklesl, tvořil v roce 2000 stále 16 % HDP a podíl zaměstnanosti v tomto sektoru byl na úrovni 50 % (viz Tabulka č. 1.2). V roce 1980 činil podíl zemědělství na celkovém HDP téměř dvojnásobek, tedy 30 % a podíl zaměstnanosti v zemědělství se pohyboval na úrovni 70 %. Celková zaměstnanost v tomto sektoru se zvyšovala do začátku 90. let, kdy dosáhla 350 mil., a poté v polovině 90. let poklesla pod 330 mil. V roce 1999 se díky celkovému ochlazení ekonomiky a poklesu zaměstnanosti v TVEs (Town and Village Enterprises – městské a venkovské podniky) opět zvýšila na 335

²² OECD (2005a), str. 29

mil.²³ Vzhledem k tomu, že zaměstnanost ve zbývajících dvou sektorech rostla vysokými tempy, podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti se snížil na již zmíněných 16 % (v roce 2003 15 %). V roce 1980 zaměstnávalo zemědělství téměř veškeré venkovské obyvatelstvo (80 %) a zajišťovalo také celý jejich příjem. To se však změnilo a od poloviny 90. let se tento poměr pohybuje kolem 65 %.²⁴

Tabulka č. 1.2: Role zemědělství v čínské ekonomice, 1980-2000

	1980	1990	2000
Podíl na celkovém HDP			
Zemědělství	30	27	16
Průmysl	49	42	51
Služby	21	31	33
Podíl na celkové zaměstnanosti			
Zemědělství	69	60	50
Průmysl	18	21	23
Služby	13	19	27
Podíl venkovské populace	81	72	64

Zdroj: OECD (2002a), str. 60

Ačkoliv integrace venkovských oblastí s ostatními částmi ekonomiky byla omezená, sehrál tento sektor klíčovou úlohu v rozvoji Číny v reformním období. Prvním důležitým impulsem byly změny politiky v zemědělství na počátku 80. let a druhým, ještě zásadnějším, byl rozvoj průmyslu ve venkovských oblastech v podobě TVEs na konci 80. a v první polovině 90. let.

Zemědělství. Počátkem 80. let byl přísně kontrolovaný systém zemědělských komun nahrazen systémem založeným na hospodaření domácností. Jednotlivé domácnosti si mohly pronajmout půdu od kolektivů a relativně nezávisle hospodařit. Vládní regulace byly z větší části nahrazeny tržními silami. Tyto zásadní systémové změny v zemědělství zvýšily produktivitu a životní úroveň venkovského obyvatelstva a hrály klíčovou roli v hospodářském růstu Číny v první polovině 80. let. Růst produktivity byl provázen přechodem zemědělců do průmyslu v rámci venkovských oblastí (přechodem do TVEs). Přesto se i v období největšího rozvoje TVEs nepodařilo plně absorbovat pracovníky odcházející ze zemědělství a došlo tak k částečné nezaměstnanosti. V roce 2001 se podle některých odhadů pohybovala mezi 30-40 %. Převážná většina těchto pracovníků (až 100 mil.) našla zaměstnání v šedé ekonomice městských oblastí, které nejsou zahrnuty v čínských statistikách.²⁵

Do poloviny 80. let patřily veškeré zemědělské podniky pod státní monopol. Zemědělské dodávky vstupů a průmyslové zboží byly dodávány venkovskému obyvatelstvu přes státní

²³ Po vstupu do WTO došlo k poklesu na 313 mil – v roce 2003.

²⁴ OECD (2005a), str. 57

agenturu (Chinese Supply and Marketing Co-operative – SMC). Za nákupy zemědělských produktů odpovídala stejná agentura, jen obilniny spadaly pod jiné úřady. Veškerý zahraniční obchod procházel přes státní podniky – State Trading Enterprise (STEs). Ve zpracování a distribuci hrály hlavní roli též státní či kolektivní podniky.

Do roku 2000 se trh vstupů z velké části odstátnil. SMC hrálo stále důležitou roli, ale zemědělci měli na výběr ze tří dalších zdrojů: tzv. „tři zemědělské stanice“ (*nongye san zhan*) – agentury dodávající hnojiva, semena a ochranné prostředky; přímý prodej výrobců vstupů; soukromí obchodníci. Následkem tohoto došlo ke snížení cen vstupů. Svou roli zde samozřejmě sehrál i vstup do WTO. Pokud jde o distribuci, reformy umožnily vznik soukromých obchodníků/zprostředkovatelů (*yunxiao dahu*), kteří dodávají zboží do velkoobchodů. Mezi další možnosti patří: přímý prodej do maloobchodů či velkoobchodů, přímý prodej na trhy, dodávky na smluvní bázi pro zpracovatele/exportéry a prodej přes profesní asociace zemědělců (převážně u vývozu a náročných domácích zákazníků). Reforma zahraničního obchodu byla až do poloviny 90. let relativně pomalá. Od té doby se však zásadně změnil rámec a bylo umožněno obchodování i nestátním subjektům. Přestože STEs hrály před vstupem do WTO stále důležitou roli, převážně u strategických zemědělských komodit (obilniny, olejniny, rostlinné oleje, cukr, bavlna, tabák, čaj a hedvábí) vzniklo mnoho nových nestátních subjektů, které se zabývají vývozem a dovozem ostatních komodit. V roce 2000 se podíl těchto subjektů pohyboval kolem 42 %.²⁶

TVEs. Podniky na úrovni měst a vesnic byly v zájmu pohlcení pracovní síly ze zemědělství podporovány místními vládami, které tak zároveň bránily migraci venkovských obyvatel do městských částí. V tomto také spočívá jedinečnost čínských reforem, kdy se velká část přesunu pracovních sil odehrála v rámci venkova. Důvodem byl také systém registrací domácností (*hukou*) a systém vlastnictví půdy (viz dále).

TVEs prošly během reformního období několika fázemi. Od roku 1979 do 1983 byl jejich rozvoj omezen, aby vláda zamezila konkurenci státním podnikům. Jednalo se o tzv. „3 místní omezení“ (*3 jiudi*), která, jak název napovídá, omezila činnost na lokální úroveň. Období největšího rozmachu nastalo v roce 1984 a trvalo čtyři roky. Důvodem rozmachu bylo kromě výše zmíněné podpory místních vlád zrušení původních omezení centrální vlády (např. možný vstup do sektoru dopravy a uvolnění *hukou* systému), více tržních prvků v porovnání se státními podniky – SOEs – (preferenční úvěrová a daňová politika) a přístup k levné pracovní síle. V období 1984-1996 TVEs vytvořily 83 mil. pracovních míst (tedy 7 mil. ročně). TVEs dále

²⁵ OECD (2005a), str. 34

²⁶ OECD (2005a), str. 47; v roce 2003 byl tento podíl již na úrovni 56 % - hlavní roli hráli JVs

přispěly ke snížení zaměstnanosti v zemědělství z původních 71 % v roce 1978 na 47 % v roce 1999. Ve třetím období (1989-1991) se počet TVEs snížil díky politice vlády, která bojovala s přehřátím ekonomiky, a produkce poklesla o 8 %.²⁷ Jisté oživení nastalo v roce 1992, kdy sjezd KSČ znovu potvrdil důležitost TVEs a diskriminace soukromého vlastnictví poklesla. Od roku 1994 většina TVEs změnila svůj statut z kolektivního na soukromý. Mezi léty 1996 a 1998 se výkonnost TVEs rapidně snížila a zaměstnanost poklesla o 10 mil (viz Tabulka č. 1.3). V roce 2001 dosáhla zaměstnanost úrovně z roku 1997.

Tabulka č. 1.3: TVEs v ekonomice Číny, 1990-2002

Rok	Počet (mil.)	Zaměstnanost (mil.)	Podíl na celkové zaměstnanosti (%)	Podíl na celkovém HDP (%)	Podíl na celkových EXP (%)
1990	18,5	93,0	140,0	13,5	12,0
1995	22,0	129,0	19,0	25,0	28,0
1996	23,4	135,0	20,0	26,0	34,0
1997	20,2	131,0	19,0	27,9	36,0
1998	20,0	125,0	18,0	28,3	35,0
1999	20,7	127,0	18,0	30,3	38,0
2000	20,8	128,0	18,0	30,4	34,0
2001	21,2	131,0	18,0	30,2	36,0
2002	21,3	133,0	18,0	30,9	34,0

Zdroj: OECD (2005a), str. 180

Přestože výkonnost TVEs byla na konci 90. let v porovnání se státními podniky lepší, je nesporné, že došlo k jasnému zpomalení trendu oproti první polovině 90. let. Mezi hlavní důvody zpomalení patří následující²⁸:

- zhoršení přístupu k úvěrům v druhé polovině 90. let
- zvýšené náklady v důsledku privatizace kolektivních TVEs
- daňová reforma z roku 1994 zvýšila efektivní daňové zatížení TVEs
- snížení zahraniční poptávky v důsledku asijské krize v roce 1997
- výhody TVEs oproti státním podnikům poklesly s postupem reform u SOEs
- přísnější legislativa v oblasti životního prostředí

„Hukou“ a vlastnictví půdy. Zavedení registračního systému domácností *hukou* počátkem 80. let zvýšilo použití komerčních vstupů a došlo tedy ke zvýšení celkové produktivity. Přes nesporný přínos přinášel tento systém také jistá omezení – např. v mobilitě obyvatelstva. Za určitých okolností mohli venkovští obyvatelé opustit venkov za prací ve městech, ale vzhledem k tomu, že na *hukou* je vázáno vzdělání, zdravotní pojištění a bydlení,

²⁷ OECD (2002a), str. 87

²⁸ OECD (2002a), str. 89

neměli pak takoví pracovníci ve městech k těmto státním službám přístup. Ve městech je naopak čekaly další poplatky související s dočasným pobytem.

V roce 1997 vláda spustila pilotní projekt v 382 okresech, kde místní samosprávy v menších městech experimentovaly s přijímáním venkovského obyvatelstva na principu trvalého pobytu, přičemž si venkované mohli ponechat půdu či ji dále pronajmout²⁹. Podle údajů Ministerstva zemědělství (Ministry of Agriculture – MOA) změnilo svůj pobyt do roku 2001 jen 1,3 mil. venkovského obyvatelstva.³⁰

Druhým omezujícím faktorem mobility venkovského obyvatelstva je politika vlády v oblasti vlastnictví půdy. Držba půdy je v Číně založena na smlouvách o pronájmu. Půda je de facto vlastněna kolektivy, které ji následně pronajímají jednotlivým rodinám. Vlastnictví půdy je ve venkovských oblastech chápáno jako jistá forma sociálního zabezpečení. Lze ji používat, dále pronajmout, ale nelze ji prodat. Tradičně však rodina nesmí (od roku 1999 na základě „Regulation on the Protection of Basic Farmland“) využívat půdu mimo zemědělství, respektive mimo tzv. „basic farmland“ (např. na ovocné sady či přejít k chovu ryb). Zemědělci za pronajatou půdu platí částí produkce či finančním ekvivalentem.

První kolo pronájmů proběhlo na počátku 80. let v rámci *hukou* a v roce 1984 byly dále prodlouženy na období 15 let. Nové kolo pronájmů, převážně na 30 let, bylo zahájeno v roce 1998 a dokončeno na přelomu století. V rostoucí míře byl pronájem založen na písemných kontraktech zvaných „Land Contract Certificates“. V rámci jednotlivých provincií, okresů i jednotlivých vesnic však docházelo, a stále dochází, k zásadním odlišnostem v procesech, absenci písemných kontraktů, realokaci půdy a dokonce zabírání půdy bez dostatečné kompenzace farmářům.

V prvních dvaceti letech reformu Čína díky systému *hukou*, tedy rovnoměrnému rozdělení půdy, zabránila masovému problému zemědělců bez půdy a zajistila tak, že rodiny byly přinejmenším soběstačné. Již před vstupem do WTO však začal systém držby půdy ukazovat své nevýhody, spočívající především v omezení obchodování s půdou na tržní bázi.

Produktivita.³¹ V reformním období zaznamenalo zemědělství ohromné přírůstky produktivity. Podle některých odhadů se průměrná míra růstu celkové produktivity faktorů (total factor productivity – TFP) pohybovala v období mezi 1978 a 1996 na úrovni 6,6 %. Pokud dané období rozdělíme rokem 1987, pak míra v prvním období byla 8,4 % a v druhém období zpomalila na 4,9 %. Toto zpomalení bylo částečně způsobené zpomalením růstu zemědělské

²⁹ Za normálních okolností hrozila trvalá ztráta práv k půdě. To se změnilo až v roce 2003 – „Rural Land Contract Law“.

³⁰ OECD (2005a), str. 182

³¹ OECD (2005a), str. 58-59, pokud neuvedeno jinak

výroby. Přírůstky produktivity práce však byly v reformním období nižší než míra růstu zemědělské výroby a přestože tento růst produktivity zvýšil reálné příjmy zemědělců, nedokázal již snížit propast mezi zemědělstvím a ostatními sektory, jejichž produktivita rostla stejně či rychleji.

Z Tabulky č. 1.4, která srovnává relativní produktivitu práce v jednotlivých sektorech v průběhu reformního období do konce roku 2001, je možné vysledovat, že v roce 1990 se rozdíl v produktivitě práce snížil na přibližně čtyřnásobek. V roce 2001 se však propast mezi primárním a sekundárním sektorem opět pohybovala nad úrovní sedminásobku, tedy stejně jako v roce 1978 na počátku reformu.

Tabulka č. 1.4: Relativní produktivita práce podle sektorů, 1978-2001

	Rel. produktivita práce (%)			Primární sektor = 1		
	Primární	Sekundární	Terciální	Primární	Sekundární	Terciální
1978	39,9	278,6	194,3	1,0	7,0	4,9
1980	43,8	266,5	163,4	1,0	6,1	3,7
1985	45,5	207,2	169,6	1,0	4,6	3,7
1990	45,1	194,4	169,2	1,0	4,3	3,8
1995	39,3	212,2	123,8	1,0	5,4	3,2
2000	32,8	223,1	121,5	1,0	6,8	3,7
2001	30,4	229,1	121,3	1,0	7,5	4,0

Zdroj: OECD (2005a), str. 59

Podle výše zmíněných údajů nezbyvalo než zvýšit do budoucna produktivitu práce v zemědělství, což v praxi znamená, že produktivita v zemědělství musí růst rychleji než objem zemědělské výroby. To předznamenalo nutnost odlivu pracovníků ze zemědělství do ostatních sektorů.

Příjmy venkovského obyvatelstva. V průběhu dvaceti let po započetí reformu příjmy venkovského obyvatelstva stabilně rostly a milióny zemědělců se posunuly nad hranici chudoby.

Tabulka č. 1.5: Reálné příjmy venkovského a městského obyvatelstva v Číně, 1980-99

	Reálné příjmy na obyvatele v cenách 1999 (RMB)		
	Venkovské oblasti	Městské oblasti	Poměr města/venkov
1980	616	2062	3,35
1985	1193	2605	2,18
1990	1380	3217	2,33
1995	1702	4713	2,77
1999	2210	5854	2,65

Zdroj: OECD (2002a), str. 108

Reálné příjmy venkovského obyvatelstva vzrostly během let 1980 až 1999 o 249 % (viz Tabulka č. 1.5). Ročně se jednalo o průměrně 7 % zvýšení, z 616 RMB v roce 1980 na 2210 RMB v roce 1999, s tím, že největší roční nárůsty patřily do období první poloviny 80. let

(14 %). Po roce 1985 se růst příjmů venkovského obyvatelstva zpomalil na 3 % ročně, mezi léty 1990-95 rostly o 5 % ročně a v druhé polovině 90. let o 6 %.³²

Z tabulky je též patrné, že rozdíl v příjmech mezi venkovským a městským obyvatelstvem je markantní a podle údajů OECD je jedním z největších na světě. Poměr příjmů se sice v polovině 80. let snížil, ale poté neustále rostl (až na výjimku poloviny 90. let, kdy zvýšení cen obilnin a rolistopadu, 2007sl podíl příjmů ze zemědělství u venkovského obyvatelstva z 66 % v polovině 80. let na 48 % v roce 2001 (a 46 % v roce 2003) – viz Tabulka č. 1.6. Příjmy z podnikání mimo zemědělství a především mzdy v průmyslu v reformním období naopak rostly. Je třeba podotknout, že rozdíly v úrovních a podílech nezemědělských příjmů na celkových příjmech se zásadně liší geograficky.

Tabulka č. 1.6: Příjmy venkovského obyvatelstva podle zdrojů, 1985-2003

	Čistý příjem (RMB/ obyvatel)	Procentní rozdělení				Celkem
		Zemědělství (A)	Podnikání domácností mimo A	Mzdy	Transfery a příjmy z majetku	
1985	398	66,4	8,1	18,1	7,4	100,0
1990	686	66,4	9,1	20,2	4,2	100,0
1995	1578	60,6	10,7	22,4	6,2	100,0
1998	2162	52,6	15,3	26,5	5,7	100,0
1999	2210	51,5	14,0	28,5	6,0	100,0
2000	2253	48,4	14,9	31,2	5,5	100,0
2001	2366	47,6	14,1	32,6	5,7	100,0
2002	2476	45,8	14,2	33,9	6,0	100,0
2003	2622	45,6	13,2	35,0	6,2	100,0

Zdroj: OECD (2005a), str. 61; údaje o příjmech v běžných cenách

Fiskální toky. Fiskální změny v průběhu reformního období sehrály důležitou roli ve vývoji zemědělského i průmyslového sektoru venkovských oblastí.

V oblasti zemědělství byly v reformním období výdaje státního rozpočtu na zemědělství vyšší než příjmy z daní, ale v průběhu 90. let se čistý příliv do venkovských oblastí snížil. Vzhledem k vysokému zdanění venkovského průmyslu (TVEs), došlo z venkovských oblastí jako celku v reformním období k čistému odlivu.

Do roku 2000 podléhali zemědělci čtyřem skupinám daní a poplatků:

- státní daně – tři druhy zemědělských daní
- městské daně – systém „pěti poplatků“ („Five Unified Plans“ – *wu tongzhou*) – vzdělání, sociální příspěvek, příspěvek na plánování rodiny, veřejná doprava a výdaje na milice
- venkovské daně – „tři příspěvky“ (*san tiliu*) – příspěvek do veřejných fondů a jiné administrativní poplatky
- různé další místní poplatky

³² OECD (2002a), str. 108

Přestože v roce 1991 vláda vyhlásila, že skupina 2 a 3 nemůže překročit 5 % čistého příjmu zemědělce z předchozího roku, celkové daňové zatížení se nepodařilo omezit a zatížení bylo ekonomicky neúnosné. V roce 1996 byl odstartován pilotní projekt v 50 okresech a v roce 2000 byl rozšířen na celou provincii An-chuj (Anhui). Projekt s názvem „daně místo poplatků“ měl zajistit náhradu veškerých „nerozumných“ poplatků přehlednou daní. Nejprve se na základě výsledků rozšířil projekt do všech provincií, ale posléze se od něj kvůli nedostatku financí ustoupilo.

Podle zákona o TVEs z roku 1996 jsou TVEs povinny odvádět daně (DPH, daň z příjmů a administrativní poplatek). Fiskální reforma v roce 1994 daňové zatížení TVEs zvýšila – z progresivní daně z příjmu se všechny TVEs posunuly na plošné zdanění ve výši 33 %. Podle stejného zákona musely TVEs podporovat zemědělství příspěvkem ze zisku po zdanění. Stejně jako u zemědělců i u TVE existovala ještě další část odvodů ve formě různých poplatků. Tato částka byla většinou vyšší než odvody na základě zákona.

1.1.2.2 Průmysl

Stejně jako oblast zemědělství, i průmysl sehrál velmi důležitou roli v transformaci čínské ekonomiky – obzvláště po roce 1984, kdy začala reforma v městských částech. Průmysl rostl od roku 1979 do roku 2000 ročně o 11,8 %, zatímco HDP ve stejném období v průměru o 9,6 %.³³ Čínský průmysl se stal výrobní základnou pro nadnárodní firmy a stal se významným příjemcem PZI.

Tabulka č. 1.7: Struktura hospodářství ve vybraných asijských ekonomikách

	Přidaná hodnota A (%HDP)		Přidaná hodnota I (%HDP)		Přidaná hodnota výroby (%HDP)		Přidaná hodnota S (%HDP)	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998	1980	1998
Čína	30	18	49	49	41	37	21	33
Tchaj-wan	8	3	46	35	36	27	47	63
Hongkong	1	0	32	15	24	7	67	85
Korea	14	5	40	43	28	31	46	52
Singapur	1	0	38	35	29	23	61	65
Indonésie	24	20	42	45	13	25	34	35
Malajsie	22	13	38	44	21	29	40	43
Filipíny	25	17	39	32	26	22	36	51
Thajsko	23	11	29	41	22	32	48	48

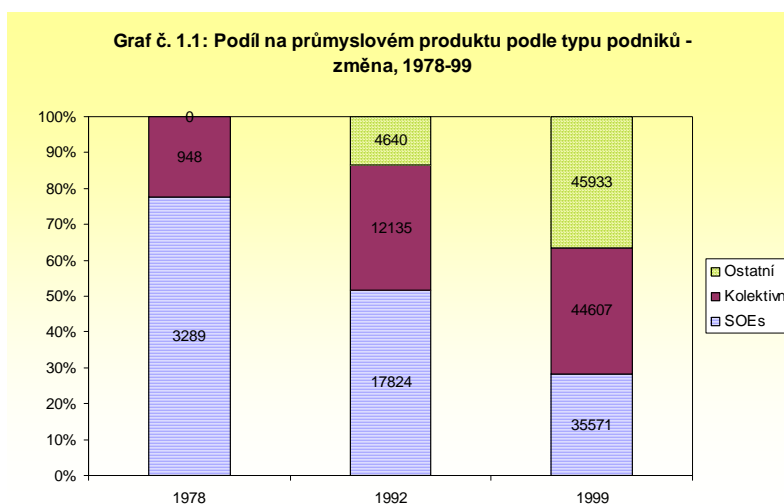
Zdroj: OECD (2002a), str. 128; A=zemědělství, I=průmysl, S=služby

Hospodářský růst byl v reformním období veden převážně nabídkou, tedy průmyslovou výrobou. Podíl průmyslového sektoru na úrovni 50 % v roce 1980, stejně tak i o 18 let později, byl v porovnání s ostatními asijskými ekonomikami největší (viz Tabulka č. 1.7). Podíl sektoru služeb byl oproti tomu na velmi nízké úrovni. Zaměstnanost v průmyslu pak byla ve srovnání

³³ OECD (2002a), str. 127

s podílem průmyslu na celkové produkci nízká. V roce 2000 byla zaměstnanost v průmyslu 23 %, v zemědělství 50 % a ve službách 27 % (viz výše Tabulka č. 1.2).

Průběh reformem. V předreformním období se Čína, stejně jako ostatní socialistické státy, soustředila na rozvoj těžkého průmyslu a již na počátku reformem v roce 1978 byl tedy podíl průmyslu na reálném HDP relativně vysoký (s převahou zaměstnanosti v zemědělství). Hlavním problémem byl přehnaný rozvoj sektorů náročných na kapitál, namísto rozvoje sektorů náročných na práci, kde měla Čína komparativní výhodu. Prvořadým cílem reformem tedy bylo nastavit prostředí tak, aby Čína lépe využila své komparativní výhody. K tomu měly posloužit reformy ve třech oblastech: reforma trhů, podniková reforma a reforma obchodu a zahraničních investic.

Přestože se první část reformy nesoustředila na průmysl, nýbrž na zemědělství, a průmysl byl více méně ponechán pod centrálním plánem, došlo v 80. letech k rozvoji lehkého průmyslu na venkově v podobě TVEs (viz výše). Díky tomuto vývoji se z téměř absolutní závislosti na SOEs stále ve větší míře do popředí dostávaly nestátní malé a střední podniky (viz Graf č.1.1)³⁴. V roce 1999 se SOEs podílely na celkovém průmyslovém produktu jen 28 %, zatímco různé typy nestátních podniků 72 %. V roce 1978 byl poměr opačný (SOEs – 78 % a ostatní – 22 %). Na konci 80. let se v Číně začaly ve větší míře objevovat podniky se zahraniční účastí v relativně high-tech výrobních odvětvích, včetně spotřební elektroniky a telekomunikačních zařízení.

Na státní podniky se reforma zaměřila až po říjnu 1984, kdy se zavedl systém kontraktů, jenž oceňovaly výkony manažerů a motivovaly je podíly na zisku. V rámci tohoto systému však nedocházelo k žádným penalizacím v případě neúspěchů. V roce 1988 byl schválen zákon o státních podnicích a SOEs tak získaly právní status. Činnost malých SOEs byla od té doby

založena na pronájmu za odvádění fixní části zisků (The Tentative Regulations on the Lease of Small State-Owned Industrial Enterprises, State Council, May 20, 1988).

Dalším krokem v reformách bylo přistoupení k odprodávání obchodních podílů ve společnostech ve formě prodeje akcií zaměstnancům a později veřejnosti. V roce 1990 byla otevřena burza v Šen-čenu (Shenzhen) a o rok později v Šanghaji, což umožnilo veřejné upisování akcií. Omezení ze strany vlády bylo takové, že část akcií vlastněná státem nemohla být obchodovatelná.

Jistá forma privatizace začala ve velké míře až po roce 1992 a i zde se nejprve jednalo o lokální pilotní projekty, které se později aplikovaly na celou Čínu. Jedním z hlavních důvodů přistoupení k privatizaci bylo chronické zadlužení státních podniků – obzvláště v menších městech. V roce 1995 byla vládou schválena politika *zhuada fangxiao*, což v překladu znamená „ponechat si velké, zbavit se malých“. Stát se rozhodl ponechat si mezi 500 až 1000 velkých SOEs a ostatní měly být pronajaty či prodány. V roce 1997 měl stát v držení prostřednictvím 500 největších firem 37 % průmyslových aktiv. Podíl těchto firem na daňových odvodech ze všech státních firem činil 46 % a přiváděl státu 63 % zisku státního sektoru.³⁵

V této době také vznikl termín *gaizhi* (transformace systému), který se používá v souvislosti s těmito reformami – místo termínu privatizace. Součástí *gaizhi* bylo i tzv. „odhození červených baretů“, které vláda vyhlásila v březnu 1998. To spočívalo v nahlášení kolektivních firem, které byly ve skutečnosti v soukromém vlastnictví, ale vzhledem k nepopulárnosti tohoto termínu byly vedeny jako kolektivní firmy. *Gaizhi* nejprve proběhla ve venkovských oblastech (TVEs) a později ve městech. Ve městech se též hojně využívaly odkupy obchodních podílů manažery (management buy-outs, neboli MBOs), obzvláště u velkých podniků, které byly zapsány na burze. Soukromý sektor měl od poloviny 90. let zelenou. V roce 2001 bylo podle národního průzkumu průmyslových SOEs 70 % částečně nebo plně privatizovaných a 86 % prošlo procesem *gaizhi*.³⁶

Restrukturalizace některých SOEs probíhala na konci 90. let také přes čtyři společnosti pro správu majetku – AMC (asset management companies), které byly vytvořeny v roce 1999 za účelem převzetí nenávratných půjček (NPLs – non-performing loans) od čtyř největších státních bank (ABC, BOC, CCB a ICBC). Součástí jejich programu bylo ozdravení poměru úvěrů k vlastnímu kapitálu u 580 SOEs.³⁷

Na přelomu století vyvinula Čína s přispěním PZI vysoce diversifikovanou průmyslovou strukturu, která zahrnuje široké spektrum průmyslových odvětví, od textilního průmyslu a

³⁴ Zdroj: <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/YB2000e/M03E.htm> a vlastní výpočty

³⁵ Garnaut (2005), str. 3

³⁶ Garnaut (2005), str. 5

³⁷ O problematice NPLs je pojednáno v následující podkapitole 2.2.1.

zpracování potravin, která jsou náročná na práci, až po kapitálově náročná odvětví jako např. ocelářství, zpracování ropy a automobilový průmysl. Největší sektory z hlediska přidané hodnoty byly následující: chemický průmysl, elektrické stroje, potraviny, textil, výroba železa a oceli, dopravní zařízení a tabákový průmysl.³⁸ Tisíc čtyři sta velkých SOEs bylo v roce 2000 zapsáno na burze s tržní kapitalizací na úrovni 40 % HDP.³⁹ Čína si vytvořila přibližně 20 velkých korporací a konglomerátů, které byly již před vstupem do WTO schopny obstát na mezinárodních trzích (viz níže). V roce 2002 kontrolovalo 12 největších čínských transnacionálních korporací (většina z nich státních) přes 30 mld. USD zahraničních aktiv a jejich zahraniční prodej dosahoval 33 mld. USD.

Průmyslová politika. Jedním z hlavních cílů průmyslové politiky bylo zvýšit míru industrializace podporou a ochranou vybraných strategických a nosných průmyslových odvětví. Ta pak měla následně podpořit rozvoj v ostatních částech ekonomiky. Řada ochranných opatření v souvislosti s mezinárodním obchodem však musela být před vstupem do WTO zrušena. Většina chráněných sektorů byla doménou státních podniků. Jednalo se zejména o těžký průmysl a průmysl založený na přírodních zdrojích – plyn, výroba elektřiny, zpracování ropy, hutnictví železa, doprava a základní chemické produkty. Z lehkého průmyslu sem patřil též tabákový průmysl.

S podporou vybraných odvětví dále souviselo vytváření „národních šampiónů“, tedy velkých podnikových seskupení, která by byla schopna úspěšně konkurovat na mezinárodních trzích. Tato politika byla po roce 1998 ještě více posílena právě v souvislosti se vstupem Číny do WTO.

Naproti tomu odvětví, která souvisí s konečnou spotřebou, jako např. spotřební elektronika, textil, oděvy a potravinářský průmysl, byla silně liberalizována. V těchto sektorech vznikaly nejúspěšnější středně velké firmy a zahraniční investoři se soustředili na exportní odvětví daných sektorů – oděvy, kůže, hračky a sportovní vybavení a dále elektronika a telekomunikační zařízení.

Vzniklé nerovnováhy (převážně ve státním sektoru). V průběhu transformace v 90. letech, zejména v období investičního boomu v letech 1992-94, došlo ke vzniku několika nerovnováh, které se musely řešit i po roce 2001, a některé přetrvávají dodnes. Mezi hlavní témata v této souvislosti patří následující:

³⁸ OECD (2002a), str. 131

³⁹ Garnaut (2005), str. 5

- fragmentace domácích trhů a s tím související chronický převis nabídky nad poptávkou, který vytvářel deflační tlaky v roce 1997, a nerovnoměrný průmyslový rozvoj v rámci regionů a jednotlivých průmyslových odvětví
- neefektivnost a nadměrná kapacita, zastaralá technologie a nízká kvalita produkce – úzce související s neefektivním řízením SOEs
- zátěž SOEs vyplývající z politiky vlády ve formě nadbytečné pracovní síly, sociálních a zdravotních výdajů (při nedokonalostech státního penzijního a zdravotního pojištění), a velkého daňového zatížení
- nedostatek technologických inovací související s nedostatkem finančních zdrojů, zejména u malých a středních podniků (včetně TVEs)

Vláda na konci 90. let pokračovala v reformách státního a finančního sektoru (viz dále) a soustředila se na revitalizaci a restrukturalizaci podniků a jejich řízení. Docházelo také k stále častějším fúzím a akvizicím (M&A) a od poloviny 90. let se rozšířily bankroty. Podle průzkumu Bank of China se situace v oblasti ziskovosti, cash flow, využití kapacit a situace se zásobami začala od roku 1999 zlepšovat. Počet státních podniků se snížil ze 127 600 v roce 1996 na 61 300 v roce 1999.⁴⁰ Neznamená to však, že 50 % SOEs bylo uzavřeno. Spíše se jedná o kombinaci s privatizací, akvizicemi či přechodem do jiné kategorie (např. akciové společnosti).

Sociální aspekt transformace SOEs. Stejně jako k zemědělství patří *hukou* a držba půdy, jako substituty sociálních jistot, v průmyslu hrály v minulosti klíčovou roli SOEs, které nahrazovaly stát, pokud jde o zabezpečení veškerých sociálních jistot. Transformace průmyslu (*gaizhi*) spojená s propouštěním přebytečných pracovníků tedy úzce souvisí s nejistotami, jež pramení z nedostatečně vyvinutého systému sociálního zabezpečení (záležitost, která samozřejmě prochází napříč sektory). To je také jedním z důvodů, proč je reforma státních podniků tak zdoluhavá a nákladná. Vláda se v 90. letech snažila vyrovnat se situací vybudováním nového systému sociálního zabezpečení a zároveň podporovala rozvoj soukromého sektoru, který by dokázal absorbovat propuštěné pracovníky.

Základy nového systému sociálního zabezpečení byly položeny právě v 90. letech, kdy se postupně začalo ustupovat od SOEs role *danwei* (pracovních jednotek) a principu *tiefanwan* (železná miska rýže), jež zajišťovaly zaměstnancům doživotně veškerou sociální a zdravotní péči. Koncem 90. let si tuto roli stále více SOEs nemohlo dovolit. Nový systém sociálního zabezpečení zahrnuje penzijní pojištění, zdravotní pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a systém životního minima, který na konci 20. století pokrýval převážně městskou populaci. Na venkově zůstávala i nadále největší sociální zárukou rodina.

Čínská vláda nejprve reformovala penzijní systém vydáním dvou nařízení v roce 1991 a 1995. Od roku 1991 byl zaveden univerzální výběr penzijního pojištění. V roce 1995 byl systém Pay As You Earn (PAYE) transformován na částečnou akumulaci fondů a vláda představila koncept individuálních příspěvků.⁴¹ Počínaje rokem 1997 je penzijní pojištění ve formálním sektoru ekonomiky městských částí povinné a ke konci roku 2000 bylo pokryto 104 mil. aktivních zaměstnanců, tedy dvojnásobek v porovnání s rokem 1990. K tomu je též třeba připočítat přibližně 30 mil. státních zaměstnanců, kteří jsou takto kryti přímo ze státního rozpočtu. Z celkové městské populace tedy v současné době zahrnuje nový systém přibližně 65 % včetně státních zaměstnanců.⁴² Penzijní pojištění je v plné odpovědnosti provinčních vlád – na státní úrovni pak tuto úlohu plní Ministerstvo práce a sociálních věcí (Ministry of Labour and Social Security-MOLSS).

Zdravotní pojištění se také skládá ze tří částí. Přispívá zaměstnavatel i zaměstnanec a pojištění je shromažďováno na společných i individuálních účtech. Jednotlivci jsou navíc povinni podílet se částečně na úhradě zdravotních účtů. V polovině roku 2001 přispívalo do systému 50 mil. pracovníků. Problematika venkova nebyla před vstupem do WTO vyřešena.

Zaměstnanost v SOEs dosáhla svého historického maxima v roce 1995, kdy tyto podniky zaměstnávaly přes 110 mil. zaměstnanců. Po roce 1998 bylo přes 20 mil. zaměstnanců propuštěno během tří let (*xiagang* – Re-Employment programme) jednak z SOEs, ale i z městských kolektivních podniků. Na konci roku 2000 zaměstnávaly SOEs jen přibližně 70 mil. pracovníků (podle jiného zdroje – Garnaut (2005) to bylo přibližně 80 mil. a v roce 2003 69 mil.).⁴³ Celkově od roku 1995 do roku 2003 přišlo o práci v SOEs téměř 44 mil. pracovníků (viz Tabulka č. 1.8).

Tabulka č. 1.8: Zaměstnanost v SOEs ve vybraných letech, 1995-2003

	Počet SOEs (v tisících, průmysl)	Zaměstnanost (v miliónech)	Snížení stavů (v mil. oproti 1995)
1995	118,0	112,6	0,0
1997	110,0	110,4	2,2
1999	61,3	85,7	26,9
2001	46,8	76,4	36,2
2002	41,1	71,6	41,0
2003	34,2	68,8	43,8

Zdroj: Garnaut (2005), str. 90

Snížení stavů však hodně souvisí s transformací podniků a přechodem některých zaměstnanců SOEs do tzv. rekvalifikačních center - RECs (Re-Employment Centres), která

⁴⁰ <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/>; China Statistical Yearbook 1996 a 2000

⁴¹ Garnaut (2005), str. 88

⁴² OECD (2002a), str. 556

⁴³ OECD (2002a), str. 564

vznikala právě po roce 1998. V těchto centrech zřízených v rámci jednotlivých SOEs mohli zaměstnanci zůstat za snížený plat po dobu tří let – v tomto období nebyli vedeni jako nezaměstnaní, nýbrž jako *xiagang*. Mnohé státní podniky k propouštění přistupovaly až v době, kdy na to měly v místních rozpočtech prostředky.

Současný systém pojištění v nezaměstnanosti byl uzákoněn v roce 1999. Zaměstnanci v městských oblastech, kteří si platí pojištění v nezaměstnanosti déle než jeden rok, jsou kryti tímto pojištěním. Přispívají jak zaměstnanci, tak zaměstnavatelé. Z fondů se následně platí dávky a pokrývají se zdravotní výlohy po dobu maximálně dvou let. Stejně jako u penzijního pojištění i zde bylo systémem pojištění v nezaměstnanosti před vstupem do WTO kryto přibližně 104 mil. zaměstnanců.

Celková nezaměstnanost v městských částech se podle oficiálních čínských statistik zvýšila z 2,8 % v roce 1994 na 4 % v roce 2002 (viz Tabulka č. 1.9), ale jak již zaznělo výše, v těchto statistikách nejsou vedeni tzv. *xiagang* a dále ani migrující venkovské obyvatelstvo, což údaje poněkud zkresluje.

Tabulka č. 1.9: Míra nezaměstnanosti v městských částech, 1991-2004 (%)

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
2,3	2,3	2,6	2,8	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,6	4,0	4,3	4,2

Zdroj: <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/> - Employment 1996, 2000, 2005

Poslední částí sociálního zabezpečení vytvořeného v 90. letech je systém životního minima, který garantuje městskému obyvatelstvu minimální životní úroveň od roku 1999. V roce 2000 dostávalo tuto dávku 3,8 mil. obyvatel, zatímco v roce 1999 o 1,1 mil. méně. Ve venkovských oblastech se jedná spíše o podporu/kompenzaci v případě přírodních katastrof a o systém „pěti záruk“ (potraviny, ošacení, bydlení, pohřební služby a vzdělání).

Právní rámec reform podnikového sektoru. V reformním období doznal právní rámec podnikového sektoru zásadních změn v několika oblastech. K nejvýznamnějším mezníkům patřily zejména: uznání soukromého vlastnictví, statut společností, obchodní zákoník a zákon o bankrotu.

V říjnu 1999 vstoupil v platnost nový zákon o smlouvách (Unified Contract Law) a nahradil tak starý systém, který již neodpovídal požadavkům tržních principů, které čínští představitelé v rámci reformy vytvořili.

Obchodní zákoník (Company law) byl přijat v roce 1993 a definoval společnost s ručením omezeným a akciovou společnost.

Původní zákon o bankrotu (Bankruptcy law) byl přijat v roce 1986 a vztahoval se

pouze na SOEs. Nový zákon byl připravován od roku 1994 (a následně vydán až v roce 2006).

1.1.2.3 Finanční trhy

Od započetí reformem v roce 1978 vytvořila Čína finanční systém, ve kterém centrální banka nezávisle řídí monetární politiku a makroekonomické přizpůsobení.⁴⁴ Politika bankovního trhu je oddělena od komerčního bankovníctví. Státem vlastněné banky doplněné dalšími finančními institucemi jsou základem finančního sektoru. Vyvinul se kapitálový trh a za regulaci jednotlivých oblastí finančního sektoru jsou zodpovědné odpovídající úřady.

Peněžní trh – bankovní systém a nebankovní instituce. Bankovní systém se během reformem transformoval z monobankovního systému na vícevrstvý systém s centrální bankou a rostoucím počtem domácích a zahraničních bank. Čínský bankovní systém je podle poměru bankovních aktiv k HDP jedním z největších na světě.

Role centrální banky patří od roku 1995 People`s Bank of China (PBOC). V té době byl vydán zákon o PBOC (Law of the People`s Republic of China on the PBOC).

Domácí banky lze rozdělit do 3 odlišných skupin (r. 2000): čtyři největší státní komerční banky (SOCBs nebo tzv. „Velká čtyřka“)⁴⁵, 12 dalších komerčních bank (joint-stock banks - JSBs) a městské komerční banky (city commercial banks - CCBs). V roce 1994 byly dále vytvořeny 4 banky pro vládní politiky („policy banks“), které nahradily SOCBs v nekomerčních aktivitách. Systém byl na konci minulého století navíc doplněn poštovními spořitelny a rozsáhlou sítí městských a venkovských úvěrových družstev (urban and rural credit co-operatives – UCCs a RCCs).

„Velká čtyřka“, byla vytvořena v počáteční fázi reformem a na konci roku 1999 měly tyto banky dohromady v aktivech 1,3 bil. USD, 150 tisíc poboček a zaměstnávaly téměř 1,7 mil. pracovníků.⁴⁶ Podíl na celkovém bankovním systému se pohyboval přes 70 % (viz Tabulka č. 1.9). Tyto banky jsou z historických a politických důvodů navázány na státní sektor a mají více méně monopol na poskytování služeb velkým SOEs. To s sebou přináší i nevýhody například v podobě NPLs, které od poloviny 90. let prudce vzrostly, neschopnosti kontrolovat kvalitu půjček a nízké ziskovosti (viz Tabulka č. 1.10). Problém ziskovosti pramení z vysokých operačních nákladů vyplývajících z rozvětvených sítí poboček, vysokého počtu zaměstnanců, ale také z relativně vysoké daně z obrátu u půjček (8 % do roku 2001, poté 7 %).⁴⁷

⁴⁴ Vývoj po roce 2001 viz podkapitola 2.2.1.

⁴⁵ Agricultural Bank of China (ABC), China Construction Bank (CCB), Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) a Bank of China (BOC)

⁴⁶ OECD (2002a), str. 235

⁴⁷ OECD (2002a), str. 236

Tabulka č. 1.10: Čínský bankovní systém, 1999

	Aktiva		Půjčky		Vklady	
	mld. RMB	% na celku	mld. RMB	% na celku	mld. RMB	% na celku
SOCBs	10 403	73,2	6 249	71,7	7 618	83
CCBs	554	3,9	271	3,1	441	4,8
Zahraniční banky	263	1,9	180	2,1	43	0,5
JSBs	1 456	10,2	704	8,1	1 038	11,3
Banky pro vládní politiky	1 540	10,8	1 312	15,1	37	0,4
Celkem	14 218	100	8 718	100	9 179	100

Zdroj: OECD (2002a), str. 241

Přestože velká část NPLs byla v roce 1999 převedena na AMC, nestal se tím bankovní systém finančně stabilní. Jednalo se o přibližně 14 % celkových půjček v hodnotě 1,4 bil. RMB, tedy přibližně 17 % čínského HDP v roce 1999. Zbývající NPLs byly pro čtyři státní banky na úrovni 25 % portfolia celkových půjček a mezi 10-20 % u JSBs.⁴⁸ Pokud bychom hodnotili čínské banky podle mezinárodních standardů, byla by většina z nich technicky nesolventní. Pokud jde o vypořádání se s problémem ziskovosti, začaly se SOCBs již koncem 90. let zabývat snižováním stavů a zefektivnění systému sítě poboček. Mezi léty 1997 a 2000 bylo uzavřeno 21000 poboček a snížen počet pracovníků o 110 tisíc, tedy přibližně 6,5 %.⁴⁹

JSBs a CCBs jsou navázány na místní vlády a podniky a, přestože jsou soustředěny převážně na východním pobřeží, byla jim v průběhu reformy povolena činnost po celé Číně. Mezi největší patří „Bank of Communications“ a „Everbright Bank of China“. Jedinou soukromou bankou z této skupiny je „China Mingshen Banking Corporation“. Mají méně rozvětvenou strukturu poboček a soustřeďují se spíše na druhořadé a menší SOEs a nestátní sektor. Obzvláště CCBs, které vznikly počátkem 90. let transformací UCCs, poskytují služby malým a středním městským podnikům, kolektivně vlastněným podnikům a občanům.

Zahraniční banky se na bankovním trhu díky omezením před vstupem do WTO podílely v roce 1999 jen necelými 2 % (viz Tabulka č. 1.10). Přístup na trh byl v omezené míře povolen již od roku 1979, kdy mohly zakládat reprezentativní kanceláře, a od roku 1986 i pobočky. Omezení se týkalo hlavně teritoria, ve kterém mohly působit (před rokem 1999 jen ve 13 městech), ale také zákazníků. V roce 1999 na trhu působilo 69 zahraničních bank (ve 157 pobočkách) ze 16 zemí. Dále 6 100% zahraničně vlastněných bank a 7 společných podniků, z nichž nejvýznamnější byly: „Bank of East Asia“, HSBC a „Standard Chartered Bank“. V roce 1996 uvolnila centrální banka pravidla, pokud jde o operace v RMB, a vybrané banky v Šanghaji mohly v omezené míře poskytovat služby v domácí měně. Opět se však jednalo o zákazníky z řad zahraničních společností a cizích státních příslušníků. V daňové oblasti mají však

⁴⁸ OECD (2002a), str. 463⁴⁹ OECD (2002a), str. 243

zahraniční banky výhodu oproti místním vzhledem k 15 % dani ze zisku (v porovnání s 33 % pro místní banky).

Tabulka č. 1.11: Ziskovost čínských bank, 1999

	Aktiva	Poměr kapitálu k majetku	Zisk před zdaněním	Návratnost kapitálu	Návratnost majetku (po zdanění)
	mil. USD	%	mil. USD	%	%
ICBC	427546	5,13	498	2,3	0,12
Bank of China	350736	4,35	798	5,3	0,23
Agricultural Bank of China	274876	5,91	-43	-0,3	-0,02
China Construction Bank	265845	4,96	89	7	0,33
Bank of Communication	72233	4,19	324	11,1	0,45
Everbright Bank of China	20278	5,1	82	9,8	0,4
China Merchants Bank	19866	7,57	184	14,8	0,92
CITIC Industrial Bank	19003	4,62	138	16,5	0,72
Shanghai Pudong Development Bank	12466	7,53	142	21,2	1,14
Hua-Xia Bank	7383	5,2	62	16,4	0,84
Fujian Industrial Bank	5940	6,59	53	13,7	0,89
Xiamen International Bank	1097	13,79	2	1	0,15

Zdroj: OECD (2002a), str. 236

Na konci 80. let vzniklo v Číně několik nebankovních finančních institucí. Jednalo se o trustové a investiční společnosti, tzv. TICs (trust and investment companies), které byly vytvořeny bankami a místními vládami za účelem získání kapitálu k financování projektů. Po rychlém růstu v první polovině 90. let se TICs podílely výraznou měrou na investiční bublině a několik významných TICs bylo zavřeno. Již před rokem 2001 přešla vláda k procesu snižování jejich počtu.

V roce 1996 byl přijat nový zákon o bankách, který se zaměřil především na zlepšení standardů poskytování půjček.

Kapitálový trh. Rozhodnutí vlády získávat kapitál skrze kapitálové trhy bylo založeno na dvou cílech. Prvním byla mobilizace úspor obyvatelstva k finančnímu ozdravení SOEs a druhým – podobným – snaha o zlepšení výkonu SOEs prostřednictvím veřejného úpisu akcií. Přestože byly akciové trhy počátkem 90. let „v plenkách“, o 10 let později dosáhla kapitalizace trhu 57 % HDP.⁵⁰ Téměř veškerý kapitál získaný na akciových trzích patřil SOEs, jejichž neefektivnost se tím však nijak nesnížila. Dynamický nestátní sektor byl z formálních kapitálových trhů vyloučen. Na konci 90. let se reforma dále prohloubila – opět za účelem restrukturalizace SOEs. Zároveň vláda doufala v pomoc kapitálových trhů s financováním penzijní reformy.

⁵⁰ OECD (2002a), str. 497

Vznik kapitálového trhu byl zprvu v 80. letech spontánní reakcí hráčů na trhu a místních autorit⁵¹, která v roce 1990 vyústila v založení burz cenných papírů v Šanghaji a Šen-čenu (Shenzhen). V roce 1992 vláda založila „China Securities Regulatory Commission“ (CSRC), aby na trh dohlížela, ale reálnou pravomoc získala agentura až v roce 1997. Od té doby se již nemusela dělit o dohled s PBOC a místními vládami v Šanghaji a Šen-čenu (Shenzhen), které na burzy předtím dohlížely. V prosinci 1998 byl vydán zákon o cenných papírech (Securities Law), jenž vstoupil v platnost v červenci 1999 a potvrdil novou strukturu v regulaci trhu.

Jednotlivci tvořili na konci 90. let 90 % obratu na burzách. Většinou se jednalo o investice do akcií SOEs (mimo to existovaly jen 2 další alternativy: bankovní vklady a vládní obligace). Kromě neoficiálních investičních fondů existovali na trhu institucionální investoři (penzijní fondy, pojišťovny či fondy kolektivního investování – „collective investment schemes“, CISs), jejichž roli vláda zamýšlela již na konci 90. let posílit. V listopadu 1997 vláda vydala provizorní opatření - „Provisional Measures of the Administration of Securities Investment Funds“, které vytvořilo dočasný právní rámec pro CISs spadající pod CSRC.

Významnou úlohu na akciových trzích sehrály primární emise akcií čínských podniků, převážně SOEs. V roce 1999 bylo na burzách zapsáno 949 společností – viz Tabulka č. 1.12 (v roce 2000 již 1100)⁵². Od roku 1994, kdy vstoupil v platnost obchodní zákoník (Company Law), dostal proces přeměny státních podniků na akciové společnosti pevnější rád.

Tabulka č. 1.12: Vývoj akciového trhu v Číně - počet zapsaných společností, 1990-1999

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
A-shares	35	140	227	242	431	627	727	822
B-shares	0	6	4	12	16	25	26	26
A a H	0	3	6	11	14	17	18	19
A a B	18	34	54	58	69	76	80	82
<i>Celkem</i>	<i>53</i>	<i>182</i>	<i>291</i>	<i>324</i>	<i>530</i>	<i>745</i>	<i>851</i>	<i>949</i>
Kapitalizace trhu (mil. RMB)	105	353	369	347	984	1753	1951	2647
Kapitalizace/ HDP (%)	4	10	8	6	15	23	25	32

Zdroj: OECD (2002a), str. 509

Akcie typu A (A-shares) se vydávají na burzách v Šanghaji a v Šen-čenu (Shenzhen) a mohou být nakupovány jen čínskými občany. Společnosti v této kategorii jsou většinou malé a používají čínské účetní standardy. V roce 1992 vznikla druhá kategorie akcií typu B (B-shares). Tyto akcie byly též zapsány na dvou domácích burzách, ale mohly být nakupovány jen cizinci za zahraniční měny (Shanghai-USD; Shenzhen-HKD). V červnu 2001 byl trh B-shares otevřen i čínským občanům. Dále existují tzv. „legal person shares“ (domácí instituce) a státní akcie, se kterými nelze obchodovat a které tvoří přibližně 2/3 upsaného majetku. Poslední dva typy akcií

⁵¹ První veřejný úpis akcií se uskutečnil v roce 1985 a vláda začala vydávat obligace na počátku 80. let. (OECD 2002a, str. 499)

⁵² OECD (2002a), str. 508

jsou akcie typu H (H-shares) a tzv. „red chips“. H-shares jsou akcie společností z pevninské Číny, které jsou zapsány na burze v Hongkongu. Jedná se většinou o velké a úspěšné státní podniky. Poslední možností pro cizí občany je investovat do „red chips“, tedy do společností vedených v Hongkongu pod dohledem Číny. Tato kategorie vznikla v roce 1996.

Trhy obligací existovaly již od 50. let, ale jejich vydávání bylo přerušeno a obnoveno až v roce 1981. Celková hodnota se od roku 1986, kdy vydané obligace dosáhly 19,3 mld. RMB, zvýšily na 601,5 mld. RMB v roce 1999. Trhu dominují vládní a kvazi vládní obligace. Na konci roku 1999 tvořil trh obligací 20 % HDP, což bylo výrazně pod asijským průměrem 40 %.⁵³ Stejně jako u akcií, i zde jsou individuální investoři největšími držiteli vládních obligací. Na druhém místě pak banky, jejichž podíl na vládním dluhu však koncem 90. let rostl.

Pojištění.⁵⁴ Pojištění má v Číně dlouhou tradici. Zakořenilo již v polovině 19. století, kdy v Číně začaly podnikat evropské, americké a japonské pojišťovny (převážně v Šanghaji a Hongkongu). Tato etapa však trvala jen do I. světové války. Do roku 1949 převažovaly v Číně zahraniční pojišťovny, stejně jako v ostatních rozvíjejících se ekonomikách. Právě v roce 1949 byla založena „People’s Insurance Company of China“ (PICC) jako monopolní pojišťovna a ostatní musely z trhu odejít. Monopol si tato pojišťovna udržela až do poloviny 80. let (s výrazným omezením aktivit v období 1959-1979). V roce 1985 povolila vláda založení dalších domácích pojišťoven. V roce 1988 vznikla „Ping An Insurance Company (Shenzhen)“ a o tři roky později „China Pacific Insurance Company (Shanghai)“. Do roku 1996 vzniklo celkem 11 domácích pojišťoven.

Pro zahraniční společnosti byl trh znovuotevřen v roce 1992 a první licenci získala „American International Group“ (AIG). Do roku 2001 obdrželo licenci celkem 17 zahraničních společností, jejichž činnost byla však ještě více omezena. Zahraniční pojišťovny mohly podnikat jen ve oblastech Šanghaj a Kanton (Guangzhou), nabízet jen životní či neživotní pojištění, a po roce 1996 bylo životní pojištění omezeno jen na JVs, ve kterých nemohl mít zahraniční partner více než 50 %. Cílem posledního opatření vlády bylo zajistit transfer know-how a dostatek zdrojů k rozvoji. Na konci 90. let došlo ze strany CIRC (China Insurance Regulatory Commission) ke zvýšení limitů podílů v domácích firmách pro zahraniční firmy, které tak mohly v roce 2000 dohromady vlastnit 25 % (v roce 1999 jen 20 %) a jednotlivé pojišťovny maximálně 10 % (1999 – 5 %).

V roce 1996 nastala fáze další restrukturalizace trhu s pojištěním, kdy byla PICC rozdělena na tři části: „PICC Life Insurance“ (v roce 1999 – Life Insurance Company of China-

⁵³ OECD (2002a), str. 520

⁵⁴ OECD (2002a), str. 271-284

China Life), „PICC Property Insurance“ (1999 – PICC) a „PICC Reinsurance Company“ (1999 – China Reinsurance Company)⁵⁵. Jednalo se o výsledek nového zákona o pojištění (Insurance Law) z roku 1995. Od roku 1999 se oddělení jednotlivých druhů pojištění týkalo všech pojišťoven, včetně stávajících. V polovině roku 2001 na trhu operovalo 20 pojišťoven v oblasti životního pojištění a 17 v oblasti neživotního pojištění (17 z celkových 37 se zahraniční účastí či zahraniční pobočky).

Trh rostl od počátku 80. let v průměru o 30 % ročně s tím, že podíl životního pojištění po roce 1996 v důsledku nového penzijního systému stoupl. V roce 1997 bylo pojišťovnám povoleno nabízet penzijní připojištění. Celkově však dosahovaly v roce 1999 výdaje na toto pojištění jen úrovně 1,6 % HDP, což je v porovnání s ostatním světem velmi nízký podíl. Pokud jde o koncentraci trhu, je velmi vysoká. Tři největší pojišťovny dohromady držely v roce 2000 97,1% podíl na trhu s neživotním pojištěním (z toho PICC 77,6 %) a 95,5 % s životním pojištěním (z toho „China Life“ 64,5 %).

Zákon o pojištění byl přijat v červnu 1995 a byl dále rozšířen v červenci 1996 (Provisional Rules for Insurance Regulation). V listopadu 1998 vláda založila agenturu k regulaci trhu s pojištěním CIRC, která zahájila svou činnost v lednu 1999.

1.1.2.4 Služby - distribuce

Služby se již během reformního období staly významnou složkou čínské ekonomiky a jejich podíl na celkovém HDP se v roce 1998 dostal na úroveň 33 % z původních 21 % v roce 1980 (viz Tabulka č. 1.2). Přesto byl v mezinárodním srovnání sektor služeb v Číně na přelomu století nedostatečně vyvinutý a nacházel se přibližně o 20 % níže než průměr zemí se srovnatelnou úrovní HDP na obyvatele. Obecně lze říci, že sektor služeb byl pro zahraniční investory relativně nedostupný a čínská vláda ho uvolňovala jen postupně. Proto se také dohody o vstupu Číny do WTO zaměřily na detailní rozbor jednotlivých služeb.

Tato podkapitola je věnována distribuci, která je kromě financí jedním z nejdůležitějších sektorů pro rozvoj tržní ekonomiky jako takové a stejně tak i pro zahraniční investory.⁵⁶

Distribuce.⁵⁷ Distribuční sektor je jako základní spojnice mezi výrobcem a zákazníkem klíčovým prvkem pro fungování tržní ekonomiky. Během transformace před rokem 2001 přešel distribuční sektor z monopolu centra do stavu, kdy je téměř veškerý materiál přesunován na základě nabídky a poptávky. Podíl nestátních distributorů vzrostl z téměř nuly v roce 1979 na 4/5

⁵⁵ Zahraniční operace PICC byly odděleny v roce 1999 založením nové společnosti „China Insurance Company“ se sídlem v Hongkongu.

⁵⁶ Ostatní služby budou probrány v části 1.2.3.3 věnované závazkům vyplývajícím z členství ve WTO a dále ve druhé kapitole v části 2.2.

⁵⁷ OECD (2002a), str. 301-310

před vstupem do WTO (66,2 % - viz Tabulka č. 1.13). S výjimkou několika klíčových produktů (např. obilniny, bavlna, uhlí, těžké oleje a automobily) bylo zboží na konci 90. let alokováno trhem a ceny přibližně 95 % veškerého spotřebního zboží a výrobních materiálů byly určovány trhem (opět s výjimkou např. železniční dopravy, surové ropy atd.). U většiny produktů si též velkoobchod, maloobchod i výroba mohly zvolit nákupní a prodejní kanály.

Tabulka č. 1.13: Tržní podíl v distribučním sektoru podle typu podniků (%)

	1978	1995	1999
SOEs	54,6	29,9	18,2
Kolektivní podniky	43,3	19,3	15,6
Soukromé podniky	0	2,5	43,2
Živnostníci (mom&pop)	0,1	30,3	
Ostatní (FIEs, JVs atd.)	2	18	23

Zdroj: OECD (2002a), str. 306

V letech 1979 až 1999 rostl distribuční sektor ročně o 9,4 %, tedy téměř stejným tempem jako celkové HDP za stejné období (9,5 %). Zaměstnanost v distribučním sektoru též výrazně rostla – o 6,4 % ročně v období 1980-99. Distribuční sektor tvořil v roce 1999 8,4 % čínského HDP a byl jedním z výrazných přispěvatelů sektoru služeb a HDP celkově (v roce 1979 byl tento podíl na úrovni 5,5 %). Sektor byl pro ekonomiku též významný, pokud jde o zaměstnanost v reformním období před rokem 2001. Zaměstnanost se zvýšila z 13,6 mil. v roce 1980 na 47,5 mil. v roce 1999 a podíl na celkové zaměstnanosti vzrostl za stejné období z 3,2 % na 6,7 %. Šedesát procent z nově vytvořených 13,6 mil. pracovních míst vytvořily soukromé podniky či živnostníci.

V maloobchodu převažují obchodní domy, tržnice a živnostenské prodejny (tzv. „mom&pop shops“). Živnostenské obchody jsou dominantní formou a v roce 1999 se podílely z 88 % (15,4 mil.) na celkovém počtu maloobchodních jednotek a jejich tržní podíl dosáhl 30 %. Tvořily zároveň 75 % zaměstnanosti v maloobchodním sektoru. Mezi hlavní účastníky ve velkoobchodu na konci 90. let patřily prodejní pobočky výrobců.

Distribuční sektor byl otevřen zahraniční konkurenci relativně pozdě – po roce 1992. Na konci roku 1999 působilo v distribuci na čínském trhu necelých 300 zahraničních podniků, z toho v maloobchodu 193 s ročními prodeji nad 5 mil. RMB. Jejich podíl na celkovém prodeji spotřebního zboží činil pouhých 1,8 %.

1.1.2.5 Přímé zahraniční investice (PZI)

Tabulka č. 1.14: Příliv zahraničního kapitálu do Číny, 1979-2004 (mld. USD, %)

	Celkem	FDI			Půjčky		Ostatní FI	
		Množství	Kumulace	Podíl	Množství	Podíl	Množství	Podíl
1979-83	14,4	1,8	1,8	12,5%	11,8	81,4%	0,9	6,1%
1984	2,7	1,3	3,1	46,5%	1,3	47,5%	0,2	6,0%
1985	4,6	1,7	4,7	35,7%	2,7	57,8%	0,3	6,4%
1986	7,3	1,9	6,6	25,8%	5,0	69,1%	0,4	5,1%
1987	8,5	2,3	8,9	27,4%	5,8	68,7%	0,3	3,9%
1988	10,2	3,2	12,1	31,2%	6,5	63,4%	0,5	5,3%
1989	10,1	3,4	15,5	33,7%	6,3	62,5%	0,4	3,8%
1990	10,3	3,5	19,0	33,9%	6,5	63,5%	0,3	2,6%
1991	11,6	4,4	23,3	37,8%	6,9	59,6%	0,3	2,6%
1992	19,2	11,0	34,4	57,3%	7,9	41,2%	0,3	1,5%
1993	39,0	27,5	61,9	70,6%	11,2	28,7%	0,3	0,7%
1994	43,2	33,8	95,6	78,1%	9,3	21,4%	0,2	0,4%
1995	48,1	37,5	133,2	78,0%	10,3	21,5%	0,3	0,6%
1996	54,8	41,7	174,9	76,1%	12,7	23,1%	0,4	0,7%
1997	64,4	45,3	220,1	70,3%	12,0	18,7%	7,1	11,1%
1998	58,6	45,5	265,6	77,6%	11,0	18,8%	2,1	3,6%
1999	52,7	40,3	305,9	76,6%	10,2	19,4%	2,1	4,0%
2000	59,4	40,7	346,6	68,6%	10,0	16,8%	8,6	14,6%
2001	49,7	46,9	393,5	94,4%		0,0%	2,8	5,6%
2002	55,0	52,7	446,3	95,9%		0,0%	2,3	4,1%
2003	56,1	53,5	499,8	95,3%		0,0%	2,6	4,7%
2004	64,1	60,6	560,4	94,6%		0,0%	3,4	5,4%

Zdroj: Garnaut (2004), str. 103 a <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/> - 2000 a 2005

Jednu z klíčových rolí v rozvoji čínské ekonomiky sehrály PZI díky zlepšenému investičnímu prostředí po roce 1979. Zahraniční firmy přilákal kromě preferenčních politik obrovský domácí trh a levná, relativně vzdělaná, pracovní síla. Od roku 1993 se Čína stala druhým největším příjemcem PZI na světě a největším příjemcem, pokud jde o rozvojové země. V letech 1979-2000 dosáhl příliv PZI do Číny celkem 346,6 mld. USD (viz Tabulka č. 1.14).

Příliv zahraničních investic lze rozdělit do dvou fází: 1979-1991 a 1992-2000. V první fázi se PZI soustředily jen do SEZs, obzvláště do provincií Kanton (Guangzhou) a Fu-tien (Fujian). Ve druhé polovině 80. let se otevřely pro PZI další oblasti na východním pobřeží a PZI rostly ročně o 20 %. Po roce 1992 se dynamika přílivu ještě zvýšila díky další liberalizaci po klíčové cestě Teng Siao-pchinga (Deng Xiaoping) po jižní Číně. Příliv investic se zvýšil z 11 mld. USD v roce 1992 na 45,5 mld. USD v roce 1998. V roce 1999 a 2000 došlo k poklesu, ale stále se jednalo o více než 40 mld. USD ročně.

Zatímco v 80. letech tvořily 60 % zahraničního kapitálu v Číně zahraniční půjčky, v 90. letech se hlavním zdrojem kapitálu staly právě PZI. Od roku 2000 se podíl PZI na celkovém zahraničním kapitálu pohyboval na úrovni 95 %. Mezi ostatní zahraniční investice v Tabulce č. 1.13 patří zahraniční portfoliové investice, kompenzační obchod (compensation trade), mezinárodní leasing a zpracování či montáže (processing assembly). Jejich podíl na celkovém

zahraničním kapitálu se od roku 1979 do 1994 snižoval, ale od konce 90. let jeho význam vzrůstá vzhledem k tomu, že vláda začala vydávat obligace a akcie v zahraničí a zároveň stoupají zahraniční portfoliové investice.

Tvorba kapitálu. V roce 1983 tvořil příliv PZI jen 0,3 % čínského HDP⁵⁸, ale důležitost zahraničních podniků se zvýšila a v roce 1994 dosáhl tento podíl 6,2 % (viz Tabulka č. 1.15). Od roku 1995 podíl klesl díky rychlejšímu růstu ekonomiky, ale stále se na konci 90. let pohyboval nad úrovní 4 %.

Tabulka č. 1.15: Podíl PZI na HDP, kapitálové formaci (GCF) a fixních kapitálových investicích (GFCF), 1993-98 (%)

	Příliv PZI/ HDP	Příliv PZI/ GCF	GFCF zahraničních firem/ PZI	GFCF zahraničních firem/ celkové GFCF
1993	4,6	10,6	49,4	6,0
1994	6,2	15,1	65,6	11,3
1995	5,4	13,1	71,1	11,0
1996	5,1	12,9	78,2	11,6
1997	5,0	13,2	77,1	11,5
1998	4,7	12,4	79,0	10,6

Zdroj: Garnaut (2004), str. 104

Pokud jde o celkovou tvorbu kapitálu, podílel se na ní příliv PZI v roce 1983 jen z 0,9 %. Od té doby se však tento podíl postupně zvyšoval a v roce 1994 dosáhl nejvyšší úrovně 15,1 %, ve čtyřech následujících letech se pohyboval kolem 13 % a v roce 1999 poklesl na přibližně 11 %. Podíl PZI na tvorbě kapitálu byl ve skutečnosti pravděpodobně nižší vzhledem k tomu, že PZI nebyly plně využity k tvorbě dlouhodobého fixního kapitálu. Jak je patrné z Tabulky č. 1.14, GFCF byly tvořeny PZI koncem 90. let jen přibližně z 80 %. Zbýlých 20 % PZI bylo použito jako pracovní kapitál či zásoby. Příliv PZI se tedy podílel na čínském GFCF z přibližně 11 %.⁵⁹

Vliv PZI na export, technologie a zaměstnanost. Vliv PZI na růst obchodu Číny lze vysledovat z obchodní výkonnosti zahraničních podniků, jejichž obrat se od roku 1980 zvýšil ze 43 mil. USD na 174,5 mld. USD v roce 1999. Vzhledem k tomu, že vládní politika upřednostňovala příliv PZI do exportních sektorů, staly se zahraniční podniky brzy největšími exportéry. V roce 1999 dosáhly jejich vývozy 88,6 mld. USD, tedy přibližně 45 % celkových vývozu (viz Tabulka č. 1.16). Problémy s deficitem podniků v mezinárodním obchodě v první polovině 90. let se také díky konvertibilitě běžného účtu (v roce 1996) na konci 90. let vyřešily.

⁵⁸ OECD (2002a), str. 325

⁵⁹ OECD (2002a), str. 325

Celkově příliv zahraničních investic pozitivně ovlivnil nejen deficity zahraničních podniků, ale zlepšil platební bilanci Číny a přispěl k velkému zvýšení devizových rezerv.

Tabulka č. 1.16: Výkon FIEs v zahraničním obchodě Číny, 1980-1999

	Objem obchodu FIEs (mil. USD)			FIEs podíl na celku (%)			Saldo ZO FIEs
	Obrat	Vývozy	Dovozy	Celkem	Vývozy	Dovozy	
1980	43	8	34	0,1	0,1	0,2	-26
1985	2361	297	2064	3,4	1,1	4,9	-1767
1990	20120	7814	12306	17,4	12,6	23,1	-4492
1991	28954	12047	16907	21,4	16,8	26,5	-4860
1992	43726	17356	26370	26,4	20,4	32,7	-9014
1993	67070	25237	41833	34,3	27,5	40,2	-16596
1994	87647	34713	52934	37,0	28,7	45,8	-18221
1995	109818	46876	62942	39,1	31,5	47,7	-16066
1996	137110	61506	75604	47,3	40,7	54,5	-14098
1997	152620	74900	77720	47,0	41,0	54,6	-2820
1998	157679	80962	76717	48,7	44,1	54,7	4245
1999	174511	88628	85883	48,4	45,5	51,8	2745

Zdroj: Garnaut (2004), str. 112 a OECD (2002a), str. 327

PZI se soustředily převážně do výrobního sektoru a zahraniční podniky se v tomto sektoru staly významnými představiteli (na druhém místě byly nemovitosti a dále ostatní služby). V roce 1995 tvořily FIEs 11 % výrobních podniků a 19 % (1999-23 %) jejich celkových aktiv. Vytvářely 18 % výstupu a 20 % (1999-27 %) přidané hodnoty. Více než polovina aktiv zahraničních podniků byla přítom v roce 1995 soustředěna v odvětvích náročných na pracovní sílu, 23 % v odvětvích náročných na kapitál a 27 % v technologicky náročných odvětvích.⁶⁰ V roce 1999 bylo již možné vypořádat změnu ve prospěch kapitálově a technologicky náročných odvětví (viz Tabulka č. 1.17). Tato skutečnost společně s faktem, že celková produktivita zahraničních firem i produktivita práce byly vyšší, svědčí o pozitivním vlivu PZI na konkurenční prostředí v Číně.

Tabulka č. 1.17: Složení PZI v čínské výrobě, 1995 a 1999 (%)

	Celková aktiva			Přidaná hodnota		
	1995	1999	Změna	1995	1999	Změna
Odvětví náročná na práci	50,42	41,44	-8,98	46,8	40,75	-6,05
Odvětví náročná na kapitál	22,73	25,35	2,62	21,02	21,94	0,92
Odvětví náročná na technologie	26,86	33,21	6,35	32,19	37,31	5,12

Zdroj: OECD (2002a), str. 329

PZI mají obecně na zaměstnanost jak přímý, tak nepřímý vliv, a v Číně je tomu také tak. Zahraniční podniky vytvořily nová pracovní místa a zároveň zprostředkovaně přispívají svou existencí k tvorbě míst u svých dodavatelů, zákazníků a konkurentů. Zprostředkovaně přispívají k tvorbě míst, která vznikají díky útratám zaměstnanců a akcionářů daných podniků. Zatímco

v roce 1991 zaměstnávaly zahraniční firmy v městských částech 1,6 mil. pracovníků (nebo-li 1 % z celkové zaměstnanosti v městských částech), v roce 1999 se zaměstnanost v městských zahraničních podnicích zvýšila na 6,1 mil. pracovníků (2,9 %).⁶¹ Zaměstnanost v zahraničních podnicích je stejně jako PZI soustředěna do východních provincií.

Distribuce PZI a jejich skladba z hlediska zdrojů. V 80. letech směřovaly PZI výhradně do čtyř SEZs, Pekingu a Šanghaje. Kanton (Guangdong), Fu-tien (Fujian), Peking a Šanghaj se podílely na celkovém přílivu PZI v letech 1983-1990 ze 66 %. Celkově obdržely východní provincie v letech 1983-99 88 % investic, centrální provincie pouze 9 % a západní jen 3 %.⁶²

Co se týče zdrojů byly v průběhu reformy PZI záležitostí asijských ekonomik (převážně NIEs)⁶³. Největšími čtyřmi investory byly Hongkong, Tchaj-wan, USA a Japonsko. Za období 1983-1999 investoval Hongkong přibližně 50,45 % celkových investic. Na druhém místě se s 15,51 % umístily ostatní NIEs. Spojené státy se podílely 8,34 %, Japonsko 8,11 %, západní Evropa 7,41 %, ASEAN 1,76 % a ostatní země 7,41 %. Po roce 1997 se příliv PZI z asijských ekonomik snížil v důsledku asijské finanční krize a příliv z rozvinutých zemí (vyjma Japonska) se zvýšil, obzvláště z USA a západní Evropy.⁶⁴

PZI a vládní politika. V roce 1979 byl vydán první zákon povolující vznik zahraničního ekonomického subjektu na území Číny (Equity Joint Venture Law). V té době se jednalo hlavně z důvodů technologického transferu o společné podniky – smluvní či podílové (contractual JV a equity JV). Stoprocentně vlastněné zahraniční podniky (WFOE – wholly foreign-owned enterprises) mohly vznikat jen v SEZs, což bylo změněno až v roce 1986 zákonem o WFOE, kdy bylo toto omezení zrušeno (Wholly Foreign Owned Enterprise Law). Vláda omezila formu vstupu u vybraných technologicky vyspělých odvětví na společné podniky a v některých výslovně zakázala zakládání WFOEs, což během reformního období některé investory z vyspělých zemí odradilo.

Od roku 1995 (s doplněním v 1997)⁶⁵ vláda rozdělila jednotlivá odvětví, pokud jde o průmyslovou politiku přílivu PZI, na tři druhy (vyjma povolených – permitted): podporované (encouraged), omezené (restricted) a zakázané (prohibited). Na jednotlivé druhy (podporované a část omezených) jsou pak vázány preferenční politiky určené k přilákání PZI do cílových ekonomických sektorů.

⁶⁰ Garnaut (2004), str. 104-5; OECD (2002a), str.329

⁶¹ OECD (2002a), str. 327

⁶² OECD (2002a), str. 346

⁶³ NIEs = Hongkong, Tchaj-wan, Jižní Korea a Singapur

⁶⁴ OECD (2002a), str. 344

⁶⁵ Další revize následovala počátkem roku 2006.

1.1.3 Výsledky reform – celkový stav čínské ekonomiky před vstupem do WTO

Výsledky reform po více než dvaceti letech svědčily před vstupem do WTO o výrazné transformaci čínské ekonomiky. Průměrné příjmy se zvýšily osmkrát a i přes stále se rozšiřující rozdíl v příjmech venkovského a městského obyvatelstva došlo ke zlepšení příjmů nejchudších obyvatel. V roce 2003 žily pod národní hranicí chudoby 3 % obyvatel, zvedl se průměrný věk dožití a poklesla negramotnost.⁶⁶

Tabulka č. 1.18: Podíl transakcí uskutečněných v tržních cenách, 1978-2003 (%)

	1978	1985	1991	1995	1999	2003
Výroba						
Tržní ceny	0	13	46	78	86	87,3
Řízené státem	0	23	18	6	4	2,7
Fixované státem	100	64	36	16	10	10,0
Maloobchod						
Tržní ceny	3	34	69	89	95	96,1
Řízené státem	0	19	10	2	1	1,3
Fixované státem	97	47	21	9	4	2,6
Agrární produkty						
Tržní ceny	6	40	58	79	83	96,5
Řízené státem	2	23	20	4	7	1,6
Fixované státem	93	37	22	17	9	1,9

Zdroj: OECD (2005b), str. 29

Jak již bylo řečeno výše, proces reform byl postupný a ze zemědělství se postupně přesunul do ostatních sektorů. Na počátku 90. let byla téměř polovina cen deregulována, zatímco před vstupem do WTO se řídilo trhem více než 86 % cen ve výrobě, 95 % v maloobchodu a 83 % v oblasti zemědělských produktů (viz Tabulka č. 1.18). Zvýšila se role soukromého sektoru (zabudováno též v obchodním zákoníku) a největším problémem na přelomu století byly ztrátové SOEs a bankovní systém. I u těchto dvou problémových oblastí však došlo k jistému posunu ještě před vstupem do WTO.

Tabulka č. 1.19: Největší světové ekonomiky podle HDP, 2002

	HDP, běžné ceny	HDP, PPP	Příliv PZI	HDP na obyv., PPP	EX+IM/ HDP (otevřenost)
	mld. USD	mld. USD	mld. USD	USD	%
1 USA	10 383	10 308	40	35 750	24
2 Japonsko	3 993	3 425	9	26 940	21
3 Německo	1 984	2 236	37	27 100	67
4 Velká Británie	1 566	1 549	28	26 150	53
5 Francie	1 431	1 601	52	26 920	52
6 Čína	1 266	5 861	49	4 580	55
7 Itálie	1 184	1 525	15	26 430	53
8 Kanada	714	925	21	29 480	82
9 Španělsko	653	878	21	21 460	58
10 Mexiko	637	905	15	8 970	56

Zdroj: OECD (2005a), str. 30

⁶⁶ OECD (2005b), str. 28

V rámci reformního období byla Čína přijata v prosinci 2001 do WTO.⁶⁷ Od 80. let liberalizovala Čína svoji obchodní a investiční politiku a na přelomu století byla více otevřená a závislá na mezinárodním obchodu než ostatní členové WTO. Obchod (dovoz + vývoz) se v roce 2002 například podílel na celkovém HDP z 55 % (viz Tabulka č. 1.19), což je více než u mnohých vyspělých ekonomik.⁶⁸ Došlo ke snížení tarifů na dovozy a zrušení vícesložkových směnných kurzů. V roce 1994 vláda zavedla konvertibilitu transakcí na běžném účtu.

Studie OECD (2002a), která se zabývá právě reformním obdobím, definovala několik oblastí, u kterých bylo i v souvislosti se vstupem do WTO zapotřebí reformy urychlit a které vyžadovaly komplexní přístup. Jedná se o následující oblasti:

- odstranění bariér mobility práce a kapitálu – podpora obchodu mezi provinciemi
- posílení obchodního sektoru
- reforma finančních trhů
- veřejné finance

Následující část práce je zaměřena na komplexní makroekonomické oblasti, které demonstrují výsledky reformy a jimž byla v předcházející části pozornost věnována jen okrajově.

1.1.3.1 Makroekonomický vývoj

Tempo ekonomických změn v Číně ve dvou desetiletích před jejím vstupem do WTO bylo závratné. Ekonomický růst dosahoval v průměru 9,5 % ročně a po vstupu do WTO pokračoval v podobném tempu. Růst byl doprovázen ještě rychlejším růstem obchodu a investic. Čína se stala jednou z největších světových ekonomik a jedním z největších příjemců PZI (viz Tabulka č. 1.19 výše).

Vnější rovnováha zůstala na přelomu století zachována (viz Tabulka č. 1.20). V reformním období sice Čína zaznamenala několik krátkých období přehřátí a inflace (v období mezi léty 1993-95 a později v roce 2004), ale nejednalo se o dlouhá období srovnatelná s ostatními rozvojovými zeměmi. V roce 1994 byl oficiální nadhodnocený kurz znehodnocen a měna byla sjednocena připoutáním k USD na úrovni 8,62 RMB za USD.

Přes vysoké míry HDP a objem zahraničního obchodu bylo HDP na obyvatele před vstupem do WTO stále na nízké úrovni. Na přelomu století se pohyboval na úrovni 4 %, měřeno v tržních cenách, ve srovnání s OECD zeměmi. Při měření v PPP je rozdíl poněkud menší – 15 % průměru OECD zemí. Ve srovnání s ostatními rozvojovými zeměmi, měřeno ve stálých cenách roku 1995, překonaly průměrné příjmy v Číně rozvojové země s nízkými příjmy (low

⁶⁷ Podrobně viz podkapitola 1.2.

⁶⁸ V roce 1999 byl tento poměr vývozu a dovozu k HDP podle údajů IMF 37,8 % HDP; OECD (2002a), str. 716. OECD (2005b), str. 30, uvádí, že v roce 2004 představovaly vývozy a dovozy v průměru 35 % HDP.

income developing countries) v roce 1992. Čína tedy před vstupem do WTO patřila do kategorie „lower-middle income“ rozvojových zemí.⁶⁹

Tabulka č. 1.20: Čína: vybrané makroekonomické ukazatele, 1990-2003

		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Růst HDP	a.,%	3,8	9,2	14,2	13,5	12,6	10,5	9,6	8,8	7,8	7,1	8,0	7,5	8,0	9,1
HDP, běžné c.	mld. USD	388	406	483	601	543	700	817	898	946	991	1081	1175	1270	1412
Směnný kurz, avg.	CNY/USD	4,78	5,32	5,51	5,76	8,62	8,35	8,31	8,29	8,28	8,28	8,28	8,28	8,28	8,28
Inflace	a.,%	3,1	3,4	6,4	14,7	24,1	17,1	8,3	2,8	-0,9	-1,4	0,4	0,7	-0,8	1,2
Nezam.	%	2,5	2,3	2,3	2,6	2,8	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,6	4,0	4,3
Rovnováha rozpočtu	% HDP	-0,8	-1,1	-1,0	-0,8	-1,2	-1,0	-0,8	-0,8	-1,2	-2,1	-2,8	-2,6	-3,0	-2,5
Vývoz	mld. USD	62	72	85	92	121	149	151	183	184	195	249	266	326	438
Dovoz	mld. USD	53	64	81	104	116	132	139	142	140	166	225	244	295	413
Saldo	% HDP	2,3	2,0	0,9	-2,0	1,0	2,4	1,5	4,5	4,6	2,9	2,2	1,9	2,4	1,8
Vnější dluh	% HDP	13,6	14,9	14,4	13,9	17,1	15,2	14,2	14,5	15,2	15,3	13,5	14,7	13,6	13,7

Zdroj: OECD (2005a), str. 30

Zdroje hospodářského růstu. Čínská vláda v roce 2000 prohlásila, že do roku 2020 zvýší své HDP čtyřnásobně, což by znamenalo průměrný roční růst nad úrovní 7 %. Zatímco v 80. letech rostlo čínské HDP ročně v průměru o 9,2 % a v 90. letech o téměř 10 %, růst se od roku 1996 začal zpomalovat a v roce 1999 dosáhl „pouhých“ 7,1 %. Po roce 2000 se růst HDP začal opět zvyšovat. Svou roli na poklesu růstu v druhé polovině 90. let sehrála opatření vlády k ochlazení ekonomiky po boomu v letech 1992-94. Utrpěly všechny segmenty průmyslu, převážně TVEs, které byly dříve hlavním motorem růstu. Asijská krize sehrála také jistou roli, ale rozhodně ne hlavní, a růst exportu v tomto období pokračoval vysokými tempy. Inflace z poloviny 90. let se změnila na deflaci.

Hlavním zdrojem růstu v reformním období byla akumulace kapitálu financovaná převážně soukromými úsporami obyvatel. Kapitál na zaměstnanou osobu rostl podle studie OECD v rozmezí 1988-1993 o 3,4 % ročně (viz Tabulka č. 1.21) a na růstu HDP na obyvatele se podílel od roku 1988 z více než 50 %. Dalším faktorem zvýšených příjmů na obyvatele bylo snížení počtu dětí na aktivní populaci. Podíl aktivní pracovní síly měl opačný efekt, když se od druhé poloviny 90. let zvýšila důležitost vzdělávání, a dále v souvislosti s restrukturalizací podniků.

Vedle přesunu pracovní síly ze zemědělství bylo dalším významným faktorem růstu vzdělávání. Průměrná úroveň vzdělání se během reformního období zvýšila a její vliv na produktivitu práce zesílil obzvláště v druhé polovině 90. let, kdy pracovní trhy začaly ve větší

⁶⁹ OECD (2005b), str. 31

míře odměňovat úroveň vzdělání. Přesun zemědělských pracovníků do výroby znamenal 20% změnu v příjmu na obyvatele. Tato změna mohla však být ještě výraznější, pokud by produktivita těchto pracovníků byla vyšší.

Tabulka č. 1.21: Zdroje růstu příjmů a HDP, 1983-2003

	1983-1988	1988-1993	1993-1998	1998-2003	2003	1993-2003 vztaženo k 1983-1993
Procentní body						
Růst příjmů na obyvatele						
HDP na obyvatele	10,6	7,5	8,8	7,2	8,5	-1,0
Demografický faktor	1,0	0,5	0,3	0,6	0,6	-0,3
Pracovní faktor	0,6	0,3	-0,6	-0,7	-0,2	-1,1
Demograf. + Pracovní	1,6	0,8	-0,3	-0,1	0,4	-1,4
Kapitálová intenzita	3,3	3,4	5,1	4,5	5,0	1,5
Ostatní	5,6	3,4	4,1	2,8	3,1	-1,0
Růst celkového produktu						
HDP	12,1	8,9	9,8	8,0	9,1	-1,5
Zaměstnanost	1,5	1,0	0,3	0,3	0,4	-0,9
Kapitál	5,0	4,5	5,5	4,9	5,5	0,4
Ostatní	5,6	3,4	4,1	2,8	3,1	-1,0
Sektorální změny	2,2	0,8	-0,3	0,5	0,7	-1,4
Vzdělanost	1,0	0,9	0,9	1,1	0,8	0,0
Produktivita faktorů	2,4	1,7	3,4	1,3	1,6	0,3

Zdroj: OECD (2005b), str. 32

Příčin zpomalení růstu na konci 90. let může být několik. Studie OECD z roku 2002 spatřuje hlavní příčiny ve třech oblastech, které souvisí se strukturálními podmínkami v ekonomice. Za prvé se jednalo o nadvýrobu a akumulaci zásob následkem boomu v období 1992-94. Následkem toho došlo k poklesu cen klíčových průmyslových výrobků v druhé polovině 90. let. K poklesu cen došlo i v zemědělství díky podpoře tohoto sektoru a následnému vzniku přebytků. Druhou příčinu představovalo rostoucí zadlužení a ztrátovost státních podniků i TVEs (u nichž se snížila schopnost absorbovat přebytečné pracovníky ze zemědělství). U TVEs sehrála celkem významnou roli asijská krize, která s sebou nesla pokles vnější poptávky. U státních podniků sehrály roli též ostatní faktory zmíněné v předcházejících částech. Třetí faktor, který ovlivnil zpomalení, souvisel s nedostatkem kapitálu (úvěrů) pro podniky, který byl způsoben zpřísněním úvěrových standardů bank.

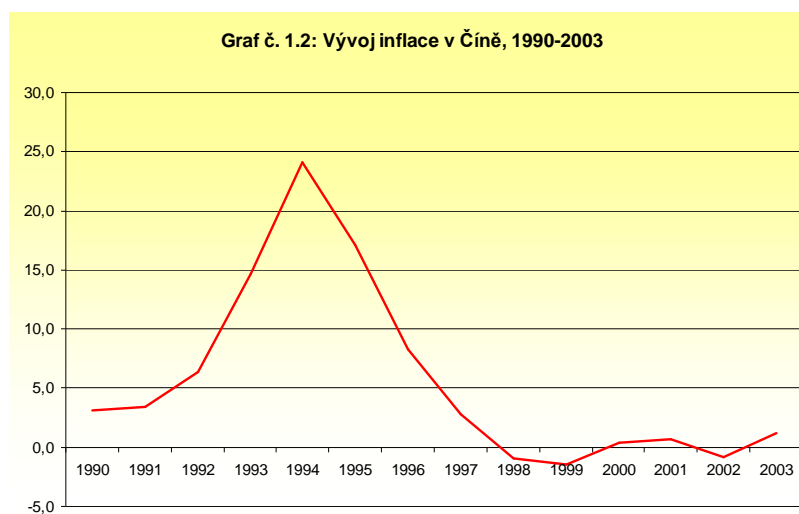
Výsledkem bylo snížení růstu příjmů ve venkovských oblastech a velmi omezené cash-flow podniků. Od poloviny 90. let tedy spotřeba ve venkovských oblastech, které tvoří téměř polovinu celkové spotřeby, zpomalila. Podniky též omezily výdaje. Stát musel koncem 90. let zvýšit investice do infrastruktury, aby se růst udržel na úrovni 7 %.

Zaměstnanost. V druhé polovině 80. let vytvářela čínská ekonomika 13,6 mil.

pracovních míst ročně, ale v první polovině 90. let se tento růst o třetinu snížil (na 8,1 mil.). Snížení se odehrálo převážně ve venkovských oblastech, kde mnoho lidí opouštělo zemědělský sektor. V druhé polovině 90. let poklesl do té doby silný růst v zaměstnanosti u TVEs a celkovou zaměstnanost ovlivnila situace SOEs a jejich propouštění po roce 1997. Od roku 1995 rostla celková zaměstnanost v průměru o 6,7 mil. pracovních míst ročně, což je o polovinu pomaleji v porovnání s 80. léty. Na konci 90. let se následkem tohoto poklesu nacházelo přibližně 200 mil. venkovských obyvatel oficiálně bez práce a až polovina z nich našla místa v šedé ekonomice ve městech. Míra nezaměstnanosti v městských částech byla před vstupem do WTO též vysoká (vyšší, než udávají čínské statistiky) – až na úrovni 10 %.⁷⁰

1.1.3.2 Fiskální a monetární politika

Vývoj inflace a monetární politika. Čína dosáhla nejvyšší míry inflace v roce 1994, kdy se ročně zvedla o 24,1 %, a v roce 1997 se dostala přibližně na úroveň počátku 90. let. Již o rok později nastalo období deflace spotřebitelských cen, která trvala do roku 2000 a později v roce 2002 se vrátila (viz Graf č. 1.2)⁷¹.

Vláda proti deflačním silám zakročila expanzivní monetární politikou. V období 1996-2000 byly šestkrát sníženy úrokové míry. Roční úroková míra (benchmark one-year loan rate) se za toto období snížila na 5,85 % (z původních 12 %) a úroková míra bankovních vkladů (bank demand deposit rate) se na konci tohoto období nacházela na úrovni 1 %.⁷² Vliv těchto opatření na agregátní poptávku však omezila opatrnost bank v poskytování úvěrů a makroekonomická podpora agregátní poptávky zůstala na fiskální politice.

⁷⁰ OECD (2002a), str. 716

⁷¹ Zdroj: www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/

⁷² OECD (2002a), str. 718

Inflační nebezpečí na přelomu století nebylo v prostředí excesivní nabídky na mnohých trzích a omezení kreditu nikterak veliké, ale s plánovaným vstupem Číny do WTO a další liberalizací obchodu a investic vláda přesto zvažovala možné kroky v použití monetární politiky k boji proti inflačním tlakům. Centrální banka připravovala nepřímé nástroje – jako např. řízení minimálních rezerv – aby mohla reagovat flexibilněji v budoucnu. Vliv monetární politiky byl však nadále ovlivňován omezenou flexibilitou úrokových měr a nevyvinutými finančními trhy.

Daňová reforma z roku 1994. Daně jsou nejdůležitějším zdrojem fiskálních příjmů v Číně a tvoří až 90 % příjmů státního rozpočtu. Podíl daňových příjmů na HDP je však v porovnání například s ekonomikami OECD nízký a pohybuje se kolem 10-15 % (průměr OECD bez příspěvků na sociální zabezpečení je přibližně 27 %; EU – 30 %) ⁷³. Daňové reformy započaly již v roce 1983 za účelem vytvoření nového systému, který měl fungovat jako makroekonomický nástroj, dále měl zabezpečit dostatek příjmů, podpořit příliv PZI a připravit podmínky pro reformu SOEs. Následně došlo ke zvýšení příjmů do státního rozpočtu v 80. letech, kdy jejich podíl na HDP vzrostl z 13 % v roce 1980 na 23 % v roce 1985 (maximum reformního období před rokem 2001). ⁷⁴ V tomto období bylo též zavedeno odlišné zdanění domácích a zahraničních podniků.

Reforma z roku 1994 se týkala téměř všech daní a měla za úkol následující:

- zvýšit příjmy státního rozpočtu
- sjednotit daňové zákony
- vyrovnat daňové zatížení mezi podnikovými subjekty
- zjednodušit daňový systém
- zracionalizovat a decentralizovat daňový systém
- standardizovat metody přidělování příjmů mezi centrální vládou a místními vládami

Nejdůležitější byla reforma DPH, jejíž záběr byl rozšířen a míra zdanění byla nastavena ve třech úrovních (17 %, 13 % a 0 %). Daň z příjmu pro domácí podniky byla sjednocena na úrovni 33 % a vztahovala se na všechny typy podniků (zahraniční stále podléhaly jen 15 %). Reforma též zavedla novou individuální daň z příjmu. Ta se týká všech osob, které pobývají v Číně déle než rok. Výsledkem reformy bylo 25 typů daní, jež lze rozdělit do 8 kategorií. Zahraniční podniky a jednotlivci podléhali po reformě 14 typům daní.

Podíl daní na HDP v roce 1999 dosáhl 13 %, tedy jen úrovně z roku 1980 a nejvyšší úrovně po daňové reformě z roku 1994. Daňové příjmy tvořily převážně daně z obrátu (DPH, spotřební daň a samotná daň z obrátu) – 65,1 % v roce 1999. Podíl přímých daní byl nízký. Co se

⁷³ OECD (2002a), str. 630

⁷⁴ OECD (2002a), str. 626

týče zahraničních podniků a preferenčního zacházení v oblasti daní, přichází Čína podle některých odhadů ročně o přibližně 10 % na daňových příjmech. Přesto se zahraniční podniky podílely v roce 1999 na celkových příjmech z 16 %, první v pořadí v nestátním sektoru. Zdanění nestátního sektoru by však mělo být vzhledem ke zvýšenému podílu domácího soukromého sektoru (1997-28 % HDP, celkově 58 %) daleko vyšší.⁷⁵

V rámci vstupu do WTO musela čínská vláda dále reformovat daňový systém, protože daňové subvence se neslučovaly s pravidly WTO. Problémovými oblastmi na přelomu století též byly vysoké mimorozpočtové příjmy, které místní vlády mnohdy nelegálně získávaly nad rámec povolených 4 % HDP (až třetina daňových příjmů), aby tak kompenzovaly nedostatek prostředků. To souvisí i s extrémním zatížením zemědělců, jejichž nedaňové zatížení tvořilo ještě v roce 1997 76 %.⁷⁶

Fiskální politika. Nároky na veřejné finance v Číně vstupem do WTO stouply a reformy uskutečněné do roku 2000 nebyly stále dostatečné.

Tabulka č. 1.22: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, 1978-2004

	Příjmy	Výdaje	Deficit
	% HDP		
1978	31,2%	31,0%	0,3%
1980	25,7%	27,2%	-1,5%
1985	22,4%	22,4%	0,0%
1989	15,8%	16,7%	-0,9%
1990	15,8%	16,6%	-0,8%
1991	14,6%	15,7%	-1,1%
1992	13,1%	14,0%	-1,0%
1993	12,6%	13,4%	-0,8%
1994	11,2%	12,4%	-1,2%
1995	10,7%	11,7%	-1,0%
1996	10,9%	11,7%	-0,8%
1997	11,6%	12,4%	-0,8%
1998	12,6%	13,8%	-1,2%
1999	13,9%	16,1%	-2,1%
2000	15,0%	17,8%	-2,8%
2001	16,8%	19,4%	-2,6%
2002	18,0%	21,0%	-3,0%
2003	18,5%	21,0%	-2,5%
2004	19,3%	20,8%	-1,5%

Zdroj: China Statistical Yearbook 2005 (<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexee.htm>) a vlastní výpočty

Z čistě makroekonomického pohledu působil stav veřejných financí na přelomu století (a nadále působí) příznivě. V roce 2000 tvořil deficit státního rozpočtu 2,8 % HDP. Domácí veřejný dluh dosahoval úrovně 21 % HDP a zahraniční dluh přibližně 10 %. Příjmy státního rozpočtu však činily v letech 1999 a 2000 přibližně 20 % HDP, z čehož jedna třetina patřila

⁷⁵ OECD (2002a), str. 637

mimorozpočtovým příjmům místních vlád (vázaných na konkrétní projekty) a sociálnímu pojištění. Zbývajících 14-15 % je v mezinárodním srovnání velmi nízká míra příjmů (viz Tabulka č. 1.22).⁷⁷

Dalším jevem u výdajů státního rozpočtu je fakt, že klíčové oblasti byly v minulosti nedostatečně financovány (vzdělání, výzkum a vývoj, infrastruktura, životní prostředí). Nové programy typu „Western Economic Development“, tedy politika rozvoje západních provincií (viz dále), znamenaly též zvýšené nároky na státní rozpočet.

Pokud jde o oficiální údaje veřejného dluhu, jsou závazky vlády podle odhadů většiny odborníků silně podhodnocené. Jenom samotné ozdravení čtyř největších státních bank bylo odhadováno na úrovni 20 % HDP.⁷⁸

1.1.3.3 Regionální rozvoj

Po schválení nové ústavy v roce 1982 dostaly provincie více pravomocí, což se ukázalo být zdrojem ekonomického rozvoje a zároveň, jak se později ukázalo, zdrojem narůstající nerovnováhy mezi jednotlivými provinciemi. Problém byl samozřejmě spojen s vládními politikami reformního období, které se soustředily na postupný rozvoj od východních oblastí.

Mezi hlavní pravomoci, které provincie v průběhu reformu získaly, patří následující:

- určování cen
- regionální minimální mzda
- rozhodování o místních investicích a celních tarifech
- schvalování PZI v určitých sektorech
- restrukturalizace a privatizace místních SOEs
- formulace místní hospodářské politiky

Fiskální vztahy centra a provincií. Čínská vládní hierarchie má pět úrovní a dohromady přibližně 50 tisíc složek. Fiskální vztahy se řídí podle vládní struktury a centrální vláda má pod sebou čtyři úrovně místních vlád s tím, že skupina 2-4 spadá pod administrativu provincií:

- 1) 31 provinčních vlád (22 provincií + 4 městské municipality a 5 autonomních oblastí)
- 2) přes 335 krajů
- 3) 2142 okresů
- 4) 48 tisíc měst a vesnic

Vztah centra a provincií byl nově definován výše zmíněnou daňovou reformou z roku 1994, jejímž jádrem je tzv. TSS (Tax Sharing System = systém sdílení daní), který stanovuje

⁷⁶ OECD (2002a), str. 639

⁷⁷ OECD (2002a), str. 724

⁷⁸ OECD (2002a), str. 726

mechanismus sběru a distribuce příjmů. Příjmy centrální vlády jsou však obecně vyšší než suma příjmů provinčních vlád a naopak výdaje provinčních vlád jsou vyšší než výdaje centrální vlády.

Co se týče příjmů, provinční vláda dostává část příjmů ze „sdílených daní“, o které se dělí s centrální vládou, a dále „místní daně“. Příjmy z tzv. „centrálních daní“ patří centrální vládě. U výdajů je zodpovědností provinčních vlád pečovat o ekonomický a sociální rozvoj, kam spadají též výdaje na vzdělání, zdravotní péči a sociální zabezpečení. Bohaté provincie (východní) získávají na místních daních daleko více než vnitřní provincie, a mohou tedy investovat více do rozvoje atraktivního podnikatelského prostředí a infrastruktury. Chudé provincie mají naopak omezenou možnost příjmů.

Rozdílný vývoj. Jedním z projevů reformního období byl odlišný vývoj východních provincií od centrálních a západních a z jiného pohledu rozvoj městských a venkovských oblastí. Přes počáteční sblížení příjmů venkovského a městského obyvatelstva se začaly rozdíly v 90. letech zvyšovat, stejně jako rozdíly ve výkonnosti jednotlivých provincií. Příjem na obyvatele v nejbohatších provinciích podle PPP byl na přelomu století dvojnásobek až trojnásobek příjmu nejchudších provincií. Konkrétní data za rok 2004, jejichž struktura se od roku 1999 výrazně nezměnila – viz Příloha č.6.

Čínu lze rozdělit v zájmu porovnání odlišného vývoje na několik makroregionů (4), které se vyvíjejí podobným způsobem. Oblast metropolí Peking, Šanghaj a Tchien-ťin (Tianjin) patří mezi komerční, průmyslová a administrativní centra, která zaměstnávají 85 % pracovní síly v průmyslu a ve službách. HDP na obyvatele dosahoval na konci 90. let téměř dvojnásobku HDP pobřežních provincií. Jsou zde též soustředěny nejvýkonnější SOEs.

Tři severovýchodní provincie (Heilongjiang, Jilin a Liaoning)⁷⁹ tvořily v minulosti a stále tvoří průmyslové jádro, které však procházelo již na konci 90. let restrukturalizací.

Sedm východních provincií (Shandong, Fujian, Guangdong, Zhejiang, Jiangsu, Hainan a Hebei) dosahuje příjmů nad národním průměrem, za což vděčí přílivu PZI v souvislosti se zakládáním SEZs a rozvojem venkovského průmyslu.

Do poslední skupiny patří centrální provincie (Anhui, Hubei, Hunan, Henan, Jiangxi a Shanxi) a dvanáct západních provincií (Shaanxi, Inner Mongolia, Xinjiang, Tibet, Qinghai, Ningxia, Gansu, Sichuan, Yunnan, Guizhou, Chongqing a Guangxi), kde jsou příjmy obyvatel a HDP pod národním průměrem. Většina majetku patří státu. Oblast je však bohatá na přírodní zdroje a existuje zde velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu.

⁷⁹ V této části je ponechána čínská transkripce vzhledem k údajům použitým v Příloze č.8 (česká transkripce je k dispozici v Příloze č.6).

Faktorů, které ovlivnily zvětšující se rozdíly mezi jednotlivými provinciemi a částmi ekonomiky, je několik. Jedním ze základních je fakt, že se během 90. let zvýšil protekcionismus jednotlivých provincií – převážně pokud jde o kapitálový trh, ale též přeshraniční investice a akvizice. Zásadní roli sehrála rovněž regionální politika vlády, která na počátku reformy otevřela PZI a obchodu nejprve východní provincie. Nepopiratelnou roli sehrály též SOEs, jejichž výkonnost je v západních provinciích znatelně horší než ve východních částech. Dále pak soukromé podniky, kterým se dostalo v roce 1999 podpory vládních představitelů v ústavě, měly ve východních provinciích mnohem větší přidanou hodnotu, než tomu bylo v centrálních a západních oblastech. Dalšími faktory jsou rozvoj infrastruktury a urbanizace spolu s úrovní vzdělanosti lidského kapitálu, kde centrální a západní oblasti začaly logicky zaostávat.

Rozvoj západních oblastí. Zmírnění rozdílů mezi pobřežními oblastmi a centrálními a západními provinciemi se stalo jedním z klíčových cílů vlády. Obecně se o tomto cíli zmínil 8. a 9. FYP, ale konkrétnější vizi představil až 10. FYP na období (2001-2005). Jedná se o „Western Development Strategy“, která byla vyhlášena již v roce 1999 a oficiálně zahájena v březnu

2000 vytvořením specializované agentury. Strategie je zaměřena na následujících 12 provinciích: Inner Mongolia, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Ningxia, Xinjiang, Tibet, Sichuang a městské části Chongqing, Guizhou, Yunnan a Guangxi.

Mezi hlavní cíle patří:

- podpora rozvoje infrastruktury – financováno centrální vládou
- preferenční politika pro přilákání investorů – převážně daňové úlevy
- podpora ochrany životního prostředí, převážně v oblastech trpících erozí
- vytváření podmínek pro rozvoj aktivit ve vědě a technologii
- podpora zapojení pobřežních provincií do rozvoje západu

1.1.3.4 Zahraniční obchod a vývoj Renminbi (RMB)

Podíl Číny na světovém obchodě činil v době započetí reform 1 %, zatímco v roce 2003 se tento podíl zvýšil již na přibližně 6 %. Čínské dovozy a vývozy rostly od roku 1997 ročně v průměru o 15 %, v porovnání s růstem světového obchodu ve stejném období o 7 % ročně.⁸⁰

Čína se zapojila do výrobních procesů v rámci Asie a vypracovala se na pozici výrobní základny (převážně finální zpracování a montáž) pro asijské ekonomiky (a nadnárodní korporace) vyvázející přes Čínu do západních ekonomik. S tím souvisí i posun ve dvoustranných obchodních bilancích. Obchodní přebytky vykazuje Čína se západními ekonomikami, ale u asijských partnerů se jedná o zvětšující se salda. Pro asijské ekonomiky byla Čína již na přelomu století nejdůležitějším exportním trhem.

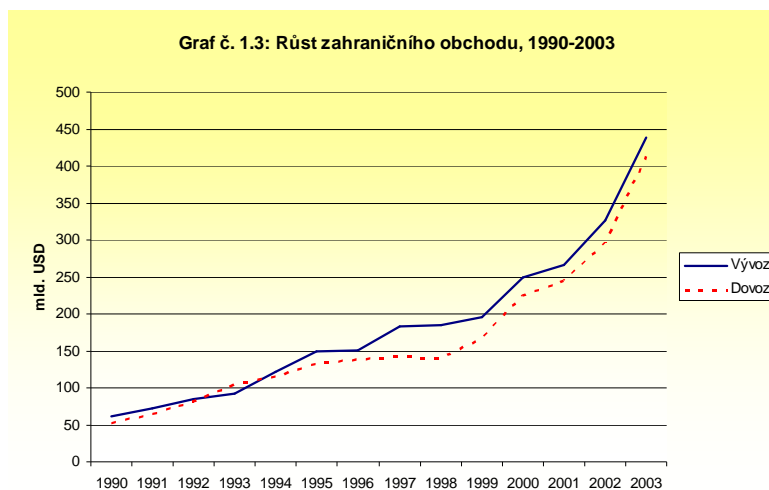
Díky vysokému růstu HDP a zvyšujícím se dovozům se Čína též stala motorem světové ekonomiky. V roce 2003 byla Čína třetím největším dovozcem z rozvojových zemí po USA a EU, největším dovozcem mědi a oceli a jedním z největších světových dovozců železa a hliníku.

V rámci příprav na vstup do WTO Čína během 15 let snížila výrazně dovozní cla a zrušila většinu netarifních opatření. Hlavním závazkem po vstupu do WTO v prosinci 2001 byl zlepšený přístup na domácí trh.

Vývoj zahraničního obchodu. Výrazné snížení tarifních překážek obchodu v 90. letech spolu s širšími reformami v obchodě napomohly akceleraci procesu zapojení do mezinárodního obchodu, který byl v 80. letech pomalejší (viz Graf č. 1.3).⁸¹

⁸⁰ IMF (2004), str. 1

⁸¹ Zdroj: China Statistical Yearbook 2005

Podíl obchodu (vývozy a dovozy) na HDP činil v roce 1980 pouhých 13 % (EX-18 mld. USD; IM-20 mld. USD). O dvacet let později se tento podíl zvýšil na 44 %. Objem obchodu se přitom za stejné období zvětšil přibližně 70x.⁸²

Čína během reformního období prorazila na vyspělé trhy a zároveň se stala důležitou exportní destinací v rámci regionu. V roce 2000 se Čína podílela ze 14,5 % na dovozech do Japonska, z 8,6 % do USA a 6,2 % do EU, přestože v roce 1980 byly dovozy z Číny do těchto oblastí zanedbatelné – obzvláště do USA a EU. Z hlediska zdrojů dovozů do Číny se podíl Asie oproti roku 1980, kdy činil na dovozech jen 15 % (EU-15,8 % a USA-19,6 %), výrazně zvýšil na 53,5 % v roce 2000 (viz Tabulka č. 1.23).

Z třetí části Tabulky č. 1.23 je dále patrné, že pokud jde o jednotlivé dovozce, rostly dovozy do Číny u většiny partnerů v reformním období o desítky procent a podíl Číny na jejich celkových dovozech se zásadně zvýšil převážně u výše zmíněných asijských ekonomik. Za zvýšené dovozy z regionu vděčila Čína nejen zpracovatelskému průmyslu (processing trade), ale také rychle se zvyšující domácí poptávce. I dovozy z ostatních regionů, například Latinské Ameriky či Afriky, začaly na přelomu století růst vysokými tempy (viz druhá kapitola).

⁸² China Statistical Yearbook 2005 a vlastní výpočty.

Tabulka č. 1.23: Obchodní partneři Číny - vývoz a dovoz, 1980-2003

Podíl na trzích hlavních vývozních destinací (dovozy z Číny/ celkové dovozy, %)						
	1980	1990	1995	2000	2002	2003
Japonsko	3,1	5,1	10,7	14,5	18,3	18,5
USA	0,5	3,2	6,3	8,6	11,1	12,5
EU (mimo intra-EU)	0,7	2,0	3,8	6,2	7,5	8,9
Zdroje dovozů (podíl na celkových dovozech do Číny, %)						
	1980	1990	1995	2000	2002	2003
Asie	15,0	41,0	47,1	53,5	53,1	52,8
ASEAN	3,4	5,6	7,4	9,3	10,4	11,3
Japonsko	26,5	14,2	21,9	17,8	18,1	18,0
Korea		0,4	7,8	10,0	9,7	10,4
Tchaj-wan			11,2	11,3	12,9	12,9
EU	15,8	17,0	16,1	13,3	13,1	12,9
USA	19,6	12,2	12,2	9,6	9,2	8,2
Dovozy z vybraných zemí (podíl na celkových vývozech dané země, %)						
	1980	1990	1995	2000	2002	2003
Japonsko	3,9	2,1	5,0	6,3	9,6	13,6
Korea	0,0	0,0	7,0	10,7	14,7	20,5
Hongkong	6,3	24,8	33,3	34,5	39,3	42,7
Singapore	1,6	1,5	2,3	3,9	5,5	7,0
Indonésie	0,0	3,2	3,8	4,5	5,1	7,4
Malajsie	1,7	2,1	2,6	3,1	5,6	10,8
Filipíny	0,8	0,8	1,2	1,7	3,9	12,0
Thajsko	1,9	1,2	2,9	4,1	5,2	7,1
Indie	0,3	0,1	0,9	1,8	4,2	6,4
EU	0,8	1,2	2,2	2,7	3,4	4,2
USA	1,7	1,2	2,0	2,1	3,2	3,9
Německo	0,6	0,6	1,5	1,6	2,2	2,6

Zdroj: IMF (2004), str. 6 a 8

Změny ve struktuře zahraničního obchodu. S růstem vývozů se začala zásadním způsobem měnit i struktura vývozů ve prospěch zboží náročného na vědomosti a v obecné rovině se začaly vývozy více diverzifikovat. Zatímco v roce 1980 se zpracovatelský průmysl podílel na celkových vývozech 49 %, v roce 2000 to bylo 90 % (viz Tabulka č. 1.24).

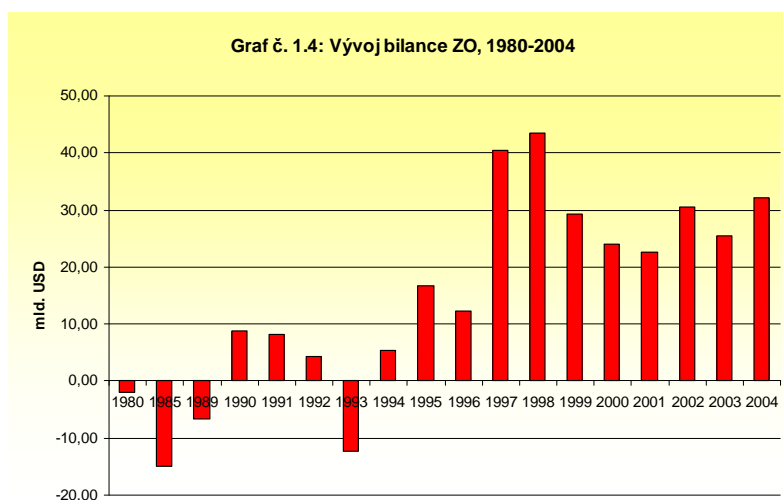
Na počátku 90. let tvořily výrobky lehkého zpracovatelského průmyslu přes 40 % čínských vývozů. Do této kategorie spadaly převážně: obuv, oděvy a hračky. Zbývající část vývozů tvořily textil, stroje a výrobní zařízení. Na konci 90. let se dostaly do popředí i jiné exportní kategorie: elektronika (kancelářské stroje a zařízení pro automatické zpracování dat, telekomunikační a zvuková technika a elektrické stroje), nábytek, cestovní zboží. Podíl strojů a dopravních zařízení vzrostl ze 9 % v roce 1990 na 33 % v roce 2000 (a 45 % v roce 2004).

Tabulka č. 1.24: Struktura čínských vývozu podle kategorií, 1985-98 (%)

	SITC(1)	1980	1985	1990	1995	2000	2004
Vývozy celkem (mld. USD)		18	27	62	149	249	593
(z toho v procentech)							
Primární produkty		50,3	50,6	25,6	14,4	10,2	6,8
Potraviny a jiná zvířata	0	16,5	13,9	10,6	6,7	4,9	3,2
Nápoje a tabák	1	0,4	0,4	0,6	0,9	0,3	0,2
Surové materiály, s výjimkou paliv	2	9,4	9,7	5,7	2,9	1,8	1,0
Minerální paliva, maziva	3	23,6	26,1	8,4	3,6	3,2	2,4
Živočišné a rostlinné oleje	4	0,3	0,5	0,3	0,3	0,0	0,0
Zpracovatelský průmysl		49,7	49,4	74,4	85,6	89,8	93,2
Chemikálie a příbuzné výrobky	5	6,2	5,0	6,0	6,1	4,9	4,4
Tržní výrobky	6	22,1	16,4	20,3	21,7	17,1	17,0
Stroje a dopravní prostředky	7	4,7	2,8	9,0	21,1	33,1	45,2
Průmyslové spotřební zboží	8	15,7	12,7	20,4	36,7	34,6	26,4
Komodity jinde nezařazené	9	1,1	12,5	18,7	0,0	0,1	0,2

Zdroj: China Statistical Yearbook 2005 a vlastní výpočty

Obchodní bilance Číny se až na rok 1993 (saldo ve výši 12 mld. USD) nacházela v přebytku s tím, že vrcholu na úrovni přes 40 mld. USD dosáhla v letech 1997 a 1998 (viz Graf č. 1.4)⁸³.

Celková bilance ZO se na přelomu století pohybovala v přebytku kolem 25-30 mld. USD, rozdíly však nastaly v dvoustranných obchodních vztazích. Obchodní přebytek s EU a USA se po roce 1997 výrazně zvýšil, zároveň však došlo ke zvýšení salda ZO s asijskými zeměmi (viz Tabulka č. 1.25 a podrobněji v druhé kapitole).

⁸³ Zdroj: China Statistical Yearbook 2005

Tabulka č. 1.25: Dvoustranné bilance ZO s vybranými zeměmi, 1997-2003 (mld. USD)

	Čína a HK			Čína		
	1997	2002	2003	1997	2002	2003
USA	41	74	88	16	43	55
EU	9	18	29	5	10	18
Japonsko	14	-18	-30	3	-5	-14
Korea	-12	-19	-30	-6	-13	-21
Taiwan	-24	-42	-51	-13	-31	-37
HK	37	48	61
ASEAN	-10	-18	-30	0	-8	-15
Ostatní	6	-7	-11	-1	-13	-22
CELKEM	-4	-12	-35	40	30	25

Zdroj: IMF (2004), str. 10

Struktura dovozů svědčí o vysokém stupni vertikální specializace výroby v rámci Asie. V čínských vývozech obecně figuruje velký podíl dovozů k dalšímu zpracování. Na celkových dovozech se na počátku 90. let podílely z 35 % a od roku 1997 se pohyboval tento podíl na úrovni 50 % celkových dovozů. Tyto dovozy tvořily na konci 90. let přibližně 40 % čínských vývozů.⁸⁴

Pokud jde o konkurenceschopnost Číny, nesporně se na přelomu století nacházela ve vysoce konkurenčním prostředí, jehož vliv se po vstupu do WTO ještě zvýšil. Její umístění v žebříčku „World Economic Forum“ (WEF) spíše klesá. V roce 1998 se umístila na 42. místě a v roce 2000 klesla na 44. místo.⁸⁵ Podle jiného indexu od „International Institute for Management Development“ (IMD) na tom byla v mezinárodním srovnání lépe – v roce 1998 se umístila na 21. místě. V roce 2000 sice klesla na 30. místo, ale v roce 2006 se dostala zpět do popředí na 19. místo.⁸⁶

Vnější rovnováha. Platební bilance Číny se v 90. letech vyvíjela pozitivně. Běžný účet byl až na rok 1993 v přebytku (na rozdíl od konce 80. let), který dosáhl vrcholu v roce 1997 na úrovni 4 % HDP. V roce 2000 však opět poklesl na 1,9 % HDP. Právě přebytek běžného účtu a silný příliv PZI udržely platební bilanci v pozitivních číslech. Čínské devizové rezervy se díky tomu od roku 1993 zvýšily sedmkrát a na přelomu století tvořily více než 100 % vnějšího dluhu a téměř 12 měsíců celkových dovozů.⁸⁷ Podíl vnějšího dluhu na HDP byl také na velmi solidní úrovni 13 % (viz výše Tabulka č. 1.20).

⁸⁴ IMF (2004), str. 7

⁸⁵ WB (2001), str. 22; v roce 2006 Čína poklesla na 54. místo z 48. (2005); Taiwan 13. a HK 11. místo (aktuálně na - http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Reports/gcr_2006/gcr2006_rankings.pdf)

⁸⁶ Hongkong se v IMD hodnocení umístil v roce 2006 na 2. místě, stejně jako o rok dříve, a Taiwan poklesl z 11. na 18. místo ([http://www.imd.ch/research/publications/wcy/upload/Overall %202006.pdf?prog=](http://www.imd.ch/research/publications/wcy/upload/Overall%202006.pdf?prog=)).

⁸⁷ OECD (2002a), str. 721

Směnný kurz. Na konci 90. let se Čína nacházela v režimu plovoucího kurzu s konvertibilitou běžného účtu, ale bez konvertibility kapitálového účtu. Během 80. let byl kurz oficiálně zafixován, přestože docházelo k častým znehodnocením v důsledku postupného otevírání ekonomiky. Od roku 1988 do 1993 měla Čína systém dvojího kurzu, kdy oficiální fixovaný kurz koexistoval s tržním kurzem, jehož úroveň stanovovala swapová centra. Na počátku 90. let však začal tržní kurz znehodnocovat, zatímco oficiální kurz začínal být nadhodnocen. V roce 1994 tedy vláda znehodnotila oficiální kurz a sjednotila ho s kurzem tržním. Od té doby tedy v Číně existoval řízený floating, přičemž kurz byl de facto fixován k dolaru (viz Tabulka č. 1.20).

Kurz byl určován mezibankovním trhem zahraničních měn (China Foreign Exchange Trading Centre – CFETC), kde hlavními aktéry v 90. letech byly centrální banka (PBC) a určené banky (konkrétně SOCBs) a nebankovní instituce zabývající se zahraniční měnou (přibližně 300 účastníků, včetně zahraničních bank). Centrální banka dominovala trhu a ostatní účastníci měli silně omezené pole působnosti.

Domácí podniky musely prodávat veškeré příjmy v zahraniční měně určeným bankám a nákup byl možný jen oproti obchodním kontraktům. V roce 1996 bylo rozhodnuto, že zahraniční podniky si mohou zahraniční měnu ponechat. Na konci téhož roku bylo dosaženo plné konvertibility běžného účtu. Kapitálový účet podléhal silným omezením, zejména pokud jde o příliv portfoliových investic a zahraničních půjček (převážně krátkodobých). Zahraniční dluh Číny tak byl převážně tvořen střednědobými a dlouhodobými půjčkami.

Revalvace RMB. Již na přelomu století považovaly některé státy v čele s USA RMB za silně podhodnocený. Čína tak podle nich snižovala konkurenceschopnost ostatních zemí na globálních trzích a shromažďovala až nebezpečné zásoby devizových rezerv.

Čína však upřednostňovala domácí ekonomiku a potřebovala pokračovat v reformách, čemuž měly pomoci právě levné vývozy. Dovozy navíc rostly na konci 90. let rychlejšími tempy a Čína tedy fungovala jako hnací motor světové ekonomiky. Zpomalení vývozu by snížilo i dovozy a negativně by to ovlivnilo i vývoj v ostatních asijských ekonomikách.⁸⁸

1.1.3.5 Postavení Číny v Asii na konci 20. století – regionální spolupráce

Rychlý ekonomický rozvoj v reformním období, růst exportů a současný úspěch na zahraničních trzích a dále příliv zahraničních investic vyvolával v mnohých ekonomikách polemiku ohledně vlivu Číny na světové hospodářství a globální obchodní vztahy. Z geografického hlediska se „výzva“ Číny týkala hlavně asijských zemí. Většina dotyčných zemí

⁸⁸ Více v podkapitole 2.3.3, kde jsou rozebírány vztahy s USA.

musela reagovat přizpůsobením se novému uspořádání a vytváření nových příležitostí v sektorech, ve kterých měly oproti Číně komparativní výhodu.

Obecně platí, že struktura čínského ZO byla na přelomu století na středně pokročilé úrovni, tedy pod úrovní Japonska a první vlny NIEs a na druhé straně, obzvláště v některých sektorech, vyvinutější než u NIEs druhé generace (Indonésie, Malajsie, Thajsko a Filipíny). Podle srovnání SITC (3) v roce 1990 a 2000 vychází, že struktura čínského obchodu byla v roce 2000 zhruba stejná jako struktura Taiwanu a Koreje v roce 1990.⁸⁹ Pokud jde o úroveň technologicky náročnějších položek, stoupaly v 90. letech sice rychle, ale v porovnání s ostatními asijskými ekonomikami, vyjma Indonésie, stále převažovaly artikly založené na levné pracovní síle – jako jsou oděvy a textil.

Konkurence na třetích trzích byla pro některé asijské ekonomiky reálná. Podíl Číny na světovém obchodu vzrostl mezi 1990 a 2002 o 4,5 % (z 1,9 % na 6,4 %). Podle některých výzkumů, byly nejvíce ohroženy Malajsie, Thajsko a Filipíny, které měly nejméně sofistikovanou strukturu vývozu. Jednalo se hlavně o ztráty tržních podílů na trzích jako je Japonsko a USA ve prospěch Číny.⁹⁰

Dalším momentem, který znepokojoval ostatní asijské ekonomiky, byl příliv přímých zahraničních investic do Číny. Následkem asijské finanční krize poklesl příliv zahraničních investic do NIEs, zatímco příliv do Číny pokračoval závratnými tempy. Jednalo se však o absolutní čísla, která mohou být zavádějící. Podle UNCTAD FDI Performance Index, který porovnává podíl přílivu investic k podílu na světovém HDP, se Čína nacházela v roce 1999-2000 v průměru regionu.⁹¹ V případě Číny navíc v přílivu PZI docházelo a dochází k velkému podílu tzv. „zpětného proudu“ – „round-tripping“, což zahrnuje PZI, které ve skutečnosti pocházejí z pevninské Číny (odhaduje se až 40 % přílivu PZI). Závěrem některých autorů je, že příliv investic do Číny s sebou nese zvýšené investice v sousedních zemích, které jsou většinou součástí globálních výrobních sítí nadnárodních společností.

V předcházející části byla též vyzdvížena role Číny jako motoru růstu pro asijské ekonomiky, jejichž dovozy do Číny v 90. letech výrazně stouply a jejichž obchodní bilance s Čínou byly většinou aktivní.

Asijská finanční krize. Asijská finanční krize v JV Asii, která vypukla v červenci 1997, se Číny nikterak závažně nedotkla. Růst HDP se sice v porovnání s předkrizovým vývojem zpomalil, ale stále byl v roce 1999 jedním z nejvyšších v oblasti (viz Tabulka č. 1.26). Kurz RMB byl fixován k USD a devizové rezervy stouply v letech 1997-99 o dalších 49,7 mld. USD,

⁸⁹ UNCTAD (2005a), str. 50

⁹⁰ Více v podkapitole 2.3.2.

což bylo nejvíce ze všech transformujících se zemí. Přestože vývozy nedosahovaly závratných objemů a docházelo ke zvýšení dovozů, dokázala Čína udržet velký přebytek obchodní bilance.

Tabulka č. 1.26: Vývoj HDP ve vybraných asijských zemích, 1996-2002 (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Thajsko	5,9	-1,4	-10,5	4,4	4,6	1,9	5,2
Malajsie	10,0	7,3	-7,4	6,1	8,2	0,4	4,2
Filipíny	5,9	5,2	-0,5	3,4	4,0	3,2	4,6
Indonésie	7,8	4,7	-13,2	0,8	4,8	3,4	3,7
Jižní Korea	6,7	5,0	-6,7	10,9	9,3	3,1	6,3
Číny	9,6	8,8	7,8	7,1	8,0	7,5	8,0

Zdroj: www.asean.org/macroeconomic/aq_gdp21.htm a China Statistical Yearbook 2005

Číně se finanční krize vyhnula hlavně z toho důvodu, že její finanční sektor byl relativně uzavřený. Liberalizace finančního trhu ještě nezačala a tím se její zranitelnost snížila, přestože situace finančního sektoru byla v některých ohledech před krizovým vývojem horší než u postižených asijských ekonomik. Fiskální pozice státu byla slabší, ekonomický růst se zpomaloval, cenová deflace se prohlubovala. Mezi hlavní faktory, které ochránily čínskou ekonomiku, patřily následující:

- čínská měna nebyla konvertibilní na kapitálovém účtu
- silná pozice z pohledu platební bilance – rekordní přílivy PZI a růst devizových rezerv
- relativně nízký vnější dluh (116,3 mld. USD v roce 1996) vzhledem k devizovým rezervám (105 mld. USD, tedy 90 % vnějšího zadlužení) a jeho příznivá struktura (krátkodobé půjčky jen přibližně 14 %)⁹²
- důvěra domácích ve finanční systém – úspory se nadále shromažďovaly v bankách

Čínská vláda si v době asijské krize uvědomila zranitelnost ekonomiky a dostala tak nový impuls k pokračování reformů reálné ekonomiky, obzvláště finančního sektoru.

V roce 1998 dosáhl export záporných hodnot ve všech zemích v oblasti, kromě Filipín a Číny. Exportní pokles Koreje ve výši -2,5 % byl přitom třetí „nejlepší“ výsledek v oblasti.⁹³ Došlo k poklesu poptávky v regionu a svou roli sehrálo i znehodnocení měn. Hodnota vývozu do USA a ostatních rozvinutých tržních ekonomik se zvýšila, ale vývozy do Japonska, zemí ASEAN a NIEs dramaticky poklesly. Podíl vývozu ASEAN 4 do Japonska se například snížil z 31,1 % v roce 1985 na 15,8 % v roce 2000, z čehož pramenila potřeba vyvážet jinde – například do Číny.⁹⁴ ASEAN se v období po asijské krizi snažil využít obrovských dovozů do Číny (225 mld. USD v roce 2000) a snížit tak svou závislost na USA a Evropě. Tabulka č. 1.27 porovnává obchod Číny a vybraných asijských ekonomik v 90. letech a jejich podíl na celkových dovozech

⁹¹ UNCATD (2005a), str. 61

⁹² Lee (2003), str. 186

⁹³ Woo (2000), str. 85

⁹⁴ Lawrence, V. Susan: Enough for Everyone, FEER, June 13, 2002, str. 18

a vývozech Číny. V roce 1994 se země ASEAN (5) podílely na čínských dovozech 6 %, zatímco v roce 1999 9 % (a o pět let později to bylo již 11 %).

Tabulka č. 1.27: Vývoj ZO Číny s vybranými asijskými státy, 1994-2004 (mld. USD,%)

	1994		1999		2004							
	Vývozy	Dovozy	Vývozy	Dovozy	Vývozy	Dovozy						
Svět	121,0	100%	115,6	100%	194,9	100%	165,7	100%	593,3	100%	561,2	100%
<i>Asie</i>	73,4	61%	68,8	59%	102,6	53%	101,7	61%	295,5	50%	369,4	66%
Indonésie	1,1	1%	1,6	1%	1,8	1%	3,1	2%	6,3	1%	7,2	1%
Malajsie	1,1	1%	1,6	1%	1,7	1%	3,6	2%	8,1	1%	18,2	3%
Filipíny	0,5	0%	0,3	0%	1,4	1%	0,9	1%	4,3	1%	9,1	2%
Singapur	2,6	2%	2,5	2%	4,5	2%	4,1	2%	12,7	2%	14,0	2%
Thajsko	1,2	1%	0,9	1%	1,4	1%	2,8	2%	5,8	1%	11,5	2%
ASEAN (5)	6,4	5%	6,8	6%	10,8	6%	14,4	9%	37,1	6%	60,0	11%
Korea	4,4	4%	7,3	6%	7,8	4%	17,2	10%	27,8	5%	62,2	11%
Hongkong	32,4	27%	9,4	8%	36,9	19%	6,9	4%	100,9	17%	11,8	2%
Tchaj-wan	3,1	3%	14,8	13%	3,9	2%	19,5	12%	13,5	2%	64,8	12%
Indie	0,6	0%	0,3	0%	1,2	1%	0,8	0%	5,9	1%	7,7	1%
Japonsko	28,5	24%	29,0	25%	32,4	17%	33,8	20%	73,5	12%	94,3	17%
USA	21,5	18%	13,9	12%	41,9	22%	19,5	12%	124,9	21%	44,7	8%
Evropa	18,8	16%	25,0	22%	35,5	18%	32,6	20%	122,4	21%	89,0	16%

Zdroj: China Statistical Yearbook - 1996, 2001, 2005 a vlastní výpočty

Dynamika vývozu Číny v důsledku krize poklesla. Důvodem byl i fakt, že 20 % čínských vývozu směřovalo do krizí postižených zemí. Vzhledem k znehodnocení měn a stabilnímu vývoji RMB došlo také k relativnímu zdražení čínských vývozu. V roce 1999 se dynamika opět obnovila díky obnovení růstu v regionu a opatřením čínské vlády na podporu exportu.

Příliv PZI do Číny nezaznamenal v důsledku asijské krize žádnou výraznou změnu trendu, ačkoliv došlo v letech 1998-99 k jistému poklesu. Přibližně 70 % PZI přicházelo v té době z asijských ekonomik (Japonsko, Hongkong, Malajsie, Singapur a Tchaj-wan), v porovnání s 10 % z USA a Evropy.⁹⁵ V roce 2002 se Čína stala dokonce největším světovým příjemcem PZI (52 mld. USD) a předstihla tak USA.

Regionální spolupráce. Asijská krize měla za následek, že ekonomické otázky začaly zastíňovat jiná politicky citlivá témata – jako např. bezpečnostní otázky Jihočínského moře. Čína sehrála z pohledu postižených ekonomik v průběhu krize pozitivní úlohu a mohla tak využít jakéhosi rozčarování zemí ASEAN s mezinárodní reakcí na vzniklou krizi (hlavně reakcí USA a Japonska).

Na přelomu století došlo k návrhu vytvořit zónu volného obchodu mezi Čínou a zeměmi ASEAN (ASEAN-China Free Trade Area – ACFTA). Dohoda byla oběma stranami stvrzena

⁹⁵ Hoa (2001), str. 126

v listopadu 2001 a měla by být završena do roku 2010. To pro dotčené země znamená postupný snadnější přístup na čínský trh, který byl dále podpořen závazkem Číny, poskytnout zemím ASEAN větší liberalizaci, než vyplývá ze závazků v rámci WTO. Čína také souhlasila s rozšířením doložky nejvyšších výhod na nejnovější a nejméně rozvinuté členy ASEAN (1995, Vietnam; 1997, Myanmar a Laos; 1999, Kambodža).

Na konci 90. let se též konala první jednání seskupení APT – ASEAN plus 3 (ASEAN + Čína, Japonsko a Jižní Korea). I zde působil krizový vývoj jako katalyzátor zvýšeného úsilí o spolupráci v rámci regionu. Strany se dohodly na konkrétních krocích, které by mohly v budoucnu zabránit podobným finančním krizím. V květnu 2000 se členové seskupení dohodli na síti měnových swapů (tzv. Chiang Mai Initiative – CMI).

Pokud jde o APEC⁹⁶, ztratil na přelomu století z pohledu asijských zemí na významu. Již v polovině 90. let došlo mezi angloamerickou (Austrálie, Kanada, Nový Zéland a USA) a asijskou částí (hlavně Čína a Malajsie) k rozkolu ohledně základních cílů seskupení. Zatímco angloamerická část požadovala konkrétní a zavazující kroky v liberalizaci obchodu, asijské státy zdůrazňovaly usnadnění obchodu a technickou spolupráci. Dosažení konsensu bylo dále zkomplikováno zvýšením počtu členů z původních 12 na 23.

1.2 Historie jednání o vstupu do WTO

1.2.1 WTO a obecné principy v kontextu Číny a jejího členství

WTO, založená v roce 1995 a navazující na jednání v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu – dále jen GATT – (vedená od roku 1947), spravuje smluvní dohody vyjednané svými členy, z nichž nejdůležitější jsou následující tři:

- Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT)
- Všeobecná dohoda o obchodu službami (General Agreement on Trade in Services – GATS)
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade-Related Aspects of Intellectual Property – TRIPS)

Mezi další hlavní funkce této organizace patří vedení obchodních jednání za účelem další liberalizace světového obchodu, vedení obchodních sporů, monitorování národních obchodních politik a technická pomoc rozvojovým zemím. V době vstupu Číny do WTO (143. člen), tedy na konci roku 2001, měla WTO 144 členů.

Vzhledem k velikosti Číny a jejímu specifickému transformačnímu postavení („na cestě k“ tržní ekonomice), byly některé požadavky obchodních partnerů i závěry jednání

⁹⁶ APEC: Austrálie, Brunej, Čína, Filipíny, Hongkong, Čile, Indonésie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Malajsie, Mexiko, Nový Zéland, Papua-Nová Guinea, Peru, Rusko, Singapur, USA, Thajsko, Tchaj-wan, Vietnam

bezprecedentní. WTO se řídí pěti základními principy, jež musely být obsaženy v závěrečných dohodách uzavřených s Čínou:

- nediskriminace
- přístup na trh
- transparentnost a předvídatelnost
- nenarušený obchod
- preferenční zacházení pro rozvojové země

Princip nediskriminace v sobě obsahuje doložku nejvyšších výhod (most favourite nation – MFN) a princip národního zacházení. Čína se zavázala postupně přistoupit k těmto principům a nediskriminovat obchodní partnery a na interním trhu poskytovat stejné zacházení jak zahraničním, tak domácím výrobkům a službám. V tomto ohledu musela Čína zrušit i dvojitý systém určování cen. Čína též obdržela doložku nejvyšších výhod (MFN) bez nutnosti každoročního obnovování jako v případě USA.⁹⁷

Princip otevření trhu spočívá v multilaterálních jednáních členů o odstraňování bariér obchodu. Noví členové, včetně Číny, jsou směřováni k liberalizaci obchodního režimu a snižování tarifních i netarifních překážek obchodu již v přístupovém procesu. V případě Číny, došlo například mezi 1992-2001 ke snížení průměrných cel o 29 procentních bodů.⁹⁸ Součástí tohoto principu je též postupné otevření sektoru služeb, jenž bylo v případě Číny výrazné. Dovážející země přislíbily snižování kvót na textil, které byly na čínské dovozy uvaleny v rámci tzv. „Multi-Fiber Arrangement“ – dále jen MFA.

Princip transparentnosti je v systému WTO velmi důležitý. Vláda členské země se musí zavázat ke včasnému zveřejňování veškerých aktů souvisejících s obchodem, správě všech opatření uniformním a nestranným způsobem a poskytování nezávislé právní revize. Předvídatelnost je zajištěna upřednostňováním tarifních opatření před netarifními. I zde se Čína zavázala ke splnění obou principů a v oblasti tarifních překážek se zavázala k jejich snížení a odstranění do roku 2004, resp. 2010. Do této oblasti spadá též mechanismus zvaný „transitional reviews“, který zaručuje, že Čína je osm let po vstupu monitorována z pohledu plnění závazků.

K zajištění nenarušeného obchodu slouží opatření v rámci systému ochrany proti dotacím a dumpingu. Použití těchto dočasných opatření je legitimní v případech, kdy náhlé zvýšení dovozů ohrožuje domácí průmysl v zemi dovozu. Pro určování dumpingových cen přijala Čína zvláštní požadavky obchodních partnerů v podobě „non-market economy – NME“ přístupu (na dobu 15 let) a ustoupila u některých produktů poskytnutím ochranných lhůt na období 12 let (tzv. „transitional product-specific safeguard“ – dále jen TPS) a u textilu do konce roku 2008. TPS

⁹⁷ US Kongres schválil status MFN (permanent normal trading relations – PMFN) v září 2000.

⁹⁸ WB (2004), str. 2

jsou obzvláště citlivé téma, protože se jedná o ochranné opatření zaměřené specificky proti Číně. Čína též během vstupních jednání naznačila ochotu přistoupit k Dohodě WTO o státních zakázkách.

Rozvojovým zemím jsou v rámci WTO poskytována přechodná období, aby měly možnost přizpůsobit svůj obchodní režim všem závazkům vyplývajícím z Uruguayského kola. Číně nebylo přiznáno preferenční zacházení ve všech oblastech jako ostatním rozvojovým zemím, ale vyjednala si přechodná období, pokud jde například o zrušení dovozních kvót a licencí. Na druhé straně souhlasila s limitem na výrobní dotace u zemědělských produktů a souhlasila nepoužívat exportní dotace, což je více, než je požadováno od ostatních rozvojových zemí. Navíc se zavázala k okamžité implementaci TRIPS.

1.2.2 WTO a Čína

Čína, jako jedna z 23 původních smluvních stran GATT, požádala o obnovení členství v červenci 1986 a přístupový proces tak trval celých 15 let.⁹⁹ Důvodem zdlouhavých vyjednávání byla zpočátku vzájemná „ignorace“. Neznalost čínského prostředí v očích západních představitelů na jedné straně (mnohdy způsobená nejasnými a nedostatečnými informacemi i statistikami o fungování čínské ekonomiky v porovnání s mezinárodními standardy) a nedostatek znalostí čínských představitelů, co se týče principů a fungování GATT/WTO. Jednání byla navíc z politických důvodů několikrát pozdržena či zcela přerušena.

Důvodů, které vedly čínskou vládu ke vstupu do WTO, bylo několik. Výrazným motivem byla podpora probíhajících domácích reforem, které zájemem o členství dostaly jasný směr. Další obecný cíl měl zasadit Čínu do jasného rámce obchodních vztahů, aby se tak zabránilo obchodním sporům na bilaterální úrovni, které jsou v rámci WTO řešeny podle předem určených pravidel. V neposlední řadě se též jednalo o prestižní záležitost, jež měla Číně zajistit pevnou pozici v mezinárodních vztazích.

Jednání v rámci přístupového procesu probíhalo na dvou frontách. První část spočívala v bilaterálních jednáních s největšími obchodními partnery o podmínkách přístupu na trh (o jednání požádalo Čínu celkem 44 států) a druhá část o podmínkách přístupu obecně v rámci kolektivního vyjednávání s existujícími členy. Klíčovým rokem pro uzavření dvoustranných dohod se stal rok 1999, kdy byla v listopadu podepsána přístupová dohoda s USA. V květnu 2000 pak došlo k uzavření dohody s EU a v listopadu 2001 byla Čína oficiálně přijata do WTO a vstoupila o měsíc později – 11. prosince 2001.¹⁰⁰

⁹⁹ Ash (2002), str. 40

¹⁰⁰ Taiwan byl přijat do WTO v listopadu 2001 jako Chinese Taipei a oficiálně vstoupil do WTO 1. ledna 2002.

Multilaterální rámec byl zakončen v září 2001 a obsahoval kromě základních principů následující body, které byly přidány k již uzavřeným „Goods Schedules“ a „Services Schedules“, jež shrnují závazky z bilaterálních jednání:¹⁰¹

- patnáctileté přechodné období ke srovnávání cen pro určování dotací a dumpingových cen (na základě statutu „non-market economy“)
- zavedení TPS pro vybrané výrobky (12 let) a zvláštních ochranných opatření pro textil (do konce 2008)
- okamžitá implementace TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)
- pravidelná revize plnění závazků – tzv. „transitional review mechanism“
- souhlas s dodržováním TRIMs (Trade-Related Investment Measures Agreement), jenž vyžaduje zrušení investičních opatření, která omezují či narušují obchod
- implementace Dohody o dovozních licencích (Agreement on Import Licensing Procedures)
- Dohoda o technických překážkách obchodu – Technical Barriers to Trade (TBT) Agreement

Přílohy Protokolu a Zprávy pracovní skupiny WTO (Protocol and Working Party Report) obsahují následující:

- přehled výrobků, které jsou předmětem státního obchodování
- přehled výrobků pod zvláštním režimem obchodu
- seznam netarifních opatření, která budou postupně zrušena
- přehled výrobků a služeb pod cenovou kontrolou
- seznam dotací a termíny jejich postupného odstranění
- přehled vývozních daní a poplatků
- obchodní omezení nasměrovaná vůči Číně
- témata, kterými se bude zabývat pravidelná revize plnění závazků (výše zmíněný tzv. „transitional review mechanism“)

1.2.3 Konkrétní závazky vyplývající z dohody EU-Čína¹⁰² – přístup na trh

Závazky, ke kterým se Čína v rámci přístupového procesu zavázala, jsou de facto konsolidací desítek dvoustranných dohod s USA, EU a ostatními WTO členy. Systém je založen, jak již bylo zmíněno výše, na principu doložky nejvyšších výhod (MFN).¹⁰³

Evropská unie vyjednala u přibližně 150 produktů snížení cel nad rámec dohody americké, což bylo považováno za velký úspěch (viz například víno – z původních 20 na 14 %).

¹⁰¹ Finální text „Report of the Working party“ viz http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/september/tradoc_113814.doc .

¹⁰² http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/september/tradoc_113818.pdf , zmíněny jsou i závazky vyjednané ostatními státy, převážně USA

Zájmové skupiny z EU v oblasti pojišťovnictví a telekomunikací byly spokojeny, přestože evropští vyjednavací neuspěli se vším, s čím do jednání vstupovali. Konkrétně telekomunikace a audiovizuální sektor, včetně internetových služeb, tedy neúspěch získat v liberalizaci těchto sektorů větších ústupků, byly považovány za největší zklamání. Čína si ponechala možnost omezit vlastnictví zahraničních investorů v oblasti telekomunikací na 49-50 %, což platí též o internetu, který je zařazován v Číně do této kategorie.

Velkých úspěchů dosáhla EU v oblasti právní (viz níže).

Pokud bychom chtěli zhodnotit míru závazků, ke kterým se Čína zavázala, lze je porovnat se stupněm liberalizace ostatních zemí v regionu. Země jako Vietnam a Indie jsou alternativními destinacemi investorů, kteří logicky budou investovat do liberálnějšího prostředí. V některých odvětvích tak například Čína bude po vstupu do WTO těžit více a lze očekávat větší příliv zahraničních investic v porovnání s méně otevřenými sektory v jiných zemích, či v porovnání s nižšími cly. V jiných odvětvích pak mohou být malé a střední zahraniční podniky v Číně v nevýhodě oproti Indii apod. a tak se zahraniční kapitál soustředí tam.

1.2.3.1 Průmyslové zboží

Po realizaci veškerých závazků se průměrné clo průmyslových výrobků snížilo z původního průměrného 14,8 % na 8,9 % s rozsahem od 0 % do 47 %. Nejvyšší sazba se přitom bude vztahovat na fotografické filmy a automobily.

Dovozní cla. Jednání se týkala přibližně 150 specifických výrobků, na kterých měla EU zájem (od ginu po stavební materiál) a která nebyla dříve v jiných dvoustranných jednáních na pořadu jednání. U těchto výrobků poklesla cla v průměru z původních 18,6 % na 10,9 %.

Cla na tvrdý alkohol měla být snížena na 10 % (z původních 65 %) s tím, že se nebude činit žádný rozdíl mezi jednotlivými druhy. Klíčové kosmetické výrobky měly též doznat snížení na 10 % (z původních 30 %). Oblast kůže a kožených výrobků byla soustředěna na 13 důležitých exportních položek, které tvořily 60 % celkových vývozu EU v tomto sektoru. I zde Čína souhlasila s ponížením z 20 až 25 % na 10 %. V oblasti textilu Čína též dále ustoupila z dřívějších pozic a souhlasila s dalším ponížením (celkově z 25,4 % na 11,7 % k 1.1. 2005). Obuv zaznamenala snížení z 25 % na 10 % u pěti stěžejních vývozních artiklů EU. Opět se jednalo o položky, které tvořily 70 % exportů v této oblasti. U mramoru a stavebního kamene mělo též dojít ke snížení z 25 na 10 % u pěti nejpopulárnějších položek. Celní sazba u keramiky, konkrétně jedenáct položek, se měla snížit z 24,5-35 % na 10-15 %. Pokud jde o skleněné výrobky, bylo dohodnuto, že Čína sníží cla z 24,5 % na 5 %. Z oblasti strojů a přístrojů bylo

¹⁰³ Komplettní přehled závazků snížení v oblasti cel viz

vybráno 52 položek, které tvořily 26 % exportu EU a u kterých mělo dojít ke snížení z maximálních 35 na 5-10 %. Dovozní cla na auta měla být do roku 2006 (1.7.) snížena z 80-100 % na 25 % a cla na komponenty na 10 %.

Čína se dnem vstupu zapojila do Dohody o informačních technologiích (Information Technology Agreement – ITA), která snižuje cla na počítače, telekomunikační zařízení a polovodiče. Do roku 2005 se cla měla snížit z původní průměrné úrovně 13,3 % na 0 %.

Celní kvóty. Kvóty na dovoz civilních letadel, zdravotní techniky a IT výrobků byly zrušeny dnem vstupu. U automobilů a komponentů se měly kvóty zvyšovat o 15 % ročně (z původní kvóty 6 mld. USD) a počínaje lednem 2005 měly být zcela zrušeny. Kvóty na dovozy evropských hnojiv do Číny měly být zrušeny dnem vstupu do WTO.

Státní monopol. Byla přislíbena liberalizace dovozů v oblasti ropy a hnojiv, které byly pod nejsilnějším vlivem státu. Na druhé straně měl být kompletně uvolněn export hedvábí do roku 2005. Čínští výrobci produkují přibližně 70 % světové produkce a od vstupu země do WTO mělo být umožněno kontaktovat výrobce přímo.

Automobily. Pro výrobce, kteří v Číně založili v minulosti JVs, nastalo několik změn. Čínská strana přislíbila, že do dvou let zruší veškerá omezení, určující výrobcům, jaká auta mají vyrábět. Zároveň byla zvýšena mezní částka investice, kterou může schvalovat provinční vláda, a sice ze 30 mil. USD na 150 mil. USD. U výroby motorů mělo být FIEs umožněno zakládat WFOEs.

Textil. Čína byla dnem vstupu zahrnuta do MFA a získala tak přístup na trhy v oblasti, ve které má největší komparativní výhodu. Existující kvóty na čínský textil měly být zrušeny do 31. prosince 2004. USA však vyjednaly výše zmíněnou výjimku, podle které mohou dovozci textilu do roku 2008 použít ochranný mechanismus k omezení dovozů z Číny – viz dále.

1.2.3.2 Zemědělství

Průměrná celní sazba u zemědělských výrobků se měla výhledově snížit z původní průměrné úrovně 18,9 % na 15 % s rozsahem od 0 do 65 %. Vyšší sazby se týkají obilí.

Přístup na trh. Ke nejvýraznějšímu snížení cel došlo u výrobků zobrazených v Tabulce č. 1.28. Přístup na trh se po vstupu zlepšil u klíčových produktů jako řepkový olej, mléčné výrobky, těstoviny, víno a olivy.

Tabulka č. 1.28: Přehled změn celních sazeb u vybraných zemědělských výrobků

Produkt	Původní clo	Nové clo
řepkový olej	85%	9%
těstoviny	25%	15%
máslo	30%	10%
mléko v prášku	25%	10%
mandarinky	40%	12%
víno	65%	14%
olivy	25%	10%
pšeničný gluten	30%	18%

Zdroj: www.delchn.cec.eu.int/eu_china_wto/wto7.htm

Kvóty a práva k obchodování. Dovošní kvóty na pšenici, kukuřici, rýži, cukr a bavlnu měly být nahrazeny tarifními kvótami (tariff-rate-quota, TRQ). V rámci tohoto režimu bylo povoleno určité množství se sníženým tarifem (do 10 %) a množství nad limitem bylo zatíženo vyšším clem. Kvóty se měly do roku 2004 ročně zvyšovat a kvóty na sójový a palmový olej měly být zrušeny v roce 2006. Čína se zavázala povolit dovoz vybraných zemědělských výrobků i mimo vládní agentury do tří let po vstupu. Zachovala si však právo na obchodování s pšenicí, kukuřicí, rýží a bavlnou.

Sanitární a fytosanitární opatření. EU a Čína podepsaly Dohodu SPS, která zabezpečuje, že Čína splní závazky vyplývající z Dohody o SPS v rámci WTO. Zároveň obě strany přislíbily zrušit některá dvoustranná opatření tohoto typu. Dohoda byla též podpořena řadou dohod s jednotlivými členskými zeměmi EU.

Vývozní dotace. Čína souhlasila s 8,5 % limitem na zemědělské dotace, přestože pro ostatní rozvojové země je tato hranice na 10 % výstupu. Zároveň se Čína zavázala, že u zemědělské produkce nebude používat vývozních dotací.

1.2.3.3 Služby¹⁰⁴

Telekomunikace. V oblasti telekomunikací dosáhla EU rovněž dalších ústupků oproti původní nabídce. Čína přislíbila otevřít trh s mobilními telefony o dva roky dříve. Dnem vstupu byl zahraničním operátorům povolen 25 % podíl a po třech letech se měl zvýšit na 49 %. Čína též souhlasila s uvolněním meziměstských hovorů. Uvolněna byla oblast poskytovatelů pevných

¹⁰⁴ OECD (2002a), str. 751-754

linek a přístup zahraničních firem se sídlem v Číně k službám zahraničních poskytovatelů služeb.

Čína se též s EU dohodla na uspokojivém uspořádání evropských investorů (Telecom, Francie; Deutsche Telekom a Telecom Italia) ohledně jejich podílu v China Unicom.

Pojišťovnictví. U podniků JV s čínskými partnery mělo dojít k posílení svobod evropských partnerů, co se týče životního pojištění – svobodná volba partnera a nezasahování do privátně domluvených smluv na bázi 50-50. Do dvou let po vstupu bylo přislíbeno uvolnění jak životního pojištění tak ostatních aktivit pro zahraniční pojišťovatele – zdravotní, penzijní pojištění atd. s výjimkou povinného ručení aut. Zároveň došlo k příslibu uvolnění geografických restrikcí; zprostředkovatelé pojišťovnictví měli být poprvé vpuštěni na čínský trh v podobě JVs.

Hned po uzavření dohody byly vydány licence pro nové investory z EU.

Bankovníctví. Výsledky jednání EU v oblasti bankovníctví jsou následující:

- dnem vstupu měly nefinanční instituce dostat možnost úvěrového financování automobilů všeho druhu;
- zahraničním bankám v Zhuhai mělo být umožněno rozšířit své operace na místní měnu.

Kromě toho měly dnem vstupu zahraniční banky dostat možnost poskytovat služby v cizích měnách všem podnikům – dva roky po vstupu pak v domácí měně. Pět let po vstupu mělo dojít k rozšíření poskytování služeb v domácí měně na fyzické osoby.

Distribuce. Čína souhlasila se zrušením omezení pro JVs u velkých obchodních domů téměř všech řetězců. Také omezení v podobě limitu 20000 m² plochy pro zahraniční obchody bylo zrušeno. Dva roky po vstupu se Čína zavázala povolit majoritní vlastnictví zahraničních distribučních firem ve velkoobchodě a zároveň zrušit geografická a kvantitativní omezení.

V maloobchodě (vyjma tabáku a knih, novin a časopisů) se Čína zavázala otevřít trh jeden rok po vstupu; farmaceutické výrobky, pesticidy tři roky po vstupu a chemická hnojiva pět let po vstupu.

Franchising měl být povolen tři roky po vstupu.

Trh cenných papírů. Zahraniční finanční instituce měly dostat možnost 49 % podílu v domácích fondech tři roky po vstupu. Zahraniční upisovatelé dostali vstupem do WTO povolení zakládat JV s podílem do 33 %.

EU navrhla předat Číně své zkušenosti, co se týče trhu s cennými papíry.

Cestovní ruch. Nabídka čínské strany byla ze segmentu povolených rozšířena i na firemní aktivity. Došlo k uvolnění požadavků na založení cestovních kanceláří zvláště pro malé a střední podniky. I požadavky na základní kapitál měly být postupně srovnány s těmi, které platí pro čínské protějšky. Dnem vstupu byl snížen požadavek na roční obrát o 20 % (na 40 mil. USD). Šest let po vstupu měla být zrušena geografická omezení a zahraniční firmy měly mít možnost zakládat WFOEs.

Do čtyř let po vstupu mělo dojít k povolení zakládání WFOEs poboček hotelů a restaurací.

Právní služby. Cizím firmám mělo být poprvé dovoleno poskytovat služby, pokud jde o výklad čínského práva. V jednání před soudy došlo k uvolnění v tom smyslu, že pracovníci zahraničních právních kanceláří měli dostat možnost předávat instrukce přímo čínským právníkům.

Účetnictví. Účetní firmy získaly možnost poskytovat daňové služby a poradenství ve stejné šíři jako účetnictví, aniž by bylo zapotřebí místního partnera.

Průzkum trhu. Z čínské strany byl dán příslib k uvolnění restrikcí, které ohrožují utajení informací z prováděných průzkumů trhu. Úřady budou dostávat jen kopie prázdných dotazníků.

1.3 Historie diplomatických a obchodních vztahů s EU (do 2006)

1.3.1 30. výročí diplomatických vztahů

Diplomatické vztahy mezi Čínou a Evropskou Unií (EU) byly navázány v roce 1975 a od té doby se rozvinuly ve velké míře jak na politické úrovni, tak co se týče prohloubení obchodních vztahů obou partnerů. Partnerství dosáhlo nových rozměrů vstupem Číny do WTO v roce 2001 a pozdějším rozšířením EU na 25 členů v květnu 2004 a následně současných 27 od ledna 2007.

Pokud jde o politický dialog, ten získal novou podobu v roce 1994 a o čtyři roky později byl dále prohlouben definováním nového přístupu (Building a Comprehensive Partnership with China), který rozhodl o konání summitů EU-Čína. Od června 2002 dochází k pravidelné výměně dopisů na vládní úrovni, což přináší nový hlubší prvek do vzájemného dialogu. Ten se soustřeďuje na veškerá aktuální témata od nešíření zbraní hromadného ničení, bezpečnostní situace v Asii, globálního oteplování, až po nelegální imigraci a obchodování s lidmi.

Neustálé prohlubování spolupráce na všech úrovních je nepochybně odrazem stoupajícího významu obou celků v rámci celosvětového uspořádání a zároveň ukázkou

stoupající výhodnosti těsnějších vztahů. Čína si zároveň svým asertivním přístupem k mnohým mezinárodním problémům získává respekt mezinárodní komunity. Pro budoucí vývoj jsou pro EU dvoustranné vztahy s Čínou klíčové, stejně jako její zapojení do mnohostranných mezinárodních struktur.

Rok 2005 byl rokem 30. výročí vzájemných diplomatických vztahů, a tedy dobrou příležitostí k zamyšlení a zhodnocení dosavadních kroků a úspěchů.

1.3.1.1 Historie diplomatických vztahů

Jak již bylo uvedeno výše, diplomatické vztahy byly navázány v roce 1975 po návštěvě evropského komisaře Christophera Soamese a za posledních 32 let doznaly velkých změn.

V dubnu 1978 byla v Bruselu podepsána obchodní dohoda, která zahrnovala i vytvoření „EU-China Joint Committee“ (Společný výbor). V následujícím roce navštívil Čínu první předseda Evropského parlamentu a vzápětí předseda Evropské komise. Ve stejném roce se konalo první setkání Společného výboru v Pekingu.

V roce 1980 došlo k prvnímu setkání poslanců obou celků ve Štrasburku a v roce 1984 byl spuštěn první projekt v Číně (školení managementu – „business management training“, rozvoj venkova – „rural development“).

V květnu 1985 byla podepsána další obchodní dohoda v Bruselu (Agreement on Trade and Economic Cooperation between the European Economic Community and the People's Republic of China) a o dva roky později již Evropská komise spolufinancovala první aktivity podporující vznik nevládních organizací.

Delegace Evropské komise byla otevřena v Pekingu říjnu 1988, ale další spolupráce byla pozastavena v reakci na události z června 1989 na náměstí Nebeského klidu (Tiananmen). Došlo i k vyhlášení sankcí. O obnovení spolupráce bylo rozhodnuto následující rok s tím, že vzájemné vztahy se mohou rozvíjet od roku 1992. Embargo na obchod se zbraněmi však zůstalo v platnosti i nadále.¹⁰⁵

V roce 1993 se Evropská komise poprvé angažovala v projektech „UN World Food Program“ v Číně. Následující rok znamenal opětovné zahájení politického dialogu. Rok 1995 byl významný tím, že Komise přijala nový strategický dokument (strategy paper) „A Long Term Policy for China-Europe Relations“. Ve stejném roce zahájila svůj první projekt v Číně Evropská investiční banka a „European Community Humanitarian Office“ (ECHO) poskytla poprvé humanitární pomoc Číně. Zároveň byl v tomto roce zahájen i dialog na téma lidských práv¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Embargo na dodávky zbraní je tématem jednání do současnosti.

¹⁰⁶ Dialog byl přerušen na jaře 1996 a opět obnoven v roce 1997.

V roce 1997 přijala Evropská komise materiál (policy paper) „The EU and Hong Kong: Beyond 1997“ a 25. března 1998 dokument „Building a Comprehensive Partnership with China“.

První summit EU-Čína se konal v Londýně v dubnu 1998.

V lednu 1999 vyšla první roční zpráva věnovaná Hongkongu (HK Special Administrative Region – HKSAR) a ve stejném roce byl publikován dokument „The European Union and Macau: Beyond 2000“ jako druhý podobný „policy paper“ v pořadí. V prosinci se konal druhý summit EU-Čína v Pekingu.

V říjnu 2000 se konal třetí summit EU-Čína v Pekingu a v červnu stejného roku Evropská komise vydává materiál „EU Strategy Towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a More Effective EU Policy“. Čtvrtý summit EU-Čína se konal v září 2001 v Bruselu a pátý v pořadí o rok později v Kodani.

V březnu 2002 EU publikovala „Country Strategy Paper 2002-2006“. Na konci roku 2002 došlo k podpisu dohody „EU-China Maritime Agreement“.

Spolupráce byla též navázána v souvislosti s Olympijskými hrami v Pekingu 2008 pod názvem „Digital Olympics“ v oblasti IT a první setkání zaměřené na rozvoj těchto aktivit se konalo v dubnu 2003.

Čínská vláda ve stejném roce poprvé vydala „policy paper“ ke vztahům s EU¹⁰⁷ a konal se též 6. summit EU-Čína v Pekingu. V září 2003 EU představila dokument „A Maturing Partnership – Shared Interests and Challenges in EU-China Relations“.

V únoru 2004 došlo k podpisu „Approved Destination Status (ADS)“, což byl zásadní mezník ve vzájemných vztazích v oblasti cestovního ruchu.

V prosinci 2004 se konal 7. summit EU-Čína v Haagu.

Mezi nejdůležitější události let 2005-6 patří následující:

2005, 11.-12. května	-	„EU-China Ministerial Troika“ v Pekingu
2005, 10. června	-	podpis dohody o textilu mezi Čínou a EU
2005, 5. září	-	8. summit EU-Čína v Pekingu
2005, prosinec	-	Čína v Hongkongu hostila ministerskou konferenci WTO
2006, 7. července	-	konference o obchodních a investičních vztazích EU a Číny
2006, 9. září	-	9. summit EU-Čína v Helsinkách
2006, 10.-11. září	-	6. summit ASEM v Helsinkách
2006, 9.-10. listopad	-	„EU-China Partnership“, Chengdu

Nejnovějším událostem v roce 2007 je věnována část závěrečné (3.) kapitoly.

¹⁰⁷ [http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/China %20EU-Policy %20Paper.doc](http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/China%20EU-Policy%20Paper.doc)

1.3.1.2 Vývoj obchodních vztahů

Obchod mezi EU a Čínou se v období 1978-2005 zvýšil více než 80krát a v roce 2005 dosáhl celkový obrat 209,9 mld. EUR.¹⁰⁸ Rok 2006 zaznamenal další nárůst na 255,1 mld. EUR.¹⁰⁹

Již v roce 2003 se EU stala druhým největším obchodním partnerem Číny (po Spojených státech) a podle čínských statistik se EU stala druhým největším partnerem Číny (za Japonskem). Od roku 2004, po vstupu 10 nových členů do EU, je EU pro Čínu největším obchodním partnerem. Čína je zároveň pro EU nejrychleji rostoucím exportním trhem a vývozy v letech 2002-2006 vzrostly o 82%.¹¹⁰

Zatímco na konci 70. a na počátku 80. let měla EU s Čínou obchodní přebytek či jen mírně pasivní bilanci (viz Tabulka č. 1.29), v současné době jsou vztahy poznamenány značným deficitem v neprospěch EU, který se stále zvětšuje a v roce 2005 dosáhl přibližně 106 mld. EUR. To znamenalo nárůst o 100 % jen oproti roku 2001. V roce 2006 se deficit dále prohloubil a dosáhl 128,4 mld. EUR.¹¹¹

Tabulka č. 1.29: Vývoj obchodu EU15-Čína, 1977-2000

	Vývoz	Podíl na celkovém	Dovoz	Podíl na celkovém	Obrat	Saldo
	mld. EUR	%	mld. EUR	%	mld. EUR	mld. EUR
1977	0,8	0,5	0,9	0,5	1,7	-0,1
1978	1,5	0,9	0,9	0,5	2,4	0,6
1979	2,1	1,1	1,3	0,6	3,4	0,8
1980	1,7	0,8	1,9	0,7	3,6	-0,2
1981	1,9	0,7	2,3	0,8	4,2	-0,4
1982	2,0	0,7	2,3	0,7	4,3	-0,3
1983	2,8	0,9	2,7	0,8	5,5	0,1
1984	3,5	1,0	3,2	0,8	6,7	0,3
1985	6,5	1,7	3,5	1,0	10,0	3,0
1987	5,5	1,6	5,2	1,5	10,7	0,3
1989	6,4	1,8	9,1	2,3	15,5	-2,7
1991	5,6	1,5	15,0	3,4	20,6	-9,4
1993	11,3	2,6	19,6	4,5	30,9	-8,3
1995	14,7	2,6	26,3	4,8	41,0	-11,6
1996	14,7	2,4	30,0	5,2	44,7	-15,3
1997	16,5	2,3	37,5	5,6	54,0	-21,0
1998	17,4	2,4	41,8	5,9	59,2	-24,4
1999	19,4	2,5	49,7	6,2	69,1	-30,3
2000	25,3	2,7	70,0	6,8	95,3	-44,7

Zdroj: Eurostat

Z údajů v Tabulce č. 1.29 je patrné, že vzájemný obchod obzvláště v druhé polovině 90. let nabral nových rozměrů, jak pokud jde o vývozy, tak hlavně dovozy. Mezi léty 1989 a 1993 se

¹⁰⁸ <http://europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/countries/china> – září 2006

¹⁰⁹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007

¹¹⁰ EU-China trade in facts and figures – 23 November 2007, Trade Policy in Practice, <http://ec.europa.eu/trade/>

¹¹¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007

obrat obchodu zdvojnásobil. Zatímco v roce 1989 vyvezly země EU přibližně za 6 mld. EUR a dovezly za 9 mld. EUR, již v roce 1993 to bylo 11 mld. EUR u vývozu a téměř 20 mld. u dovozu. Obrat se opět zdvojnásobil na přelomu 1999 a 2000 a zároveň došlo k prohloubení deficitu obchodní bilance na 30,3 mld. EUR v roce 1999 a 44,7 mld. EUR v roce 2000.

Po rozšíření EU na 25 členů v květnu 2004 byly vypracovávány nové statistiky pro EU 25, ve kterých byly přepočítány údaje od roku 2001 (v některých případech od 1999), aby bylo možné porovnávat vývoj obchodních vztahů na počátku nového tisíciletí. V Tabulce č. 1.30 je vidět, že v obchodním styku s Čínou se saldo přistoupením nových členů ještě více prohloubilo, což potvrzuje jev, že Čína má aktivní obchodní bilanci s převážnou většinou obchodních partnerů a že přistoupení země svými vývozy celkové údaje oproti údajům platným pro EU 15 příliš neovlivnily.

Na pasivním vývoji obchodní bilance je negativní hlavně fakt, že v letech 1999-2003 se deficit zdvojnásobil, zatímco celkový extra-EU25 obchod se zvýšil přibližně jen o jednu čtvrtinu.

Tabulka č. 1.30: Zahraniční obchod EU25-Čína, 2001-2006

	Vývoz	Podíl na celkovém	Dovoz	Podíl na celkovém	Obrat	Saldo
	mld. EUR	%	mld. EUR	%	mld. EUR	mld. EUR
2001	30,6	3,42	81,6	8,30	112,2	-51,00
2002	34,9	3,87	89,6	9,51	124,5	-54,70
2003	41,2	4,69	105,4	11,21	146,6	-64,20
2004	48,2	5,00	127,4	12,35	175,6	-79,20
2005	51,8	4,88	158,1	13,44	209,9	-106,30
2006	63,4	5,40	191,8	14,20	255,1	-128,40

Zdroj: EUROSTAT (Comex, Statistical regime 4), www.trade.ec.europa.eu/doclib/docs

V roce 2005 se saldo pohybovalo na úrovni 106 mld. EUR, vývozy dosáhly přes 50 mld. EUR a dovozy téměř přesáhly 160 mld. EUR. Podíl dovozu z Číny na celkových dovozech se pohyboval nad úrovní 13 %, zatímco u vývozu se podíl pohyboval kolem 5 %. O rok později se saldo vyšplhalo na více než 128, 4 mld. EUR, což znamenalo zdvojnásobení od roku 2003.

V letech 2001 a 2005 tedy došlo opět k zdvojnásobení obratu vzájemného obchodu, což bylo způsobeno zejména rozšířením EU, ale i vstupem Číny do WTO. Obecně platilo, že průměrný roční růst dovozu do EU byl vyšší než u vývozu. V období 2001-2005 rostly dovozy v průměru o 18 %, zatímco vývozy jen o 14,1 %¹¹². V roce 2006 vzrostl obrat o závratných 45 mld. EUR, přičemž dovozy se zvýšily o 21 % a vývozy do Číny o 22,7 % a došlo tak ke změně trendu předešlých let. Roční změna u dovozu byla za období 2002-2006 20,9 % a v vývozu za stejné období 16,1 %.¹¹³

¹¹² EUROSTAT (Comex, Statistical regime 4), <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs>, září 2006

¹¹³ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007

Bilance Číny a EU z pohledu Číny je aktivní a v roce 2006 představovala 72,7 mld. EUR (celkový obrat zaznamenal 216,2 mld. EUR). Dovozy ve stejném roce dosáhly 71,7 mld. EUR a vývozy do EU 144,5 mld. EUR, přičemž dovozy zaznamenaly i z pohledu Číny větší dynamiku, obzvláště oproti roku předešlému.¹¹⁴

1.3.1.3 Porovnání zahraničního obchodu EU s Čínou a s ostatními zeměmi

V roce 2005 byla Čína po USA druhým největším obchodním partnerem EU. Podíl na celkovém obratu činil u Číny 9,4 % a u USA 18,5 % (viz Tabulka č. 1.31). Z hlediska dovozů byla Čína na druhém místě s 13,9 % podílem na celkových dovozech do EU a v dovozech zaujímala čtvrté místo po USA, Švýcarsku a Rusku. O rok později se Čína stala největším dovozcem do EU a předběhla tak USA. Její podíl na dovozech se zvýšil na 14,2 %. Celkově jsou však stále největším obchodním partnerem EU USA se 17,7% podílem na celkovém obchodním obratu a Čína zaujímá druhé místo s 10,1%.¹¹⁵

Tabulka č. 1.31: Hlavní obchodní partneři EU a Číny, 2005

Hlavní partneři EU											
Dovoz				Vývoz				Obrat			
Pořadí	Země	mil. EUR	%	Pořadí	Země	mil. EUR	%	Pořadí	Země	mil. EUR	%
1	USA	163057	13,9	1	USA	251657	23,7	1	USA	414714	18,5
2	Čína	158098	13,4	2	Švýcarsko	81980	7,7	2	Čína	209894	9,4
3	Rusko	106766	9,1	3	Rusko	56445	5,3	3	Rusko	163211	7,3
4	Japonsko	73243	6,2	4	Čína	51796	4,9	4	Švýcarsko	148334	6,6
Dovozy z ...			Vývozy z ...			Dovoz + Vývoz					
Region	mil. EUR	%	Region	mil. EUR	%	Region	mil. EUR	%			
Svět	1176055	100	Svět	1061836	100	Svět	2237891	100			
NAFTA	189219	16,1	NAFTA	292100	27,5	NAFTA	481319	21,5			
Latinská Am.	64201	5,5	Latinská Am.	54557	5,1	Latinská Am.	118758	5,3			
EFTA	136648	11,6	EFTA	119333	11,2	EFTA	255981	11,4			
ASEAN	70809	6	ASEAN	44966	4,2	ASEAN	115775	5,2			

Hlavní partneři Číny											
Dovoz				Vývoz				Obrat			
Pořadí	Země	mil. EUR	%	Pořadí	Země	mil. EUR	%	Pořadí	Země	mil. EUR	%
1	Japonsko	80756	17,2	1	USA	131298	21,9	1	EU	174753	16,3
2	Korea	61791	13,1	2	EU	115627	19,3	2	USA	170680	15,9
3	EU	59127	12,6	3	HK	100076	16,7	3	Japonsko	148352	13,9
4	USA	39381	8,4	4	Japonsko	67597	11,3	4	HK	109908	10,3
Dovozy z ...			Vývozy z ...			Dovoz + Vývoz					
Region	mil. EUR	%	Region	mil. EUR	%	Region	mil. EUR	%			
Svět	470673	100	Svět	599460	100	Svět	1070133	100			
NAFTA	47213	10	NAFTA	145119	24,2	NAFTA	192332	18			
Latinská Am.	21026	4,5	Latinská Am.	18046	3	Latinská Am.	39072	3,7			
EFTA	4050	0,9	EFTA	2635	0,4	EFTA	6685	0,6			
ASEAN	60298	12,8	ASEAN	44594	7,4	ASEAN	104892	9,8			

Zdroj: Eurostat - http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf

¹¹⁴ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007, str. 2

¹¹⁵ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007, str. 3

Z regionálního pohledu je Čína v dovozech druhá za státy NAFTA. Dovozy jsou vyšší než ze států EFTA, které se podílely v roce 2006 na dovozech 11,3 %, a ze zemí ASEAN (5,8 %). U vývozu z EU dosahuje Čína nepatrně většího podílu než země ASEAN. EU vyváží nejvíce do zemí NAFTA a EFTA – 26,9 % a 11,1 % z celkového objemu vývozu. Stále však platí, že EU vyváží více do Švýcarska než do Číny. Z celkového obrátu 2 516,6 mld. EUR v roce 2006 zaujala Čína se svými 10,1 % třetí místo za zeměmi NAFTA (20,7 %) a EFTA (11,2). Země ASEAN se na celkovém obrátu podílely 5,0 %.¹¹⁶

Jak již bylo zmíněno výše, pro Čínu je EU od svého rozšíření v květnu 2004 největším obchodním partnerem s podílem na celkovém obrátu 16,5 % (2006). Druhé jsou USA s 15,9 % a třetí Japonsko s 12,6 %. Z hlediska dovozu je EU na druhém místě za Japonskem a před Jižní Koreou, což pro EU znamenalo oproti předcházejícímu roku posun o jednu příčku nahoru. Podíl na celkových dovozech Číny v roce 2006 činil 12,8 % pro EU, 12,7 % pro Koreu a 16,4 % pro Japonsko. U vývozu je EU jako destinace s 19,2% podílem na celkových vývozech na druhém místě za USA (21,5 % z celkových téměř 753 mld. EUR). Třetí místo patřilo v roce 2006 Hongkongu (16,4 %), což svědčí jednak o jeho roli jako základny pro vývozy do třetích zemí a zároveň o tom, že přes něj prochází zboží, které je dále re-exportováno zpět do Číny. Japonsko je s 9,7 % na čtvrtém místě.

Z celkového obrátu 1312 mld. EUR za rok 2006 proběhlo celých 18 % se zeměmi NAFTA. EU jako celek tady v roce 2006 zaujala s 16,5 % druhé místo před zeměmi ASEAN (9,7 %). Dovozy ze zemí ASEAN byly s 12,7 % zhruba stejné jako dovozy z EU (12,8 %) a NAFTA se podílela na dovozech 9,9 %. Téměř čtvrtina vývozu (24,1 %) směřovala do zemí NAFTA a do zemí ASEAN 7,5 %.

Při porovnání se statistikami z roku 1999¹¹⁷ lze konstatovat (i pokud bereme v úvahu rozšíření EU v roce 2004, tedy na EU25, a následné rozšíření v roce 2007), že Čína díky obrovské dynamice zahraničního obchodu a zároveň stagnujícím dovozům z Japonska nahradila již v roce 2001 Japonsko, jako jednoho z hlavních dovozců do EU, a zároveň se posunula v žebříčku hlavních exportních destinací. V roce 2006 předčila i USA, jak již zaznělo v úvodu kapitoly. Celkově je tedy Čína v obchodních vztazích pro EU oproti roku 1999 mnohem důležitější obchodní partner.

¹¹⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007, str. 3

¹¹⁷ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/february/tradoc_111965.pdf – přepočítáno na EU 25 od roku 1999: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_external_trade_Extra-EU_trade_by_main_trading_partner&root=Yearlies_new_external_trade_Extra-EU_trade_by_main_trading_partner/F3/dcb19216

Pokud jde o postavení EU z pohledu Číny¹¹⁸, nedošlo od roku 1998 k žádným zásadním změnám. EU 15 byla tehdy druhým dovozním partnerem za Japonskem. Ani s přispěním tehdejších kandidátských zemí by na první pozici nedosáhla EU. Zajímavý je vývoj zahraničního obchodu s Jižní Koreou, která se od roku 1998 dostala před EU i USA, což se však rokem 2006 změnilo a EU se dostala na druhé místo. Jako vývozní destinace je EU pro Čínu v porovnání s rokem 1998 zajímavější, stejně jako USA. Za stejné období poněkud poklesla role HK a Japonska. Pokud jde o umístění v celkovém obratu, pak si EU polepšila převážně výše zmíněným rozšířením na současnou EU27. Z pohledu podílů hlavních obchodních partnerů EU, USA a Japonska se však nejedná o změnu trendu a jejich podíly na celkovém obratu jsou více méně na srovnatelné úrovni. Lze opět jen konstatovat, že EU nahradila co do důležitosti v obchodních vztazích Japonsko, které si oproti roku 1998 pohoršilo o více než 5 % v celkovém obratu a dostalo se tak v roce 2006 na 3. místo.

Tabulka č. 1.32: Obchodní výměna Číny a vybraných členských států EU25 (mil. EUR)

	Vývozy			Dovozy			Saldo		
	1999	2003	2004	1999	2003	2004	1999	2003	2004
EU25	19618	41157	48166	52405	105337	127101	-32787	-64180	-78935
ČR	55	213	220	529	2369	1886	-474	-2156	-1666
Německo	6949	18264	20995	12799	22477	28558	-5850	-4213	-7563
Francie	3217	4684	5364	5919	9585	11646	-2702	-4901	-6282
Irsko	122	583	639	481	1101	1293	-359	-518	-654
Itálie	1834	3853	4445	5001	9547	11827	-3167	-5694	-7382
Maďarsko	67	158	321	573	2914	3399	-506	-2756	-3078
Nizozemí	767	1676	2336	4651	14739	18829	-3884	-13063	-16493
Polsko	123	256	451	1142	2560	2329	-1019	-2304	-1878
Slovensko	6	124	63	136	492	367	-130	-368	-304
Finsko	986	1301	1971	545	1136	1373	441	165	598
Švédsko	1466	1968	2072	1376	2295	2548	90	-327	-476
VB	1838	2786	3483	10170	17280	20539	-8332	-14494	-17056
Celkem									
<i>Extra-EU25</i>	689434	882982	969071	746613	940591	1031070	-57179	-57609	-61999
<i>podíl Čína/ celkem</i>	3%	5%	5%	7%	11%	12%			

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> - News Release: 146/2004 - 7 December 2004 a News Release: EU-China Summit 2/9/05

Pozn.: U Nizozemí dochází k tzv. "Rotrdamskému efektu", který uměle zvyšuje dovozy do Nizozemí, a zhoršuje tak jeho bilanci. Ostatní země naopak přijímají dovozy z Číny již v rámci intra-EU obchodu a jejich statistiky jsou ovlivněny v opačném smyslu.

Největším obchodním partnerem Číny z členských zemí EU je již tradičně Německo (viz Tabulka č. 1.31 a Tabulka č. 1.33). S více než 35 % podílem v roce 1999 (6,9 mld. EUR) bylo největším vývozcem do Číny a jeho podíl se v roce 2004 dokonce zvýšil o více než 8 % oproti ostatním zemím na téměř 44 % (21 mld. EUR). Druhá v pořadí byla v roce 1999 i 2004 Francie následovaná Velkou Británií (3. 1999, 4. 2004) a Itálií (4. 1999, 3. 2004). U dovozů není

¹¹⁸ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/february/tradoc_111961.pdf

nadvláda Německa tak markantní, ale s více jak pětinovým podílem na celkových dovozech do EU z Číny byla i zde v roce 2004 na prvním místě. Následuje Velká Británie s více jak 19 % podílem v roce 1999 a přibližně 16 % podílem v roce 2004.

Tabulka č. 1.33: Podíl vybraných členských států EU25 na obchodu s Čínou

Země	Vývozy						Dovozy					
	1999		2003		2004		1999		2003		2004	
	podíl	pořadí	podíl	pořadí	podíl	pořadí	podíl	pořadí	podíl	pořadí	podíl	pořadí
CZ	0,3%	15.	0,5%	14.	0,5%	15.	1,0%	14.	2,2%	10.	1,5%	13.
DE	35,4%	1.	44,4%	1.	43,6%	1.	24,4%	1.	21,3%	1.	22,5%	1.
FR	16,4%	2.	11,4%	2.	11,1%	2.	11,3%	3.	9,1%	4.	9,2%	5.
IT	9,3%	4.	9,4%	3.	9,2%	3.	9,5%	4.	9,1%	5.	9,3%	4.
NL	3,9%	7.	4,1%	7.	4,8%	6.	8,9%	5.	14,0%	3.	14,8%	3.
GB	9,4%	3.	6,8%	4.	7,2%	4.	19,4%	2.	16,4%	2.	16,2%	2.

Zdroj: Vlastní výpočty na základě Tabulky č. 1.30

Česká republika se v roce 2004 podílela na celkových vývozech EU25 0,8 % a tomu odpovídá i stejně nízký podíl na vývozech do Číny ve výši 0,5 % (15. místo – 220 mil. EUR). U celkových dovozů činil ve stejném roce podíl 1,1 %. U dovozů z Číny v roce 2004 zaujala ČR 13. místo s 1,5% podílem (1,9 mld. EUR). V roce 2006 měla ČR s Čínou 12. největší obchodní deficit na úrovni 2,3 mld. EUR.

Pokud porovnáme celé období 2000 až 2006 a vezmeme v úvahu celou EU-27, vzrostl obchod mezi EU a Čínou o 150 %. Vývozy se zvedly z 26 mld. na 64 mld. EUR a dovozy ze 75 mld. na 195 mld. EUR. Německo bylo i v roce 2006 největším vývozcem do Číny se 43% podílem, následované Francií se 13 % a Itálií s 9 %. Na dovozech se podílelo Německo 22 %, Holandsko díky Rotterdamskému efektu 16 % a Velká Británie 15 %. K zásadní změně trendu však v roce 2006 nedošlo.¹¹⁹

Komoditní struktura. Obchodní výměna s Čínou je převážně koncentrována na tržní výrobky, které v dovozech z Číny tvoří přes 90 %. „Stroje a dopravní prostředky“ tvořily v roce 2005 přes 46 % dovozů a „průmyslové spotřební zboží“ dalších 34 % (viz Tabulka č. 1.34). Z pohledu skupin výrobků mají největší podíl na dovozech tržních výrobků „stroje“ a „textil“. V roce 2005 vyvezla EU25 téměř 60 % ve „strojích a dopravních zařízeních“ a další čtvrtinu v „ostatních tržních výrobcích“. V roce 2006 se „stroje a dopravní prostředky“ podílely na vývozech do Číny více než 50 % a „ostatní tržní výrobky“ přibližně jednou pětinou. U dovozů tvořily tyto dvě skupiny ve stejném roce téměř 95 %.

Největší položky u vývozu do Číny tvoří letadla a automobily, zatímco u dovozů se jedná převážně o počítače a jejich součásti, mobilní telefony a digitální fotoaparáty.

¹¹⁹ EU27 trade with China grew by 150 % between 2000 and 2006, Eurostat news release, 160/2007 – 26 November 2007

Tabulka č. 1.34: Komoditní struktura obchodu EU-Čína (podle SITC), 2005

Dovozy			Podíl na celkových dovozech do EU	Vývozy			Podíl na celkových dovozech do EU
Třídy klasifikace SITC podle důležitosti	mil. EUR	podíl		Třídy klasifikace SITC podle důležitosti	mil. EUR	podíl	
CELKEM	158098	100,0%	13,4	CELKEM	51796	100,0%	4,9
Stroje a dopravní zařízení	73135	46,3%	19,5	Stroje a dopravní zařízení	30983	59,8%	6,5
Průmyslové spotřební zboží	53997	34,2%	32,3	Tržní výrobky tříděné podle materiálu	6138	11,9%	4,6
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	17403	11,0%	15,0	Chemikálie a příbuzné výsledky jinde neuvedené	5059	9,8%	3,1
Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	4966	3,1%	5,3	Průmyslové spotřební zboží	3220	6,2%	2,7
Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv	2281	1,4%	5,0	Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv	3103	6,0%	16,0
Potraviny a živá zvířata	2076	1,3%	3,8	Potraviny a živá zvířata	590	1,1%	1,7
Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	750	0,5%	0,3	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	572	1,1%	2,0
Komodity a předměty obchodu, j.n.	377	0,2%	1,5	Nápoje a tabák	198	0,4%	1,2
Nápoje a tabák	68		1,4	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	63	0,1%	0,2
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	34		0,8	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	20		0,8

Zdroj: DG Trade Statistics: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf

Přímé zahraniční investice. Výše investic směřujících z Číny do EU a odliv přímých zahraničních investic do Číny jsou ze skupiny mimoevropských zemí¹²⁰ poměrně významné (obzvláště pokud zahrneme Hongkong – viz další odstavec). V celkových PZI EU však zatím hrají zanedbatelnou roli.

V roce 2002 činil příliv PZI 0,2 mld. EUR ve srovnání s investicemi EU směřujícími do Číny ve výši 3,1 mld. EUR. V roce 2003 byla situace obdobná s přílivem 0,3 mld. EUR a odlivem 3 mld. EUR. V roce 2004 směřovaly z EU do Číny investice ve stejné výši jako v roce 2003. Celková výše PZI z Číny do EU na konci roku 2004 činila 600 mil. EUR a investice ze zemí EU 25 v Číně dosahovaly 22,8 mld. EUR.¹²¹

Pokud se podíváme na Čínu včetně HK, byla z mimoevropských destinací po roce 2001 na předních místech (2.-3.) a v roce 2004 dokonce nejdůležitější před Mexikem a Japonskem. Z celkových 115 mld. EUR směřovalo do Číny a HK 11,3 mld. EUR (9,8 %). Pokud jde o investice z Číny a HK směřující do EU, pohybují se ve skupině mimoevropských zemí do pátého

¹²⁰ Za mimoevropské země jsou brány všechny země z Afriky, Ameriky, Asie a Oceánie. Mezi významné destinace z Evropy naopak patří – Švýcarsko, Norsko, Rusko a kandidátské země (Bulharsko, Chorvatsko, Rumunsko a Turecko); Švýcarsko též pokud jde o výši investic směřujících do EU 25.

¹²¹ Eurostat

místa (2-8 %). V roce 2004 přišlo do EU z Číny a HK 8 % z celkových 62,3 mld. EUR, tedy přibližně 5 mld.¹²²

Evropa je v současné době v Číně čistým investorem. V roce 2006 investovala EU27 v Číně 3,7 mld. EUR, oproti 5,9 mld. EUR za rok 2005, a čínské investice v EU dosáhly ve stejném roce 2,1 mld. EUR v porovnání se 441 mil. EUR v roce předcházejícím. Celkově se investice EU v Číně blíží 30 mld. EUR a v opačném směru 5 mld. EUR.¹²³

Obchod službami. V roce 2006 EU27 vyvezla 12,3 mld. EUR služeb a dovozy z Číny tvořily 10,6 mld. EUR, z čehož vyplývá, že v oblasti obchodu službami má EU s Čínou přebytek 1,7 mld. EUR. Na celkovém obchodu službami extra-EU27 se Čína podílela ve stejném roce pouze 3 %, zatímco podíl USA se pohybuje na úrovni 35 %.¹²⁴

Obchod službami má přítom rostoucí tendenci. V roce 2003 se dovozy pohybovaly na úrovni 4,9 % a vývozy dosáhly ve stejném roce 6,7%. O rok později to již bylo 7,1 % a 8,9 % ve stejném pořadí.¹²⁵

1.3.2 Základní dokumenty

1.3.2.1 Čína ve vztahu k EU

„*China's EU Policy Paper*“¹²⁶. Jedná se o první dokument tohoto typu z čínské strany, který byl zveřejněn v říjnu 2003. Čínská strana v něm zdůraznila klíčové body spolupráce, nastínila oblasti prohloubení spolupráce během následujících pěti let (tedy do konce roku 2008) a vyjádřila vůli a podporu dlouhodobé spolupráci s EU jako s jedním z nejvýznamnějších hráčů na poli mezinárodní politiky a obchodu.

Dokument definuje tři základní oblasti, v nichž by se měla spolupráce prohlubovat:

- oblast politická
- oblast hospodářská
- oblast kulturní

Politický aspekt zahrnuje výměnu zkušeností na nejvyšších politických úrovních; dodržování principu jedna Čína (tzv. „one-China principle“) – včetně odmítání politických návštěv ze strany Tchaj-wanu, striktně nevládní či neoficiální styk atd.; podporu spolupráce EU s Hongkongem a Macau; podporu pochopení Tibetu ze strany EU – opět včetně požadavku nestýkat se s tibetskou vládou v exilu; pokračování v dialogu na téma lidská práva; posílení

¹²² EU Foreign Direct Investment in 2004; Eurostat, ISSN 1024-4298

¹²³ EU27 trade with China grew by 150 % between 2000 and 2006, Eurostat news release, 160/2007 – 26 November 2007

¹²⁴ EU27 trade with China grew by 150 % between 2000 and 2006, Eurostat news release, 160/2007 – 26 November 2007

¹²⁵ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007

mezinárodní spolupráce, včetně spolupráce v rámci OSN, ASEM a v otázkách mezinárodního terorismu a zbraní hromadného ničení; vzájemné poznávání legislativních orgánů; a v neposlední řadě i zvýšenou spoluprací v rámci politických stran.

Oblast hospodářské spolupráce se týká zejména dosažení cíle, aby se EU stala největším obchodním a investičním partnerem Číny. To se týká také spolupráce v rámci WTO, PZI, rozvojové pomoci a cel. Dále je vyzdvížena spolupráce ve sféře finanční, v zemědělství, v oblasti životního prostředí, IT, energií a dopravy.

Třetí oblast spolupráce na poli kulturním zahrnuje vědu a technologii, kulturní výměny, vzdělávací programy, zdravotnictví (SARS, AIDS atd.), média a cestovní ruch.

Další dvě oblasti intenzivní spolupráce se týkají sociálně-právních a vojenských otázek. Jedná se o posílení spolupráce v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení, práva, bezpečnostních složek, veřejné správy a vojenství.

1.3.2.2 Dokumenty EU-Čína

*Sektorové dohody & dialogy.*¹²⁷ EU a Čína se vydaly směrem rozvoje úzké spolupráce, která vzájemně prospívá oběma stranám. Většinou se postupuje cestou vzájemného dialogu a uzavírání dvoustranných dohod v jejich rámci. Dvoustranné dohody byly uzavřeny v oblasti námořní dopravy v roce 2002, v oblasti vědy a techniky v roce 1999 a v roce 2004 došlo k podpisu dohody o clech.

V současné době jsou definovány zejména následující oblasti spolupráce:

- politika hospodářské soutěže
- regionální politika
- průmyslová politika
- zaměstnanost a sociální politika
- cla
- vzdělání a kultura
- energie, včetně jaderné energie
- životní prostředí
- Galileo – globální satelitní navigační služby
- IT
- práva k duševnímu vlastnictví
- námořní doprava
- makroekonomická politika a regulace finančních trhů
- sanitární a fytosanitární otázky

¹²⁶ Názvy dokumentů jsou záměrně ponechány v originálu.

- věda a technika
- civilní letectví
- průzkum vesmíru
- doprava
- práva spotřebitele
- obchodní politika
- zemědělství
- textil

Na politické úrovni existuje také dialog na téma lidská práva.

„Agreement on Trade and Economic Cooperation between the European Economic Community and The People`s Republic of China“.¹²⁸ Tato dohoda byla podepsána v roce 1985 a nahradila tak smlouvu z roku 1978. Jsou zde zmíněny hlavní oblasti spolupráce na poli hospodářského rozvoje obou celků. Smlouva byla původně podepsána na 5 let s tím, že se každý rok automaticky prodlužuje.¹²⁹

„A Long Term Policy for China-Europe relations“.¹³⁰ Po dvaceti letech vzájemných diplomatických vztahů v roce 1995 a v návaznosti na setkání Evropské rady v Essenu (v duchu „nové asijské strategie“) vycítili představitelé EU potřebu vytvoření dlouhodobé politiky pro vztahy s Čínou, která bude zaměřena na konkrétní kroky k posílení vzájemných vztahů.

Dokument se zabývá rozborem stále rostoucí pozice Číny a její ekonomiky a z toho vyplývajících regionálních implikací, definuje důležitost Číny pro EU a navrhuje konkrétní kroky k posílení dosažené úrovně spolupráce.

„Building a Comprehensive Partnership with China“.¹³¹ V roce 1998 opět vyvstala potřeba nového pohledu na vzájemné vztahy. Důvodem byl nový impuls ze strany čínské vlády, pokud jde o prohlubování reforem. Postoj čínské vlády v zahraniční politice byl stále zodpovědnější, což se projevilo i na bezproblémovém převzetí vlády v Hongkongu v červenci 1997. Třetím významným mezníkem byla finanční krize a její následky pro Čínu i celý asijský

¹²⁷ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/intro/sect.htm

¹²⁸ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/intro/1985_trade_agreement.htm

¹²⁹ Tato smlouva bude nahrazena novou smlouvou – „Partnership and Co-operation Agreement“, na jejímž vytvoření pracují obě strany od počátku roku 2007.

¹³⁰ Evropská komise, Brusel, 05.07.1995-COM(1995) 279 final;
http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com95_279en.pdf

¹³¹ COM(1998)181 final, Brusel, 25. března 1998;
http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_98/index.htm

region. V neposlední řadě i samotná EU doznala od roku 1995 významných změn a bylo zapotřebí znovu a hlouběji definovat partnerství EU a Číny.

Základní cíle zněly:

- přiblížení Číny mezinárodní komunitě
- podpora čínské transformace
- integrace Číny do WTO
- zvýšení fondů využívaných směrem k Číně
- zlepšení informovanosti o EU v Číně

„Report on the Implementation of the Communication – Building a Comprehensive Partnership with China“.¹³² O dva roky později dochází opět k posunu vztahů. V roce 1998 a 1999 se konaly první a druhý summit EU-Čína a v květnu 2000 byla podepsána dvoustranná dohoda, která dále přiblížila Čínu vstupu do WTO.

Výše zmíněný dokument se podrobně zabývá výsledky programu z roku 1998 a nastiňuje další potřebné kroky k posunu a prohloubení společných aktivit.

„EU Strategy towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a more Effective EU Policy“.¹³³ Tento dokument sahá ještě hlouběji, pokud jde o rozbor a vyhodnocení úkolů obsažených ve zprávě z roku 1998. Detailně rozebírá všech pět oblastí a soustředí se na aktuální vývoj. Opět ještě podrobněji určuje a definuje nové úkoly a oblasti spolupráce, které by měly vést k celkovému zefektivnění politiky EU vůči Číně.

„Country Strategy Paper 2002-2006“.¹³⁴ Dokument byl publikován 1. března 2002 a měl podpořit implementaci již dříve definovaných priorit ve vzájemných vztazích. Na období 2002-2006 bylo přiděleno z fondů EU 250 mil. EUR a výše zmíněný dokument se tak stal nástrojem k řízení, sledování a vyhodnocování pomoci EU Číně.

Byly definovány tři prioritní oblasti:

- hospodářská reforma a reforma sociální správy: Přibližně 50 % rozpočtu bylo věnováno převážně na posilování institucí, aby Čína obstála při plnění závazků v souvislosti se vstupem do WTO, a na reformu systému sociálního zabezpečení, která úzce souvisí s eliminací chudoby a ostatních „vedlejších následků“ ekonomických reforem.

¹³² COM(2000)552, Brusel, 8. září 2000;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_00_552/com2000_0552en01.pdf

¹³³ COM(2001)265, Brusel, 15. května 2001; http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com01_265.pdf

¹³⁴ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/csp/02_06en.pdf

- udržitelný rozvoj: 30 % plánovaného rozpočtu bylo určeno k vytváření lepší rovnováhy mezi ochranou životního prostředí, společenským vývojem a hospodářskými reformami.
- „good governance“: zbývajících 20 % připadlo na podporu práva, rozvoj demokracie a občanské společnosti, a dále na ochranu hospodářských, sociálních, politických a občanských práv.

V roce 2003 došlo k vyhodnocení CSP a NIP a bylo konstatováno, že cíle vzájemné spolupráce zůstávají i nadále v platnosti.

*„Commission Policy Paper for Transmission to the Council and the European Parliament: A maturing partnership – shared interests and challenges in EU-China relations“.*¹³⁵ I tentokrát došlo od vydání posledního dokumentu Evropské komise z roku 2001 k významným změnám, které vyústily v další aktualizaci politiky EU vůči Číně v rámci obecných dlouhodobých cílů.

*„Memorandum of Understanding between EU and China on Tourism (ADS)“.*¹³⁶ Významným krokem k posílení vzájemných vztahů bylo dosažení dohody o možnostech skupinové turistiky do Evropy. Čínští turisté mohou díky této dohodě prostřednictvím vybraných cestovních kanceláří požádat o turistická víza do členských zemí EU, kterým byl přidělen „Approved Destination Status“ čínskou stranou.

K podepsání dohody došlo v únoru 2004 a měla by zvýšit příliv čínských turistů do Evropy. Podle údajů Světové turistické organizace vycestovalo z Číny do zahraničí v roce 2003 až 20 mil. čínských turistů. V roce 2002 přicestovalo konkrétně do EU přibližně 645 tis. čínských turistů, zatímco Čínu navštívilo přibližně 1,3 mil. Evropanů.

*„National Indicative Programme 2005-2006“.*¹³⁷ Národní program EU pro Čínu (NIP – National Indicative Program) má dvě části, které vycházejí z původního strategického dokumentu pro Čínu (China 2002-2006 Country Strategy Paper – CSP), jenž byl schválen Evropskou komisí 25. února 2002. První NIP pro 2002-2004 byl ukončen a do konce roku 2006 se projekty a programy řídily podle NIP 2005-2006.

NIP 2005-2006 měl následující priority:

- rozvoj vzdělávání
- ochrana práv k duševnímu vlastnictví

¹³⁵ COM(2003)533, Brusel, 10.09.2003;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_03_533/com_533_en.pdf

¹³⁶ http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/mou_291003_en.pdf

¹³⁷ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/csp/nip05_06.pdf

- zlepšení kapacit řízení/ institucí
- podpora sektorového dialogu a výměn

Nejnovějším dokumentům na téma EU-Čína a vývoji vzájemných vztahů po roce 2006 je věnována část 3.2.3 v závěrečné kapitole.

1.3.3 Projekty EU v Číně, Delegation EK a Obchodní komora EU v Číně

1.3.3.1 Projekty související se vstupem Číny do WTO

Ve výše zmíněném dokumentu „Building a Comprehensive Partnership with China“ jsou definovány základní cíle, pokud jde o budoucí vývoj vzájemných vztahů. Třetí cíl v pořadí, který úzce souvisí s tématem vstupu do WTO, má hned několik aspektů. V období před vstupem Číny do WTO se jednalo o podporu Číny v přístupovém procesu. EU byla od začátku zastáncem brzkého přijetí Číny do WTO a podpory liberalizace trhu. Dokument ujišťoval světovou komunitu o záměru EU na této pozici setrvat a nadále ji i posilovat vzhledem k nejistotě, která zasáhla některé asijské ekonomiky v době asijské finanční krize.

V rámci tohoto cíle byly vyjmenovány požadavky, které byly více méně obsaženy v následné dohodě o WTO mezi EU a Čínou nebo v ostatních bilaterálních dohodách uzavřených s ostatními členy WTO.

Dalšími významnými aspekty byly: posilování vzájemných obchodních vztahů; podpora investic; podpora uzavírání dvoustranných dohod – např. námořní doprava, letecká doprava, jaderná bezpečnost, celní problematika atd.; liberalizace finančních trhů, která opět úzce souvisela s členstvím Číny ve WTO; a v neposlední řadě podpora EUR.

Problematické WTO jsou přímo věnovány dva projekty, z nichž jeden byl ukončen na konci roku 2003 a druhý na něj navázal v únoru 2004 s tím, že WTO již nebyla jeho hlavní náplní, ale spíše doplňkem v ekonomické integraci Číny do světového obchodního systému.

Rámcový projekt EU pro podporu Číny při vstupu do WTO (Framework Programme For EU Support To China`s Accession To The WTO). Projekt byl zahájen v listopadu 2000 a uzavřen o tři roky později. Projektu byl přiřazen rozpočet ve výši 3,6 mil. EUR a jeho implementací bylo pověřeno Ministerstvo financí v Pekingu (MOFCOM).

Mezi základní cíle patřily následující:

- napomáhat v přístupovém procesu;
- podporovat připravenost Číny při přejímání závazků vyplývajících z členství.

Specifické cíle byly definovány takto:

- posílit administrativní struktury zejména soustředěním se na lidské zdroje;
- soustředit se na zákony a podmínky přístupu na trh v klíčových oblastech.

Jak již bylo zmíněno, projekt byl ukončen 31. prosince 2003 a uzavřel tak velmi důležitou etapu integrace Číny do světové ekonomiky. Pomoc pro Čínu byla klíčová právě v tomto přechodném období a ukázalo se, že vedla nejen ke zvýšení povědomí o WTO v Číně obecně, ale i ke konkrétním úspěchům, které se projevily v některých oblastech předčasnou liberalizací či konkrétním zvýšením ekonomických ukazatelů (přílivem investic, zvýšením obchodní výměny atd.)

Projekt EU k podpoře Číny při integraci do světového hospodářského systému (EU-China Programme To Support China's Integration Into The World Trading System). Tento projekt navázal na předcházející projekt z 1. února 2004 a po šestiměsíční přípravné fázi nastala jeho implementace v plné šíři. Celkový rozpočet je 20,6 mil. EUR, z čehož 15 mil. jde z rozpočtu EU a zbytek je financován čínskou stranou. Implementace je opět v rukou Ministerstva obchodu, a sice jeho WTO sekce. Projekt by měl být zakončen v roce 2009. Konzultanty jsou tentokrát Deloitte&Touche Emerging Markets a projekt má opět napomoci čínské vládě v implementaci závazků vyplývajících z členství ve WTO. Hlavní cíle jsou v podstatě totožné s cíli předcházejícího projektu. Zdůrazňováno je další prohlubování integrace do světové ekonomiky, včetně plnění závazků vůči WTO.

Klíčové oblasti zahrnují:

- celní procedury, dovozy/vývozy
- zemědělství a agropotraviny
- technické překážky obchodu/sanitární a fytosanitární opatření
- služby
- legislativa a právní aspekty liberalizace
- transparentnost

1.3.3.2 Ostatní projekty

Čínská vláda odsouhlasila celou řadu projektů, které jsou prováděny v duchu hlavních priorit EU zmíněných v předcházející části. Nejedná se o klasickou rozvojovou pomoc, ale dochází ke spolupráci v daleko širší míře: právní pomoc, reforma sociální správy, vzdělávání, životní prostředí atd. EU měla vždy na paměti, že přibližně 11 % populace v Číně žije pod hranicí chudoby, z čehož také vycházela při vytváření nových projektů.

„Country Strategy Paper“ byl hlavním nástrojem na zavádění projektů v období 2002-2006 s celkovým rozpočtem 250 mil. EUR ve výše uvedeném procentuálním rozdělení.

Další formou spolupráce je účast Číny na ostatních projektech EU určených pro asijské země a na dalších projektech zaměřených na konkrétní oblasti (např. lidská práva, nevládní organizace), které jsou určeny pro celý svět, včetně Číny.

Zároveň dochází i k pomoci v nouzi v rámci „European Community Humanitarian Aid Office – ECHO“.

Podporou projektů přímo v Číně se zabývá Delegace Evropské Komise v Pekingu, kde vznikla řada specializovaných sekcí, které mají zajistit kvalitní management schválených projektů.

Stávající projekty. V současné době probíhá přibližně 163 projektů v celkové hodnotě přes 223 mil. EUR. Projekty jsou rozdělené do 3 skupin:¹³⁸

- dvoustranné projekty v kategorii – obecné, lidské zdroje, právo, hospodářská reforma, životní prostředí, zemědělství (přibližně 180 mil. EUR, v rámci CSP/NPI – 7 projektů)
- projekty financované z tématických rozpočtů – demokracie a lidská práva, nevládní organizace, zdravotnictví (přibližně 11 mil. EUR, 12 projektů);
- projekty financované z asijských programů – Asia Pro Eco, Asia Urbs, Asia Invest, Asia Link, Asia IT&C (přibližně 32 mil. EUR, 144 projektů).

Řada projektů byla nastartována v 90. letech a byla již ukončena. Jedná se například o „EU Junior Managers Training Programme“, „EU-China Higher Education Programme“, „EU-China STAT“, „Framework Programme for EU Support to China`s Accession to WTO“, „EU-China Technical and Commercial Co-operation within the Dairy and Food Processing Sector“.

1.3.3.3 Delegace EK a činnost obchodní komory (EUCCC)

Evropská delegace Evropské komise. O politickou reprezentaci EU v Číně se stará Delegace Evropské komise, která sídlí v Pekingu. Podobná delegace pro Hongkong a Macau sídlí v Hongkongu. Jedná se o stálou reprezentaci EU na nejvyšší úrovni, která však svými aktivitami nenahrazuje velvyslanectví jednotlivých zemí, ale spíše jejich činnost doplňuje.

Obchodní komory. Obchodní komory EU v Číně vznikaly postupně s podporou Evropské delegace v Pekingu. Nejdříve vznikla 19. října 2000 obchodní komora v Pekingu, poté v Šanghaji, počátkem roku 2004 i v Nankinu (Nanjing) a dále v Tchien-ťinu (Tianjin), Čcheng-tu

¹³⁸ China: Strategy paper 2007-2013, 27.9. 2007, http://ec.europa.eu/external_relations/china/csp/2007_sp_en.pdf

(Chengdu), Kantonu (Guangzhou), Šen-jangu (Shenyang). Od konce roku 2007 sídlí komora i v Šen-čenu (Shenzhen).

Jedná se o neziskové organizace – ekonomické zájmové skupiny, které mají následující cíle:

- zprostředkovat kontakt mezi členy, vysokými čínskými i evropskými politiky a osobnostmi z obchodních kruhů
- sledovat posun ve vývoji přijímání opatření souvisejících se vstupem Číny do WTO
- identifikovat problémy, se kterými se potýkají firmy členských států EU, a prezentovat návrhy řešení a doporučení v publikaci zvané „European Business in China Position Paper“
- pořádat setkání a profesní semináře, na kterých se mohou členové seznámit s představiteli Číny i EU a mezi sebou navzájem

V současné době má obchodní komora přibližně 1000 členů jak z multinacionálních společností, tak z malých a středních podniků. Členové se setkávají v rámci pracovních skupin (Working Groups – WG) – např. finanční, lidské zdroje atd. (přibližně 30 skupin), odborných seminářů a setkání.

Komory pro své členy organizují setkání formálního i neformálního rázu, přičemž klíčová jsou jednání právě v rámci výše zmíněných WG, kde se členové snaží identifikovat problémy v rámci jednotlivých témat, nalézt řešení v rámci skupiny či přizvat odborníka zvenku a navrhnout možná řešení. Výsledky takovýchto jednání ve všech pobočkách EUCCC jsou pak shromážděny ve stěžejním dokumentu – Position Paper, který je každoročně vydáván a prezentován představitelům obou stran – EU i Čína.

Velkým přínosem je též schopnost obchodní komory asistovat podnikům v navazování kontaktů s místními státními orgány a pomoc při konkrétních problémech jako například výpadky elektrického proudu, které byly např. v oblasti Šanghaje a Nan-t'ingu (Nanjing) v letech 2004-2005 velmi častým jevem.

I vzájemný kontakt představitelů evropských firem a výměna cenných zkušeností mezi nově příchozími na trh a firmami, které jsou přítomny delší dobu, velmi přispívá k rozvoji evropského podnikání v Číně. Výhodou je i přístup k databázi členů a veškerým informacím, které jsou shromažďovány v rámci celé Číny.

Evropská obchodní komora též vydává časopis EuroBiz, který měsíčně informuje o novém vývoji v rámci aktivit jednotlivých obchodních komor a o ekonomickém prostředí v Číně obecně.

1.4 Analýza – stav reforem před vstupem do WTO

Před vstupem do WTO byla Čína šestou největší ekonomikou světa a druhým největším

příjemcem PZI. Za rok 2001 vzrostlo HDP o 7,5 % a dosáhlo 1175 mld. USD v běžných cenách. Čína byla též díky liberalizaci mezinárodního obchodu a investičním politikám otevřenější než někteří další členové WTO.

Reformy zasáhly téměř všechny oblasti ekonomiky, počínaje zemědělstvím, dále státní sektor, finanční trhy, a HDP na obyvatele v roce 2001 činil 7651 RMB (v porovnání se 489 RMB v roce 1981 a 1879 RMB v roce 1991).

1.4.1 Celková situace před vstupem do WTO – shrnutí

Navzdory nesporným úspěchům ekonomických reforem před vstupem do WTO měla Čína na přelomu století několik oblastí, jimž musela věnovat zvýšenou pozornost a dále prohloubit reformy. Jednalo se zejména o finanční systém, tržní mechanismy v průmyslovém sektoru, veřejné finance a narůstající disproporce v příjmech venkovského a městského obyvatelstva a mezi východními a západními provinciemi.

Hlavní nedostatky ve správném fungování čínské ekonomiky, a tedy cíle směřování ekonomických reforem na prahu 21. století lze rozdělit do následujících tří skupin:

- zlepšení využití zdrojů zrušením překážek restrukturalizace průmyslu a integrací všech segmentů ekonomiky
- zlepšení zákonů o hospodářské soutěži, vlastnických právech, řízení podniků a ostatních základních rámcích nezbytných ke správnému fungování tržních sil
- zlepšení kapacity vlády k podpoře ekonomického rozvoje zefektivněním makroekonomických politik

1.4.1.1 Makroekonomický vývoj

V mnoha ohledech byl makroekonomický vývoj Číny v průběhu reforem před vstupem do WTO záviděníhodný. Růst reálného HDP doprovázel ještě rychlejší růst zahraničního obchodu a investic. Externí rovnováha byla zachována a navzdory několika úsekům přehřátí a inflace netrpěla Čína v reformním období dlouhými obdobími vysoké inflace, jak tomu bylo u mnoha jiných rozvojových zemích.

Na konci 90. let došlo k jistému zpomalení tempa i přes vládní fiskální stimuly, které v letech 1998-2000 přispívaly jedním procentním bodem k růstu celkového HDP. Poklesl též růst zaměstnanosti na úroveň, kdy pracovní trh již nedokázal absorbovat příliv nových pracovníků a propuštěných zaměstnanců z SOEs – zvětšila se tak městská nezaměstnanost a částečná nezaměstnanost venkovského obyvatelstva. Toto zpomalení však nebylo cyklické a jednalo se spíše o výsledek strukturálních problémů v ekonomice.

Fiskální politika sehrávala důležitou úlohu a fiskální pozice státu byla na přelomu století silná. Deficit veřejných financí činil v roce 2000 přibližně 3 % HDP, domácí a zahraniční

zadlužení jen okolo 32 % HDP. Nelze však zapomínat na náklady potřebné k ozdravení bankovního sektoru, na kterém se začalo pracovat již na konci 90. let. Čína nebyla v dobré pozici, pokud jde o příjmy státního rozpočtu. Bylo tedy zapotřebí, aby vláda vyřešila paradox veřejných financí, kdy zdroje k pokračujícím reformám byly omezené a zatížení daňových subjektů vysoké.

Cílem vlády v oblasti makroekonomické politiky bylo následující:

- zlepšit efektivnost monetární politiky v řízení agregátní poptávky – zejména deregulací úrokových měr a zvýšením flexibility peněžních trhů
- zrychlit rozvoj trhu vládních obligací
- progresivně zvýšit flexibilitu směnného kurzu a liberalizovat kapitálový účet (spíše dlouhodobý cíl)

1.4.1.2 Venkovské oblasti

Zemědělství a TVEs sehrály klíčovou roli v první části reformy, ale na přelomu století již produktivita zemědělství dosáhla za stávajících podmínek svého limitu. Odchod venkovského obyvatelstva do městských oblastí byl omezen systémem *hukou* a zákony o vlastnictví půdy. Z důvodů fyzických omezení půdních a přírodních zdrojů bylo třeba zaměřit zdroje na produkty náročné na práci, čemuž zabraňovala zejména politika vlády v nákupu obilnin.

Druhou problémovou oblastí, která vyplynula z reformy na konci 20. století byla stále se zvětšující propast mezi příjmy venkovského a městského obyvatelstva a s tím související rozdíl ve vývoji pobřežních oblastí a centrálních a západních provincií. TVEs ve venkovských oblastech, které se ve druhé polovině 90. let dostaly do podobného stavu jako státní podniky a začalo se u nich projevovat neefektivní řízení a zadluženost, doplatily též na fyzickou vzdálenost k rozvinutým oblastem a nedostatečnou infrastrukturu.

Třetím prvkem, jenž souvisel s venkovským obyvatelstvem, bylo nedostatečné pokrytí venkovského obyvatelstva, pokud jde o zdravotní a sociální pojištění. Tato odpovědnost byla i na přelomu století převážně v rukou jednotlivých rodin.

1.4.1.3 Průmyslový rozvoj

Ještě na přelomu století nebyla uspokojivě dotažena reforma státního sektoru. Efektivita státního sektoru ani zdaleka nedosahovala výsledků stále rostoucího soukromého sektoru. Přes značné úspěchy v reformování převážně velkých státních podniků dosahovala jejich zadluženost stále velkých rozměrů, a přestože jejich přístup k finančním prostředkům byl převážně bezproblémový (na rozdíl od soukromého sektoru), nedařilo se díky neefektivnímu řízení a nevhodné alokaci zdrojů vylepšit výkonnost SOEs.

Soukromý sektor v podobě TVEs, zahraničních podniků a soukromých domácích

podniků sehrával již před vstupem do WTO rozhodující roli a ke zdárnému vývoji v následujících letech bylo zapotřebí umožnit přístup malých a středních podniků k finančním prostředkům, zlepšit legislativu a omezit regionální protekcionismus. Problém legislativy se samozřejmě týká i státního sektoru.

Z pohledu zahraničních podniků, které tvořily převážnou většinu vývozu, byla nezbytná pokračující liberalizace všech oblastí obchodu. Nezbytnou součástí mělo být dodržování práv k duševnímu vlastnictví.

V neposlední řadě bylo potřeba zvýšit úroveň používaných technologií u domácích firem, úroveň jejich řízení a úroveň inovací.

1.4.1.4 Finanční systém

Akciový trh se od počátku 90. let vyvinul natolik, že kapitalizace tvořila v roce 2001 50 % HDP. Vznikly nové banky, SOCBs byly částečně oddluženy, rozvinul se pojišťný sektor a dohled nad finančním sektorem byl zcela reorganizován.

Přesto se na trhu objevovaly velké nedostatky, obzvláště pokud jde o efektivní alokaci finančních prostředků. V neefektivním poskytování půjček hrály roli nekomerční prvky a omezená možnost zohlednění rizika ve výši úrokových měr. Mezibankovní trh byl nefunkční v přesunu prostředků mezi jednotlivými finančními institucemi a regiony. Pojišťovny a ostatní institucionální investoři byli nedostatečně vyvinutí. Trh obligací byl malý, fragmentovaný a nelikvidní a akciový trh měl navzdory rychlému rozvoji svá omezení v podobě přístupu k obchodování, což opět omezovalo jeho efektivnost.

Stát byl na přelomu století téměř 100% vlastníkem finančního sektoru, což svědčí o tom, že rozvoj finančních trhů zaostával za rozvojem reálné ekonomiky. Jedním z projevů je právě poskytování úvěrů zadluženým a neziskovým státním podnikům na nekomerční bázi, zatímco soukromý sektor, jenž tvořil největší část čínského HDP již před vstupem do WTO, měl v přístupu k finančním prostředkům značně omezené možnosti a uchýloval se převážně k neformálním půjčkám či k pomoci rodiny a příbuzných.

1.4.1.5 Institucionální rámec

K efektivnímu fungování tržní ekonomiky v Číně bylo zapotřebí i v souvislosti se vstupem do WTO zlepšit institucionální rámec – tedy zejména řízení podniků (governance), vlastnická práva a nesolventnost, hospodářskou soutěž, finanční dohled, prosazování práva a soudní systém.

Řízení podniků. Čína se snažila vnést do řízení podniků nezávislost a komerční jednání za účelem dosažení zisku, ale reformy započaté v roce 1993, kdy byl vydán nový obchodní

zákoník (Company Law), nebyly před vstupem do WTO dotazeny do konce. Vztahy vlády a státních podniků byly a jsou v Číně velmi těsně propojené, a proto je reforma systému pro Čínu v tomto ohledu velkou výzvou.

Přestože se reforma zaměřila na státní podniky v roce 1999 a stala se klíčovou prioritou,¹³⁹ nepodařilo se ani před vstupem do WTO na konci roku 2001 zamezit nekomerčním vlivům v rozhodování podniků, ať už jde o bankovní půjčky či rozhodování o investicích. Členové představenstva měli omezenou nezávislost a manažeři byli stále jmenováni místními úředníky.

Státní podniky byly i nadále „vtahovány“ do vládních politik, pokud jde o sociální zabezpečení zaměstnanců, a proto byly reformy v tomto sektoru složitější. Totéž platí o hrozbě velké nezaměstnanosti v určitých regionech, která v tomto ohledu brzdila reformní snahy.

Vlastnická práva a zákon o bankrotech (nesolventnost podniků). „Unified Contract Law“ čili jednotný zákoník o smlouvách nahradil dřívější soubor zákonů upravujících tuto oblast. I po schválení výše zmíněného zákona však byla vlastnická práva nejasná, zejména pokud jde o státní a veřejný majetek. Pro soukromý, kolektivní a státní majetek existovaly separátní právní úpravy. SOEs se například nemohly zbavovat svých aktiv ani práv k jejich používání.

Pozitivním krokem v roce 1999 bylo uznání soukromého majetku dodatkem k ústavě. Následující roky měly zaznamenat zakomponování tohoto dodatku do právního systému.

Nejasná vlastnická práva také brzdila možnosti odchodů firem z podnikání formou bankrotů a likvidací. Již na konci 90. let docházelo k podobným jevům převážně mezi malými a soukromými podniky. Zákon o bankrotech byl poprvé navržen v roce 1994 a týkal se jak státního, tak nestátního sektoru.¹⁴⁰

Hospodářská soutěž. Konkurence na čínském trhu byla na konci 20. století v mnohých sektorech značná. Přesto docházelo díky vládním omezením k protekcionismu obzvláště na místních úrovních. V některých případech docházelo k omezování vstupu nových firem na trh. Různé formy vlastnictví, na které se vztahují jiné zákony, a komplexní požadavky pro založení firem a předmět podnikání často omezovaly konkurenční prostředí, stejně jako řízené určování cen v některých odvětvích. V neposlední řadě narušoval konkurenční prostředí státní sektor jako takový tím, že kromě přirozených monopolů zasahoval například i do odvětví oceli a automobilového průmyslu.

¹³⁹ Reforma spočívala v (1) přeměně SOEs na nezávislé akciové společnosti a v (2) jejich upsání na burzách a diversifikaci vlastnictví.

¹⁴⁰ Zákon byl schválen v roce 2006 viz dále v části 2.1.3.4.

Zákon o nerovné hospodářské soutěži z roku 1993 a zákon o cenách z roku 1999 udávaly základní rámec konkurenčnímu prostředí v Číně na přelomu století, ale chyběl v nich například zákaz kartelů, dohod o distribuci a sankce v případě odhalení protikonkurenčních praktik.

Dohled nad finančními trhy. Na konci 90. let byl položen základ moderní institucionální základny finančního dohledu. PBC byla reorganizována a od roku 1999 je zodpovědná za všechny „vkladové“ finanční instituce včetně RCCs. Svůj dohled získaly i burzy, trhy obligací a akciové trhy (v podobě CSRC) a pojišťovací společnosti (CIRC).

Cílem pro nadcházející období bylo posílení autonomie finančních dohledů, zajištění obezřelých standardů ve státních finančních institucích a podnicích spolu se zavedením mezinárodních účetních a auditorských standardů.

Prosazování práva a soudní systém. Velkým problémem napříč sektory bylo již na přelomu století prosazování práva v rámci vylepšeného právního prostředí v souvislosti s reformním procesem. Jednalo se především o dodržování smluv, obchodních zákonů, zákonů o konkurenci a zákonů o životním prostředí. To se samozřejmě týkalo i práv k duševnímu vlastnictví a padělání zboží.

Dalším problémem v právní oblasti byla nedostatečná nezávislost soudců a jejich nevyhovující vzdělání a zkušenost.

1.4.2 Souhrn výsledků studií o efektech vstupu Číny do WTO¹⁴¹

Vstup Číny do WTO představovalo velké téma a samozřejmě vznikla řada studií, které měly odhadnout budoucí efekty tohoto kroku z hlediska dopadu jak na čínský trh, tak na ekonomický vývoj a světový obchod obecně.

Vzhledem k nedostatečným informacím o konkrétních dvoustranných dohodách s členy WTO (celkem více než 35), s výjimkou dohody Číny a USA, a vzhledem k použití různých metod, byly výsledky studií v mnoha aspektech odlišné. Přesto lze vysledovat trendy, na kterých se většina analýz shodla.

Pro přehled nejprve shrnutí základních charakteristik režimu ZO Číny před vstupem do WTO:

- vysoká cla na vybrané výrobky (auta a některé zemědělské výrobky)
- omezení v zemědělství (kvóty, obchodní práva, licence, SPS standardy)
- restriktivní netarifní opatření na průmyslové výrobky (kvóty, požadavky na tendry, dovozní licence, certifikační požadavky)

¹⁴¹ OECD (2002a), str. 761-778

- omezení v sektoru služeb (bankovníctví, pojišťovnictví, telekomunikace a různé profesní služby)
- netransparentní obchodní pravidla a regulace
- omezená práva k obchodování (v oblasti dovozu a obchodu na čínském trhu)
- omezená distribuční práva
- omezení v oblasti investic (transfer technologií, povinné využití vnitřního trhu atd.)
- neexistence národního zacházení

1.4.2.1 Dopad na makroekonomickou situaci

V oblasti růstu HDP v důsledku vstupu Číny do WTO se studie shodovaly v tom, že Čína získá několik procentních bodů (od 0,9 % do 5 %) v závislosti na vstupních datech studií. Rozdíly v odhadech byly způsobeny například tím, že do některých analýz bylo zakomponováno postupné zrušení kvót na čínský textil, dále záleželo na tom, v jaké výši se v jednotlivých studiích předpokládá snížení cel napříč sektory a zda jsou do studií zakomponovány bezcelní dovozy.

Mezinárodní měnový fond předpokládal pokles reálného HDP první rok po vstupu o 0,3 % a poté očekával zvýšení o 0,1 %, 0,6 %, 0,6 % a 0,8 % v letech následujících. Snížení cel mělo mít za následek zvýšení dovozů a zhoršení čínské bilance běžného účtu.

Goldman Sachs` očekávali celkové zvýšení produktivity a růst HDP o dalších 0,5 % ročně do roku 2005. Obrat čínského ZO a příliv PZI se měl podle jejich předpokladů do roku 2005 zdvojnásobit. Snížením cel mělo dojít do roku 2005 k dalšímu zvýšení dovozů o 65 mld. USD a zrušením netarifních opatření se měly dovozy dále zvýšit o 20-30 mld. USD. Celkově (včetně dalších vlivů, jako např. příliv PZI) měly dovozy podle GS vzrůst do roku 2005 o 230-260 mld. USD.

1.4.2.2 Průmysl

Většina studií zdůrazňovala, že Čína má výhodu v odvětvích náročných na práci, což v kontextu vstupu do WTO znamená, že těžit měla právě taková odvětví, na rozdíl od sektorů náročných na půdu či kapitál. Obecně tedy z analýz vyplývalo, že největší pozitivní efekt měl dopadnout na odvětví textilu a oděvů, zatímco těžký průmysl (automobily a dopravní sektor) měly pocítit negativní efekt začlenění do mezinárodního obchodu podle pravidel WTO.

Textil a oděvy. Vzhledem k velkým omezením pro čínské dovozy textilu a oděvu do rozvinutých zemí před vstupem do WTO měl tento sektor být jasným výhercem, pokud jde o zrušení těchto kvót v souvislosti se vstupem. Jak již bylo uvedeno výše, kvóty měly být zrušeny

k roku 2005 a v platnosti měla následujících 12 let zůstat bezpečnostní opatření, která vyjednaly USA v rámci jejich dohody s Čínou.

U textilu a oděvů se očekávalo zvýšení podílu čínských vývozů na světových vývozech ze 14 % na 30 %, tedy přibližně jeho zdvojnásobení. Očekávalo se též zvýšení zaměstnanosti v tomto odvětví v roce 2005 o více než 6 mil. pracovníků.

Automobilový průmysl. Analýza automobilového sektoru, respektive situace na trhu po radikálním snížení dovozních cel, naznačila, že čínský automobilový průmysl utrpí vstupem země do WTO v důsledku kapitálové náročnosti. Výsledkem převážné většiny studií byl pokles výroby v sektoru. U vývozů však mělo dojít k růstu vzhledem k růstu efektivnosti v souvislosti se vstupem.

1.4.2.3 Zemědělství

Odhad vývoje v oblasti zemědělství byl vzhledem ke komplexní podobě ochranných politik velmi složitý. Kromě vysokých cel na vybrané produkty byly hojně užívány dotace a velké množství netarifních opatření, která byla v ochraně čínského zemědělství mnohem efektivnější než samotná cla.

Většina studií však upozorňovala na fakt, že čínské zemědělství se mělo po vstupu soustředit spíše na pěstování plodin náročných na práci (ovoce, zelenina) a ne na plodiny náročné na půdu (pšenice, kukuřice apod.), jako tomu bylo před vstupem do WTO. Soustředění se na zmíněné plodiny náročné na půdu mělo historický podtext v podobě politiky soběstačnosti. Čína se snažila zajistit v oblasti obilovin dostatek pro celý domácí trh, což však znamenalo vyšší než světové ceny pro domácí spotřebitele a neefektivní alokaci zdrojů, které mohly být přesunuty do produktivnějších oblastí.

V obecné rovině se v čínské ekonomice očekávalo snížení role zemědělství, což měl vstup do WTO ještě urychlit. V důsledku liberalizace mělo dojít ke snížení cen obilovin a růstu výroby živočišných produktů. Zároveň se očekávalo zvýšení dovozů pšenice a ostatních obilovin.

1.4.2.4 Služby

Služby byly již na přelomu století důležitou a stále rostoucí součástí čínské ekonomiky a vzhledem k jejich uzavřenosti vůči vstupu zahraničních firem před vstupem do WTO a příslibu jejich značného otevření do konce roku 2006 se očekával velký dopad na domácí sektor služeb a ekonomiku jako celek. Očekávalo se zejména zvýšení efektivnosti. Zásadní mělo být i uvolnění v oblasti distribuce a obchodování zahraničních firem na domácím trhu, což bylo před vstupem zcela zakázáno.

2 PO 11. PROSINCI 2001 – REFORMY V PŘECHODNÉM OBDOBÍ A VÝVOJ ČÍNSKÉ EKONOMIKY (2002-2006)

2.1 Makroekonomický vývoj a domácí hospodářská politika obecně

Rok 2006 byl pátým rokem po vstupu Číny do WTO a rokem ukončení přechodného období, ve kterém měla Čína dostát svým závazkům. Za prvních pět let členství ve WTO se čínská ekonomika pozitivně změnila v mnoha směrech. Idea tržní ekonomiky a liberalizace obchodu a investic se stala veřejným zájmem, stejně jako se dostaly do povědomí obyvatelstva základní principy WTO – transparentnost, zodpovědné řízení a národní zacházení. Soukromé domácí podniky si „vymohly“ na čínské vládě změnu ústavy, která od roku 2004 obsahuje koncept vlastnických a lidských práv. Nové vládní politiky jsou též předkládány k veřejné diskusi a zdá se, že ekonomická liberalizace s sebou přinesla větší otevřenost.

Vstup Číny do WTO změnil v mnoha ohledech globální ekonomické uspořádání. Čína v posledních pěti letech rostla vysokými tempy a v roce 2005 předběhla Velkou Británií, co se týče celkového HDP. Stala se tak čtvrtou největší ekonomikou světa. Čína se také zařadila mezi tři největší obchodující země spolu s USA a Německem, přičemž ZO v letech 2001-2005 rostl v průměru o téměř 29 % ročně. Celkový objem obchodu dosáhl v roce 2006 1,72 bil. USD. V letech 2002-2006 přilákala Čína téměř 230 mld. USD v PZI.¹⁴²

Integrace Číny do světové ekonomiky se projevila tím, že se země stala hlavním světovým výrobním centrem a spotřebitelé po celém světě těží z nízkých cen výrobků vyrobených v Číně. Na druhou stranu je Čína, a její zvyšující se vývozy, též terčem mnohých antidumpingových šetření. V březnu roku 2006 Čína předčila Japonsko jako největší držitel devizových rezerv, kdy jejich hodnota dosáhla 875 mld. USD, přičemž na konci roku 2006 byla překonána hranice 1 bil. USD. Velká část těchto rezerv byla přitom držena v US vládních obligacích (na konci roku 2005 přibližně 257 mld. USD).¹⁴³

Za účelem zajištění přístupu k energiím, surovinám a zahraničním trhům podporovala vláda v posledních letech ve zvýšené míře i investice do zahraničí. V období 2001-2005 dosáhly tyto investice více než 50 mld. USD a celková výše k 31. prosinci 2006 byla podle vládních údajů 73 mld. USD.¹⁴⁴

Čínská ekonomika byla v období 2002-2006 spolu s americkou jedním z největších motorů světového růstu. Dovozy od vstupu do WTO rostou vysokými tempy – ročně v průměru o 28,6 %. Čína se též aktivně zapojuje do regionálního i světového obchodu, o čemž svědčí

¹⁴² September-October 2006; chinabusinessreview.com, str. 65

¹⁴³ WB, CQU – May 2007, str. 7

¹⁴⁴ http://www.globalfinance.org/portal/data/publications/students/Chinese_ODI.pdf

například podpis dohody o volném obchodě (FTA) se zeměmi ASEAN v roce 2002 a FTA s Chile v roce 2005.¹⁴⁵¹⁴⁶

Následující tabulka (Tabulka č. 2.1) podává přehled o nejvýznamnějších reformních krocích a plnění závazků v přechodném období.

Tabulka č. 2.1: Přehled reformních kroků v Číně (2001-2006)

Rok	Reformní krok/ splnění závazku v souvislosti se vstupem do WTO
VII-01	zákon o "podílových JV" upraven podle pravidel WTO doplňný zákon o patentech (Patent Law) vstupuje v platnost - větší práva pro držitele patentů SETC schvaluje první zahraničně vlastněnou velkoobchodní provozovnu - Shanghai No.1 DS Co., Ltd. MOFTEC začíná liberalizovat obchodní práva pro zahraničně vlastněné podniky (FIEs)
VIII-01	liberalizace cen zboží a služeb u 128 kategorií
XI-01	ministrská konference WTO schvaluje vstup Číny do WTO
XII-01	Čína formálně vstupuje do WTO
VIII-02	MOFTEC schvaluje dva typy FI logistických firem: mezinárodní a tzv. "third-party"
IX-02	zrušení omezení na počet a umístění zahraničních zastoupení právních firem (2. pobočka za 3 roky)
XI-02	zrušení 75% limitu na JVs zahraničních investorů - balení, skladování, kurýrní služby a silniční doprava schválení první investice do výroby automobilů se zahraniční majoritou (nad rámec závazků)
XII-02	JVs v oblasti mobilních hlasových a datových služeb povoleny v dalších 14 městech - limit zvýšen na 35% CSRC schvaluje první JV v oblasti akcií a otevírá tak sektor
I-03	snižování dovozních cel u více než 4800 celních kategorií na průměrné clo 8,8% zrušení licencí a kvót na náramkové hodinky a fotoaparáty zrušení 75% limitu na JVs zahraničních investorů - přepravní služby
III-03	MOFTEC a SETC spojeny do ministerstva obchodu (Ministry of Commerce - MOFCOM) MOFCOM povoluje JVs s minoritním zahraničním podílem obdržení plných práv k obchodování
V-03	MOFCOM a GAPP povolují WFOEs v maloobchodu - distribuce knih, časopisů a novin (o 7 měsíců dříve) MOFCOM a MOC (Ministry of Construction) povolují WFOEs v oblasti "urban planning"
VI-03	plná práva k obchodování pro FIEs: Shenzhen, Tianjin + Shanghai Waigaoqiao a Xiamen Xiangyu FTZ MOFCOM a China National Tourism Administration povolují WFOEs v oblasti cestovních kanceláří
X-03	CBRC povoluje nebankovním institucím se základním kapitálem 500 mil. RMB začít s financováním nákupů aut
XII-03	CBRC povoluje zahraničním bankám operace v RMB (korporátní): Chongqing, Chengdu, Fuzhou, Jinan povolení zahraničních investic v oblasti výroby filmů a filmových technologií
I-04	vyjma dovozních licencí a kvót u vybraných zemědělských výrobků jsou celní závazky splněny schválení první investice ve výši 51% podílu v oblasti zábavy (Warner Brothers + Shanghai Cinema Group)
III-04	MOFCM povoluje WFOEs v oblasti reklamních služeb
IV-04	MOFCOM povoluje maloobchodní, velkoobchodní i franchisingové firmy; stejně tak i komerční agentury
V-04	MOC povoluje zahraniční účast ve stavebnictví (přísné požadavky!) revize "Industrial Policy on Automobiles" - investoři mohou mít majoritu v exportních JV + 2 a více JV
VII-04	CIRC snižuje minimální základní kapitál u FI pojišťoven a zmírňuje omezení počtu otevřených poboček
XII-04	CBRC povoluje zahraničním bankám operace v RMB: Beijing, Kunming, Shenyang, Xiamen a Xian povolení velkoobchodních operací v oblasti distribuce knih, časopisů a novin CIRC ruší geografická omezení a umožňuje FIEs nabízet zdravotní a skupinové pojištění + penzijní fondy MOFCOM ruší veškerá omezení v oblasti franchisingu
II-05	MOFCOM umožňuje WFOEs v oblasti leasingu
IV-05	CSRC schvaluje JVs v oblasti akciových fondů se zahraničním podílem 49% (oproti 33% původních)
VII-05	odpoutání RMB od USD - zhodnocení o 2,1%; vázáno na koš měn
IX-05	povolení přímého prodeje poprvé od roku 1998 (zpoždění o 9 měsíců)
XII-05	CBRC dále uvolňuje pro RMB operace: Ningbo, Shantou, Changchun, Harbin, Lanzhou, Nanning, Yinchuan CIRC snižuje min. základní kapitál u brokerů na 200 mil. USD MOFCOM povoluje WFOEs v oblasti přepravních služeb; národní zacházení u požadavků kapitalizace

Zdroj: chinabusinessreview.com, September-October 2006

¹⁴⁵ Tento a předcházející tři odstavce: www.chinabusinessreview.com, September-October 2006, str.45

¹⁴⁶ Čile byla první „západní“ zemí, která FTA s Čínou podepsala. Stalo se tak v říjnu 2005 a smlouva vstoupila v platnost během roku 2006. Vzájemný obchod roste a Čína nahradilo Japonsko jako druhého největšího obchodního partnera Čile po USA. Pro Čínu byla v roce 2005 Čile v Latinské Americe třetím největším obchodním partnerem po Brazílii a Mexiku. Do roku 2008 se očekává následkem podepsání FTA zdvojnásobení vývozu Čile do Číny na 8 mld. USD (Chile/China economy: New free-trade frontier, November 3rd 2005, www.viewswire.com).

2.1.1 Makroekonomický vývoj

Po vstupu Číny do WTO rostla čínská ekonomika ročně na úrovni 9-10 % (viz Tabulka č. 2.2).¹⁴⁷

Čínskou ekonomiku zasáhla v roce 2003 epidemie SARS, která ovlivnila růst v prvním pololetí a stejně tak i celoroční výši PZI. Za celý rok 2003 však Čína rostla nejrychleji od roku 1997.

V roce 2005 dosáhl růst HDP 10,4 % (9,9 %)¹⁴⁸ a v roce 2006 11,1 %, což znamenalo již čtvrtý rok růstu nad 10 %.¹⁴⁹ Růst byl veden stejně jako v předcházejících letech investicemi a exporty a inflace se pohybovala na nízké úrovni. Svou roli sehrála i rostoucí produktivita práce a kapitálu, včetně zvýšené produktivity SOEs, jejichž reforma započatá v polovině 90. let minulého století se začala projevovat v této dekádě.

Národní úspory dosáhly v roce 2005 přes 50 % HDP a v posledních letech došlo k výraznému růstu ziskovosti podnikatelského sektoru. Většina zůstala ve formě zadržovaných příjmů v podnicích. Státní podniky tvoří přibližně polovinu těchto zisků a vzhledem k tomu, že v současnosti nemusí vyplácet dividendy státu, zbývá hodně na investice.

Od roku 2000 též stoupají vládní úspory díky výraznému zvýšení příjmů do státního rozpočtu. Vládní výdaje však nezaznamenaly nárůst a podíl výdajů v sociálních oblastech na HDP stále zaostává za většinou zemí.

Čínské domácnosti spotřebovaly v roce 2005 méně než 40 % HDP. V roce 1980 činil tento podíl 51 % a od té doby se díky rychlému růstu HDP snižoval, přestože reálná spotřeba rostla ročně v průměru o 8 %. Zároveň dochází od roku 2002 k poklesu disponibilních příjmů převážně díky snížené míře vládních transferů po roce 2000. Průměrná mzda rostla v posledních letech rychlými tempy, zaostávala však za růstem produktivity. Za pokles v příjmech z investic vděčí Čína nízkým úrokovým mírám vkladů a nedostatku investičních alternativ.

Nerovnováha v ekonomice se dále prohloubila. Obavy z rychlého růstu investic, který vede v některých sektorech k nadvýrobě, se stupňují a přemíra likvidity v bankovním sektoru přechází v novou vlnu půjček a investic.

Inflace byla problémem v polovině 90. let, ale po vstupu do WTO se ceny výrazně zvýšily jen v polovině roku 2004. Vláda pak přistoupila k několika administrativním opatřením k omezení výdajů. V roce 2005 bankám například nařídila omezit poskytování úvěrů a v roce 2006 došlo k omezení v oblasti půjček na pořízení nemovitostí.

¹⁴⁷ Údaje v tabulce jsou na základě nově přepočítaného HDP v roce 2005 – viz níže *Revize údajů o růstu HDP*.

¹⁴⁸ NBS zveřejňuje statistiky ve třech krocích – předběžný odhad, předběžná revize a finální revize – a finální revize pro rok 2005 z ledna 2007 znamenalo zvýšení růstu na 10,4 % z původních 9,9 %.

¹⁴⁹ China Quarterly Update, August 2006 (<http://siteresources.worldbank.org/INTCHINA/Resources/318862-1121421293578/cqu08-06.pdf>) a February 2007

Tabulka č. 2.2: Makroekonomický vývoj čínské ekonomiky, 2001-2006

Nominální HDP (2005): 2225 mld. USD

Populace (2005): 1,308 mld.

HDP na obyvatele (2005): 1702 USD

	2001	2002	2003	2004	2005	2005r	2006
Reálné HDP (výroba, %)	8,3	9,1	10	10,1	9,9	10,4	11,1
Spotřebitelské ceny (průměr, %)	0,7	-0,8	1,2	3,9	1,8		1,5
Registrovaná míra nezaměstnanosti (%)	3,6	4	4,3	4,2	4,2		
Míra úspor (% HDP)	35	38	41	43	47		
Vnější běžný účet (% HDP)	1,3	2,4	2,8	3,6	7,2		
Vládní dluh (%HDP)	17,7	18,9	19,2	18,5	17,9		
Bilance běžného účtu (mld. USD)	17	35	46	69	161		250
Vývozy	266	326	438	593	762		962
Dovozy	232	281	394	534	628		792
Bilance kapitálového a finančního účtu (mld. USD)	35	32	53	111	63		
Čistý příliv PZI	37	47	47	53	68		60
Zvýšení čistých zahraničních rezerv (-, mld. USD)	-47	-76	-117	-206	-207		-247
Hrubé zahraniční rezervy (mld. USD)	219	295	412	619	826		1066
(v měsících dovozů zboží a služeb)	8	7,9	8,2	10,4	11,3		
Vnější zadlužení (mld. USD)	185	186	209	248	281		
Krátkodobý dluh	65	71	92	123	156		

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf> a WB Quarterly Update Feb 2007 (2005r a 2006)

Monetární politika. Monetární politika hrála před vstupem do WTO díky omezením zmíněným v předcházející části vedlejší roli. V posledních letech, kdy dochází ke stále většímu růstu investic, vyžaduje situace podle odborníků přísnější monetární politiku. Likvidita bankovního sektoru, tlaky místních vlád k poskytování půjček a polevující přísnost bank v rozhodování v souvislosti s končící rekapitalizací jsou hlavní příčiny obav. Nově zavedené krátkodobé podnikové směnky a diskontní směnky navíc zlevnily půjčky a zvýšené půjčky mohou podporovat další růst investic, který dále vede k nadvýrobě, poklesu cen a následnému vytváření NPLs.

Čínská vláda dává přednost administrativním opatřením, obzvláště v sektorech s přemírou investic. V roce 2006 čínské autority zintenzivnily operace na volném trhu. Došlo též ke zvýšení úrokových měr a povinných minimálních rezerv, které byly v únoru 2007 dále zvýšeny a dosáhly 10 %. Centrální banka nadále postrádá volnost v určování úrokových měr, ale z výše zmíněných změn vyplývá, že PBC se zaměřuje na aktivnější monetární politiku. Úrokové míry jsou podle pozorovatelů vzhledem k ekonomickému růstu stále příliš nízké, což je však vzhledem k zadluženosti SOEs z pohledu čínských vládních představitelů pozitivní. Vyšší úrokové sazby jsou však v porovnání s vyšší povinných minimálních rezerv efektivnější a mohly by podle odhadů vést k odrazení podniků od dalších půjček za účelem investování a podpořit vyšší vkladů.¹⁵⁰

¹⁵⁰ China economy: Building a monetary policy, March 12th 2007, www.vieswire.com

Režim směnného kurzu. V červenci 2005 podnikla čínská vláda několik reforem směrem ke zlepšení fungování trhů se zahraničními měnami, ale směnný kurz zůstal i nadále pevně řízený. Počáteční revalvace RMB v červenci 2005 byla na úrovni 2,1 % a do poloviny roku 2006 kurz RMB vůči dolaru zhodnotil jen o 1,5 %. Průměrná denní fluktuace RMB vůči dolaru v roce 2006 byla pod úrovní 0,3 %. Kurz byl v roce 2005 navázán na koš měn s blíže nespecifikovanými vahami.

Na základě reálného efektivního směnného kurzu se RMB v květnu 2006 vrátilo přibližně na hodnotu z června 2005 nehlédě na revalvací a ostatní změny systému směnného kurzu. Od počátku roku 2002, kdy hodnota reálného efektivního kurzu dosáhla předcházejícího maxima, RMB oslaboval, přestože by mělo díky akumulaci čistých zahraničních aktiv a vysokému růstu produktivity vzhledem k partnerským zemím od roku 2001 docházet k jeho zhodnocení. Vývoj nominálního a reálného směnného kurzu od roku 2001 je shrnut v následující Tabulce č. 2.3.

Tabulka č. 2.3: Vývoj RMB v letech 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
RMB/USD na konci období	8,28	8,28	8,28	8,28	8,07	7,8
Nominální efektivní směnný kurz (2000=100)	105,8	104,6	97,2	92,4	92,6	n.a.
Reálný efektivní směnný kurz (2000=100)	104,8	101,9	94,5	91,9	91,9	n.a.

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

SAFE v prosinci 2005 poskytlo licence 13 bankám na určování nákupní a prodejní ceny RMB. Denní hodnoty tak reflektují vážený průměr těchto hodnot. V lednu 2006 povolila PBC pokladniční obchodování s RMB, čímž modifikovala systém z června 2005.

Obchodní partneři Číny v čele s USA obviňují Čínu z podhodnocení RMB, což vede ke zvýhodňování levných čínských exportů na světových trzích. Čínská vláda prohlašuje, že svou politikou míří k zavedení řízeného floatingu, ale nehodlá tak učinit v krátkém období. Obává se totiž negativního dopadu na makroekonomickou situaci a stabilitu finančního sektoru. Případné zhodnocení RMB by ovlivnilo převážně vývozce zboží s nízkou přidanou hodnotou, což by mohlo mít vliv na zaměstnanost a dále na příjmy venkovského obyvatelstva. Polovina těchto příjmů je totiž tvořena příjmy migrujících pracovníků, kteří jsou zaměstnáni převážně v těchto sektorech.

Fiskální politika. V roce 2005 došlo k dalšímu snížení fiskálního deficitu a trend fiskální konsolidace z posledních let tak pokračoval (viz Tabulka č. 2.4). Deficit státního rozpočtu byl v roce 2005 na úrovni 1,3 % HDP oproti 1,5 % z předešlého roku. Příjmy státního rozpočtu přitom rostou o 20 % ročně převážně díky dani z příjmů a DPH.

Tabulka č. 2.4: Fiskální situace, 2001-2006 (% HDP)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celková bilance státního rozpočtu (IMF)	-2,7	-3	-2,4	-1,5	-1,3	n.a.
Příjmy	15,1	15,9	16,2	16,6	17,5	18,9
Výdaje (včetně čistých půjček)	17,9	18,9	18,6	18,1	18,8	19,4
Celková bilance (vládní údaje v mld. RMB)	-247	-315	-293	-209	-208	n.a.
Celková bilance	-2,3	-2,6	-2,2	-1,3	-1,1	-0,5

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

Vláda plánuje zvýšení výdajů na sociální služby – zdravotnictví, vzdělání a penzijní reformy – a deficit by se tudíž měl v následujících letech zvyšovat. Vzhledem ke zvyšujícím se příjmům do státního rozpočtu v uplynulých pěti letech by však nemělo dojít k ohrožení fiskální stability.

Veřejné výdaje na vzdělávání rostou, ale jsou stále na nízké úrovni, což znemožňuje zlepšení povinného vzdělávání. U veřejných výdajů na zdravotní péči došlo za uplynulých deset let k poklesu, co se týče podílu na celkových výdajích na zdravotní péči. Domácnosti tedy musejí přispívat na sociální výdaje stále větší částí svých příjmů (2003 – podíl výdajů domácností na celkových výdajích byl 60 %, pro srovnání – v roce 1978 činil 20 %). V současné době probíhá ve venkovských regionech v těchto dvou oblastech řada pilotních projektů, které mají být následně rozšířené celostátně. V oblasti vzdělávání dochází například ke zrušení školného a dalších poplatků za povinné vzdělání ve venkovských oblastech. Pozornost je též soustředěna na zkvalitnění personálního zajištění vzdělávacího systému.

Cílem penzijní reformy je mimo jiné podpořit domácí spotřebu snížením úspor. V současné době pokrývá penzijní systém jen přibližně čtvrtinu pracovní síly a systém je silně decentralizován. I v této oblasti probíhá v současné době řada pilotních programů, které však nereagují na všechny nedostatky současného systému. Za problémové oblasti jsou považovány následující:

- neadekvátní pokrytí
- neefektivnost
- nedostatečné rozložení rizik
- překážky v mobilitě na pracovním trhu
- nepřiměřený tlak na místní rozpočty.

Vláda se též v posledních letech zaměřila na lepší formulaci a exekuci státního rozpočtu. Nová klasifikace rozpočtu a rozpočtových položek měla být zahrnuta již v rozpočtu na rok 2007.

Revize údajů o růstu HDP. Na základě statistického průzkumu podnikání, který proběhl v roce 2005, zvýšila Čína odhad HDP za rok 2004 o 17 %. Na základě údajů pro rok 2004

byly provedeny výpočty zpětně do roku 1993, kdy proběhl předchozí průzkum. Reálné HDP bylo zvýšeno v průměru o 0,5 procentního bodu za rok a průměrný růst HDP v letech 1993-2004 vzrostl na 9,5 %.¹⁵¹

Tabulka č. 2.5 uvádí pro porovnání nová i stará data. Největší složku revize údajů směrem nahoru ovlivnil sektor služeb – až 50 %. Podíl služeb na celkovém HDP v roce 2004 se tedy zvýšil o 9 procentních bodů na 41 %. Podíl zpracovatelského průmyslu (manufacturing) se zvýšil na základě průzkumu jen o 4 procentní body.

Tabulka č. 2.5: Revize čínského HDP

Nová data								
	Růst HDP (%)			Kompozice HDP (%)				
	nom. HDP	reálné HDP	HDP deflátor	Primární	Sekundární		Terciální	
					Průmysl	Stavebnictví		
1993	32,6	14,0	16,4	19,5	46,6	40,2	6,4	33,9
1994	36,4	13,1	20,6	19,7	46,6	40,4	6,2	33,7
1995	26,1	10,9	13,7	19,8	47,2	41,1	6,1	33,0
1996	17,1	10,0	6,4	19,5	47,5	41,3	6,2	33,0
1997	11,0	9,3	1,5	18,1	47,5	41,7	5,8	34,4
1998	6,9	7,8	-0,9	17,3	46,2	40,3	5,9	36,5
1999	6,2	7,6	-1,3	16,2	45,8	40,0	5,8	38,0
2000	10,6	8,4	2,1	14,8	45,9	40,3	5,6	39,3
2001	10,5	8,3	2,1	14,1	45,2	39,8	5,4	40,7
2002	9,7	9,1	0,6	13,5	44,8	39,4	5,4	41,7
2003	12,9	10,0	2,6	12,5	46,0	40,5	5,5	41,5
2004	17,7	10,1	6,9	13,1	46,2	40,8	5,4	40,7
2005	14,1	9,9	3,8	12,5	47,3	40,2
Akumulovaný rozdíl v % (92-04)								
	16,8	5,4	10,8					
Stará data								
	Růst HDP (%)			Kompozice HDP (%)				
	nom. HDP	reálné HDP	HDP deflátor	Primární	Sekundární		Terciální	
					Průmysl	Stavebnictví		
1993	30,0	13,5	14,6	19,9	47,4	40,8	6,6	32,7
1994	35,0	12,6	19,9	20,3	47,8	41,4	6,4	31,9
1995	25,1	10,5	13,2	20,5	48,8	42,3	6,5	30,7
1996	16,1	9,6	5,9	20,4	49,5	42,8	6,7	30,1
1997	9,7	8,8	0,8	19,1	50,0	43,5	6,5	30,9
1998	5,2	7,8	-2,4	18,6	49,3	42,6	6,7	32,1
1999	4,8	7,1	-2,2	17,6	49,5	42,8	6,7	32,9
2000	9,0	8,0	0,9	16,4	50,2	43,6	6,6	33,4
2001	8,8	7,5	1,2	15,8	50,1	43,5	6,6	34,1
2002	8,1	8,3	-0,2	15,3	50,4	43,7	6,7	34,3
2003	11,6	9,5	1,9	14,4	52,2	45,2	7,0	33,4
2004	16,6	9,5	6,5	15,2	52,9	45,9	7,0	31,9

Zdroj: China Quarterly Update, February 2006;

http://siteresources.worldbank.org/INTCHINA/Resources/318862-1121421293578/cqu_feb06.pdf

¹⁵¹ People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report, str. 7; (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>)

Revidovaná data ukazují na vyšší inflaci zejména v sektoru služeb. Průměrná roční inflace se téměř zdvojnásobila z původních 1,75 % na 3,5 %.

2.1.2 Zemědělství

V roce 2000 započala v čínském zemědělství nová vývojová fáze. Na většině zemědělských trhů vznikaly velké zásoby a ceny klesaly. Strukturální změny byly dále stimulovány rostoucím vystavením mezinárodní konkurenci a hlavním cílem vládních představitelů se stalo zvýšení příjmů venkovského obyvatelstva. I přesto, že podíl venkovského obyvatelstva na celkovém HDP klesá, pohyboval se v roce 2003 na úrovni 60 %. Podíl zemědělského sektoru na HDP stále klesá a v roce 2001 se snížil ze 14,1 % na 12,5 % v roce 2005. Vysoký podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti, třebaže klesající, a nízký podíl na HDP svědčí o nízké produktivitě, která je podle odhadů pětina v porovnání s ostatními částmi čínské ekonomiky.¹⁵²

Průměrné celní sazby zemědělských produktů se snížily z 23,1 % v roce 2001 na 15,3 % v roce 2005, dovozní kvóty byly převedeny na celní kvóty (obiloviny, některé jedlé oleje, cukr, hnojiva, vlna a bavlna). Velmi významnou událostí po vstupu Číny do WTO byla daňová reforma v zemědělství, která způsobila čistý transfer prostředků do zemědělství.

Do roku 2003 byla Čína čistým vývozcem, ale díky zvyšujícím se dovozům zejména v letech 2003 a 2004 se stala čistým dovozcem. Nevyšší růst zaznamenaly dovozy obilovin (pšenice, kukuřice, rýže), sójových bobů a bavlny. Podíl zemědělství na celkovém obchodu se po roce 2000 přes hodnotový nárůst snižoval (dovozy – z 8,7 % na 7,4 %, vývozy – ze 6,6 % na 4,1 %) , což bylo způsobeno zejména dynamikou obchodu ostatních výrobků.¹⁵³

Hrubá zemědělská výroba, „Gross Agricultural Output (GAO)“, se během 1990-2003 zvýšila o 90 %, ale po roce 2000 se míra růstu díky poklesu v poptávce snížila z původních 6,2 % za rok na 3,6 %. Došlo též ke změně složení zemědělské výroby. Od plodin se přechází k chovu dobytka a ryb. Podíl obilovin na celkové primární výrobě poklesl z 65 % v roce 1990 na 50 % v roce 2003. Za stejné období vzrostl podíl chovu dobytka z 26 % na 32 % a u ryb se jednalo o zvýšení podílu z 5 % na 14 %. Lesnictví se pohybuje na úrovni 4 %. Otevření světových trhů a komparativní výhoda Číny podpořily pěstování zeleniny a ovoce - plodin jako např. česnek, cibule, jablka a hrušky. V oblasti obilovin je patrný posun od pšenice a rýže směrem ke kukuřici.

Čína se v posledních letech stala jakousi „tržnicí“ pro zbytek Asie. Čína získává trhy v Japonsku, Hongkongu a Singapuru na úkor USA, což přichází dříve, než se očekávalo. Odhady zněly, že Čína bude potřebovat nejméně 10 let po vstupu do WTO, aby její produkce byla

¹⁵² WTO (2006a), str. 163

kvalitativně srovnatelná s americkým zemědělstvím. USA byly v 80. letech největším producentem jablek. Již v roce 2004 však Čína produkovala čtyřikrát více. Například v Singapuru se americké prodeje za posledních 5 let snížily o polovinu, zatímco čínské vývozy se zdvojnásobily a Čína získala 60 % tamního trhu. Například prodeje čínské brokolice v Japonsku se od roku 1995 ztrojnásobily a americké vývozy se snížily o jednu třetinu.

Čínští pěstitelé produkují polovinu světové produkce zeleniny a melounů – pětkrát více než Indie a jedenáctkrát více než USA – v porovnání s jednou třetinou v roce 1995. Produkce brokolice, mrkve a rajčat se více než zdvojnásobila. Zemědělská plocha určená pro pěstování zeleniny se zvýšila o 89 % a u ovoce o 16 % za stejné období. U obilovin byl zaznamenán pokles o 10 %.¹⁵⁴

Z výše uvedených údajů je patrné, že vstup Číny do WTO má na vývoj zemědělství veskrze pozitivní vliv. Volný obchod umožnil vývoz kvalitního ovoce a zeleniny a dovoz obilovin.¹⁵⁵

Hlavní vládní politikou v oblasti zemědělství nadále zůstává zajištění adekvátní nabídky potravin pro čínskou populaci, což je interpretováno jako snaha o 95 % naplnění požadavků pokud jde o obiloviny. Výše zmíněný cíl zvýšení příjmů venkovského obyvatelstva měl být docílen mimo jiné zásadním přechodem od nadbytečného zdanění k podpoře čínských zemědělců. Základním dokumentem v této oblasti se stal v roce 2004 „The Suggestion of the Central Committee of the Communist Party of China and the State Council on Policies for Boosting Growth in Farmers` Income“.

Od vstupu Číny do WTO došlo k následujícím opatřením v oblasti zemědělství:

- ceny určované státem; od roku 2004 jsou předmětem státního určování cen jen ceny tabáku (monopol) – ostatní ceny jsou určovány tržně
- dotace na straně vstupů; od roku 2002 dostávají farmáři dotace na vylepšená sójová zrna a od roku 2004 se totéž týká pšenice, kukuřice, rýže a sojových bobů
- preferenční půjčky na nákupy a skladování klíčových surovin byly na přelomu století ukončeny – v současné době jen u obilovin
- přímé platby byly iniciovány zkušebně v roce 2002 a v roce 2004 byly zavedeny celostátně (rýže, pšenice a kukuřice)
- v roce 1999 se rozběhl program nazvaný „obilí za zeleň“, který spočívá v neobdělávání ekologicky citlivých oblastí výměnou za přiděl obilí – od roku 2004 se přešlo na hotovostní platby

¹⁵³ WTO (2006a), str. 164

¹⁵⁴ Tento a předcházející dva odstavce: Peasants Bloom, Andrew Browne; FEER, October 14, 2004, str. 32-35

¹⁵⁵ Více na téma obchodu EU s Čínou v oblasti zemědělství v části 2.2.3.7.

- daňová reforma v zemědělské oblasti započala v roce 2000 a od roku 2004 je postupně zaváděna celostátně.

Z opatření obchodní politiky se zemědělství týkají následující:

- průměrná dovozní cla na zemědělské produkty se roce 2005 pohybovala na úrovni 15 % (z původních 45 % v roce 1992), což odpovídá závazkům v souvislosti se vstupem do WTO
- celní kvóty podle WTO mohou být aplikovány jen na vybrané plodiny – pšenice, rýže, kukuřice, cukr, bavlna, vlna, některé rostlinné oleje (olejninu jsou předmětem pouze celního zatížení)
- státní obchodování je na ústupu, ale u klíčových komodit zůstává i nadále v platnosti
- vývozní dotace nesmí Čína po vstupu do WTO používat.

Podpora venkova. Zlepšení situace venkovského obyvatelstva je zásadní prioritou čínské vlády již od jmenování prezidenta Chu Ťin-tchaa (Hu Jintao) do funkce v roce 2002. Součástí těchto snah je vytvoření systému pojištění zemědělských oblastí a sociální sítě.

V roce 2006 vzrostlo pojistné o 16,1 % a dosáhlo 109,2 mil. USD a v roce předcházejícím o 84 %. Takto vysoký nárůst byl způsoben systémem dotací ze strany vlády, která na pojistné přispívá až do výše 70 % částky pojistného.

Systém životního minima byl do konce roku 2006 zaveden v 23 provinciích a spadá pod kompetenci ministerstva pro občanské záležitosti (Ministry of Civil Affairs – MCA). Ve zbývajících šesti se program bude implementovat v brzké době. Míra pokrytí nedosahuje vysokých čísel a dávky jsou velmi nízké. Celková částka vyplaceného životního minima dosáhla v roce 2006 4,2 mld. RMB, venkovská populace je však odhadována na 600 milionů. U městského obyvatelstva je tento poměr daleko příznivější – rozpočet 13,6 mld. RMB na 22,3 mil. chudých obyvatel.

Za účelem ochrany zemědělské půdy vydala vláda nařízení zakazující stavby golfových hřišť, luxusních bytových komplexů a závodních tratí. K omezení došlo v oblasti rozvoje nákupních středisek a zábavních parků. Následkem dochází k omezení příjmů do místních rozpočtů z prodeje půdy.¹⁵⁶

Obiloviny a světové trhy. Čína v důsledku úbytku zemědělské půdy určené k pěstování obilovin spotřebovává své zásoby a dováží z USA. Tím ovlivňuje světové ceny, které v roce 2004 vzrostly. Rostoucí ceny, snížení daní zemědělců a dotace producentům obilovin pomáhají v Číně obnovit pěstování obilovin.

Úroda obilovin dosáhla vrcholu v roce 1998 na úrovni 512 mil. tun a od té doby klesala s výjimkou roku 2002, kdy dosáhla 431 mil. tun. Již nyní Čína dováží malé množství pšenice a velké množství sójových bobů. Dovoz pšenice byl v letech 1997-2003 na úrovni 1 mil. tun ročně, přestože nesoulad mezi produkcí a spotřebou byl v roce 2003 téměř 20 mil. tun. Vláda upřednostnila spotřebu zásob z poloviny 90. let, kdy byla úroda velmi silná. Od roku 2004 však Čína změnila politiku a plánovala dovážet až 8,5 mil. tun ročně z USA, Kanady, Austrálie a Francie. Skutečné dovozy dosáhly v roce 2004 přes 7 mil. tun, z čehož 10 % činily dovozy z EU.¹⁵⁷

Čína též začala dovážet rýži, protože spotřeba daleko převyšuje produkci. Spotřeba na obyvatele s rostoucími příjmy klesá, ale rýže je v Číně stále základní potravinou a tvoří 40 % celkové spotřeby obilovin. Rovněž u kukuřice se očekává, že z Číny se v následující dekádě stane dovozce.

2.1.3 Průmysl

Průmyslový sektor prodělal za posledních pět let zásadní změny. Soukromý sektor působí jako dominantní hráč v mnoha odvětvích a vytváří nejvíce pracovních míst. Státní sektor se naopak stáhl z některých neklíčových odvětví. Přesto stále existuje několik oblastí, které brzdí další rozvoj soukromého sektoru a ve státním sektoru převažují neziskové podniky, u nichž je nezbytná restrukturalizace.

2.1.3.1 Pokračující reforma státních podniků

Díky zvyšující se konkurenci, silnému makroekonomickému prostředí a pokračujícím reformám se ve státním sektoru zlepšila kapitálová struktura a výkonnost. Přibližně pětina státních průmyslových podniků má míru návratnosti nad 10 %.¹⁵⁸

Počet státních podniků za posledních deset let výrazně poklesl. Z maxima 300 000 v roce 1995 se snížil jejich počet na 150 000 v roce 2005. Zaměstnanost poklesla mezi lety 1998 a 2003 o 40 % - bylo propuštěno 16 mil. pracovníků. Podíl zaměstnanosti ve stejném období poklesl o 24 procentních bodů – z původních 62 % na 38 %. Odchod státu se odehrál především mimo klíčové sektory, tedy přibližně ve dvou třetinách průmyslové výroby, kde státní sektor tvoří jen čtvrtinu přidané hodnoty. V klíčových sektorech stát vytváří přes tři čtvrtiny přidané hodnoty.¹⁵⁹

Přestože produktivita firem, které jsou přímo kontrolovány státem, je o polovinu nižší než u soukromých podniků, došlo v posledních letech k výraznému zlepšení. Po roce 2002 dochází

¹⁵⁶ V lednu 2007 bylo oznámeno, že vláda věnuje 50 mld. RMB z mimorozpočtových příjmů k vyrovnání vzniklých deficitů. Od 1. ledna 2007 došlo také ke zdvojnásobení poplatků za užívání půdy u nových projektů, z nichž 70 % zůstane na provinční úrovni (China economy: Rural assistance set to rise, March 12th 2007, www.viewswire.com).

¹⁵⁷ EU-China Trade and Investment Relations – Study 6 of 12: Agriculture, str.

¹⁵⁸ OECD (2005b), str. 94

¹⁵⁹ OECD (2005b), str. 95-96

ve státním sektoru ke zvyšování produktivity, což úzce souvisí se zlepšenou mírou návratnosti. Podle průzkumu 200 tisíc státních a soukromých podniků, který provedl NBS, se zvýšila návratnost majetku u SOEs ze 2 % v roce 1998 na 13 % v roce 2005 (u soukromých podniků ze 7 % na 16 %).¹⁶⁰

U ziskovosti je situace podobná. I zde zaostává státní sektor za sektorem soukromým, ale pozitivní trend je zřetelný. SOEs jako celek jsou nyní z pohledu cash-flow ziskové, mimo jiné také proto, že jim byly z účetnictví odstraněny historické dluhy a odpovědnost za sociální zabezpečení zaměstnanců. Poměr dluhů k majetku se podle analytiků snížil za posledních 10 let z 1,8 na 1,4, což svědčí o tom, že zisky jsou z velké části reinvestovány.¹⁶¹ Toto je také patrně jedním z hlavních důvodů rostoucích celkových investic v posledních letech. Zadržené zisky v roce 2006 činily přibližně 20 % HDP a financují více než polovinu podnikových investic. Průměrné ziskové marže se od roku 1999 zvýšily z 2,7 % na 5,7 % v roce 2005.¹⁶² Čínská vláda v této souvislosti uvažuje o placení dividend ze státních aktiv, které nyní zůstávají u ziskových podniků. Podniky by měly začít vyplácet dividendy státu někdy po roce 2007.

Rostoucí ziskovost SOEs lze doložit následujícími čísly. Skupina největších 169 SOEs, jež zahrnuje např. PetroChina, China Mobile či Baosteel, dosáhla čistého zisku v roce 2005 ve výši 600 mld. RMB (75 mld. USD), ve srovnání s 400 mld. RMB v roce předešlém.¹⁶³ U všech SOEs se ve stejném roce jednalo o 905 mld. RMB, což znamenal navýšení oproti předcházejícímu roku o 25 %. V roce 2006 rostly zisky také rychleji než HDP a za prvních sedm měsíců dosáhly u hlavních SOEs přibližně 497 mld. RMB (nárůst o 15 % oproti stejnému období v roce 2005).¹⁶⁴

Problémem však nadále zůstává, že přibližně dvě třetiny všech firem ve státním sektoru nedosahují ani 5 % hranice návratnosti kapitálu. Jen přibližně desetina těchto firem má šanci na přežití skrze rekapitalizaci.¹⁶⁵

Reformy po vstupu do WTO. Před rokem 2003 bylo řízení státních podniků silně decentralizováno a podniky mnohdy podléhaly několika institucím a agenturám. Neexistovala žádná instituce, která by pečovala o zhodnocování státních aktiv.

V roce 2003 byla zřízena nová agentura – State Assets Supervision and Administration Commission (SASAC), která má zlepšit výkony státních podniků a snížit jejich zadlužení. Jedná se pouze o nefinanční státní podniky kontrolované centrální vládou (přibližně 200 000), které

¹⁶⁰ China industry: Profits and prophecies, October 20th 2006, www.viewswire.com

¹⁶¹ China industry: Profits and prophecies, October 20th 2006, www.viewswire.com

¹⁶² Opinion: SOE dividends, 2006-09-13, www.chinadaily.com.cn/opinion/2006-09/13/content_687645.htm

¹⁶³ Can't pay, won't pay: The Economist, July 29, 2006, str. 70

¹⁶⁴ Opinion: SOE dividends, 2006-09-13, www.chinadaily.com.cn/opinion/2006-09/13/content_687645.htm

¹⁶⁵ OECD (2005b), str. 40

měly v roce 2003 celkovou hodnotu přibližně 1200 mld. USD.¹⁶⁶ Na místní úrovni byly zřízeny místní pobočky SASAC, které dohlížejí na podniky vlastněné místními vládami.

SASAC definovala strategické sektory, ve kterých si stát podrží podíly. Označila 62 podnikových seskupení v energetice, obraně, metalurgii, dopravních prostředcích, dopravě a telekomunikačním sektoru. Soukromé firmy však mají do těchto odvětví též přístup. SASAC hodlá do roku 2010 snížit počet podniků pod svou správou. Většinou se bude jednat o prodej a 30 až 50 z těchto SOEs bude upsáno na burzách a plně „internacionalizováno“. IPO je plánován například pro PetroChina, Sinopec, CNOOC, Baosteel, Wu Steel, China Mobile, China Telecom, China Netcom, China Unichim, Lenovo, TCL, Haier, Dongfeng Auto, Air China a China Eastern Airlines.

Na centrální úrovni se agentura SASAC soustředila na restrukturalizaci 196 SOEs a jejich téměř 20 000 poboček. V roce 2004 se 9 z těchto nefinančních SOEs ocitlo na seznamu „Fortune 500“ s nejvyššími globálními příjmy. Do května 2005 byl počet těchto podniků snížen na 172 s cílem vytvořit přibližně 30 podniků schopných mezinárodní konkurence.¹⁶⁷ K tomuto účelu měly pomoci akvizice a další restrukturalizace. V polovině roku 2006 zůstalo pod dohledem SASAC portfolio 167 SOEs s celkovou hodnotu aktiv 800 mld. USD.¹⁶⁸

SASAC se též chopila iniciativy vytvořit otevřenější systém obchodování s vlastnickými právy. Byla vytvořena tři hlavní obchodní centra, která mají na starosti aukce, prodej a transfery akcií a aktiv státních podniků. Největší z nich je „Shanghai United Assets and Equity Exchange“ a další dvě byla otevřena v Pekingu a Tchien-ťinu (Tianjin). Tyto centra mají postupně převzít aktivity přibližně sta neautorizovaných center, která se vytvořila v posledních letech po celé zemi. Přístup je povolován též soukromým firmám.

Pokud jde o bankrotы velkých státních podniků, které se řídí zvláštním zákonem z roku 1988, jenž definuje tzv. „policy bankruptcy“, oznámila SASAC počátkem roku 2005, že hodlá od této praxe v průběhu 4 let odstoupit.

Velká většina státních podniků je již zapsána na burze, ale přibližně dvě třetiny jejich akcií jsou neobchodovatelné. Od roku 2005 lze však tyto akcie přeměnit na řadové, které lze následně lépe prodat. Tyto reformy vedly k výraznému zvýšení cen akcií a způsobily vlnu IPOs. Jen v první polovině roku 2006 se jednalo o 40 mld. RMB (5 mld. USD). Nová pravidla vstupující v platnost 1. září 2006 umožní zájemcům ovládnout společnost, aniž by vykoupili minoritu.¹⁶⁹

¹⁶⁶ What's Next for China's SOEs, Leila Fernandez-Stembridge, Jean-Francois Kuchet; FEER, June 2006, str. 32

¹⁶⁷ OECD (2005b), str. 106

¹⁶⁸ What's Next for China's SOEs, Leila Fernandez-Stembridge, Jean-Francois Kuchet; FEER, June 2006, str. 32

¹⁶⁹ Chinese M&A: Playing at home; The Economist, August 5th 2006, str. 61

V prosinci 2006 vydala Státní rada dokument s představami vlády o budoucím uspořádání státního sektoru z pohledu jednotlivých podniků a odvětví. Mělo by dojít ke koncentraci státních financí v sedmi odvětví – vojenský, výroba elektřiny, ropný a petrochemický průmysl, telekomunikace, uhlí, civilní letectví a přeprava – a dále velkých podniků v oblasti výroby strojů, automobilů, ICT, stavební oceli aj.¹⁷⁰

Národní šampióni. Čína se snaží v rámci své průmyslové strategie a reformy státního sektoru o vytvoření mezinárodně konkurenceschopných firem, které nejen že budou schopny obstát na zahraničním trhu, ale zároveň budou schopny expandovat.

Tabulka č. 2.6: The China 100 (výběr)

Pořadí 2006	Pořadí 2005	Společnost	Příjmy (mil. USD)	Zisky (mil. USD)	Tržní hodnota	Odvětví
1	1	China Petroleum & Chemical	98 981,5	4 899,8	50 045,1	Ropa a plyn
2	2	PetroChina	68 401,2	16,518,7	146 480,9	Ropa a plyn
3	3	China Mobile (HK)	30 104,0	6 632,8	93 799,7	Telekomunikace
4	4	China Telecom	20 971,4	3 457,3	29 721,3	Telekomunikace
5	11	Baoshan Iron & Steel	15 682,2	1 568,8	8 936,7	Ocel
6	*	China Construction Bank	14 436,5	5 834,4	78 171,6	Bankovníctví
7	25	Lenovo Group	13 250,8	22,2	3 357,1	IT
8	6	China Life Insurance	12 164,9	1 152,7	23 624,4	Pojišťovnictví
9	7	China Netcom Group (HK)	10 804,9	1 720,2	10 663,4	Telekomunikace
10	5	China United Telecommunications	9 427,1	352,0	7 351,4	Telekomunikace
11	12	CNOOC	8 603,1	3 136,6	27 773,4	Ropa a plyn
12	8	Minmetals Development	8 249,0	41,2	583,9	Báňský průmysl
13	9	Ping An Insurance Group	8 000,4	523,4	11 415,1	Pojišťovnictví
14	10	PICC Property & Casaulty	7 720,7	137,9	3 194,5	Pojišťovnictví
15	13	China Resources	6 904,6	286,1	3 985,1	Rozmanitá odvětví
17	15	TCL	6 400,7	39,7	749,6	Domácí spotřebiče
21	*	Dongfeng Motor Group	5 169,5	198,3	2 164,9	Automobily
63	*	GOME Electrical Appliances	2 224,5	61,8	1 110,8	Maloobchod
64	52	Qingdao Haier	2 044,9	29,6	607,6	Domácí spotřebiče

Zdroj: The China 100; Fortune, New York, Oct 2 2006, str. 163 (* = nově přichozí)

V Tabulce č. 2.6 jsou vyjmenovány některé největší čínské společnosti podle seznamu časopisu FORTUNE v roce 2005/2006. Úplný seznam „The China 100“ obsahuje sto největších společností s příjmy od 99 mld. USD u první v pořadí (China Petroleum & Chemical) až po 1,3 mld. USD u sté firmy v pořadí (Hisense Electric).

Firma Boston Consulting Group vybrala 100 společností z rozvíjejících se zemí, které mají potenciál stát se v budoucnu předními globálními korporacemi. V tomto seznamu figurují samozřejmě i některé čínské společnosti. Konkrétně se jedná o CNOOC, Haier, Hisense, Huawei

¹⁷⁰ CQU – February 2007, str. 19

Technologies, China Mobile, Lenovo Group, Shanghai Baosteel a Techtronics Industries (HK).¹⁷¹

Přímé investice v zahraničí (overseas direct investment – ODI). Přímé investice čínských subjektů v zahraničí jsou od vstupu do WTO na vzestupu. Růst je velmi výrazný vzhledem k tomu, že před vstupem do WTO byly možnosti přímých investic v zahraničí velmi omezené. Za jejich růstem stojí zejména silná konkurence na domácím trhu, snaha o získávání expertních znalostí a know-how, potřeby v energetice a v neposlední řadě i snaha vytvořit „globální šampióny“ v rámci strategie „Going Global“.

ODI vzrostly z 2,9 mld. USD v roce 2003 na 5,4 mld. USD o rok později a následně o úctyhodných 12,2 mld. USD za rok 2005. V roce 2006 se Čína ve světovém žebříčku ODI umístila na 13. místě s nárůstem 16,1 mld. USD a celkovými ODI na úrovni 73 mld. USD.¹⁷² Čínská vláda očekává roční nárůsty o 20 % s očekávanými celkovými ODI v roce 2010 nad úrovní 120 mld. USD.¹⁷³ Podíl ODI na HDP je však podprůměrný, i pokud jej srovnáme s průměrem rozvojových zemí.

Z více jak 60 % se jedná o ODI směřující do Asie a z přibližně 17 % do Latinské Ameriky. Do Afriky a do Severní ameriky plynulo v roce 2005 přibližně stejně, tedy 7 % celkových ODI. V roce 2006 proběhlo 4,7 mld. USD ODI investic formou M&A se zahraničními firmami, která tak nabývá na významu.¹⁷⁴

2.1.3.2 Soukromý sektor

Podle čínských statistik, které do soukromého sektoru zahrnují pouze společnosti registrované jako soukromé, tvoří soukromý sektor jednu třetinu hospodářských aktivit v Číně. Definice použitá v materiálu OECD (2005b) zahrnuje za účelem přesnějšího určení role soukromých firem v ekonomice též zahraniční firmy a privátně řízené domácí společnosti (s.r.o. a a.s.). Podle této definice tvořil soukromý sektor v roce 2003 57 % přidané hodnoty nezemědělského podnikového sektoru (viz Tabulka č. 2.7). Ve stejném roce byly v tomto sektoru registrovány 3 mil. domácích soukromých firem a 24 mil. živnostníků (*getihu*). U průmyslového sektoru vzrostl podíl přidané hodnoty soukromého sektoru z 28 % v roce 1998 na 52 % v roce 2003 (pro společnosti s ročním prodejem nad 5 mil. RMB).¹⁷⁵ V ekonomice jako celku pak podíl soukromého sektoru vzrostl z 50 % v roce 1998 na 59 % v roce 2003.

¹⁷¹ www.businessweek.com a Euro 33-34, 14. srpna 2006, str.101

¹⁷² http://www.globalfinance.org/portal/data/publications/students/Chinese_ODI.pdf

¹⁷³ Global champions in waiting: Perspectives on China's overseas direct investment, Deutsche Bank Research, August 4, 2006, str. 2-3

¹⁷⁴ http://www.globalfinance.org/portal/data/publications/students/Chinese_ODI.pdf

¹⁷⁵ OECD (2005b), str. 34-35

Tabulka č. 2.7: Role soukromého sektoru v Číně, 1998-2003 (% přidané hodnoty)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Změna
Nezemědělský podnikový sektor							
Soukromý sektor	43,0	45,3	47,7	51,8	54,6	57,1	+14,1
Veřejný sektor	57,0	54,7	52,3	48,2	45,4	42,9	-14,1
Podniky pod státní kontrolou	40,5	40,1	39,6	37,1	35,2	34,1	-6,4
Kolektivní podniky	16,5	14,7	12,7	11,2	10,1	8,8	-7,7
Celkem (79% HDP)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Čínská ekonomika jako celek							
Soukromý sektor	50,4	51,5	52,8	55,5	57,4	59,2	+8,8
Veřejný sektor	49,6	48,5	47,2	44,5	42,6	40,8	-8,8
Podniky pod státní kontrolou	36,9	37,1	37,3	35,7	34,6	33,7	-3,2
Kolektivní podniky	12,7	11,3	10,0	8,8	8,0	7,1	-5,6
Celkem (100% HDP)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Zdroj: OECD (2005b), str. 81; podnikový sektor = veškeré podniky mimo vládní a neprofitní služby (94% HDP)

Zatímco v roce 1998 produkoval soukromý sektor v průmyslu vyšší přidanou hodnotu než státní sektor jen v 5 z 23 neklíčových odvětví, v roce 2003 již vytvářel více ve všech 23 a dominuje mnohým odvětvím čínské ekonomiky. V 11 odvětvích vytvářel například více než dvě třetiny přidané hodnoty. Ve výše zmíněných 23 odvětvích jako celku zaměstnává soukromý sektor dvě třetiny pracovní síly, vytváří dvě třetiny přidané hodnoty a tvoří 90 % exportů.¹⁷⁶ Více než čtvrtina průmyslové produkce je v současné době tvořena soukromými zahraničními společnostmi, obzvláště v odvětví telekomunikačních zařízení. Domácí soukromé firmy se rozšířily zejména v odvětví textilním a v oceli. U služeb je situace odlišná v závislosti na odvětví a pokročilosti v liberalizaci. V distribuci a hotelnictví/stravování je soukromý sektor zastoupen výrazně. V ostatních službách, jako např. stavebnictví a finanční služby, není penetrace soukromého sektoru tolik viditelná.

Soukromý sektor vytváří zároveň nejvíce nových pracovních míst. Zatímco ve státním sektoru bylo propuštěno v letech 1998-2003 22 mil. zaměstnanců, soukromý sektor vytvořil 18 mil. pracovních míst, z toho 12 mil. v průmyslovém sektoru. V roce 2004 bylo v průmyslovém sektoru vytvořeno 9 mil. pracovních míst.¹⁷⁷

I zde platí, že růst soukromého sektoru se liší podle teritorií. Největší podíl mají pobřežní provincie (obzvláště Zhejiang, Guangdong a Jiangsu), kde podíl průmyslové přidané hodnoty soukromého sektoru dosahuje 63 %, oproti 32 % v ostatních oblastech.

Co se týče porovnání počtu zahraničních firem a domácích soukromých společností, došlo od roku 1998 ke změně trendu. V roce 1998 vytvářely zahraniční firmy téměř polovinu přidané hodnoty soukromého sektoru v průmyslu, zatímco v roce 2003 to byla již jen jedna třetina. Podíl jejich exportů je však dvojnásobný.

¹⁷⁶ OECD (2005b), str. 82

¹⁷⁷ OECD (2005b), str. 35

Přístup soukromých firem na burzy je po vstupu do WTO snazší, ale přesto tvořily v roce 2004 jen 10-20 % kapitalizace na Shanghai Stock Exchange. Firmy mají jen omezené možnosti v oblasti vydávání obligací a přístup k bankovním úvěrům je též omezen. Studie z roku 2002, kterou provedla Asian Development Bank, ukazuje, že například v provincii Zhejiang jen 20 % kapitálu pochází z bank a jen jedno procento z emise akcií. Největší část zdrojů pochází z neformálního sektoru či od rodinných příslušníků.¹⁷⁸

V neposlední řadě je třeba zmínit fakt, že soukromé firmy jsou efektivnější než státem kontrolovaný sektor. Přesun zdrojů do soukromého sektoru zvýšil celkovou výkonnost ekonomiky. TFP (total factor productivity – celková produktivita faktorů) je u soukromých firem dvojnásobná a roste rychleji, než je tomu u státních podniků.

Soukromé firmy jsou schopné vytvářet zisky před odečtením úroků, odpisů a před zdaněním na konstantní úrovni jejich přidané hodnoty. Čtvrtina firem měla v roce 2003 návratnost kapitálu přes 25 % a téměř 30 % nebylo zadluženo.¹⁷⁹

Změny ve prospěch soukromého sektoru. V roce 1999 vláda vydala dodatek k ústavě, kde jsou nyní soukromá vlastnická práva výslovně označena za součást socialistické ekonomiky. Soukromí podnikatelé byli také po roce 2002 přizváni vstoupit do KSČ a princip soukromého vlastnictví byl zakomponován do stanov strany („Three Represents“). V roce 2004 byly přidány do ústavy další dvě věty:

- Stát podněcuje, podporuje a vede soukromý sektor.
- Soukromé vlastnictví nesmí být neoprávněně zabíráno.

Tyto věty však nemají praktický význam a je třeba zakomponovat tyto principy do příslušných zákonů (občanský zákoník, zákon o vlastnických právech atd.). K jistému pokroku v této oblasti došlo v březnu 2007 (viz třetí kapitola).

V únoru 2005 vydala Státní rada směrnici, která pobízí ministerstva a místní vlády k dalšímu zlepšení podnikatelského prostředí pro soukromé společnosti uvolněním vstupu do mnoha dříve omezených sektorů, zjednodušením přístupu na kapitálové trhy a k úvěrům a podporou nediskriminačního zacházení podle zákonů.

2.1.3.3 Fúze podniků a akvizice (M&A)

Na konci roku 2003 byly změněny zákony o M&A a zahraničním podnikům byla povolena účast na M&A státních podniků.¹⁸⁰ Od roku 2002 je každý rok rekordní, co se týče aktivit v oblasti M&A. V roce 2005 dosáhla hodnota zahraničních (směrem do Číny) a domácích

¹⁷⁸ Entrepreneurship Gets a Bad Name: David Murény & Ben Dolven; FEER, September 2, 2004, str. 26

¹⁷⁹ OECD (2005b), str. 87

dohod 46 mld. USD, což znamenalo nárůst o 34 % oproti roku 2004.¹⁸¹ Z celkových PZI za rok 2005 (68 mld. USD) tvořily M&A přibližně polovinu (33 mld. USD). Většinou se jednalo o koupi minoritních podílů ve státních podnicích.¹⁸²

Vlna fúzí a akvizic za první polovinu roku 2006 dosáhla dvojnásobné hodnoty oproti stejnému období předcházejícího roku – celkem za 62 mld. USD. Doteď se jednalo převážně o přeshraniční M&A, ale pro finančníky bude do budoucna zajímavý především čínský trh.

Nejvíce publicity získaly pokusy čínských firem o akvizice v zahraničí. Jedná se především o velké státní podniky v oblasti energií, které se snaží zajistit pro Čínu přístup k surovinám. V červenci 2006 zaplatila China National Petroleum Corporation, mateřská společnost PetroChina, 500 mil. USD za podíl v ruské ropné společnosti Rosneft. Již v roce 2005 přitom investovala 4,2 mld. USD do PetroKazakhstan.

Za první pololetí roku 2006 investovaly čínské společnosti do zahraničních akvizic 9,3 mld. USD, což je více než trojnásobek oproti stejnému období v roce 2005. Ne všechny projekty se však podaří dotáhnout dokonce. CNOOC musel například kvůli protestům v americkém Kongresu odstoupit od 19 mld. USD nabídky za Unocal a China Mobile zrušila nabídku za Millicom v červenci 2006 v hodnotě 5 mld. USD.

Akvizice jsou obvykle nejlevnějším a nejrychlejším způsobem vytvoření výrobní základny nebo získání tržního podílu v Číně. Velice intenzivně probíhají M&A i mezi domácími podniky. V první polovině roku 2006 se jednalo o přibližně 28 mld. USD. Ve velké míře se jedná o státem řízené aktivity související se spojením velkých státních podniků v klíčových sektorech. Příkladem může být oblast oceli, kde se vláda snaží vytvořit do roku 2010 dva velké konglomeráty, mnohdy na úkor zahraničních investorů. V srpnu 2006 se spojily Laiwu Steel s Jinan Steel a znemožnili tak získání 38 % podílu evropského Arceloru v Laiwu Steel.¹⁸³

Stále více soukromých společností si nutnost fúzí uvědomuje. Cílem je většinou získání většího tržního podílu a úspor z rozsahu podnikání. Příkladem může být Gome, největší čínský maloobchodní řetězec s domácími spotřebiči, který v roce 2006 koupil China Paradoxe, aby tak obstál vůči americkému konkurentu Best Buy.

2.1.3.4 Legislativa

Již před vstupem do WTO Čína přeformulovala existující zákony a připravila řadu nových, aby tak splnila požadavky související se vstupem do WTO. Od roku 2000 do konce roku

¹⁸⁰ Jednalo se o pravidla „Provisional Rules on the Merger and Aquisition of Domestic Enterprises by Foreign Investors“, která vstoupila v platnost 12. dubna 2003.

¹⁸¹ The New Face of Chinese M&A, Tyrrell Levine and Kim Woodard; FEER, April 2006, str. 18

¹⁸² Chinese M&A: Playing at home; The Economist, August 5th 2006, str. 62

¹⁸³ Tento a předcházející tři odstavce - Chinese M&A: Playing at home; The Economist, August 5th 2006, str. 61-62

2005 přijala, revidovala či zrušila na 2000 zákonů či vyhlášek.¹⁸⁴ K nejdůležitějším patří zákon o podpoře malých a středních podniků, zákon o zahraničním obchodě a zákon o bankrotu. Z klíčových zákonů, které stále chybí, patří především jednotný obchodní zákoník, který by se vztahoval na všechny typy podniků.

Zákon o podpoře malých a středních podniků (leden, 2003). Přijetí zákona o podpoře malých a středních podniků (Law on Promotion of Small and Medium Enterprises) bylo reakcí na vrůstající roli SMEs (small and medium enterprises) v čínské ekonomice. Zákon zdůraznil důležitost podpory SMEs v oblasti finanční i daňové.

V době přijetí tohoto zákona tvořily SMEs 99 % domácích podniků, podílely se 60 % průmyslového výstupu a vývozu a vytvářely 75 % zaměstnanosti ve městech.¹⁸⁵

Zákon o zahraničním obchodě (2004). V červenci roku 2004 byl přijat zákon o zahraničním obchodě (Foreign Trade Law), který dále liberalizoval zahraniční obchod, převážně pokud jde o práva k obchodování pro FIEs. V novém zákoně byla zrušena či změněna veškerá ustanovení z roku 1994, která nebyla konzistentní s pravidly WTO, přidána nová ustanovení vyplývající z členství. Rovněž vznikla řada změn s WTO nesouvisících, které však měly pro vládní představitele velký význam, co se týče rozvoje ZO Číny obecně.

FIEs mohly formálně začít obchodovat (dovoz-vývoz) 11. prosince 2004, tedy tři roky po vstupu do WTO, a nemusely tak nadále spoléhat na služby čínských SOEs pověřených ZO.

V oblasti ochodu došlo v letech 1999-2005 ke změně či vytvoření přibližně 20 zákonů (NPC či Výkonný výbor) a Státní rada vytvořila či revidovala 47 administrativních nařízení.¹⁸⁶

„Corporate Bankruptcy Law“ (CBL) – zákon o bankrotu (2006). Zákon o bankrotu byl schválen v srpnu 2006, tedy 20 let po schválení provizorního CBL, a vstoupí v platnost v červnu 2007. Nový zákon zahrnuje všechny typy podniků (*qiye faren*) s výjimkou přibližně 1800 SOEs (podle jiných údajů – v únoru 2006 2116 SOEs), pro které budou ještě následujících pět let platit zvláštní pravidla – tzv. „policy bankruptcy“.

CBL definuje tři typy postupů pro nesolventní podniky: reorganizaci, vyrovnání a likvidaci. Právě přidání reorganizace, která v předchozím zákoně chyběla, je považováno za největší přínos. CBL dále vyjasňuje vypořádání s požadavky zaměstnanců, kteří měli podle dřívějšího CBL (resp. pilotní verze po roce 1994) přednost vzhledem k použití u SOEs, versus

¹⁸⁴ Detailní přehled zákonů přijatých po vstupu Číny do WTO a pod vlivem závazků z vyplývajících z jejího členství se nachází v publikaci WTO (2006a), str. 265.

¹⁸⁵ Opinion: SME law helps unemployment, 2002/07/05, www.chinadaily.com

¹⁸⁶ China: Trade regulations; Foreign trade: Overview, February 16th 2007, www.viewswire.com

věřitelů a posiluje ochranu věřitelů v období před přijetím bankrotu soudem prodloužením ochranné lhůty na jeden rok.

Antimonopolní zákon (Anti-monopoly Law). Na konci roku 2004 dokončilo ministerstvo obchodu první návrh antimonopolního zákona a v červnu 2006 došlo k jeho revizi v NPC. V září 2004 byl zřízen provizorní antimonopolní úřad.

Obchodní zákoník (Company Law). V Číně v současné době neexistuje uniformní obchodní zákoník, který by reguloval všechny typy podniků. Základní obchodní zákoník vznikl v roce 1994 a byl zaměřen na rozlišení státního a soukromého sektoru a vymezení základního rámce. Zákon však určuje vysoké požadavky na minimální základní kapitál u s.r.o. a a.s. a nepovoluje vytvoření a.s. u firem s jediným vlastníkem.

2.1.4 Energetika a udržitelný rozvoj

Vzhledem k rostoucí populaci, růstu příjmů na obyvatele a urbanizaci, čeká čínskou ekonomiku do budoucna vyšší spotřeba zdrojů – obzvláště energií a vody. Problém dopadu závislosti na uhlí na životní prostředí a otázka strategické a bezpečnostní implikace závislosti na zahraniční ropě jsou též velmi aktuální.

Energetická intenzita čínského HDP se od 80. let snižuje. V roce 2002 potřebovala Čína méně než polovinu energie na jednotku HDP použité v roce 1993 a čtvrtinu z roku 1980. V porovnání s EU a Japonskem je však tato intenzita stále vysoká a využití energie je mnohem méně efektivní. Čína je druhým největším spotřebitelem energií po USA. Celková spotřeba je však o polovinu nižší a spotřeba na obyvatele činila v roce 2003 jen 10 % spotřeby na obyvatele v USA.¹⁸⁷

Ve střednědobém horizontu nelze podle odhadů očekávat, že Čína změní mix energetických zdrojů, aby tak snížila energetickou intenzitu. Čína je největším světovým producentem uhlí a podíl uhlí na celkovém mixu zdrojů energie v roce 2002 činil 71 % (17 % ropa, 9 % vodní elektrárny, 3 % zemní plyn a méně než 1 % atomová energie). V roce 2005 se podíl uhlí ještě zvýšil: uhlí 76,4 %, ropa 12,6 %, 3,3 % zemní plyn a atomová energie 2,1 %.¹⁸⁸ Uhlí bude podle předpovědí i nadále dominovat mixu energetických zdrojů a poptávka po surové ropě by měla stoupnout na přibližně 500 mil. tun, z čehož polovina se bude dovážet. Podíl vodních elektráren a atomové energie se výrazně nezvýší, i když se vládě podaří realizovat ambiciózní projekt zvýšení kapacity nukleární energie do roku 2020 o 40 GW a využití vodních

¹⁸⁷ WB (2007), str. 135

¹⁸⁸ China: Energy provisions, January 12th 2007, www.viewswire.com

elektráren o 63 % 380 GW.¹⁸⁹ Poptávka po elektrické energii se očekává v objemu 1000 GW (z 381 v roce 2004).¹⁹⁰

Elektrická energie. Vstup Číny do WTO výrazně zvýšil poptávku po elektrické energii. V letech 1986-1995 se spotřeba zdvojnásobila a do roku 2003 opět.¹⁹¹ V 90. letech rostla elektrická energie ročně o 3-7 %, ale v roce 2003 to bylo již 15 %. K udržení současného růstu hodlá vláda během následujících 15 let zvýšit kapacitu generátorů o 500 GW, což je ekvivalent ročního zvýšení o 80 % kapacity Velké Británie.¹⁹²

Vláda od roku 2002 intenzivně pracovala na zvyšování kapacity, ale narážela na strukturální problémy. Před tímto datem byl sektor kontrolován různými vládními odděleními a jednotlivými provinciemi. Do konce roku 2002 se vytvořil základní rámec skládající se ze dvou rozvodných sítí a pěti dodavatelů elektrické energie, když došlo k rozdělení State Power Corporation (SPC), jež v té době produkovala 50 % elektřiny a zajišťovala až 90 % dodávek, na jedenáct společností.¹⁹³ Ve stejném roce byla vytvořena agentura, jež má nezávisle regulovat sektor – State Electricity Regulatory Commission (SERC). Odpovědnost za cenovou politiku je sdílená s National Development and Reform Commission (NDRC), která je odpovědná za určování politiky v celém energetickém sektoru.

V roce 2006 plánovala vláda zvýšit kapacitu o neuvěřitelných 1 GW. V následujících pěti letech hodlá investovat 600 mld. RMB (75 mld. USD) do dalších elektráren. State Grid Corporation hodlá ve stejném období investovat 800 mld. RMB na rozšíření a vylepšení sítí.¹⁹⁴

V roce 2007 se očekává v oblasti elektrické energie nadvýroba. Krize v dodávkách v letech 2002-2004 se již v roce 2005 uklidnila a výstavba nových elektráren může vést k zopakování situace na konci 90. let.

Uhlí. Čína je největším producentem uhlí na světě. V roce 2004 byla jeho těžba téměř dvojnásobná (2,2 mld. tun) v porovnání s USA (1,1 mld. tun). Čína je čistým vývozcem uhlí a podle odhadů tomu tak bude i v nadcházejícím desetiletí.¹⁹⁵

Vzhledem k tomu, že uhlí je primárním zdrojem čínské energetiky, pracuje Čína na zlepšení efektivnosti a snížení emisí skrze čištění uhlí, pulverizaci, zkapalnění a plynofikaci.

¹⁸⁹ Tyto snahy souvisí s cílem do roku 2020 zajistit 10 % spotřeby energií z obnovitelných zdrojů – Law on Renewable Energy (2005).

¹⁹⁰ WB (2006a), str. 99-101

¹⁹¹ WB (2007), str. 137

¹⁹² China Struggles to Fuel its Miracle: Ben Dolven, FEER, September 16, 2004, str. 16

¹⁹³ China: Energy provisions, January 12th 2007, www.viewswire.com

¹⁹⁴ Power to People: The Economist, February 11, 2006, str. 57

¹⁹⁵ WB (2007), str. 139

Jedna z možností je ve spolupráci s firmou Shell zkoumána v Ning-sia (Ningxia) a Ša-an-si (Shaanxi), kde bylo investováno do zařízení přeměňujícího uhlí na naftu.

Celkové dostupné zásoby uhlí dosahovaly v roce 2004 130 mld. tun. To je druhá největší zásoba po bývalém Sovětském svazu a podle doložených zásob je Čína na třetím místě na světě.¹⁹⁶ V letech 2001-2005 se čínská těžba uhlí zvýšila o 68 %. Do roku 2010 by se těžba uhlí v Číně měla zvýšit o 14-18 % na 2,5-2,6 mld. tun ročně.¹⁹⁷

Čínská vláda v roce 2006 oznámila záměr vytvořit během následujících pěti let 5 až 7 velkých producentů uhlí. Cílem restrukturalizace má být zvýšení modernizace v oblasti technologií a snaha o zajištění dostatečných zásob k pokrytí rostoucí poptávky. Každá taková firma bude ročně produkovat přibližně 100 mil. tun. Do roku 2010 by měl výstup velkých a středních uhelných dolů tvořit 75 % celkového výstupu (narozdíl od současných 56 %). Snahou vlády je též zajistit bezpečný provoz a snížit poměr úmrtí na milion tun uhlí ze 2,81 v roce 2005 na 1,6 úmrtí.¹⁹⁸

Zemní plyn. Zemní plyn si získává pozornost čínské vlády vzhledem k jeho dostupnosti a relativní čistotě. V posledních letech bylo hodně investováno zejména do infrastruktury. Západo-východní plynovod byl postaven mezi červencem 2002 a zářím 2004 za přibližně 17 mld. USD. Je dlouhý 4200 km s kapacitou 12 mld. kubických metrů a přivádí plyn z plošiny Tarim přes celou Čínu do Baihe Town v Shanghai.

Výhodou oproti ropě je rovnoměrnější distribuce ve světě, přestože dvě třetiny dosud objevených zásob jsou na Středním východě a v Rusku.

Ropa. Čína je po USA druhým největším spotřebitelem ropy, když v roce 2003 předstihla Japonsko.¹⁹⁹ V roce 1993 se Čína stala čistým dovozcem ropy a od té doby roste spotřeba ročně o přibližně 5 %, což je nejrychlejší tempo na světě. Od roku 2000 je Čína zdrojem téměř 40 % růstu světové poptávky po ropě – v roce 2004 se spotřeba pohybovala na úrovni 6,68 mil. barelů denně.²⁰⁰ Tento růst byl však nahrazen poklesem spotřeby v jiných teritoriích a světová spotřeba nerostla v posledních letech tak rychle jako v 90. letech. Spotřeba Číny na celkové světové spotřebě se pohybuje na úrovni 6 %.²⁰¹ Podle některých odhadů bude Čína

¹⁹⁶ WB (2007), str. 139

¹⁹⁷ Čína chce do čtyř let zvýšit těžbu uhlí o 18 procent: HN, 19.3. 2006, www.ihned.cz

¹⁹⁸ China aims to build five to seven big coal groups, 2006-05-09, www.chinadaily.com.cn/bizchina/2006-05/09/content_585116.htm

¹⁹⁹ Na konci roku 2005 se v celém světě spotřebovávalo přibližně 84 mil. barelů ropy denně.

²⁰⁰ OECD (2006a), str. 104

²⁰¹ WB (2007), str. 146

dovážet více než 500 mil. tun ropy ročně, což je čtyřikrát více než v roce 2005 a do roku 2025 přesáhnou čínské dovozy hodnoty dovozů celého evropského kontinentu.²⁰²

V roce 2003 vláda vydala strategický dokument „Twenty-First Century Oil Strategy“, který byl také základem 10. FYP (2001-2005). Zde také poprvé zazněl termín energetické bezpečnosti nebo-li „*nengyuan anquan*“. Původní dokument z roku 2003 byl dále rozpracován v následujícím roce do „National Energy Strategy and Policy Report“.

V rámci této strategie dochází v posledních letech ze strany čínských vládních představitelů k aktivní „energetické diplomacii“ a Čína uzavírá dohody o dodávkách či spolupráci v oblasti energetiky se všemi významnými producenty. Jmenujme alespoň některé z nich:

Súdán

- největší čínská produkční základna v zahraničí
- více než polovina ropných vývozů země směřuje do Číny – přibližně 5 % celkových čínských dovozů ropy

Írán

- druhý největší zahraniční dodavatel ropy do Číny (dovozy z Íránu tvořily v roce 2005 přibližně 13 % celkových dovozů ropy); prokazatelné zásoby byly na konci roku 2005 137,5 mld. barelů, což je přibližně stejně jako členově SCO a její další tři pozorovatele²⁰³
- v říjnu 2004 byla podepsána dohoda v hodnotě mezi 70-100 mld. USD o rozvoji naftového pole Yadavaran se zemním plynem²⁰⁴ a Peking se zavázal k nákupu 250 mil. tun zkapalněného zemního plynu během 25 let²⁰⁵

Angola

- od února 2006 je největším dodavatelem ropy do Číny
- Sinopec zde investoval 1,5 mil. USD za 50 % podíl na těžbě ropy v oblasti Blok 18 (zbylých 50 % vlastní BP)²⁰⁶

Nigérie

- V lednu 2006 schválila čínská petrochemická společnost CNOOC investici ve výši 2,27 mld. USD do těžby místní ropy

Latinská Amerika

- Čína investovala do ropných operací ve Venezuele výměnou za dodávky ropy²⁰⁷

²⁰² In Search of China's Energy Authority: Leland R. Miller; FEER, January/February 2006, str. 39

²⁰³ China politics: Iranian opening, June 15th 2006, www.viewswire.com

²⁰⁴ Zásoby zemního plynu byly v roce 2005 na úrovni 26,7 bil. kubických stop, což znamená druhé největší zásoby po Rusku (Tamtéž.).

²⁰⁵ Beijing hodlá postavit 386 km dlouhý ropovod z Íránu do Kaspického moře, který by se spojil s ropovodem Kazachstán-Xinjiang a přivedl tak ropu ze středního východu do Číny (Will China Go to War over Oil?: Wu Lei & Shen Qinyu, FEER, Apríl 2006, str. 38-39).

Rusko

- Čína je hlavním dovozcem ruské ropy (5 % čínských dovozů ropy, 2005) a zemního plynu
- v současné době (2006) se jedná o výstavbě ropovodu ze Sibíře – veškerá ruská ropa se zatím dováží po železnici

Kazachstán

- v květnu 2006 začala proudit ropa do Číny ropovodem, jehož kapacita je 10 mil. tun ropy za rok (plná kapacita – konec roku 2007) a má se do roku 2010 po dostavení dalších částí zdvojnásobit²⁰⁸
- jedná se o první ropovod z Kazachstánu, který nepovede přes Rusko
- naleziště, odkud poteče ropa, spravuje China National Petroleum Corp. (CNPC) – mateřská firma PetroChina, která je největším producentem ropy a zemního plynu v Asii

CNOOC investuje též do těžby ropy a plynu v Indonésii a Austrálii.

V číselném vyjádření se dovozy ropy do Číny za období 2001-2005 zčtyřnásobily. V roce 2001 činily dovozy 12 mld. USD a v roce 2005 50 mld. USD – viz Tabulka č. 2.8. Podíl čistých dovozů ropy na čínském HDP byl v roce 2001 0,9 %, zatímco v roce 2005 to bylo již 2,2 %.

Tabulka č. 2.8: Vývoj dovozů ropy do Číny, 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Čisté dovozy ropy (mld. USD)	12	13	21	39	50
v procentech HDP	0,9	0,9	1,3	2	2,2

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

Těžba domácí ropy se v roce 2005 zvýšila o 3,7 % na 181 mil. tun., díky čemuž se výrazně zpomalil růst dovozů na 3,3 % v roce 2005 z 35 % v roce 2004. Zahraniční ropa přitom v roce 2005 představovala 41 % celkové spotřeby a vláda se snaží závislost na zahraniční ropě omezovat. Zásoby ropy byly na konci roku 2005 v objemu 24,8 mld. tun. PetroChina provozuje většinu rafinerií na severu Číny a zajišťuje zásobování Číny ropou přibližně ze 40 %.

Atomová energie. Do roku 2020 chce Čína postavit 32 nových jaderných elektráren. V roce 2006 bylo v Číně v provozu devět jaderných bloků a dva byly ve výstavbě. Nyní kryjí

²⁰⁶ Čína má nejvíce ropy z Angoly: HN, 30.3.2006, str. 21

²⁰⁷ Čína má v Latinské Americe zájmy i v jiných zemích, kde investovala s vidinou dodávek vybraných komodit. Jedná se například o Brazílii a její železnou rudu či argentinské sójové boby. V roce 2003 činily investice do Latinské Ameriky téměř polovinu celkových investic v zahraničí. S tématem přírodních zdrojů úzce souvisí i bezpečnostní zájmy a Čína se tak snaží získat podíl ve světových přístavech či přímo kontrolu nad nimi. Příkladem může být převzetí správy nad přístavem Manta v Ekvádoru hongkongskou společností Hutchinson Whampoa v únoru 2007, která získala kontrolu na období 30 let za příslib investice ve výši 460 mil. USD na modernizaci přístavu. Tato společnost přitom vlastní další přístavy v regionu – Argentina, Panama, Mexiko, Bahamy. (A friend at every port, REPORTS, February 2007).

²⁰⁸ Celková spotřeba Číny byla v roce 2005 300 mil. tun (Japan Economy: Energy shopping in Central Asia, August 30th 2006, www.viewswire.com).

svým výkonem asi 1,5 % celkové potřeby. Uvedením nových elektráren do provozu by elektřina z jádra zabezpečila přibližně 4 % z celkové potřeby.²⁰⁹

Peking trvá na tom, že 70 % komponent nových kapacit musí dodat domácí firmy. Je zde však prostor pro zahraniční firmy, které se již ucházejí o projekty: např. Area (Francie), Westinghouse, Atomic Energy of Canada. Zájem o spolupráci mají i Japonci, Jihokorejci a Rusové.

Vodní elektrárny. V květnu 2006 byla dokončena výstavba přehrady Tří soutěsek (stavba zahájena v roce 1997), která je největším hydroenergetickým projektem na světě. Výška přehradní hráze je 185 metrů a její délka přesahuje 2300 metrů. Elektrárna by měla být uvedena do provozu v roce 2008 a bude v ní umístěno 26 turbín. Měla by produkovat 18 200 MW elektřiny a pokrýt přibližně desetinu celkové spotřeby energie v Číně. Výrobní kapacita bude 85 mld. kWh ročně.

V Číně se nachází přibližně polovina ze 45 tisíc velkých světových přehrad.

Vodní zdroje a jejich ochrana. Čína a ostatní země zjišťují, že nedostatek vody může mít dalekosáhlé dopady pro rozvoj ekonomiky – zemědělské i průmyslové výroby a rozvoj městských center. Voda je v Číně navíc rozdělena nerovnoměrně a severní provincie, kde žije přes 400 mil. lidí, tento fakt pociťují nejvíce. Na severu Číny žije 42 % populace, ale vodní zdroje jsou zde na úrovni 14 % z celkových zdrojů planety.

Nedostatek se projevuje zejména vysycháním hlavních řek na několik měsíců v roce a snižováním ploch jezer. Voda je velmi znečištěná a až 70 % vody je nevhodných pro použití. Největší nedostatek je v oblasti řek Huang, Hai a Huai (3-H). Tato oblast s 8 % čínských vodních zdrojů je domovem 460 mil. lidí, produkuje mezi 2/3 a polovinou čínských hlavních plodin a vytváří až třetinu HDP.

Ke stabilizaci situace je zapotřebí dalších strukturálních změn (příklon ke službám, které používají nejméně vody) a přechod k výrobě produktů nenáročných na využití vodních zdrojů. Nedostatek vody v některých oblastech je také dalším z důvodů proč by měla čínská vláda podpořit migraci mezi provinciemi.

Přestože je voda v Číně vzácnější než v jiných zemích, je její cena relativně nízká. Cena pro zemědělce je dokonce téměř zanedbatelná, a proto dochází k jejímu neefektivnímu užívání. Výstup na jednotku vody je přitom v průmyslu 70x vyšší než v zemědělském sektoru. Cena za

²⁰⁹ Čína postaví desítky jaderných elektráren: HN, 28.2.2006, www.ihned.cz

kubický metr v městských oblastech byla v roce 2003 pouze 0,15 USD (0,47 USD – JAR, 0,51 USD – USA, 1,45 USD – Německo).²¹⁰

Větrná energie. V roce 2006 postavila Čína 1350 MW větrné energie a zdvojnásobila tak její kapacitu. Přestože se stále jedná jen o 1 % celkové roční spotřeby, umístila se Čína v roce 2006 na 5. místě na světě, pokud jde o instalaci nových větrných kapacit.²¹¹

Podle 11. FYP hodlá Čína do roku 2020 instalovat 30000 MW.

Udržitelné technologie a služby.²¹² Světový trh udržitelných technologií a služeb byl podle OECD v roce 2004 na hranici 600 mld. EUR. Podle ADB by se měl do roku 2015 zvýšit na 940 mld. EUR a v Číně by se v té době měl pohybovat na úrovni 140 mld. EUR ročně. Z velké části se bude jednat o investice do obnovitelných energií a energeticky efektivních sektorů, dále pak do vodních zdrojů a sanitace. V období 11. FYP bude čínská vláda investovat do ochrany životního prostředí 156 mld. USD.

Mezinárodní organizace odhadují, že náklady ze znečištění životního prostředí představují ročně až 8-12 % HDP. Na počátku roku 2006 vstoupil v platnost první zákon o obnovitelné energii (Renewable Energy Law), který představuje cíl snížit spotřebu energie na jednotku HDP do roku 2010 o 20 % a zajistit, aby 10-15 % celkové spotřeby vycházelo z obnovitelných zdrojů do roku 2020.

2.2 Situace v jednotlivých sektorech ekonomiky (z pohledu EU)

V souvislosti se vstupem Číny do WTO byl kladen hlavní důraz na obchod se zbožím, a přestože ve službách došlo od jejího vstupu do 11. prosince 2006 k výraznému otevření, bude zapotřebí z pohledu evropských podniků dále sektor služeb liberalizovat.

2.2.1 Banky a finanční trhy

Mezi finančníky se traduje, že v současné době není riskantní dostat se do Číny, ale že risk je nebyť tam. To svědčí o významu rostoucích rozměrů čínských finančních trhů. Goldman Sachs například předpovídá, že počet obyvatel s příjmy nad 3 tisíce USD za rok vzroste do roku 2015 desetkrát. Celková bankovní aktiva by se podle Bain měla zvýšit na dvojnásobek roku 2004 do roku 2010, trh s pojištěním třikrát a „správa majetku“ až šestkrát.²¹³

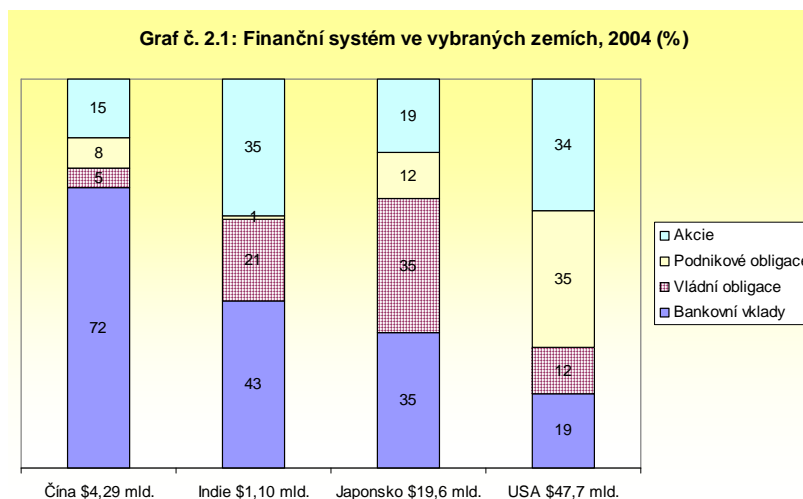
²¹⁰ OECD (2006a), str. 109

²¹¹ Wind power blows through China, Steve Hrgreaves, www.CNNMoney.com

²¹² Sustainable Technologies and Services Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²¹³ A survey of international banking – Proceed with caution: The Economist, May 20, 2006, str. 24

Finanční trhy jsou i po vstupu do WTO nadále dominantně reprezentovány bankovním sektorem – viz Graf č. 2.1²¹⁴, přičemž v rozvinutých zemích je podíl bankovních vkladů na celkových bankovních aktivech pod 19 %, zatímco v rozvojových zemích kolem 50 %. U Číny byl tento podíl v roce 2004 72 %.

2.2.1.1 Bankovníctví

Bankovní sektor v Číně je tvořen přibližně 30 tis. finančními institucemi s více než 2,8 mil. zaměstnanci ve více než 500 tisících bankovních jednotkách. Pokud se hodnotí rozměr bankovního sektoru z pohledu bankovních aktiv, které v roce 2005 dosahovaly 2801 mld. EUR, je v porovnání s EU (29010 mld. EUR) a USA (7580 mld. EUR) relativně malý. Přesahuje však bankovní aktiva celého ASEAN, které dosahují 1884 mld. EUR.²¹⁵

Bankovní sektor zůstává i nadále převážně státní a 4 největší banky představují 54 % bankovních aktiv. Další 95 % ostatních bankovních aktiv je také přímo či nepřímo vlastněno státem.²¹⁶ Jedinou výjimkou je stále China`s Minsheng Bank, kde 60 % podílu má soukromou strukturu. Přestože došlo v posledních letech k několika významným zahraničním investicím (viz dále), podíl zahraničního vlastnictví v čínském bankovním sektoru je i nadále značně omezen.

Od vstupu do WTO autority rekapitalizovaly tři banky z Velké čtyřky (vyjma ABC), zavedly v nich nový systém řízení, vpustily do nich zahraniční investory a převedly NPLs do nově vytvořených AMCů. Díky pokračujícím půjčkám státnímu sektoru je však podíl těchto půjček stále vysoký (oficiálně 8 %), přestože dochází k jeho snižování (viz Tabulka č. 2.9). Hodnota těchto půjček je na úrovni 131 mld. EUR a přesahuje tak hodnotu majetku bankovního sektoru (115 mld. EUR), což znamená, že bankovní sektor je technicky nesolventní.²¹⁷ Na počátku roku 2007 mělo 17 největších komerčních bank podíl NPLs v průměru na úrovni 7,02

²¹⁴ Zdroj: Putting China`s Capital to Work, Diand Farell & Susan Lund, FEER, May 2006, str. 7

²¹⁵ Financial Service Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²¹⁶ Financial Service Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

%. Celkově dosahovaly 151 mld. USD, z čehož 138 mld. USD připadalo na „Velkou čtyřku“ a Bank of Communications (8,2%) a 13 mld. USD na středně velké banky (2,78%).²¹⁸

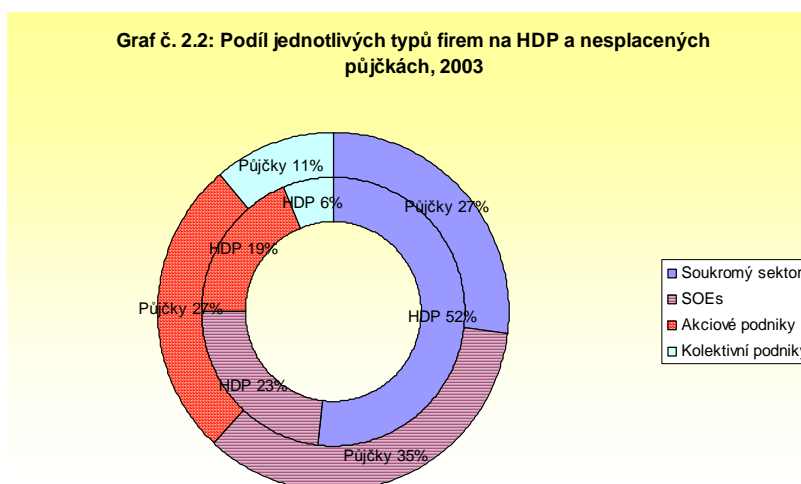
Tabulka č. 2.9: NPLs ve Velké čtyřce (% celkových)

	CCB	BOC	ICBC	ABC
2002	3,9	5,1	19,0	26,8
2003	9,1	16,3	21,2	30,8
2004	15,2	22,5	24,4	36,6

Zdroj: Banking on Reform: Stephan Thomas & Chen Ji, www.chinabusinessreview/public/0605

Financování soukromého sektoru je stále nedostatečné a kapitálové trhy nenabízí soukromým firmám žádnou finanční alternativu. Soukromý sektor přitom vytvářel například v roce 2003 přes 50 % čínského HDP a na nesplacených půjčkách se podílel z 27 %. Státní podniky, které se na tvorbě HDP podílely z 23 %, vytvářely 35 % nesplacených půjček – viz. Graf č. 2.2²¹⁹.

Graf č. 2.2: Podíl jednotlivých typů firem na HDP a nesplacených půjčkách, 2003

Tržní podíl zahraničních bank v půjčkách v zahraničních měnách se v roce 2003 zvýšil o dva procentní body ze 7,4 % v 2002. Celkový tržní podíl byl však v roce 2003 na úrovni pouhých 1,56 % (snížení oproti 2002 – 1,6 %).²²⁰ V roce 2005 byl tržní podíl stále pod 2 %.

Podle údajů CBRC z října 2005 25 ze 71 zahraničních bank pochází z EU a dalších 24 založilo reprezentativní kancelář. V roce 2003 tvořily evropské banky třetinu z celkového počtu poboček zahraničních bank, kterých v té době bylo v Číně více než 155. Pokud jde o reprezentativní kanceláře, evropské firmy otevřely v roce 2003 přibližně čtvrtinu z celkového

²¹⁷ Financial Service Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²¹⁸ NPL ratio of China's major commercial banks at 7.02 percent in 1st quarter; <http://english.people.com.cn/>

²¹⁹ Zdroj: Drag on the dragon: The Economist, April 29, 2006, str. 74

²²⁰ EBC (2004), str. 58

počtu 209. Po vstupu do WTO sedm evropských bank dále strategicky investovalo do čínských bank (viz Tabulka č. 2.10).

Tabulka č. 2.10: Zahraniční investoři v 5 největších bankách

Banka (odhadovaný majetek, 2005)	Zahraniční investor	Podíl (%)	Investice (mld. USD)	IPOs
Industrial and Commercial Bank of China - ICBC (827 mld. USD)	Goldman Sachs, Allianz & American Express	8,5	3,8 z toho GS 2,58	Hong Kong, říjen 2006 - 21,9 mld. USD
Agricultural Bank of China - ABC (608 mld. USD)
Bank of China - BOC (587 mld. USD)	Royal Bank of Scotland/ UBS/ Temasek	9,6/ 1,6/ 3/ 0,492/ 4,8	1,5	Hong Kong, květen 2006 - 11,2 mld. USD
China Construction Bank - CCB (568 mld. USD)	Bank of America/ Temasek	8,5/ 6,0	3/ 2,5	Hong Kong, říjen 2005 - 9,2 mld. USD
Bank of Communication (176 mld. USD)	HSBC	19,9	1,75	Hong Kong, červen 2005 - 2,16 mld. USD

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

Jedním z významných investorů je Citigroup, která investovala v roce 2002 70 mld. USD do 4,6 % podílu v čínské osmé největší bance „Shanghai Pudong Development Bank“. V současné době jedná o zvýšení podílu na 19,9 %. Citigroup zároveň stojí v čele konsorcia firem, které usiluje o 5% podíl v „Guangdong Development Bank“ (GDB) za přibližně 3 mld. USD (24 mld. RMB). Citigroup by tak získala 40-45 % podíl, což by znamenalo v případě schválení čínskou vládou zrušení dosavadního limitu 20 % pro jednoho investora a 25 % všech investorů v jedné čínské bance.²²¹

Emise akcií a strategické investice v čínských bankách. V roce 2005 se uskutečnila primární emise akcií první ze tří největších čínských bank – CCB – za 9,2 mld. USD. V květnu 2006 se uskutečnila IPO Bank of China v celkové hodnotě 9,73 mld. USD. Jednalo se o největší IPO od roku 2000. IPO zprostředkoval investiční dům Goldman Sachs. Třetí banka v pořadí a současná jednička na čínském trhu – ICBC – přišla na řadu v říjnu 2006, kdy svou rekordní IPO (21,9 mld. USD) překonala dosavadní rekordní IPO z roku 1998 (viz Tabulka č. 2.11). Jednalo se zároveň o nejdůležitější událost v čínské bankovní historii. Tuto poslední IPO se podařilo získat společnosti Meril Lynch.²²²

²²¹ A Chinese coup: The Economist, January 7, 2006, str. 65

²²² Čína: rekordní emise akcií bank: HN, 25.5.2006, www.ihned.cz

O cenné papíry všech finančních institucí byl obrovský zájem – obzvláště v případě dvou posledních. U BOC byl uspokojen jen každý šestý zájemce. Akcie prvních dvou si od IPO polepšily. Akcie BOC za první tři měsíce stouply o 15 % a CCB za necelý rok o 43 %.²²³

Tabulka č. 2.11: Největší IPOs v historii

Pořadí	Společnost	Země	Rok	Velikost (mld. USD)
1.	Industrial and Commercial Bank of China	Čína	2006	21,9
2.	NTT DoCoMo	Japonsko	1998	18,4
3.	Enel	Itálie	1999	17,0
4.	Deutsche Telekom	Německo	1996	13,0
5.	AT&T Wireless	USA	2000	10,6
6.	Telstra	Austrálie	1997	10,0
7.	Bank of China	Čína	2006	9,7
8.	China Construction Bank	Čína	2005	9,2
9.	Kraft Foods	USA	2001	8,7
10.	Telia	Švédsko	2000	8,6
11.	British Gas	VB	1986	7,6

Zdroj: Čína: rekordní emise akcií bank; 25.5.2006, www.ihned.cz a ViewsWire

Kótování na burzách však nemělo za cíl jen získání financí, které mají být použity na nové technologie, školení zaměstnanců a zahraniční akvizice. Cílem čínské vlády bylo udělat z bank hlavní globální hráče. ICBC v září 2006 například oznámila, že hodlá koupit indonéskou banku Bank Halim Indonesia, což by byl první nákup ze strany čínské banky v zahraničí mimo Hongkong.

U ICBC byla překvapivá především rychlost, s jakou se podařilo banku ozdravět. Ještě v roce 1999 tvořily NPL 47,5 % celkových půjček, než byla velká část převedena do AMCů (celkově 160 mld. USD – 1300 mld. RMB – od všech SOCBs). V červnu 2005 bylo převedeno z ICBC dalších 246 mld. RMB. V dubnu stejného roku přitom dostala banka navíc od vlády kapitálovou injekci ve výši 15 mld. USD. V lednu 2006 vstoupily do banky investoři a hodnota banky dosáhla 45 mld. USD. O devět měsíců později se její tržní hodnota ztrojnásobila. Tržní kapitalizace dosáhla po prvním dni obchodování 156,5 mld. USD, což z ICBC z tohoto pohledu učinilo pátou největší banku na světě. IPO se odehrála poprvé simultánně jak v Hongkongu, tak v Šanghaji.²²⁴

Nejmenšího pokroku se dosáhlo ve čtvrté SOCB – Agricultural Bank of China (ABC), která je nejméně transparentní a měla v roce 2004 nejvyšší podíl NPLs na celkových půjčkách ve výši 27 % (ICBC – 19 %, CCB – 3,9 %, BOC – 5,1 %).

Perspektivy pro evropské finanční domy. Podnikové bankovníctví je považováno za oblast s velkým potenciálem, přestože je značně rizikové díky nedostatečným právům věřitelů a

²²³ Jízda čínských bank láká i Čechy: HN, 6.9.2006, www.ihned.cz

²²⁴ China finance: The world's biggest IPO—UPDATE; ViewsWire, October 27, 2006, www.viewswire.com

spolehlivosti zástav. Konkurence je v této oblasti velmi ostrá a 90 % trhu patří čínským bankám. Evropské banky mají díky svým zkušenostem a technologiím komparativní výhodu. Výhledově se evropské banky zaměří na malé a střední podniky.

Trh investičního bankovníctví má veliký růstový potenciál a očekává se i ziskovost, pokud dojde k rozvoji kapitálových trhů. K úspěšnému fungování v tomto segmentu nepotřebují zahraniční banky rozsáhlou sítí poboček ani vysoké rezervy v RMB, jde tedy o perspektivní část bankovního sektoru.

Financování obchodu je pro zahraniční banky nejziskovější část trhu, kde obsluhují zákazníky ze svých domovských zemí. Již nyní mají 25% podíl na trhu.

Jednotlivci a malé firmy reprezentují obrovský trh. Čínské banky očekávají, že do roku 2013 bude vycházet polovina jejich zisků právě z tohoto segmentu. Většina zahraničních bank se soustředí na části tohoto segmentu, jako například on-line bankovníctví či kreditní karty. Ziskovost je však malá a pro zahraniční bankovní domy je nereálné, aby v této oblasti získaly významnější tržní podíl.

Pokrok v reformách. V roce 2003 došlo oproti předcházejícímu roku k výraznější liberalizaci (*renminbi* služby pro domácí firmy; požadavky na základní kapitál – snížení ze 600 na 500 mil. RMB na pobočku), ale v roce 2004 se liberalizační kroky zastavily. Jedním z důvodů byla snaha centrální vlády ochladit přehřáté sektory ekonomiky. V květnu 2004 byl například vyhlášen zákaz převodu půjček v zahraničních měnách do RMB. Tento krok však evropské zástupce sektoru nijak zásadně nepoškodil především kvůli nízkému podílu na kreditním trhu. Klienty evropských bankovních domů v Číně jsou zároveň převážně zahraniční investoři.

V roce 2003 byly zahájeny pilotní reformy RCCs v osmi provinciích, které se od června 2004 rozšířily celostátně. Restrukturalizaci a konsolidaci financuje centrální banka, ministerstvo financí a místní vlády. Částka rozpočtu na pilotní programy dosáhne 38 mld. RMB a reforma celostátně až 160 mld. RMB.²²⁵ Celkově jsou reformy zaměřeny na 30 tisíc RCCs, jejichž počet měl být snížen na 10 tisíc do konce roku 2007. V roce 2004 dosáhly RCCs jako celek poprvé za 10 let zisku. Míra NPLs byla ve stejném roce na úrovni 23 %.²²⁶ Řada soukromých odhadů se však pohybuje spíše kolem 50 %. Přestože růst úvěrů se v letech 2001-2003 odehrál i na venkově a zemědělství tvořilo přibližně 15 % HDP, ještě v roce 2004 dostávalo jen 5 % půjček finančního systému.²²⁷ RCCs v roce 2004 tvořily 9,3 % celkových aktiv finančního systému (viz Tabulka č. 2.12).

²²⁵ China's Other Big Banking Mess: Ben Dolven & Antony Kun; FEER, April 29, 2004, str. 33

²²⁶ Progress in China's Banking Sector Reform: Has Bank Behavior Changed?; Richard Podpiera, IMF Working Paper, WP/06/71, str. 8

²²⁷ China's Other Big Banking Mess: Ben Dolven & Antony Kun; FEER, April 29, 2004, str. 31

Tabulka č. 2.12: Aktiva čínského finančního systému, 2003 a 2004
Domácí pohledávky v RMB a zahraničních měnách

	Počet institucí	Celková aktiva		Podíl na celkových aktivech	
		mld. RMB		%	
	2004	2004	2003	2004	2003
Komerční banky	195	23917	20870	71,1	71,8
SOCBs ("Velká čtyřka")	4	16932	15194	50,3	52,2
Akciové banky (JSBs)	12	4697	3817	14,0	13,1
Městské komerční banky (CCBs)	112	1706	1462	5,1	5,0
Zahraníční banky	67 (211)	582	397	1,7	1,4
Policy Banks (banky pro vládní politiky)	3	2412	2125	7,2	7,3
Venkovská úvěrová družstva (RCCs) a Rural Commercial Banks	33142	3133	2689	9,3	9,2
Městská úvěrová družstva (UCCs)	681	179	147	0,5	0,5
Ostatní finanční instituce	378	4021	3256	11,9	11,2
Postal Savings Bank (poštovní spořitelny)	1	1080	898	3,2	3,1
Trust and Investment Companies - TICs (podílové a investiční podniky)	59	278	218	0,8	0,7
Finance Companies (finanční podniky)	74	585	496	1,7	1,7
Insurance Companies (pojišťovny)	69	1185	912	3,5	3,1
Fund Management and Securities Companies (správa majetku a podniky CP)	175	893	732	2,7	2,5

Zdroj: OECD (2005b), str. 139

V roce 2003 došlo také k vytvoření China Banking Regulatory Commission (CBRC), když byly doplněny zákony o centrální bance a o komerčním bankovníctví (Law on the PBOC a Commercial Banking Law). Ve stejném roce vláda založila Central Hujin Investment Co., Ltd. za účelem směřování devizových rezerv ze State Administration of Foreign Exchange do SOCBs.

V roce 2004 proběhla revize bankovních zákonů a došlo k dalšímu oddělení centrální banky – PBOC od CBRC. „Velké čtyřce“ bylo povoleno komerční bankovníctví.

11. prosince 2006 byl bankovní sektor zahraničním bankám podle závazků vůči WTO zcela otevřen, přestože omezení jiného charakteru přetrvávají nadále (viz výše). Příkladem ohromného rozměru domácího bankovního sektoru může být počet poboček v rámci „Velké čtyřky“, který dosahuje 31 tisíc, zatímco tři největší zahraniční banky (HSBC, Standard Chartered a Bank of East Asia) mají dohromady 65 poboček.²²⁸

2.2.1.2 Kapitálové trhy

Kapitálové trhy jsou stále důležitějším prvkem v růstu a rozvoji reálné ekonomiky. V budoucnu by měly napomoci ulehčit podnikům od dluhů, snížit komerční rizika v bankovním sektoru a restrukturalizovat podniky a jejich vedení.

²²⁸ China regulations: New foreign-bank rules, November 16th 2006, www.viewswire.com

Akciové trhy. Rozvoji akciových trhů věnovala vláda velkou pozornost v souvislosti s reformou SOEs a poskytnutím alternativ k použití vysoké míry úspor. V mezinárodním srovnání jsou však akciové trhy relativně malé, obzvláště pokud jde o míru volně obchodovatelných akcií (viz Tabulka č. 2.13).

Tabulka č. 2.13: Mezinárodní srovnání akciových trhů, k 31.12. 2004

	Tržní kapitalizace (mld. USD)	Kapitalizace (v % HDP)	Počet kótovaných společností	Obrat (v % kapitalizace)
Čína	448	27	1377	114
<i>z toho obchodovatelné</i>	141	9	1377	362
USA	16323	139	5225	113
Japonsko	3558	77	2276	90
Německo	1195	45	660	118
UK	2926	139	3391	101
Korea	390	58	683	125
HK	870	535	1290	50
Singapur	221	211	608	48
Thajsko	115	71	463	101
Indonésie	73	30	331	38
Malajsie	189	160	1296	37
Taiwan	441	145	697	163
Filipíny	29	34	246	13

Zdroj: OECD (2005b), str. 155

Omezení, pokud jde o neobchodovatelné akcie, bylo ukončeno v dubnu 2005, kdy vláda ohlásila, že státní akcie mohou být prodávány či přetransformovány jiným vlastníkům. V té době představovaly neobchodovatelné akcie dvě třetiny tržní kapitalizace. Z přibližně 1350 společností, které tvoří 70 % tržní kapitalizace, dokončilo do dubna 2006 reformu 900. V květnu 2006 bylo zrušeno roční moratorium na IPOs, což by mělo v budoucnu povzbudit akciové trhy.²²⁹ Nadále však zůstávají v platnosti jiná omezení, jako například přístup finančních institucí na trhy. Výsledkem je, že většina obchodovatelných akcií je vlastněna jednotlivci.

V polovině roku 2004 byla restrukturalizována burza v Shenzhenu, aby se na ní mohly kótovat i menší podniky.

Trh obligací. Čínský trh s obligacemi se v současné době skládá ze tří segmentů: vládní obligace, obligace vydané různými finančními institucemi (převážně „policy banks“) a podnikové obligace, přičemž trh s vládními obligacemi je nejvíce rozvinutý. V porovnání s ostatními asijskými ekonomikami je však malý a v roce 2003 tvořil kolem 30 % HDP, což je o něco více než v Indonésii a přibližně na úrovni Filipín. Thajsko, Hongkong, Korea, Singapur a Malajsie se pohybovaly v rozmezí 40-95 %.

²²⁹ Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report, str. 24;
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

Trh podnikových obligací je nejméně rozvinutý a činí jen 1 % HDP, což je nejméně z výše zmíněných zemí. V roce 2005 byl vytvořen trh s podnikovými směnkami, který následně rychle rostl a v listopadu stejného roku vznikl mezibankovní trh pro majetkem podložené cené papíry. Souhlas s vydáváním obligací však i na konci roku 2006 náležel vládě, stejně jako limit na úrokovou míru, která nesměla přesáhnout 40 % dlouhodobé úrokové míry vkladů.

2.2.1.3 Pojistný trh

Dlouhodobě je pro rozvoj kapitálových trhů nezbytný růst pojišťovacích společností a penzijních a podílových fondů. V únoru 2004 označila Státní rada finanční zprostředkovatele za klíčové hráče v oblasti kapitálových trhů.²³⁰ Trh s pojištěním roste rychle, ale podíl na čínském HDP (tzv. propojištěnost) byl v roce 2003 jen 3,3 %, což je menší podíl než v ostatních asijských ekonomikách. V rozvinutých ekonomikách se tento podíl pohybuje obvykle mezi 8-12 %.²³¹

V oblasti pojistného sektoru však leží v Číně velký potenciál. V roce 2004 byl čínský trh čtvrtým největším v Asii (pouhá desetina trhu Japonska), ale do roku 2010 by se mohl stát jedním z pěti největších na světě. Životní pojištění by do té doby mělo růst přibližně 17 % ročně. V roce 2005 působilo na trhu 80 institucí a pojistné rostlo o 12 % ročně. „China Insurance Regulatory Commission“ (CIRC) značně reguluje oblast pojišťovnictví, aby vytvořila finančně silný sektor, který bude konkurenceschopnější jak na domácím trhu, tak v zahraničí. Zahraniční pojišťovny mají v tomto ohledu také sehrát jistou roli.

Přítomnost zahraničních firem v tomto sektoru se liší v závislosti na oblasti – životní a neživotní pojištění. U neživotního pojištění využila většina společností možnosti založit WFOEs, zatímco v oblasti životního pojištění bylo do roku 2006 povoleno zakládat jen JV nebo investovat do existující čínské společnosti. Pro zahraniční firmy je však v Číně vzhledem k nutnosti nahradit sociální pojištění v rámci SOEs soukromým pojištěním velký potenciál. Očekává se rozvoj podílu na trhu ze 2 % v roce 2005 (3 % v životním pojištění a 1 % v životním pojištění) na 10 %.

Na trhu v současné době dominuje, stejně jako v rozvinutých zemích, pojištění jednotlivců a životní pojištění. V letech 1999 až 2004 vzrostl sektor životního pojištění z 10,7 mld. USD na 38,8 mld. USD v ročních ziscích z pojistného, zatímco sektor neživotního pojištění z 6,3 mld. USD na 13,2 mld. USD. V životním pojištění se zahraniční pojišťovny budou do budoucna zaměřovat obzvláště na penzijní připojištění a zdravotní pojištění. V oblasti neživotního pojištění se zahraniční pojišťovny nemohou angažovat v povinném pojištění (např. povinné ručení – 68 %).

²³⁰ Tento dokument se nazývá: „Reforming and Developing the Capital Markets in China“.

²³¹ OECD (2005b), str. 160

Zisky zahraničních pojišťoven v polovině roku 2004, oproti předcházejícímu roku, vyrostly o 50 % a i do budoucna budou mít oproti domácím firmám výhodu – zkušenosti, efektivita, globální síť. Třicet sedm zahraničních pojišťoven v Číně mělo 15,3% podíl na trhu v Šanghaji a 8,2% podíl v Kantonu (Guangzhou). Za celý rok 2004 činil příjem z pojistného evropských pojišťovatelů 3,16 mld. RMB, což je přibližně 32 % celkových příjmů zahraničních pojišťovatelů.

V pojistném sektoru postupovala Čína ve shodě se závazky vyplývajícími z členství ve WTO. V oblasti záručních fondů vydala vláda v roce 2004 „Regulations on Management of Insurance Guarantee Funds“, která zajistila vytvoření rezerv na případné pokrytí bankrotů.

V roce 2005 byl vydán důležitý dokument regulující skupinové pojištění. Jednalo se o „Notice On Issues Concerning the Regulation of Group Insurance Business“ v červenci 2005. Dále byla vydána „Provincial Measures on the Administration of Debt Investment by Insurance Institutions Investors“.

2.2.2 Ostatní služby

2.2.2.1 Letecký průmysl

Čína se stala v roce 2003 největším světovým příjemcem zahraničních investic, a je tedy logicky velkým magnetem pro letecký průmysl, který jde ruku v ruce se zvýšenou obchodní aktivitou v regionu. Zároveň Čína aspiruje na pozici jednoho z deseti největších turistických trhů. Očekává se, že Čína brzy předčí Francii a stane se nejvíce navštěvovanou destinací.

V současné době je Čínským turistům otevřeno více než 70 států, zatímco před rokem 1988 to bylo jen Thajsko (kromě Hongkongu a Macau). V polovině roku 2004 vstoupil v platnost ADS podepsaný mezi EU a Čínou.

Dosahované zisky leteckého sektoru se od roku 2002 zvýšily pětkrát. V roce 2005 činil objem letecké dopravy 25,9 mld. t/km, přeprava osob činila 138 mil. pasažérů a doprava (včetně pošty) 3.03 mil. tun. Tato čísla vzrostla v porovnání s rokem 2002 o 111,6 %, 107 % a 89,2 % ve stejném pořadí. Čína se tak stala druhým největším trhem po USA.²³² Do roku 2010 by měl objem letecké dopravy stoupnout na 30 mld. t/km.²³³

Čína nakupuje v současné době díky vysokým nárůstům v dopravě velké počty letadel. V roce 2005 to bylo například 219 letadel, což je jedna pětina celosvětových objednávek společnosti Airbus. Podle propočtů firmy Boeing, bude Čína potřebovat do roku 2015 2600 nových letadel v hodnotě přes 213 mld. USD.

²³² Chinese aviation: On a wing and a prayer, The Economist, February 25, 2006

²³³ EBC (2006/2007), str. 193

Čína má v současné době 130 letišť, které odbavují ročně 1 mil. pasažérů a dalších 55 mezinárodních letišť je plánovaných do roku 2020. Do roku 2015 se chystá otevření 111 nových provinčních letišť. Čínská vláda otevřela v souvislosti se vzrůstající poptávkou a zvyšující se kapacitou v dopravě mezi EU a Čínou nový letecký prostor z jižní Číny, což ušetřilo půl hodiny letu. Došlo též ke snížení letištních poplatků pro zahraniční letecké společnosti a v srpnu 2005 vyhlásila vláda nové politiky týkající se soukromých investic v civilním letectví.

Čínské letecké společnosti nedosahují přes rekordní počty přepravených pasažérů a velké příjmy vysokých zisků. Za období 2001-2005 oznámil celý sektor zisky jen ve výši 1,2 mld. USD. V roce 2006 byla zisková jen jedna ze tří velkých leteckých společností, Air China, a China Southern a China Eastern zaznamenaly vysoké ztráty. Důvodem je samotný rychlý rozvoj, který nutí letecké společnosti investovat do nových strojů, dále regulace ze strany vlády (např. ceny letenek) a v neposlední řadě i vysoké náklady na palivo, které tvoří v průměru 40 % celkových nákladů. Ve světě se tento podíl přitom pohybuje na úrovni 24 %.²³⁴

Z evropských leteckých společností na čínském trhu aktivně rozvíjí své obchodní aktivity např. Air France, KLM, Lufthansa a Skandinávské aerolinky (SAS). Aktivity v oblasti mezinárodních spojů jsou však omezovány nedostatečnou kapacitou letišť. Čínská vláda na rozšíření stávajících kapacit pracuje: nové letiště v Guangzhou (Kanton); druhá runway v Pudong, Šanghaj; nový terminál v Pekingu.

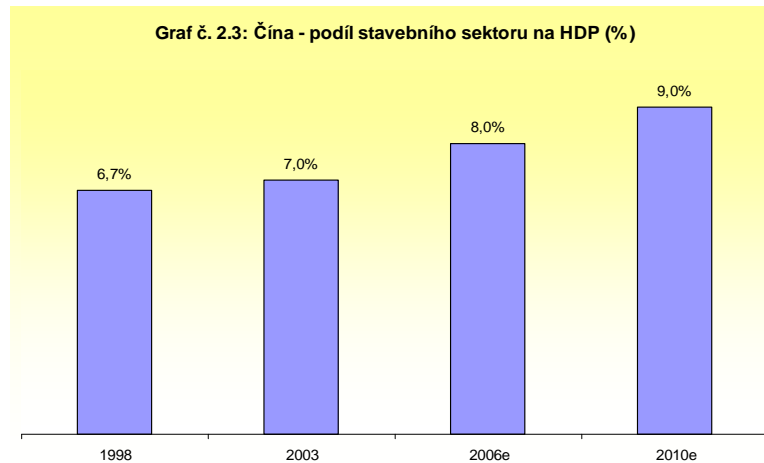
2.2.2.2 Stavebnictví

Čína je třetím největším trhem na světě, co se týče stavebnictví – přibližně 340 mld. USD ročně, a z toho dalších 15 % vyžaduje formu jakési zahraniční účasti (know-how). V následujících letech Čínu čekají Olympijské hry v Pekingu (2008) a World Expo v Šanghaji (2010), které samy o sobě již nyní přitahují množství projektů. Vládní politika v oblasti posílení hospodářského růstu západních provincií, známá jako „Go West“, je dalším motorem pro rozvoj stavebnictví. Výdaje ve stavebnictví dosáhly v roce 2003 2,2 mld. RMB a v roce 2008 se odhadují na 3,8 mld. RMB.

Podíl stavebního průmyslu na čínském HDP se zvýšil z 6,7 % v roce 1998 na 7 % v roce 2003 (viz Graf č. 2.3)²³⁵. Ročně se sektor v letech 2000 až 2005 zvyšoval v průměru o 8,3 % a pro období 11. FYP se očekává roční růst na úrovni 7,5 %.

²³⁴ Tento a předcházející dva odstavce; Chinese aviation: On a wing and a prayer, The Economist, February 25, 2006

²³⁵ Construction Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

O atraktivitě stavebního sektoru svědčí i fakt, že současná městská populace se má podle odhadů do roku 2020 zvýšit z 500 mil. na 800 mil. Již v posledních 20 letech bylo třeba ročně postavit 10 mil. nových bytů ročně. Čína je v tomto ohledu jednoznačně největším trhem na světě.

Stejně jako v některých dalších odvětvích se i v odvětví stavebnictví projevila vládní opatření na utlumení přehřáté ekonomiky z dubna a května 2004. Nejvýrazněji se opatření dotkla financování stavebních projektů díky omezení půjček. Ochlazení však nejvíce postihlo domácí subjekty, zahraničních stavebních firem se až tolik nedotklo. Vládní opatření s sebou však přinesla i pozitivní efekt v nastolení stability v cenách surovin, které se za posledních pár let dramaticky zvyšovaly – např. ocel.

Stavební sektor patří podle zákona o vládních zakázkách (Government Procurement Law) mezi podporovaná odvětví. Většina čínských společností operuje v méně sofistikovaných segmentech stavebnictví, jsou levné a relativně efektivní. Reforma státního sektoru se stavebnictví dotkla výrazně. Zatímco v roce 2000 tvořily 71 % podniků v odvětví a 72 % hrubé produkce SOEs, v roce 2004 představovaly 63 % podniků a 58 % hrubé produkce soukromé domácí firmy.²³⁶

Čínské stavební firmy. Některé čínské stavební firmy se díky stavebnímu boomeru a získaným zkušenostem dostávají k zahraničním zakázkám ve stále větším rozsahu. V roce 2003 získaly čínské firmy kontrakty za 17,67 mld. USD, což byl 17,4 % nárůst oproti předcházejícímu roku. Čínské firmy se účastnily projektů celkem ve 180 zemích. V Hongkongu dominují čínské stavební firmy již deset let a vytlačily britské a ostatní stavební firmy. Další teritoria, kde čínské firmy konkurují evropským, americkým a japonským společnostem, jsou především Střední východ a Afrika, kde většinou doprovázejí ODI. V zemích ASEANu je jejich přítomnost díky

²³⁶ Construction Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

nízkým cenám též na vzestupu. Mezi hlavní oblasti, které je třeba zlepšit, patří především rigidní struktura čínských společností, nedostatečná inovace, zaostalé technologie a financování.

Největší čínská stavební společnost, „China State Construction Engineering Corp.“, byla v roce 2003 podle americké publikace „Engineering News Record“ 16. ve světovém měřítku. Z 225 největších mezinárodních společností bylo ve stejném roce 43 z pevninské Číny (39 v roce 2002).²³⁷

2.2.2.3 IT & Telekomunikace

Čínský průmysl na výrobu elektroniky a telekomunikačního vybavení je podle produkce 3. největší na světě po US a Japonsku. V roce 2004 vyvezla výrobků ICT (Information and Communication Technology) za 180 mld. USD v porovnání se 149 mld. USD z USA, přičemž většina vývozu pochází od FIEs.²³⁸ V roce 2004 se Čína stala největším exportérem high-tech zboží jako například laptopy, mobilní telefony a digitální kamery.

Trh ICT se v Číně na celkové výrobě podílel v roce 2004 12,7 % a zaměstnával přibližně 6,4 % zaměstnanců ve výrobním sektoru. V roce 2005 dosáhl trh ICT hodnoty 480 mld. USD a příjmy 100 největších výrobců v odvětví dosáhly 120,5 mld. USD, což je roční nárůst přibližně na úrovni 18 %. Ministerstvo informačních technologií (Ministry of Information Industry – MII) očekává do roku 2010 nárůst o téměř dvojnásobek. Ziskovost se však pohybuje nízko a v roce 2005 klesla v průměru jen na 2,5 % (viz Tabulka č. 2.14).

Největší společnosti podle příjmů jsou následující:

- Legend Holdings (mateřská společnost Lenovo Group – PC)
- Haier Group (bílé zboží)
- BOE Technology (LCD monitory)
- TCL Group (mobilní telefony a TV)
- Huawei Technologies (telekomunikační zařízení)

Tabulka č. 2.14: ICT sektor v Číně, 2005

Produkt	Příjmy (mil. RMB)			Zisky (mil. RMB)		
	2005	2004	% změna 04/05	2005	2004	% změna 04/05
PC	1 064 400	874 900	21,7	20 900	15 900	31,7
Rádiové komunikace	613 200	47 270	29,7	24 400	28 800	-15,4
Komponenty	573 500	409 200	40,2	30 900	23 200	32,7
Domácí zábava	376 200	343 300	9,6	6 400	1 400	361,7
TV a vysílání	30 700	15 800	94,9	1 100	400	140,7

Zdroj: ICT Equipment Markets: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

Vývoj v jednotlivých sektorech odvětví. Z Tabulky č. 2.14 je patrné, že v posledních dvou letech zažívají z pohledu příjmů nejvyšší dynamiku komponenty (+40 %) a vybavení pro

²³⁷ Tento a předcházející odstavec; Chinese Builders Go Global, David Murphy, FEER, May 13, 2004, str. 30-33

vysílání a TV (+95 %). Pokud jde o ziskovost, je na tom nejlépe, co se týče dynamiky, sektor domácí zábavy, kde byl nárůst v roce 2005 o 362 %. Nejziskovějším sektorem je výroba elektronických komponentů (5,4 %), následována sektorem radiových komunikací (3,9 %) a TV/vysílání (3,6 %).

Vedoucí firmou na trhu s PC je firma Lenovo, která v roce 2005 koupila sekci laptopů v IBM a má 38 % podíl na trhu. Druhou v pořadí je firma Founder se 14 % podílem a dále Tongfang, který má podíl pod 10 %. Ve společnosti Lenovo má stát 27 % podíl.

V oblasti tradiční spotřební elektroniky je trh nasycený a dochází ke snižování zisků. Důležitým segmentem do budoucna bude sektor 3G+ mobilních telefonů, IPTV, DT a ostatních digitálních produktů. Pokud jde o LCD monitory, vyrábí Čína až 25 % světové produkce. Jedná se však o výrobky starší generace, které příliš nekonkurují výrobkům z Koreje, Tchaj-wanu a Japonska. V roce 2004 investovali zahraniční investoři z Japonska a Koreje do výroby komponentů pro LCD monitory v Číně.²³⁹ Čína se tak stala čtvrtou zemí od roku 1968, která vlastní LCD technologie.²⁴⁰

Výroba polovodičů se v Číně orientuje na levné produkty. Světoví dodavatelé nejsou ochotni v Číně vyrábět vyvinutější výrobky z obavy ze zneužití a krádeže IP. Čína v roce 2005 spotřebovala 21 % (přibližně 40 mld. USD) světové produkce v polovodičích, a stala se tak největším spotřebitelem. Zatímco v roce 2000 se jednalo jen o 6 % podíl, v roce 2010 se očekává nárůst na 124 mld. USD, tedy o trojnásobek. V Číně se přitom vyrobilo v roce 2005 za pouhých 2,6 mld. USD. 40 % poptávky pochází v Číně od výrobců PC.

Prodeje softwaru dosáhly v roce 2005 32,4 mld. RMB, což znamenalo roční nárůst o 22,2 %. Největší podíl na trhu tvořil aplikační software s téměř 60 %. Z hlediska odvětví činil největší podíl výrobní průmysl, následován finančním sektorem, telekomunikacemi a vládním sektorem. Do budoucna lze však očekávat posun k ostatním sektorům, jako je energetika, logistika, vzdělání a zdravotní služby.

Trh s IT službami dosáhl v prvním kvartálu 2006 velikosti 1,4 mld. USD. Mezi pět největších obchodníků patří: IBM, HP, Digital China, Neusoft a CS&S. Největších 10 poskytovatelů IT služeb má jen necelých 20 % trhu, což svědčí o značné otevřenosti trhu.

V oblasti offshoringu a BPO (business-process outsourcing) se Čína stává atraktivním trhem. V roce 2007 by měl světový trh offshore výdajů na IT služby dosáhnout 50 mld. USD. BPO trh, který zahrnuje vše od zpracování aplikací kreditních karet až po komplexní řízení

²³⁸ V roce 2003 se FIEs podílely na vývozech více než 90 %.

²³⁹ Jednalo se o následující dva projekty: společný podnik SVA-NEC Liquid Crystal Display (75-25 %) a projekt BOE Technology Group, která koupila pobočku korejské Hynix Semiconductors (Hydis) v roce 2003. Obě zahraniční společnosti jsou však na trhu LCD monitorů malými hráči s japonským NEC na úrovni 1 % a Hydiseem 2 %.

²⁴⁰ China`s Great Hi-Tech Leap, Evan Ramstad, FEER, May 13, 2004, str. 38-39

lidských zdrojů, by měl dosáhnout dalších 24 mld. USD a roste ještě rychleji. Čína je oproti Indii pozadu a její podíl v tomto segmentu činí pouze 2 mld. USD.²⁴¹ Činnost v oblasti outsourcingu je koncentrována převážně v oblasti města Dalian, kde se vzhledem ke geografické blízkosti soustředí služby pro japonské a korejské firmy.

Domácí outsourcing IT služeb není příliš rozvinutý, protože domácí firmy prozatím preferují IT v rámci firmy. Do budoucna se však očekává růst na tomto trhu z přibližně 3 mld. RMB v roce 2005 na 7,5 mld. USD roce 2009. Největších 10 poskytovatelů služeb, v čele s IBM, HP a Siemens, představuje 60 % trhu.

IT zabezpečení činilo v roce 2003 přibližně 200 mil. USD a do roku 2007 má vzrůst na 670 mil. USD. Domácí systém WAPI měl být jako jediný použitelný pro zabezpečení WiFi (Wireless Fidelity) a zahraniční společnosti prodávající WiFi mají za povinnost spojit se za účelem zakomponování WAPI standardu s místní společností.

V zájmu zabezpečení citlivých údajů a s vizí napomoci domácím softwarovým firmám podporuje čínská vláda v oblasti operačních systémů místní verze Linux, který tak zastupuje Microsoft Windows. Nejznámějším domácím obchodníkem s Linuxem je Red Flag.

Trh telekomunikačního zařízení byl v roce 2005 odhadován na 3 mld. USD. Dva největší domácí výrobci, Huawei a ZTE, představují 70 % trhu převážně díky nízkým cenám, které jsou o 30-60 % nižší než ceny mezinárodních značek. V Číně byl vyvinut domácí systém pro 3G, TD-SCDMA, na kterém spolupracovaly firmy Siemens a Datang Mobile. Oblasti, ve kterých se očekává růst, jsou především NGNs (next generation network) a sítě založené na IP (např. IPTV).

Firma Huawei dominuje s téměř 50 % trhu síťového komponent, za níž následuje ZTE s 20 %. Huawei založila za účelem expanze na zahraniční trhy a využití potenciálu trhu společné podniky s kanadským Nortelem a americkou společností 3Com.

Vývozní plány do oblasti ASEAN v rámci sektoru. Singapur funguje pro čínské společnosti jako vstupní brána do Indie a zbytku jižní Asie. V lednu 2006 například Shinco vstoupilo do Future Techno Design za účelem marketingu přenosných DVD přehrávačů v Indii. Singapur zároveň nabízí čínským firmám kótování na Singapore Stock Exchange (SSE) a ty v současné době představují 10 % firem. V září a v prosinci 2006 uskutečnily IPO na SSE společnosti Memory Devices Ltd. a HeJian Technology Co. Ltd. (Suzhou).

Malajsie a Thajsko lákají čínské investice díky nízkým nákladům a atraktivitě tamějších trhů. Aktivní společností na trhu je například Haier, který tam v roce 2004 založil pobočku a do roku 2008 se chce stát jednou ze tří největších značek v elektrických spotřebičích v Malajsi.

²⁴¹ Special report: Outsourcing to China; Watch out, India, The Economist, May 6, 2006, str. 75

Významné čínské firmy jako Huawei, ZTE, UTStarsom, TCL, Lenovo, Alcatel-Shanghai Bell jsou též aktivní v Kambodži, Laosu, Vietnamu, Filipínách (TCL, Lenovo) a Indonésii.

Telekomunikační operátoři. Čína má celkem 330 mil. pevných linek a 50 mil. zákazníků připojených k internetu. Největším poskytovatelem služeb je China Telecom (210 mil.), následován China Netcom se 110 mil. zákazníků. V oblasti mobilních operátorů je největší China Mobile, která má přibližně 247 mil. zákazníků a v roce 2005 vzrostly tržby o 19 %. China Unicom se 128 mil. zákazníků je na druhém místě a tržby ve stejném roce vzrostly o 10 %.

Vodafone koupil při IPO China Mobile v Hongkongu 3,3 % podíl v roce 2000 a Telefonica 5 % podíl v China Netcom, který byl v roce 2006 zvýšen na 10 %.

China Netcom investovala do 20 % podílu v PCCW (Hongkong), což je světový leader v poskytování IPTV služeb.

Telekomunikační sektor byl v roce 2002 označen za „omezený – restricted“ sektor, pokud jde o zahraniční investice. Sektor tedy zůstává nadále uzavřený. Čínské firmy se však hodlají stát globálními hráči a otevření sektoru je proto nezbytné. Obecně jsou China Telecom a China Netcom dobře vybavené pro poskytování služeb pro nadnárodní společnosti a pro konkurenci na sofistikovaných trzích. Na poli mobilních operátorů je dobře vybavená společnost China Mobile a v roce 2006 usilovala o koupi švédské společnosti Millicom, která se specializuje na rozvojové trhy. V roce 2006 koupila hongkongského mobilního operátora People`s Telephone a v červnu získala 19,9 % podíl ve Phoenix Satellite TV.

2.2.2.4 Maloobchod

Po přepočítání HDP v roce 2004 se sektor služeb zvětšil o 265 mld. USD (93 % celkového nárůstu).²⁴² Tento nárůst pochází převážně ze tří sfér: 1) velkoobchod, maloobchod a catering; 2) doprava, skladování, pošta a telekomunikace; 3) nemovitosti. Sektor služeb je přitom tvořen převážně maloobchodem.

Střední třída, tvořena domácnostmi s ročními příjmy mezi 25000 a 100000 RMB, v Číně roste závratným tempem. Ze 42 mil. v roce 2005 by se měla během 10 let rozšířit na 200 mil. Z tohoto těží převážně specializované řetězce zaměřené na střední třídu jako např. B&Q a Ikea v oblasti domácího designu a Parkson a Watson v oblasti zdraví a péče o tělo.

Od reformy z roku 2005 se stal čínský maloobchodní sektor jedním z nejliberálnějších sektorů čínské ekonomiky. Převážná většina populace stále nakupuje na místních trzích či přímo od výrobců a organizovaný retailing je novou záležitostí. Od roku 2005 si mezinárodní

²⁴² Are you being served?, The Economist, January 14, 2006, str. 61

společnosti přesto zajistily 3% tržního podílu. Maloobchod je přitom v Číně stále silně fragmentován a 100 největších maloobchodních společností tvoří jen 10,5 % prodeje.

Maloobchodní trh měl v roce 2005 hodnotu přibližně 672 mld. EUR a podle odhadů je 7. největší na světě. V roce 2006 se odhadoval nárůst na 860 mld. USD. V posledních pěti letech roste rychleji než šest největších světových trhů v průměru o 10,2 %. Roční míra růstu na úrovni 8-10 % bude znamenat dosažení 2400 mld. USD do roku 2020.²⁴³ Evropsí maloobchodníci mají z největších 250 prodejců 44 % objemu prodeje. Ze 17 zahraničních maloobchodních společností pochází 6 z EU.

V roce 2005 obdrželo povolení k podnikání 1000 nových maloobchodníků, z čehož více než polovinu tvořily zahraniční firmy. V současné době je v Číně přibližně 1000 zahraničních maloobchodních řetězců, zatímco v roce 2004 jich bylo jen 314. Největšími zahraničními řetězci jsou Vanguard (Hongkong), Carrefour (Francie), Trust-Mart (Tchaj-wan), Parkson (Malajsie), Lotus (Thajsko), Wal-Mart (US) a B&Q (VB) – viz Tabulka č. 2.15.

Tabulka č. 2.15: Největší maloobchodní řetězce v Číně, 2005

	Sídlo mateřské společnosti	Prodeje		Obchody	
		mld. RMB	růst v %	počet	růst v %
Bailian Group (Lianhua)	Čína	72,1	7	6345	15
Gome	Čína	49,8	109	537	100
Suning	Čína	39,7	80	363	88
Vanguard	Hongkong	32,0	26	2133	20
Wumart	Čína	19,1	44	659	8
Carrefour China	Francie	17,4	25	73	26
China Paradise (Yongle)	Čína	15,2	40	225	81
Trust-Mart	Tchaj-wan	13,2	10	96	9
Parkson China	Malajsie	11,0	49	36	20
Lotus	Thajsko	10,1	36	61	49
Wal-Mart China	USA	9,9	31	60	30
B&Q China	VB	5,2	156	48	129

Zdroj: Special report: Retailing in China; Ready for warfare in the aisles, The Economist, August 5, 2006, str. 51

Náklady v sektoru jsou na vzestupu. Rostou ceny komerčních nemovitostí a náklady na marketing. Mezi 2002 a 2004 vzrostly výdaje na reklamu ročně o 50 % a růst mezd převyšuje růst produktivity. Ceny výrobků však nerostou, naopak. U elektroniky dochází díky nadvýrobě k poklesu a inflace cen potravin se zásadně zmírnila.

Hustota prodejen je v městských částech velmi vysoká. Například v šanghajském distriktu Gubei je sedm hypermarketů, což znamená jeden na 34 tisíc obyvatel (ve Francii je to pro srovnání 48 tisíc). Produktivita prodejen klesá, stejně jako prodeje na čtvereční metr a ziskové marže. Řetězce, domácí i zahraniční, tedy přistupují k fúzím a akvizicím, aby na trhu

²⁴³ Special report: Retailing in China; Ready for warfare in the aisles, The Economist, August 5, 2006, str. 50

obstály. Zahraniční řetězce se soustřeďují spíše na velká centra a čínské řetězce se soustřeďují na středně velká města.

Za zmínku též stojí, že luxusní výrobky jsou v Číně mezi bohatou vrstvou velmi oblíbeny. Wal-Mart toho využívá ve svých luxusních obchodech Sam's Club (v současné době v Číně 3). Vyšší vrstva je definována ročním příjmem nad 100000 RMB na domácnost, kterých je v Číně více než 1 milión.

V únoru 2006 dostal opět zelenou přímý prodej. Avonu bylo povoleno zahájit přímý prodej a ten nabral do srpna 2006 již 114 tisíc prodejců.

2.2.2.5 Logistika a námořní doprava

Logistika. Rychlý hospodářský růst a vzkvétající obchod vytvořily tlak na čínský logistický a distribuční systém, který doznal významných změn, pokud jde o výstavbu silničních a vodních sítí a leteckou infrastrukturu. Rozvoji infrastruktury pomohla i strategie „Go West“.

Do roku 2010 má být postaveno 42 nových letišť (v současné době 142) a do roku 2020 dosáhne jejich počet 220. Vláda též investovala 350 mld. RMB na výstavbu nákladních terminálů a posílení existujících sítí. Nové hluboké přístaviště se v současné době staví v moři Bohai, v ústí řeky Yangze a v ústí Perlové řeky. Přístav v Šanghaji se stal největším světovým nákladním přístavem s roční kapacitou 443 mil. tun a třetím největším kontejnerovým přístavem s přibližně 18 mil. TEUs ročně. V roce 2005 bylo k dispozici celkem 1,5 mil. km národních silnic.

V prosinci 2005 došlo k odstranění posledních několika omezení, např. zahraniční společnosti mohou poskytovat služby v oblasti přepravy zásilek a je na ně aplikováno národní zacházení (Administrative Measures on Foreign Investment in International Freight Forwarding Agency Services). Přes tento pozitivní vývoj existuje v logistickém sektoru několik překážek, které brzdí hladký rozvoj logistických služeb.

Námořní doprava. Dopravní sektor je díky klíčové roli domácího a zahraničního obchodu pro vývoj ekonomiky dynamicky rostoucím segmentem. Celkové náklady na dopravu a logistiku v Číně dosahují 20 % HDP, což je o mnoho více než v EU.

Dvacet pět procent veškerého zboží dopravovaného mezi Čínou a globálními trhy obstarávají evropští dopravci. U zboží mezi Čínou a EU dosahuje tento podíl 40 %. Přístup evropských dopravců na čínský trh je omezenější, než přístup čínských dopravců na trh evropský, ale v roce 2005 došlo k vylepšení situace. Po setkání na téma implementace „EU-China Maritime Agreement“ v listopadu 2004 v Hamburgu bylo evropským dopravcům

povoleno založit pobočky v místech, kde do té doby bylo možné zakládat jen reprezentativní kanceláře.

2.2.2.6 Cestovní ruch

Turistika je pro Čínu i EU jako vývozní artikl velmi zajímavá. V roce 2004 vycestovalo z Číny přibližně 28,5 mil. turistů, což je nárůst o 31 % oproti předcházejícímu roku, a Čína se tak stala největším zdrojem turistů v rámci Asie. V roce 2005 dosáhl celkový počet výjezdů (za turistikou i obchodem) 31 mil. Opačným směrem přicestovalo v roce 2003 91 mil. cestujících.²⁴⁴ WTO (World Tourist Organisation) očekává, že do roku 2020 vzroste počet turistů z Číny na 100 miliónů.²⁴⁵

Přibližně 90 % návštěv čínských turistů směřuje do Asie, včetně Hongkongu. Čínské turisty přitom nejvíce láká Tchaj-wan a USA, které jsou však považovány za problémové destinace.

Dohoda ADS vstoupila v platnost k 1. září 2004, což přispělo zvýšenému počtu čínských turistů v EU. Trh čínských návštěvníků přijíždějících do EU je odhadován na více než 1 mld. EUR ročně. Dohoda též otevřela evropské trhy čínským operátorům, což však neplatí reciprocně.

V červnu 2005 snížily CNTA a MOFCOM požadavky na základní kapitál pro založení cestovní kanceláře ze 4 mil. RMB na 2,5 mil. RMB.

2.2.3 Obchod se zbožím

2.2.3.1 Kosmetický průmysl

Kosmetický průmysl je jedním z nejdynamičtějších vůbec s meziročním růstem na úrovni 25 %. Roční hodnota překračuje 42 mil. RMB a zisky z prodeje mají do roku 2010 dosahovat 300 mld. RMB. Již v současné době je Čína druhým největším trhem v Asii, po Japonsku, a osmým největším ve světovém měřítku.

Rozvoj v kosmetickém průmyslu sebou přináší růst i v přidružených odvětvích jako je reklama, obaly, distribuce, chemický průmysl atd. Žádný nadnárodní koncern v kosmetickém průmyslu si netroufá Čínu ignorovat a firmy z EU již v Číně investovaly více než 1,3 mld. EUR.

Odhaduje se, že evropské firmy mají přibližně 12% podíl na trhu (který zahrnuje více než 3700 firem). Z velkých nadnárodních firem jsou velmi aktivní např. Avon, L'Oréal, Nivea, Henkel, Procter & Gamble, Unilever, Wella a mnohé další. Většina evropských kosmetických firem založila v Číně výrobu a zásobují nejen čínský trh, ale i trhy okolní.

²⁴⁴ EBC (2006/2007), str. 266

²⁴⁵ China and tourism; Golden years, The Economist, May 13, 2006, str. 60

2.2.3.2 Automobilový sektor

Čína v roce 2005 překonala Japonsko a stala se druhým největším automobilovým trhem na světě (viz Tabulka č. 2.16). Domácí prodeje dosáhly v roce 2005 5,92 mil. nových automobilů (včetně dovezených), zatímco v Japonsku se prodalo 5,8 milionů.²⁴⁶ Přestože čínské statistiky nemusí být srovnatelné s mezinárodními, je patrné, že Čína se stává v oblasti automobilů jakýmsi „super trhem“. Na tisíc obyvatel má Čína pouze 24 automobilů, což je ve srovnání s USA, kde je tento poměr 700/1000, velmi slibné, pokud jde o růstové příležitosti. Světový průměr je přibližně 120/1000.

Zatímco v roce 1995 bylo jen 25 % automobilů registrovaných na soukromé osoby, v roce 2005 to bylo 55,3 % (tedy téměř 15 mil. jednotek), což svědčí o rostoucí střední třídě.

Tabulka č. 2.16: Podíly jednotlivých zemí na světových prodejkch automobilů

	2001	2005
USA	33%	28%
Čína	4%	10%
Japonsko	11%	10%
Německo	7%	6%
VB	5%	5%
Francie	5%	4%
Itálie	5%	4%
Ostatní	30%	33%

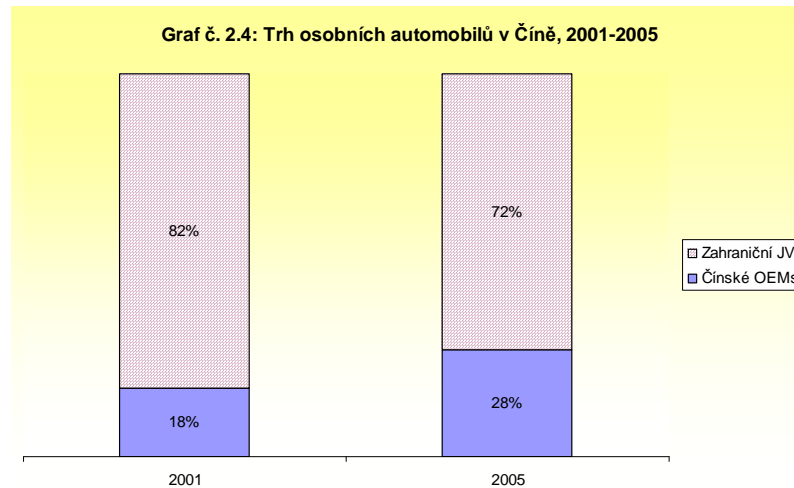
Zdroj: China: The Next Global Auto Power?, Jian Sun, FEER, March 2006, str. 37

Zahraníční investoři mají i přes pokles průměrné ziskovosti na jednotku s Čínou velké plány a všichni oznámili záměr zdvojnásobit či ztrojnásobit výrobní kapacity.

V roce 2005 se lídrem na trhu s osobními automobily stal poprvé „Shanghai General Motors“, který tak nahradil „Shanghai Volkswagen“. Ve stejném roce dosáhly čínské OEMs jako skupina většího nárůstu (53 %) než zahraniční společné podniky (20 %). Celkově se trh s osobními automobily zvětšil o 24 %. Podíl místních OEMs na trhu se tím rozšířil na přibližně 25 % (viz Graf č. 2.4)²⁴⁷.

²⁴⁶ China: The Next Global Auto Power?, Jian Sun, FEER, March 2006, str. 37

²⁴⁷ Zdroj: China: The Next Global Auto Power?, Jian Sun, FEER, March 2006, str. 40

Trh je stále silně fragmentován a největší tři čínské OEMs tvoří méně než 50 % celkové produkce. V roce 2005 bylo v Číně registrováno 145 OEMs a 536 výrobců karosérií, což je oproti roku 2004 navýšeno o 16 % a 20 % ve stejném pořadí. Jen 10 OEMs přitom vyrobilo za rok 2005 více než 100 000 jednotek.²⁴⁸ Mezi hlavní domácí hráče patří státní konglomeráty First Automobile Works (FAW) a Shanghai Automotive Industry Corp. (SAIC), dále Chery, jež je vlastněná místní vládou, a soukromá společnost Geely z provincie Zhejiang. I přes výše zmíněnou fragmentaci vstupují na trh nové podniky, jako například soukromý výrobce motocyklů.

Tabulka č. 2.17: Výroba v automobilovém sektoru v Číně, 1985-2003

	1985	2000	2001	2002	2003
Automobily	5 207	604 677	703 525	1 126 000	2 019 000
Komerční vozidla/autobusy	438 170	1 461 572	1 638 003	2 122 000	2 425 000
Celkem	443 377	2 066 249	2 341 528	3 248 000	4 444 000

Zdroj: EBC (2004), str. 40

Dynamika výroby automobilů se po vstupu do WTO výrazně zvyšuje (viz Tabulka č. 2.17). Prodeje automobilů dosáhly v roce 2005 5,76 mil. a v roce 2006 se pohybovaly pod 6,5 mil. automobilů.²⁴⁹ Prodeje osobních automobilů v roce 2003 překročily 2 mil. a v roce 2004 se pohybovaly na úrovni 3 mil.. Do roku 2009 by měly prodeje dosáhnout 5 mil. osobních automobilů.²⁵⁰ Tento trend povede i přes zvyšující se poptávku k nadvýrobě. V roce 2010 se odhaduje kapacita na dvojnásobku domácí poptávky. Výrobní kapacita se v současné době odhaduje na 8 mil. jednotek ročně. Do roku 2011 by se měla zvýšit na 16 milionů.²⁵¹

²⁴⁸ China: The Next Global Auto Power?, Jian Sun, FEER, March 2006, str. 40

²⁴⁹ Automotive Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²⁵⁰ Driving Ambition, David Murphy, FEER, May 27, 2004, str. 29

²⁵¹ Například Toyota, nejsilnější světový výrobce, vstoupila na čínský trh teprve nedávno a v roce 2005 prodala jen 183000 automobilů. Do roku 2010 však hodlá zvýšit prodeje na 1 mil., což je desetina odhadovaného trhu. Do té doby plánuje otevřít 1000 značkových prodejen.

Evropské výrobní podniky začaly investovat v Číně již v roce 1984. Mezi hlavní investory patří: Daimler Chrysler, Fiat, MAN, PSA Peugeot Citroen, Renault, Volkswagen a Volvo. Největší podíl na trhu u osobních automobilů přitom drží GM, Volkswagen a Honda. V roce 2003 činil 45 %.²⁵² Pokud jde o evropské automobilky, poklesl jejich podíl z 50 % po vstupu do WTO na méně než 38 % v roce 2005, což bylo způsobeno převážně zvýšenou aktivitou zahraničních výrobců, obzvláště z Asie.²⁵³ Otázka konkurence tedy není mezi dovozy a lokálně vyrobenými automobily, ale spíše mezi zahraničními projekty operujícími na čínském trhu. Dovozy byly zrušeny k 1. lednu 2005.

Vývozní ambice a globální expanze. Rok 2005 byl prvním rokem, kdy vývozy automobilů předčily dovozy. Vývozy se dostaly na hranici 170 000, což znamenalo oproti roku 2004 téměř zdvojnásobení. Z toho 60 % představovala nákladní auta a většina směřovala na Střední východ, do JV Asie a Afriky, což svědčí o ambici Číny, která se na vývozech na méně rozvinuté trhy učí být globálním hráčem. V porovnání s Japonskem je podíl vývozu na celkové produkci velmi nízký. Z Číny se vyvezla pouhá 3 % celkové produkce, zatímco podíl japonských vývozu představoval z celkové produkce 50 %.

Vývoz osobních automobilů v roce 2005 činil pouhých 39 tisíc jednotek. V porovnání s předchozím rokem se však jednalo o čtyřnásobné navýšení – včetně 9 700 automobilů, které Honda dodala do Evropy.²⁵⁴

Světovou pozornost přilákaly čínské automobilky v roce 2005 hned několikrát. Chery, nejrychleji rostoucí čínská automobilka, která v tomto roce prodala 180 000 jednotek (+100 %), z toho 18 000 na export, oznámila, že do roku 2007 hodlá do USA ve spolupráci s Malcolm Bricklin`s Visionary Vehicles vyvážet osobní automobily. Jedná se o automobily za 30 000 USD, které tam zamýšlí prodávat za 20 000 USD.²⁵⁵ Soukromá automobilka Geely, která začala vyrábět až v roce 2000, ve stejném roce představila svého „China Dragon“ na mezinárodních výstavách v Detroitu a na Frankfurt Auto Show v září. Geely plánuje prodávat základní model za 7 500 USD. Ve stejném měsíci bylo však čínské automobilové nadšení poněkud ochlazené, když čínské SUV Landwind neprošlo v Německu evropskými standardy.

Čínští představitelé si uvědomují, že k výrobě nových produktů budou zapotřebí investice do R&D. Výdaje na R&D se v minulosti pohybovaly na úrovni 1,5 % z příjmů, zatímco globální standard se pohybuje kolem 4-6 %. Strategie společných podniků s největšími světovými

²⁵² Driving Ambition, David Murphy, FEER, May 27, 2004, str. 31

²⁵³ Automotive Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²⁵⁴ Honda souhlasila vyvézt svou veškerou výrobu výměnou za povolení ke získání 65 % podílu ve společném podniku v Guangzhou, což znamenalo jedinou výjimku pro zahraniční firmu (stávající pravidlo 50:50).

²⁵⁵ Chery je obviňována GM, že zkopírovala jejich model Spark.

automobilovými výrobci nepodporovala domácí inovaci, stejně jako v jiných odvětvích. FAW a SAIC v souladu s novou politikou oznámily, že do roku 2010 budou interně vyvinuté produkty tvořit více než 50 % jejich portfolia.²⁵⁶

V posledních dvou letech jsou čínské OEMs aktivní v mezinárodních M&A. SAIC získal v akvizici korejského výrobce SUV Ssangyong a Nanjing Automobile (Group) Corp. převzala aktiva zbankrotované Rover Group z Velké Británie.

Další strategie, jenž má napomoci rozvoji čínských výrobců, je nabírání zkušených expertů od světových výrobců automobilů.

Exportu automobilů též pomohou přísnější zákonné úpravy emisí, které v Číně začaly platit od konce roku 2005. Po 31. prosinci 2005 musí všechna registrovaná auta v Pekingu odpovídat Guo III emisním standardům, což je ekvivalent Euro III. Guangzhou následovalo na konci roku 2006 a Šanghaj a zbytek Číny do roku 2008. Guo IV začne následně platit celostátně v roce 2010 (v Pekingu díky olympiádě opět dříve a to v roce 2008).

Komponenty. Díky vstupu Číny do WTO vykazuje čínský trh s komponenty známky zlepšení v oblasti technologií a odbornosti potřebné k výrobě moderních osobních automobilů. Počet modelů montovaných v Číně se z původních 20 v roce 2001 zvýšil na 100 v roce 2005.

Dovozy komponentů se v roce 2004 zvedly z původních 3,4 mld. USD v roce 2002 na 11,3 mld. USD, protože vnitřní trh nebyl připraven na sofistikovaný trh s automobily, který se v Číně po vstupu do WTO vytvořil. V roce 2005 se však trend obrátil a, přestože došlo ke 14% nárůstu v prodeji osobních automobilů, dovozy komponentů poklesly na 10,4 mld. USD. Vývozy naopak závratně vzrostly z 10,6 mld. USD na 15,8 mld. USD.²⁵⁷ V roce 2003 Čína přitom vyvezla za pouhé 1,8 mld. USD a v roce 2003 za 2,4 mld. USD. Ministerstvo dokonce vyhlásilo, že do roku 2010 dosáhnou vývozy 70-100 mld. USD, což je velmi ambiciózní cíl.²⁵⁸

V oblasti komponentů je na čínském trhu aktivních přibližně 20 evropských společností s celkovou investicí přibližně 1,75 mld. EUR a kombinovaným ročním obratem 1 mld. EUR. Dohromady zaměstnávají asi 18 tisíc zaměstnanců.

Závažným tématem v oblasti komponentů je bezpečnost automobilů. Počet úmrtí v dopravních nehodách v roce 2005 činil přes 98 000, což při množství 31,8 mil. automobilů znamená poměr úmrtí na úrovni 3,1 na 1000 vozidel. V USA je tento poměr 0,19 a v Evropě 0,17. Důvodem je kromě nedostatku zkušených řidičů i nízká míra užití bezpečnostních prvků

²⁵⁶ China: The Next Global Auto Power?, Jian Sun, FEER, March 2006, str. 39

²⁵⁷ The Coming China Car Boom, Jack Perkowski, FEER, April 2006, str. 24-25

²⁵⁸ Driving Ambition, David Murphy, FEER, May 27, 2004, str. 29

jako např. bezpečností pásy, airbagy, ABS a ESP. Další příčinou je množství falsifikátů, které podle odhadů činí 6-8 % světového trhu komponent, což představuje přibližně 375 mld. EUR.

Komerční vozidla. Sektor nákladních automobilů díky silnému ekonomickému růstu a velkým projektům v infrastruktuře (včetně strategie „Go West“) roste rychle. V roce 2003 dosahovaly prodeje růstu v průměru přes 10 %, přičemž lehká nákladní vozidla rostla nejrychleji (24,2 %). Prodeje lehkých nákladních vozidel představují polovinu z celkových prodejů komerčních vozidel.

2.2.3.3 Chemický a petrochemický průmysl, ropa a plyn

Chemický průmysl je jedním z největších a nediversifikovanější na světě. Poptávka po chemikáliích (včetně farmaceutických produktů) měla v roce 2004 hodnotu 1 700 mld. EUR, z čehož 29,1 % pochází z Evropy, 23,7 % z USA, 9,9 % z Japonska a 9,2 % z Číny.

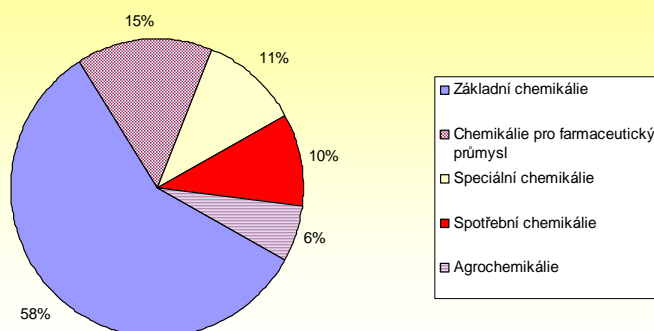
Čína se stává stále důležitějším zákazníkem i dodavatelem chemických produktů. Spotřeba zde rostla od roku 1995 o 12 % ročně. Chemické firmy následují do Číny své klienty, kteří zde zakládají výrobu. Čína se stala v roce 2004 čtvrtým největším výrobním trhem pro chemikálie (včetně farmaceutických produktů) za USA (415 mld. EUR), Japonskem (185 mld. EUR) a Německem (142 mld. EUR) s celkovým obratem 137 mld. EUR. Údaje bez farmaceutických produktů jsou následující: Čína 105 mld. EUR, USA 312 mld. EUR, Japonsko 133 mld. a Německo 110 mld. EUR. Zatímco před deseti lety se Čína podílela na globálním obratu jen 3,5 % v roce 2004 to již bylo 8,1 %.

Navzdory vysokému umístění v žebříčku výrobců, nedokáže výroba uspokojit domácí poptávku ve všech segmentech a dovozy (včetně farmaceutických produktů) dosáhly v roce 2004 přibližně 43,6 mld. EUR (27 %). Poměr dovozů je však nižší než v roce 1995 díky zlepšeným dodávkám od velkých čínských dodavatelů. Vývozy ve stejném roce byly na úrovni 18,7 mld. EUR.

Téměř 60 % chemického průmyslu tvoří základní chemikálie (viz Graf č. 2.5), ale tento podíl se má během následujících 10 let snížit na 40 % díky relativnímu zvýšení v ostatních segmentech. Největší navýšení se očekává u speciálních chemikálií (až na 20 %).²⁵⁹

²⁵⁹ Tento a předcházející tři odstavce – Chemicals Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

Graf č. 2.5: Jednotlivé segmenty chemického průmyslu v Číně, 2005

Evropské společnosti sehrávají v rozvoji nejen chemického, ale i petrochemického a ropného průmyslu, významnou roli. Šest největších evropských společností v sektoru chemie, petrochemie a ropy dohromady v Číně investovalo přes 10 mld. EUR a jejich kombinovaný obrat činí 20 mld. EUR.

2.2.3.4 Energetický sektor

Pracovní skupina „Energy & Utility Policy“ v rámci EUCCC se skládá z firem, které dodávají zařízení pro energetický průmysl, a z firem nabízejících poskytování dodávek elektřiny, vody, topení a plynu. Jejich kombinované příjmy v roce 2004 přesáhly v Číně 8 mld. USD.

Čína v 11. FYP oznámila záměr do roku 2010 snížit energetickou intenzitu o 20 %. S růstem příjmů venkovského obyvatelstva roste užívání energeticky náročných domácích spotřebičů a spotřebitelé budou tedy muset být zahrnuti do plánů snížení energetické intenzity. Dále se jedná o nahrazení zastaralých technologií a přístrojů s vysokou spotřebou. EU může v tomto pomoci například EU direktivou v oblasti úspory energie v budovách, která může sloužit Číně jako vzor. Jedná se například o minimální izolace stěn a dvojitá okna, která mohou dosáhnout dlouhodobých úspor.

V oblasti větrné energie je EU světovou jedničkou s kapacitou 35GW z celkových 48GW. Čína ve svých plánech počítá do roku 2020 se zavedením kapacity 30GW větrné energie.

Životní prostředí. Čína je dostatečně velkou zemí na to, aby ovlivnila životní prostředí v globálním měřítku. V současné době přispívá celkovým emisím ze 17 % a společně s Indií, jejíž podíl je 5 %, by se v roce 2050 mohly podílet na celkových emisích z poloviny.²⁶⁰

Pro EU a ostatní vyspělé ekonomiky zde tkví velký potenciál, pokud jde o úsporu energetické náročnosti, investiční dodávky v oblasti ekologie a doprovodné služby.

²⁶⁰ WB (2007), str. 26

2.2.3.5 Farmaceutický sektor

V oblasti farmaceutického průmyslu jsou evropské firmy na čínském trhu již několik let velmi aktivní a jsou jedním z hlavních investorů. Čína je v současné době významným partnerem EU v tomto odvětví s pozitivní obchodní bilancí. Ta v roce 2004 dosáhla 546 mil. EUR.

Více než 90 % finálních výrobků je produkováno v Číně, protože podle pravidel se produkty prodávané na domácím trhu musí v Číně i vyrábět. Farmaceutické dovozy včetně surovin dosáhly v roce 2003 1 680,2 mil. USD, z toho maloobchodní léčiva: 1 125,6 mil. USD, přičemž více než 55 % pocházelo z EU (928,1 mil. USD, z toho maloobchodní léčiva: 675,3 mil. USD). Jednalo se o nárůst ve výši 18 % oproti roku 2002 a téměř čtyřnásobku oproti roku 1998.

Růst ve farmaceutickém průmyslu dosahoval od poloviny 80. let rychlejších temp než růst HDP. Prodeje vzrostly ze 7 mld. USD v roce 2003 na 11,7 mld. USD v roce 2005, ale trh je vzhledem k velikosti populace stále malý. Domácí firmy na trhu dominují a na celkových prodejkách se podílejí ze 65 %. Původní a licencované známky reprezentují jen 19 % trhu. Až 90 % léků vyrobených v Číně je nechráněných či se jedná o padělky.

Trh by měl podle očekávání růst ročně o 10-11 % a v roce 2010 dosáhnout 25 mld. USD. Vládní představitelé podporují samoléčbu, aby zabránili přetížení zdravotnických zařízení. Zde je tedy možné vidět velký růstový potenciál. Stárnutí populace bude hrát v použití farmaceutických výrobků do budoucna klíčovou roli, stejně jako přechod na západní životní styl.

V souvislosti se vstupem Číny do WTO byla cla na dovážené farmaceutické výrobky během roku 2004 snížena přibližně na 5-8 %. V současné době jsou dovážené léky předmětem cla ve výši 4,2 % a 17 % DPH.²⁶¹

Evropské firmy investovaly v Číně více než 1 mld. EUR do přibližně 20 výrobních zařízení. Investice do R&D léčiv dosahují 5-10 mil. EUR.²⁶²

Farmaceutický sektor je úzce spojen s reformou čínského zdravotnictví.²⁶³ Na zdravotnictví vláda však vydává stále jen malé procento HDP (přibližně 5,5 %), nemocnice jsou nedostatečně financovány a služby jsou oceňovány pod tržní hodnotou. Finanční reforma zdravotnictví by umožnila přístup k novým lékům stejně jako větší podporu R&D. Na R&D ve farmaceutickém průmyslu je celosvětově investováno přes 100 mld. EUR ročně, v Číně se však žádný výzkum neprovádí. Schválení klinického testování tam trvá obvykle 9-12 měsíců a nové léky jsou schvalovány s dvou až čtyřletým zpožděním za ostatními trhy.

²⁶¹ Tento a předcházející čtyři odstavce – Pharmaceutical Sector: Forward-looking Perspective of EU-China Trade & Investment Relations

²⁶² EBC (2006/2007), str. 178-179

²⁶³ Růst trhu díky pomalé reformě zdravotnictví též zpomalil. V posledních 5 letech rostl 12-15 %.

2.2.3.6 Strojírenství

Mechanický segment strojírenského průmyslu tvoří v EU dvě třetiny celkové strojírenské výroby, přičemž energetické strojírenství se v roce 2004 podílelo na mechanickém ze 31 % a neelektrické z 63 %. V oblasti elektrických přístrojů měla EU s Čínou deficit 45,7 mld. USD – převážně kancelářská technika, PC, rádia, TV a komunikační zařízení. Zatímco EU se na světovém obchodě mechanickým strojírenstvím podílela ze 38 %, Čína tvořila jen 6 %. Růst v tomto segmentu však byl od roku 2001 na úrovni 18 %. Velká část obchodu je přitom generována zahraničními společnostmi, které v Číně investovaly do výrobních závodů.

V oblasti energetického strojírenství (zařízení pro elektrárny) měla Čína v letech 1996-2005 obchodní deficit se světem, z čehož v roce 2004 činil 21 % deficit s EU. Deficit se však snižuje a brzy dojde k přeměně v přebytek, stejně jako u neelektrického segmentu. Zahraniční podniky tvoří přibližně 18 % počtu firem v oblasti energetického strojírenství a podílejí se ze 33 % na celkových prodejkách. Produktivita zahraničních firem je vyšší než u domácích.

I v segmentu neelektrického strojírenství jsou zahraniční firmy produktivnější a tvoří 17 % celkového počtu firem. Na prodejkách se podílejí z 28 %. Čína je závislá na dovozech, ale deficit by se měl po roce 2010 také změnit v přebytek. Tento segment rostl v letech 2000-2004 o 33 % ročně.

Díky silné konkurenci, rostoucím cenám vstupů a klesajícím cenám finálních výrobků bylo téměř 15 % firem v sektoru mechanického strojírenství ve ztrátě (31 % z toho FIEs).

2.2.3.7 Potraviny a nápoje

Trh s potravinami a nápoji bude v následujících několika letech růst ročně o 10-15 % a zpracované potraviny ještě vyššími tempy. Celkový dovoz z EU do Číny dosáhl v roce 2004 613 mil. EUR, což znamenalo nárůst o 23 % oproti předchozímu roku.

Po vstupu Číny do WTO byla cla na vybrané dovážené zboží snížena podle zveřejněných rozvrhů, v oblasti ochrany domácích výrobců však nadále přetrvávají technické a jiné obchodní bariéry.

2.2.3.8 Letecký a kosmický průmysl

Evropský letecký a kosmický průmysl je druhý největší na světě po USA s obratem v roce 2004 přibližně 100 mld. EUR. Výdaje na výzkum v odvětví dosahují až 14,5 % příjmů. Většina evropských výrobců působí na čínském trhu již několik let a založili několik společných podniků s čínskými partnery, obzvláště v oblasti civilního letectví.

V roce 2005 proběhl EU China Aviation Summit, který potvrdil dobré vztahy EU a Číny.

2.2.4 Horizontální témata

S celkovým podnikatelským prostředím v Číně souvisí několik horizontálních témat, které jdou napříč jednotlivými sektory a ovlivňují chování a výkony jak domácích, tak zahraničních firem.

2.2.4.1 Práva k duševnímu vlastnictví

Nejaktuálnějším tématem zůstává porušování práv k duševnímu vlastnictví, které každoročně způsobuje mnohamiliónové škody výrobcům téměř ve všech odvětvích, včetně potravin. Čína je zdaleka největším zdrojem padělků zadržovaných na hranicích EU (včetně HK a Tchaj-wanu se podílely na celkových zadržovaných produktech v roce 2004 ze 65 %, 2003 ze 75 %) ²⁶⁴. Přestože Čína dokázala upravit svou legislativu na uspokojivou úroveň, dochází k nezákonnému kopírování, jež stále odrazuje významné investory, kteří nepovažují vstup na takto nechráněný trh za ideální. Řešení dané nepříznivé situace nelze očekávat v dohledné době, přestože čínští státní představitelé zdůrazňují své odhodlání s tímto jevem bojovat.

Otázka zneužívání IPR je pro evropské výrobce natolik závažná, že začíná znehodnocovat přidanou hodnotu z evropských R&D investic. Jsou ohroženy nejen zisky a trhy v Číně, ale i ve třetích zemích. Problém se začíná obracet i proti domácím firmám, které díky nedokonalé ochraně IPR věnují R&D omezenou pozornost a míra inovace je velmi nízká.

Nejdůležitější legislativou v roce 2004 bylo nařízení v otázkách ochrany IPR při dovozu a vývozu (Regulation for Customs Protection of Intellectual Property Rights, vydáno v prosinci 2003 – vstoupilo v platnost 1. března 2004). Vláda vyhlásila národní kampaň za boj proti nelegálním kopiím, jež se soustředila na nejproblémovější oblasti v provinciích Guangdong, Fujian a Jiangsu v srpnu 2004. V roce 2005 bylo učiněno významné rozhodnutí „State Trademark Office“, která umožnila volný přístup do své databáze.

V roce 2006 byl vydán „Action Plan on IPR Protection“. Čínští představitelé pracují na revizi patentního zákona (Patent Law).

I místní orgány jsou ochotny pomáhat ve věci IPR, zvláště pokud se jedná o problém velkého zahraničního investora či známých světových značek. O jejich zvýšené snaze svědčí například uzavření nechvalně proslulého trhu v Šanghaji – *Xiang Yang Market*. V celkovém měřítku však místní úřady nehrají velkou roli.

2.2.4.2 Finanční a daňová problematika

Daňová reforma byla jednou z priorit 10. FYP na období 2001-2005. Úřady se snaží držet krok s hospodářským rozvojem a v dané oblasti je spíše problém s velkým počtem vydávaných dodatků a nařízeních. Evropské firmy mnohdy nezvládají sledovat aktuální vývoj.

²⁶⁴ Intellectual Property Rights: Current Situation & Future Perspective

V roce 2004 se daňoví úředníci převážně snažili vylepšit systém DPH, soustředili se na vnitropodnikové ceny a zvýšili počet daňových auditů. Čína se v roce 2005 rozhodla pro zavedení nových národních účetních standardů v souladu s IFRS počínaje 2007. Došlo též k přijetí nové politiky spotřebních daní, která však z některých produktů denní potřeby činí luxusní výrobky zdaněné vyšší sazbou.

V rámci vstupu do WTO se Čína zavázala sjednotit celní oceňování podle pravidel GATT. Čína toto splnila vydáním dvou dekretů – 2001 a 2006, v praxi však stále dochází k problémům.

V roce 2008 vstoupí v platnost nový zákon o zdanění podniků a zahraniční firmy tak přijdou o preferenční zacházení (více viz třetí kapitola).

2.2.4.3 Právo a soudnictví

Čína udělala od roku 1978 ve vytváření právního prostředí velký pokrok. Z téměř nulového základu vytvořila právní systém založený převážně na evropském právu. Počet soudců dosahuje přibližně 200 000 a po celé Číně vzniklo téměř 400 právních škol. Ve větších městech existují arbitrážní komise stejně jako jedna mezinárodní, které nabízejí alternativu k soudům. Soudy v současné době řeší 8 mil. případů ročně.²⁶⁵

Tato čísla a rychlost vytvoření právního systému však nevypovídají o kvalitě, která bohužel díky nedostatku kvalifikovaných soudců a právníků mnohdy nepostačuje, obzvláště na nižších úrovních a ve venkovských oblastech. Dalším významným nedostatkem je nedostatečná nezávislost soudů, které jsou mnohdy ovlivněny místní politikou a objevují se i problémy s korupcí. Soudci jsou jmenováni, povyšováni a placeni místními úředníky a odtud pramení zasahování do rozhodování soudů.

V říjnu 2005 byl vydán program pro reformu v právní oblasti „Second Five-Year Reform Program for the People`s Courts (2004-2008), který si klade za cíl reformovat soudní systém. Jedním s cílů je například změnit systém svědeckví, které je v současné době dáváno v písemné podobě, a svědci tak nejsou před soudem vyslýcháni.

2.2.4.4 Veřejné zakázky/vládní nákupy

V roce 2005 čínská vláda navýšila plán vládních nákupů na 250 mld. RMB, což je navýšení o 25 % oproti roku 2004. V roce 2006 by se mělo jednat o 300 mld. RMB. Tato částka je relativně malá ve srovnání s celkovými veřejnými výdaji a evropské firmy mají jen omezený přístup k této částce. Systém upřednostňuje produkty a služby od čínských společností.

²⁶⁵ China`s Legal Reform at the Crossroads: Jerome Alan Cohen, FEER, March 2006, str. 24

Po vstupu do WTO vyšlo několik klíčových zákonů včetně zákona o vládních nákupech (Government Procurement Law - 2003), který doplnil zákon o tendrech (Bidding Law) z roku 2000.

Čína přislíbila po vstupu do WTO zahájit jednání o přístupu k dohodě WTO o vládních nákupech a v roce 2002 se stala pozorovatelem. V dubnu 2006 oznámila, že zahájí jednání.

2.2.4.5 Obchod a distribuce

V oblasti obchodu a distribuce měla Čína po vstupu do WTO zpoždění a k vydání zásadních zákonů došlo až po roce 2004, kdy vyšel revidovaný zákon o zahraničním obchodě (Foreign Trade Law of the PRC – duben 2004). Zákon zrušil požadavek na schválení statutu „Foreign Trade Operator“, který nadále podléhá pouze registraci u MOFCOM. FTO mohou dovážet a vyvážet zboží i technologie a obchodovat se službami.

V srpnu 2005 vydal MOFCOM „Guide to Foreign Invested Commercial Enterprise Application and Registration“, který vyjasnil procedury v souvislosti se zakládáním FICE. Od března 2006 jsou místní orgány kompetentní schvalovat zakládání FICE a rozšiřování předmětu podnikání u existujících FIEs o práva k obchodování a distribuci.

V květnu 2006 vstoupila v platnost nová pravidla celního oceňování, která nahradila předchozí z roku 2001 a 2003. Nová pravidla jsou již v souladu s „WTO Valuation Agreement“.

Přímý prodej dosáhl v roce 2005 v EU 10 mld. EUR. V Číně byl tento druh v dubnu 1998 zakázán a opět obnoven až na konci roku 2005

2.2.4.6 Lidské zdroje

Lidské zdroje jsou pro Čínu a její rozvoj a zahraniční investory obzvláště klíčové. Přes značný pokrok, pokud jde o zvýšení kvality vzdělávání, se zahraničním podnikům nedaří nalézt vhodné zaměstnance do svých provozů. Kritéria pro práci v nadnárodních společnostech – převážně v oblasti účetnictví, financí a IT – splňuje méně 10 % kandidátů.²⁶⁶

Vysokoškolské vzdělávání v Číně. Důvodem výše zmíněného nedostatku vhodných kandidátů je kvalita vysokoškolského vzdělávání, která zaostává za ostatními zeměmi. Toto je způsobeno zejména tím, že vysoké školy jsou stále pod vlivem politickým, přinejmenším ve většině případů, a nebo že kvalita profesorů samotných je mnohdy nedostatečná.

Čínská vláda vydává na školství velmi malou část HDP. V roce 2000 dosahovaly investice do vzdělání pouze 2,1 % HDP²⁶⁷, přestože v roce 1993 se plánovalo dosáhnout 4 % do roku 2000. Nyní by se tedy mělo dosáhnout vytčené hranice do roku 2010. Úroveň přítom

²⁶⁶ Personell Problems, Mark Godfrey, EuroBiz Magazine, November 2006

²⁶⁷ China Learns Education Lessons, David Zweig, Benjamin Robertson, FEER, Jul/August 2006

odpovídá investicím v Čadu a v roce 2001 se Čína umístila před Indií. Zaostává však za ostatními asijskými ekonomikami jako Thajsko a Filipíny.²⁶⁸

Přes jisté nedostatky v přílivu financí je nesporné, že k pokroku dochází a že počet vysokoškolských institucí i studentů roste. Zatímco v roce 2000 fungovalo 1041 vysokých škol, v roce 2005 jejich počet vzrostl na 1792 a počet studentů za stejné období se zvýšil o 10,5 mil. na téměř 16 mil.²⁶⁹

Čínská diaspora zvrácena. V Číně se v současné době odehrává tzv. „brain regain“, když se v roce 2005 vrátilo do Číny 30000 Číňanů (přibližně 30 %),²⁷⁰ v porovnání se 7000 v roce 1999. Čínská vláda aktivně podporuje návrat čínských expatriotů. Padesát procent z 30000 však má pouze bakalářský titul a nejedná se tedy o prvotřídní vědce či specialisty a dá se s nimi počítat jen do středních úrovní managementu (těmto se v Číně přezdívá *haidai* neboli mořské řasy).

2.2.4.7 Malé a střední podniky

Do roku 2006 investovalo v Číně přibližně 5000 malých a středních podniků (SMEs). Podle NDRC tvořily čínské SMEs 60 % čínského HDP v roce 2005 a 50 % příjmů. Tento fakt svědčí o důležitosti SMEs. V roce 2004 vytvářely SMEs 75 % nových pracovních míst. V 11. FYP bylo SMEs věnováno několik programů souvisejících s jejich rozvojem, přístupem k financím a inovační činností.

2.3 Vnější ekonomické vztahy

2.3.1 Dynamika zahraničního obchodu po roce 2001

Dovozy a vývozy se od roku 2001 více než ztrojnásobily a rostly závratnými tempy obzvláště v letech 2003 a 2004 (viz Tabulka č. 2.18), kdy dosahovaly temp kolem 35 %. V roce 2003 pokračovala silná externí poptávka a vývozy se zvýšily o více než 34 %. Nárůst ovlivnila i chystaná změna v politice exportních rabatů, která začala platit od 1. ledna 2004.²⁷¹ Obchodní přebytek se ve stejném roce snížil z 31 mld. USD na 25 mld., což zapříčinil převážně nárůst dovozů o 40 % oproti roku 2002. Čína se tímto nárůstem stala motorem růstu pro několik asijských ekonomik. V roce 2003 tvořila Čína 18 % vývozů Koreje, 12 % Japonska a 6-7 %

²⁶⁸ Chaos in the classroom, The Economist, August 12, 2006, str. 42

²⁶⁹ Klimeš, Ondřej: Dobří čínští učenci se vracejí, MP 10/2007, str. 11

²⁷⁰ Klimeš, Ondřej: Dobří čínští učenci se vracejí, MP 10/2007, str. 12

²⁷¹ Rabat na úrovni 15 a 17 % byl obecně snížen na 13 % a 13 % bylo sníženo na 11 %. U některých produktů však došlo k markantnímu snížení z 13 % na 0 % - ropa, zpracování dřeva, zatímco u automobilů a komponentů zůstal rabat na úrovni 17 %, což odráželo vládní priority v oblasti průmyslové politiky (China: Trade regulations – Taxes on exports, February 16th 2007, www.viewswire.com).

vývozu zemí ASEAN. Liberalizace související se vstupem Číny do WTO se projevila tak, že od poloviny roku 2002 se 20-90 % nárůstu vývozu asijských ekonomik prodalo na čínském trhu.²⁷²

Tabulka č. 2.18: Vývoj zahraničního obchodu Číny, 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bilance běžného účtu (mld. USD)	17	35	46	69	161	230
v % HDP	1,3	2,4	2,8	3,6	7,2	8,7
Vývozy (mld. USD)	266	326	438	593	762	969
roční % změna	6,8%	22,6%	34,4%	35,4%	28,5%	27,2%
Dovozy (mld. USD)	244	295	413	561	660	792
roční % změna	8,4%	20,9%	40,0%	35,8%	17,6%	20,0%
Obrat ZO	510	621	851	1154	1422	1761
Bilance ZO	22	31	25	32	102	177
PZI	37	47	47	53	68 (72,4)	70

Zdroj: People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf> a www.viewswire.com - China regulations

Pozn.: PZI v roce 2005 v závorce - konečný údaj po revizi.

Meziodvětvový a mezipodnikový obchod v oblasti elektroniky a elektrických strojů a zařízení změnil obchodní vazby v rámci regionu a asijské ekonomiky se začaly vzájemně doplňovat. Mezuregionální obchod tvořil přibližně polovinu celkového obchodu regionu.²⁷³ Velké obchodní přebytky s EU a USA²⁷⁴ jsou doprovázeny rostoucími deficity s asijskými ekonomikami (viz Tabulka č. 2.18). Deficity byly v roce 2006 vysoké zejména s Tchaj-wanem (-66,4 mld. USD), Jižní Koreou (-45,3 mld. USD) a Japonskem (-24 mld. USD), stejně jako v předešlých letech.

Tabulka č. 2.19: Obchodní přebytky a deficity s vybranými zeměmi, 1998-2005 (mld. USD)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Svět	44	29	24	23	30	26	32	102
USA	21	23	30	28	43	59	80	114
EU25	9	6	10	8	13	24	37	70
Afrika	3	2	0,6	1	2	2	-2	-2
Střední východ	1	1	-4	-2	0	-1	-5	-9
Asie	12	2	-1	2	-8	-27	-36	-22
Japonsko	1	-1	0	2	-5	-15	-20	-17
Tchaj-wan	-13	-16	-21	-22	-32	-40	-51	-58
Hongkong	32	30	35	37	48	65	89	112
Korea	-9	-9	-12	-11	-13	-23	-34	-42
Malajsie	-1	-2	-3	-3	-4	-8	-10	-10
Singapur	0	0	1	1	0	-2	-1	0
Thajsko	-1	-1	-2	-2	-3	-5	-6	-6
APEC	29	20	21	21	27	25	36	29
ASEAN	-2	-3	-5	-5	-8	-16	-20	-20
EU15	7	5	7	5	10	19	32	63

Zdroj: WTO (2006a), WT/TPR/S/161, str. 261

²⁷² China Quarterly Update, February 2004, World Bank, www.worldbank.org

²⁷³ The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 81

²⁷⁴ Podle čínských údajů byl tento přebytek v roce 2006 144 mld. USD, ale podle USA se jednalo o 233 mld. USD.

Velká část změny v obchodních vztazích byla zapříčiněna relokací výroby skrze příliv PZI do Číny. PZI do výroby tvoří více než polovinu (2003 – 37,4 mld. z 53,5 mld. USD).

Investiční boom a související zvýšení výrobních kapacit roku 2004 zapříčinil vysoký růst dovozů a vývozů. Silná domácí poptávka byla odpovědná za vysoké dovozy - převážně surovin.

V roce 2005 se dynamika poněkud snížila jak u vývozů, tak u dovozů (zde na polovinu oproti 2003 a 2004). Počátkem roku 2005 se dostávalo velké pozornosti čínským exportům textilu a obuvi do USA a EU (viz dále), ale tyto segmenty rostly pomaleji než celkové vývozy. Díky omezení v oblasti investic došlo též k poklesu dovozů strojů a zařízení. V porovnání s rokem 2004 došlo k rekordnímu přebytku zahraničního obchodu na úrovni 102 mld. USD, což znamenalo více než ztrojnásobení.

V roce 2006 pokračoval rychlejší růst vývozů než dovozů (27,2 a 20 % ve stejném pořadí), celkový obrat dosáhl 1761 mld. USD a bilance ZO přebytku nad úrovní 177 mld. USD, jehož snížení mělo být prioritou roku 2007. Růst exportů vycházel především z investic do produkčních kapacit z předcházejících let, především do ocelářství a strojírenství (u oceli se Čína stala čistým exportérem). Dalším faktorem je vysoká poptávka ze strany obchodních partnerů.

Tabulka č. 2.20: Podíl vybraných zemí na světovém HDP a světových exportech (%)

	Podíl na světovém HDP				Podíl na světových exportech			
	1990	1995	2000	2004	1990	1995	2000	2004
Čína	5,9	9,3	11,5	13,5	1,9	2,9	3,9	6,9
HK	0,4	0,4	0,4	0,4	2,4	3,4	3,2	2,9
Indie	3,6	4,1	4,6	4,9	0,5	0,6	0,7	0,9
ASEAN-5	2,8	3,6	3,5	3,7	4,1	6,1	6,4	6

Zdroj: The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 77

Podíl na světových vývozech se od roku 2000, kdy dosahoval 3,9 %, více než zdvojnásobil (viz Tabulka č. 2.20). V roce 2005 se pohyboval podíl čínských vývozů na úrovni 7,3 %²⁷⁵ a o rok později se tento podíl dostal nad hranici 9 % (9,4 %). Vývozy navíc dosahují větší diversifikace, pokud jde o teritoria. Čína získává větší podíl na zahraničních trzích.

USA a EU jsou i nadále největšími exportními destinacemi (viz Tabulka č. 2.21)²⁷⁶, ale i vývozy do Latinské Ameriky, Afriky. Exportní firmy v Číně začínají používat stále více domácích zdrojů a klasický obchod roste rychleji než zpracovatelský průmysl. Podíl vývozů, které byly vyrobeny zahraničními společnostmi, vzrostl ze 41% v roce 1996 na 58 % v roce 2006.²⁷⁷

²⁷⁵ China Quarterly Update, May 2006, World Bank, www.worldbank.org

²⁷⁶ Čínská data o ZO nejsou v souladu s údaji obchodních partnerů, jako např. USA. Důvodem je podíl obchodu, který prochází přes Hongkong. Některé země považují zboží z Hongkongu pro statistické účely za zboží z Číny.

²⁷⁷ CRS Report for Congress, China Economic Conditions, Updated October 11, 2007, str. 11

Tabulka č. 2.21: Pět největších obchodních partnerů Číny v roce 2005 (mld. USD)

	Obrat	Čínské vývozy	Čínské dovozy	Čínská bilance	Bilance podle partnera
Hong Kong	246,8	124,5	122,3	2,2	-4,7
EU-25	219,3	143,7	75,6	68,1	-132,0
USA	211,6	162,9	48,7	114,2	-201,6
Japonsko	184,5	84,0	100,5	-16,5	-28,5
ASEAN(10)	130,4	55,4	75,0	-19,6	...

Zdroj: CRS Report for Congress - China's Economic Conditions, July 12, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

Co se týče dovozů, na jejich nižším růstu v porovnání s vývozy, a tedy na vyšším přebytku obchodní bilance, se podílí také několik faktorů. Na jedné straně zvýšení produkčních kapacit v některých odvětvích – kovy a chemikálie – a na druhé straně fakt, že rostoucí část prodeje zahraničních společností je vyráběna v Číně.

Na světových dovozech zboží se Čína v roce 2006 podílela 6,7 % za Německem s 8,5 % a USA se 17,8 %.²⁷⁸ Stejně pořadí platilo i pokud jde o celkový obchod, na kterém se Čína ve stejném roce podílela 8 % s 1,312 bil. EUR.²⁷⁹

Celní sazby. Po vstupu do WTO Čína snížila průměrné celní sazby z 15,3 % na počátku roku 2002 na 12 % na konci stejného roku a na 10,4 % na konci roku 2004. Finální snížení se u většiny výrobků uskutečnilo do konce roku 2005 kdy se průměrná úroveň celních sazeb pohybovala na úrovni 9,9 %. U zbývajících několika položek dojde ke snížení v období 2006-2008.²⁸⁰

V této souvislosti je třeba zmínit fakt, že přes nedávné snížení celních sazeb zůstává hlavní zatížení u dovozů v podobě DPH a spotřebních daní, které jsou aplikovány od roku 1994.

Za účelem snížení rostoucího přebytku ZO došlo v listopadu 2006 ke změnám celních sazeb při dovozu u 58 produktů. Dovožní celní sazby na ropu, petrochemické produkty a uhlí byly sníženy z 3-6 % na 0-3 % a vývozní celní sazby u těchto produktů dosáhnou 5 %. Ke snížení mělo dojít i u leteckého paliva a nafty. Zvýšení vývozních celních sazeb bylo provedeno u 110 položek (např. nikl, měď, minerály a dřevěné podlahy a hůlky).²⁸¹

Struktura ZO. Velký podíl čínských dovozů se používá na výrobu čínských vývozu. Pět největších položek čínských vývozu a dovozů v roce 2005 je uvedeno v Tabulce č. 2.22. Rok 2006 zaznamenal změnu v tom smyslu, že předních vývozních položek vypadly textil a oděvy a na přední místa se dostaly položky ze skupiny 84, 85 (podle HS) – přenosová zařízení, televizní

²⁷⁸ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf, září 2007

²⁷⁹ EU se na světovém obchodě (16,421 bil. EUR) se zbožím podílela v roce 2006 29,2 % s 4,788 bil. EUR, Německo 9,7 % a USA 14 %.

²⁸⁰ China: Trade regulations – Tariffs and import taxes, February 16th 2007, www.viewswire.com

²⁸¹ China regulations: Finance ministry adjust import and export tariffs, Nvember 6th 2006, www.viewswire.com

kamery, kancelářské stroje, integrované obvody. U dovozních položek došlo jen ke změně na pátém místě tedy u plastů. Ty nahradila automatická zařízení pro zpracování dat.

Tabulka č. 2.22: Hlavní položky čínských dovozů a vývozu, 2005

5 největších položek vývozu (mld. USD a % nárůst oproti 2004)		
Automatická zařízení pro zpracování dat	74,5	28,6%
Oděvy a doplňky	73,4	20,0%
Textilní produkty	40,9	23,9%
Součásti zařízení pro zpracování dat	27,7	20,4%
Telefony	19,7	44,8%
5 největších položek dovozů (mld. USD a % nárůst oproti 2004)		
Elektronické integrované obvody	79,3	32,0%
Surová ropa	47,2	43,5%
LCD panely	26,8	27,5%
Ocelové produkty	25,0	20,7%
Plasty	24,1	18,6%

Zdroj: CRS Report for Congress - China's Economic Conditions, July 12, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

Struktura vývozních artiklů se v posledních letech mění. Za více než polovinu růstu exportů jsou zodpovědné nové produkty. Dochází k poklesu podílu zpracovatelského průmyslu.

Přímé zahraniční investice. Kumulativní úroveň PZI na konci roku 2005 dosahovala 633 mld. USD a v roce 2006 dosáhly 72,4 mld. USD (revidováno z původních 60,3 mld. USD). Rok 2006 zaznamenal podruhé v historii (předtím 1999) meziroční pokles přílivu PZI o 4,06 % a celkově znamenal příliv PZI v hodnotě 69,47 mld. USD. Kumulativní úroveň PZI na konci roku 2006 dosáhla 698 mld. USD.²⁸²

Hlavní investoři roku 2006 jsou uvedeni v Tabulce č. 2.23.²⁸³ Hongkong patří mezi největší investory s podílem na kumulovaných PZI 40 % a na druhém místě se nachází Japonsko (8,3 %) a dále Panenské ostrovy (8,2 %) a USA (7,7 %).

Tabulka č. 2.23: Hlavní zahraniční investoři v Číně, 1979-2006 (mld. USD)

	Kumulativní výše PZI (1979-2006)		Výše PZI v roce 2006	
	Hodnota	% z celku	Hodnota	% z celku
Celkem (revidováno)	697,5	100,0	63,0	100,0
Hongkong	279,7	40,1	20,2	32,1
Japonsko	57,9	8,3	4,6	7,3
Panenské ostrovy	57,2	8,2	11,3	17,9
USA	54,0	7,7	2,9	4,6
Taiwan	44,0	6,3	2,2	2,1
Korea	36,3	5,2	5,2	3,9

Zdroj: CRS Report for Congress - China's Economic Conditions, October 11, 2007, <http://fas.org/sgp/crs>

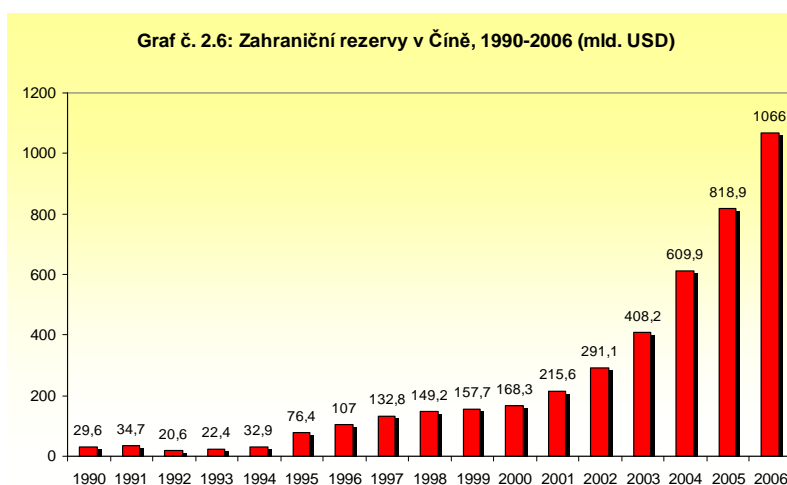
²⁸² CRS Report for Congress, China Economic Conditions, Updated October 11, 2007, str.7-8

²⁸³ Výše PZI za rok 2006 nezahrnuje PZI do finančního sektoru – proto nižší než 69,47 mld. USD.

V červenci 2005 došlo k ohlášení zásadních změn v režimu PZI – „Decision on Reforming the Investment System“ – v duchu zachování strategických odvětví v domácích rukách. Stále je však platný katalog pro třídění jednotlivých odvětví ekonomiky z pohledu PZI („Catalogue for Guiding Foreign Investment in Industries“, který byl naposledy vydán v dubnu 2002 a doplněn počátkem roku 2005. Změna z roku 2004 zjednodušila schvalování projektů bez vládních financí v kategoriích „povolené“ a „podporované“, které je možné získat automaticky. Vyžaduje se jen registrace u Státní rady. U velkých projektů v 11 „omezených“ sektorech došlo však ke zpřísnění podmínek schvalování a zahraniční investoři musejí získat souhlas Státní rady.

Největší část investic směřuje do výroby. V roce 2006 se jednalo o téměř 58 %, dalších 12 % směřuje do nemovitostí a 9,6 % do finančního sektoru. Zahraniční společnosti podle oficiálních údajů zaměstnávaly ve stejném roce 28 mil. zaměstnanců.

Devizové rezervy. Devizové rezervy rostly v posledním období o 20 mld. USD měsíčně a v roce 2006 dosáhly 1066 mld. USD (viz Graf č. 2.6)²⁸⁴. Za poslední dva roky se jejich výše zdvojnásobila. Důvody vysokých rezerv jsou podle odborníků dva: 1) ochrana domácí ekonomiky před finanční krizí a 2) snaha o udržení stabilního směnného kurzu.²⁸⁵

Přestože Číně napomáhají vytvářet ochranu před hospodářskými šoky v domácí ekonomice, mohou vést k rizikovému vývoji v zahraničí. Ohledně jejich použití se v Číně hodně spekuluje a přicházejí v úvahu následující možnosti:²⁸⁶

²⁸⁴ Zdroj: CRS Report for Congress - China`s Economic Conditions, July 12, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

²⁸⁵ Vysoká míra PZI spolu s přílivy spekulativního kapitálu a vysokým přebytkem běžného účtu tlačí na zhodnocení měny, což vládní představitelé považují za nepřijatelné z pohledu konkurenceschopnosti čínských exportů. Centrální banka je tedy nucena nakupovat nadbytečné devizy. Toto vede následně k problémům v oblasti monetární politiky. Peněžní nabíka v ekonomice se zvyšuje, stejně jako výše úvěrů, což je důvodem vysoké míry investic v posledních letech.

²⁸⁶ Někteří experti argumentují, že díky povaze režimu směnného kurzu není možné použít devizové rezervy na výdaje v domácí měně, což by po převodu mohlo způsobit tlak na domácí měnu a donutit tak centrální banku

- financování penzijní reformy
- restrukturalizace SOEs a rekapitalizace bankovního sektoru
- výdaje na infrastrukturu
- vytvoření zásob ropy a jiných komodit
- investice do cenných papírů

Výše devizových rezerv ovlivnila do jisté míry reformy kapitálových omezení, které však probíhají pozvolně. Čína se v roce 2005 stala čistým věřitelem (viz Tabulka č. 2.24). Dvě třetiny zahraničních aktiv tvoří právě devizové rezervy a dvě třetiny závazků tvoří PZI směřující do Číny. Odhaduje se, že 45-70 % devizových rezerv je investováno do amerických dolarů, převážně vládních obligací (viz dále – část 2.3.3.2)²⁸⁷.

Tabulka č. 2.24: Investiční pozice Číny na konci roku 2005 (mln. USD)

Čistá zahraniční aktiva	287,5
<i>Hrubá zahraniční aktiva</i>	1218,5
Equity	64,5
PZI směřující z Číny	64,5
Dluhy	327,9
Rezervy	825,7
<i>Hrubé zahraniční závazky</i>	930,7
Equity	673,8
PZI směřující do Číny	610,2
Dluhy	256,9

Zdroj: China Quarterly Update, August 2006, World Bank, www.worldbank.org, str. 8

Obchodní spory. Čína, stejně jako ostatní členové WTO, začala po svém vstupu využívat systém řešení obchodních sporů a v dubnu 2003 podala svoji první formální stížnost k WTO poté, co USA zavedly dovozní cla na vybrané ocelové výrobky. V roce 2004 dále reagovala na stížnost ze strany USA ohledně dovozů krevet, TV a dřevěného nábytku výhradami k dovozu amerických optických vláken a chemikálií.

Čína je podle WTO nejčastějším terčem akcí proti dumpingovým cenám.

Textil. Čína je největším výrobcem textilu a oblečení na světě. Její tržní podíl se v roce 2003 pohyboval na úrovni 30 % a očekává se že během krátké doby tento podíl převyší 50 %.²⁸⁸ V roce 2004 bylo v tomto sektoru zaměstnáno 19 mil. zaměstnanců, což představovalo 22 % celkové pracovní síly ve výrobě. 70 % výroby je určeno pro místní trh, zbytek je exportován. V letech 2001-2004 byla Čína třetím největším dovozcem textilu a oděvů po USA a EU, přičemž největší tři dovozci textilu do Číny byly Japonsko, Tchaj-wan a Hongkong. Čína je největším

k nákupu dalších devizových rezerv. To by ponechalo výši devizových rezerv nezměněnou. Podle jejich názoru je možným řešením vysoké úrovně devizových rezerv v tomto ohledu pouze zhodnocení čínské měny.

²⁸⁷ China finance: Reservs – US\$1trn and beyond, November 7th 2006, www.viewswire.com

exportérem již od roku 1995 a v roce 2004 patřily mezi největší trhy Číny Hongkong (18,2 %), Japonsko (17,4 %), USA (11,5 %) a EU15 (11,2 % z celkových vývozu). V roce 2004 činily vývozy 95,3 mld. USD a dovozy 16,8 mld. USD (viz Tabulka č. 2.25).²⁸⁹ Přestože hodnota vývozu vzrostla v roce 2004 o 20,6 %, vývozy textilu a oděvů rostly pomaleji než vývozy obecně.

V letech 1997-2000 proběhla v sektoru restrukturalizace a modernizace v očekávání vstupu do WTO. Mnoho státních podniků zbankrotovalo a jiné se spojily. V tomto období bylo dovezeno za 30 mld. USD nejnovějších technologií a stát poskytl několikamiliardové granty vybraným státním podnikům. Sektor byl liberalizován více než jiná výrobní odvětví. V roce 2004 činila celková produkce podniků s obratem nad 5 mil. RMB 1580 mld. RMB (tedy 11,3 % HDP), z čehož pouhých 9,5 % bylo vytvořeno SOEs, 11,7 % FIEs a většina domácími soukromými podniky. Zahraniční podniky přitom tvořily 34,5 % celkových vývozu a 68,9 % celkových dovozů.²⁹⁰

Tabulka č. 2.25: Textilní a oděvní průmysl v Číně, 2001-2004

2004	Počet podniků (jednotky)		Zisk/celkové náklady (%)	
	SOEs	FIEs	SOEs	FIEs
Textil	1274	3519	-0,48	3,18
Oděvy, obuv a čepice	332	4450	1,23	3,75
Kůže, kožesiny a peří	118	1937	0,34	2,86
Chemická vlákna	106	223	3,77	5,79
Rok	Dovozy (mld. USD)		Vývozy (mld. USD)	
	Textil	Oděvy	Textil	Oděvy
2001	12,6	1,3	16,8	36,7
2002	13,1	1,4	20,6	41,3
2003	14,2	1,4	26,9	52,1
2004	15,3	1,5	33,4	61,9

Zdroj: WTO (2006a), WT/TPR/S/161, str. 194

Podle dohody WTO o textilu a oděvech (Agreement on Textiles and Clothing – ATC) byly čínské vývozy do 1. ledna 2005 předmětem kvantitativních restrikcí. V souvislosti s ukončením těchto omezení zavedla čínská vláda restrikce na vývozy v tomto odvětví, aby zabránila radikálnímu zvýšení dovozů na zahraniční trhy a případným obchodním sporům. Od roku 2004 byla změněna sazba vývozního rabatu DPH ze 17 % na 13 %. 1. ledna 2005 zavedla čínská vláda vývozní daň na 148 položek. V počtu položek došlo k několika změnám co do počtu a v lednu 2006 byly tyto exportní daně zrušeny.

10. května 2005 podepsala EU s Čínou dohodu, která omezila růst vývozu u 10 kategorií do konce roku 2007. Osmého listopadu stejného roku podepsaly i USA dohodu s Čínou, která

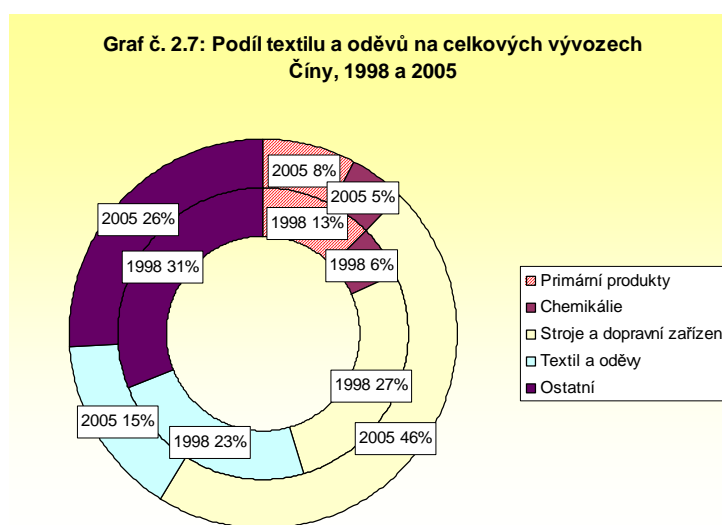
²⁸⁸ Deutsche Bank Research: Current Issues – WTO textile agreement now expired: China maturing into the world's tailor, February 14, 2005, str. 1

²⁸⁹ Zdroj: WTO (2006a), WT/TPR/S/161, str. 194

²⁹⁰ Zdroj: WTO (2006a), WT/TPR/S/161, str. 195

omezila čínské vývozy od 1. ledna 2006 do konce roku 2008 u 21 položek. Obě země následně odstoupily od zavedení opatření v rámci WTO podle článku 242 přístupové dohody, který v době konzultací s Čínou o ohrožení domácích trhů dovozců omezuje čínské vývozy. Podobnou dohodu podepsala s Čínou počátkem roku 2006 i Brazílie.

Omezení v oblasti vývozu textilu a oděvů nehraje v čínských exportech nikterak závažnou roli vzhledem k tomu, že podíl těchto kategorií na celkových čínských vývozech není velký. Podíl textilního odvětví na celkových čínských vývozech se v posledních letech snižuje. Zatímco v roce 1998 tvořil textil a oděvy 23,3 % celkových vývozu, v roce 2005 to bylo již jen 15,1 % (viz Graf č. 2.7).²⁹¹

2.3.2 Čína a její postavení v současné Asii

Role asijských ekonomik ve světovém hospodářství a obchodě se zvyšuje a je doprovázena jejich pokračující transformací. Rostoucí příjmy na obyvatele (viz Tabulka č. 2.26) jsou spojené s přesunem pracovní síly do průmyslového sektoru a sektoru služeb, zvyšuje se úroveň vzdělanosti obyvatel a přes zlepšování technologií a akumulaci kapitálu dochází k zefektivnění fungování těchto ekonomik.

V důsledku rozdílného vývoje těchto ekonomik je třeba oddělit NIEs, zejména Hongkong a Singapur, kde příjmy na obyvatele dosahovaly v roce 2006 téměř 30000 USD. Druhou skupinu tvoří další dvě NIEs, Korea a Tchaj-wan, které jsou v porovnání s ostatními zeměmi z tabulky na jiném stupni vývoje. HDP na obyvatele v těchto dvou zemích se ve stejném roce pohybovalo mezi 15-19 tisíci USD. Ostatní země mají s výjimkou Malajsie HDP pod 3200 USD.

²⁹¹ Zdroj: WTO (2006a), WT/TPR/S/161, str. 257

Tabulka č. 2.26: HDP na obyvatele ve vybraných asijských ekonomikách (mld. USD)

	1980	1990	2003	2006
Čína	312	339	1270	2013
Hongkong	5649	13368	23428	27504
Indie	262	374	542	785
Korea	1679	6155	13512	18392
Tchaj-wan	2367	8077	12711	15936
ASEAN-5				
Indonésie	644	699	1100	1640
Malajsie	1812	2432	4161	5644
Filipíny	672	718	989	1352
Singapur	4860	12091	22066	29917
Thajsko	696	1518	2229	3178

Zdroj: World Economic Outlook Database, October 2007, IMF; www.imf.org/external/pubs/ft/weo

Výše zmíněné ekonomiky jako celek rostly v posledním desetiletí rychleji než světový průměr a jejich podíl na světovém HDP se zvýšil z přibližně 15 % v roce 1990 na 25 % v roce 2004. Čínská ekonomika se na tomto navýšení podílela ze tří čtvrtin a její podíl na světovém HDP se v roce 2004 pohyboval na úrovni 13,5 %, což je oproti počátku 90. let více než dvojnásobek.

Stejně tak i u podílu asijských ekonomik na světových exportech hraje Čína hlavní roli. Podíl zemí z Tabulky č. 2.26 se zvýšil ze 13 % v roce 1990 na 21 % v roce 2004 a právě Čína se na tomto podílela ze 60 %. Čína je třetím největším světovým vývozcem i dovozcem.

Dovozy v regionu se také dynamicky zvyšují, obzvláště pokud jde o energie a jiné komodity, a Čína se stala druhým největším spotřebitelem energií na světě. Přestože hlavním zdrojem pro výrobu elektřiny je stále uhlí (42 % světové spotřeby), došlo v posledních letech k rychlému nárůstu dovozů ropy. Čína je v současné době třetím největším dovozcem surové ropy, což odpovídalo v roce 2005 2,2 % čínského HDP. Čína se od roku 2002 postarala o přibližně 40 % nárůstu globální poptávky po ropě, což samo o sobě svědčí o významnosti tohoto jevu. Roste též poptávka Číny po oceli a základních kovech. V roce 2003 tvořila Čína 34 % světové poptávky po železné rudě, 27 % u oceli, 20 % u mědi, 19 % u hliníku a 10 % u niklu. Po roce 2001 se Čína podílela 50 % na nárůstu světové poptávky po těchto kovech.²⁹²

Na růstu čínské poptávky po kapitálově náročném zboží vydělaly více rozvinuté ekonomiky jako je Japonsko, Korea a Tchaj-wan, které se soustředí na výrobu zboží s vyšší přidanou hodnotou. Vývoz tohoto zboží roste rychleji než levné čínské dovozy a tyto ekonomiky tak v posledních letech zaznamenávají s Čínou přebytky obchodních bilancí. Čína se stala druhým největším obchodním partnerem pro Koreu a Japonsko a prvním největším pro Tchaj-wan.

Zvýšená regionalizace výroby. Díky zvýšené regionalizaci výroby vzrostl podíl výše zmíněných ekonomik na světovém obchodě od 90. let o přibližně 10-20 %. Obchodní přebytky s EU se od 90. let zvýšily z 0 na 10 % vzájemného obchodu v roce 2003 a ze 7,4 na 15,9 % ve stejném roce s USA.²⁹³

V 80. letech bylo hnací silou regionálního rozvoje Japonsko, které ve velké míře převádělo výrobu do ostatních jihoasijských ekonomik a později do Číny. Hlavním motivem se stala ohrožená cenová konkurenceschopnost v důsledku posílení jenu a rostoucí domácí mzdy a ceny půdy. Následovaly Tchaj-wan, Korea a Hongkong, které volily jako výrobní základnu převážně Čínu.

Obchod v regionu se soustředil nejvíce na sektor elektroniky, elektrických přístrojů a telekomunikací. Stroje a dopravní zařízení tvoří přibližně polovinu celkových dovozů a vývozů u většiny asijských ekonomik v Tabulce č. 2.27.

Tabulka č. 2.27: Podíl vybraných segmentů na celkovém obchodě vybraných zemí podle SITC klasifikace v roce 2004 (%)

	Vývozy: stroje a dopravní zařízení	Dovozy: stroje a dopravní zařízení	Vývozy: elektronika a telekomunikační zařízení	Dovozy: elektronika a telekomunikační zařízení
Čína	45	45	36	29
Hongkong	50	51	45	44
Tchaj-wan	52	42	41	28
Korea	63	34	37	22
Singapur	61	59	51	40
Malajsie	54	58	50	45
Indonésie	16	26	13	6

Zdroj: The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 81

PZI v regionu. Toky meziregionálních PZI tvoří převážnou část podílu celkových přílivů PZI u většiny výše zmíněných asijských zemí. U zemí ASEAN je přibližně 35 % PZI tvořeno toky z Japonska, Tchaj-wanu, Koreje, Hongkongu a ostatních zemí ASEAN. U Tchaj-wanu je tento podíl 33 % a u Koreje 12 %.

Příliv PZI do Číny pochází ze 70 % z ostatních asijských ekonomik, převážně z Hongkongu, Japonska, Tchaj-wanu, Singapuru a Koreje.²⁹⁴

2.3.2.1 Hongkong

Hongkong (HKSAR – Hong Kong Special Administrative Region) je svým historickým vývojem poněkud netypickou součástí Číny a díky rozdílům v ekonomické úrovni se většinou

²⁹² The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 77

²⁹³ The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 77

²⁹⁴ Tento a předcházející odstavec: The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005, str. 81-82

nezapočítává do čínských statistik, nýbrž je veden samostatně. Hongkong je považován za nejliberálnější ekonomiku na světě a tímto titulem se honosí již 12 let.

Po předání Hongkongu Číně bylo dohodnuto, že Hongkong povede samostatně ZO a že bude vydávat nezávislý certifikát o původu zboží. Zůstaly tak zachovány i hraniční a celní kontroly. Hongkong je nadále jednou z nejotevřenějších ekonomik na světě a objemem obchodu zbožím a službami (non-factor) se v roce 2005 pohyboval na úrovni 383 % HDP.²⁹⁵

Více než 90 % hongkongských vývozů tvoří re-exporty z Číny, kde Hongkong využívá levných nákladů, stejně jako ostatní zahraniční investoři. Hongkong je však tradičně v Číně investorem největším. Po vstupu Číny do WTO logicky dochází k poklesu re-exportů přes Hongkong na úkor přímých dodávek z Číny na zahraniční trhy.²⁹⁶ Souvisejícím projevem tohoto nového vývoje, ve spojitosti s postupujícími reformami v Číně a růstem přímých kontaktů se zákazníky, je odklon přepravy od hongkongského přístavu, který, přestože stále patří mezi nejvytíženější na světě, ztrácí poněkud na významu. Šen-čen (Shenzhen) se stává významným konkurentem, pokud jde o počet kontejnerů, a roste o desítky procent ročně, zatímco v Hongkongu byl nárůst v roce 2005 o pouhé 2 %. Do terminálů v jižní Číně investují i hongkongští operátoři.²⁹⁷

Z pohledu konkurenceschopnosti patří Hongkong také mezi nejlepší světové ekonomiky. Podle indexu konkurenceschopnosti (World Economic Forum Growth Competitiveness Index) se HKSAR posunul ze 17. místa v roce 2002 (z 80 zemí) na 11. místo v roce 2005 (ze 125 zemí).²⁹⁸

Makroekonomický vývoj. Ekonomika Hongkongu se po recesi z konce 90. let minulého století, způsobené mimo jiné asijskou finanční krizí, a po vypuknutí epidemie SARS počátkem roku 2003 v roce 2005 vzpamatovala, když dosáhla úrovně makroekonomických ukazatelů z roku 1997. V roce 2005 vzrostlo HDP o 7,3 %, nezaměstnanost dosáhla čtyřletého minima 5,6 % a poprvé za osm let dosáhla vláda rovnováhy veřejných financí. Deflace se ve stejném roce po šesti letech změnila v inflaci na úrovni 1 %.²⁹⁹ HDP na obyvatele vzrostlo v roce 2005 na 30 033 USD (v cenách roku 2000), což je nejvyšší úroveň ze zemí Východní Asie a Pacifiku, a na 25 622 v běžných USD.³⁰⁰

²⁹⁵ WT/TPR/S/173, str. 1

²⁹⁶ Hongkong: Trade regulations – Foreign trade: Overview, November 1st 2006, EIU, www.viewswire.com

²⁹⁷ Hong Kong SAR: Annual Report 2005, COM (2006) 482 final, str. 9

²⁹⁸ WT/TPR/S/173, str. 4

²⁹⁹ WTO (2006c), str. 2

³⁰⁰ WTO (2006c), str. 5

Sektor služeb je stejně jako na počátku 21. století hnacím motorem hongkongské ekonomiky. V roce 2001 se služby podílely na HDP z 86,6 % a zaměstnávaly 82,7 % populace a v roce 2004 se tyto podíly dále zvýšily na 90 % a 86 % ve stejném pořadí.³⁰¹

Díky poptávce Číny po finančních službách a financích obecně posílil Hongkong svou pozici mezinárodního finančního centra Východní Asie a stává se důležitým prostředníkem při využívání tamních vysokých úspor. Čínské společnosti se podílely 80 % na financích získaných prostřednictvím úpisů akcií na Hong Kong Stock Exchange (HKSE) a Hongkong byl v tomto ohledu 2005 čtvrtým největším centrem tvorby finančních zdrojů v globálním měřítku (31 mld. EUR za 2005). Čínské podniky tvoří třetinu kapitalizace hongkongského akciového trhu.³⁰²

Zahraniční obchod. Hongkong byl v roce 2005 11. největší obchodující zemí, pokud jde o zboží, a patří mezi země nejvíce závislé na obchodu. Podle hongkongských statistik pracuje v oblasti dovozů či re-exportů každý šestý obyvatel. Hongkong je čistým vývozcem služeb. Vývozy v roce 2004 dosáhly stejného růstu jako v roce 2000 (tedy přibližně 16 %) a v roce 2005 přes 11 %, kdy dosáhly 232 mld. EUR.³⁰³ Z toho 94 % zaujímaly re-exporty. Domácí vývozy tvořily tedy jen 6 % celkových vývozů a ve stejném roce se zvýšily o 8 %. Dovozy vzrostly o něco málo přes 10 % na 241 mld. EUR, což mělo za následek obchodní deficit na úrovni přibližně 8 mld. EUR.

Re-exporty od roku 2001 rostou, zatímco domácí vývozy dosáhly úrovně z roku 2001 (po poklesu v následujícím roce) až v roce 2005. Hongkong se stále ve větší míře zabývá tzv. „offshore“ obchodem, což znamená obchod se zbožím, které jde fyzicky mimo Hongkong. V roce 2004 tento druh obchodu dosáhl 236 mld. USD, což ve stejném roce tvořilo 97 % re-exportů.

Ve struktuře zahraničního obchodu je také patrný trend přesunu od výroby ke službám a dovozy a následné vývozy kancelářských strojů a telekomunikačního zařízení a ostatních elektrických strojů v ZO Hongkongu jsou na vzestupu. Zatímco v roce 2001 tvořily 36,3 % dovozů a 37 % re-exportů, v roce 2005 byly tyto poměry 46,2 % a 49,3 %.³⁰⁴ Tato změna se odehrála převážně na úkor ostatního spotřebního zboží.

Textil a oděvy, které již nepodléhají od roku 2005 kvótám na hlavních trzích, nadále tvoří největší část domácích vývozů, přestože od roku 2001 jejich podíl poklesl z 52,4 % na 44,8 % v roce 2005. Pokles nastal i u re-exportů. Hongkong si však udržuje konkurenceschopnost v kancelářských strojích a telekomunikačních zařízeních a ostatních elektrických strojích, jejichž

³⁰¹ WTO (2006c), str. 5

³⁰² Hong Kong SAR: Annual Report 2005, COM (2006) 482 final, str. 8

³⁰³ WTO (2006c), str. 2

³⁰⁴ WTO (2006c), str. 16

podíl za stejné období také v domácích vývozech stoupl o 4 a 1,3 procentní body ve stejném pořadí.

Z pohledu teritoriálního rozdělení ZO Hongkongu je největším trhem Čína, která se v roce 2005 podílela na domácích vývozech HK 32,8 %, což je přibližně stejně jako v roce 2001.³⁰⁵ Druhým a třetím největším trhem jsou USA a EU25, jejichž podíl však mírně poklesl na úkor převážně asijských ekonomik (USA např. z 31 % na 27,8 % u domácích vývozu a z 21,3 % na 15,3 % u re-exportů, což byl výraznější pokles). U re-exportů došlo k výraznému nárůstu podílu Číny z 37,4 % v roce 2001 na 45,8 % v roce 2005, stejně jako u podílu ekonomik Východní Asie, převážně vlivem stoupajícího meziregionálního obchodu.

Největším dodavatelem Hongkongu byla v roce 2005 stejně jako v roce 2001 Čína (45 %), dále Japonsko (11 %), EU (7,6 %) a Tchaj-wan (7,2 %), přičemž podíly Japonska a EU se mírně snížily.

Přímé zahraniční investice. Hongkong je tradičně významným příjemcem PZI a v roce 2004 byl druhým největším příjemcem PZI v Asii a 7. na světě.

Příliv PZI poklesl v roce 2002, ale od roku 2004 se PZI zvyšují mimo jiné díky čínským podnikům, které využívají výhod CEPA a zakládají v Hongkongu firmy.³⁰⁶ PZI směřují převážně do sektoru služeb a hlavními investory v HKSAR jsou Panenské ostrovy a pevninská Čína, které v roce 2004 tvořily 23,7 % a 23,4 % celkových PZI.³⁰⁷

PZI směřující do zahraničí se zvýšily po roce 2004, opět v souvislosti s CEPA a aktivitami v oblasti M&A. Největším příjemcem hongkongských PZI je pevninská Čína, ale v celkových PZI jsou zahrnuty i investice subjektů, které pocházejí z pevniny a používají Hongkong jen jako přestupní stanici, aby mohly využít stejných podmínek, jež mají v Číně zahraniční podniky.

CEPA (Hongkong). Hongkong, stejně tak i Macau, podepsaly s Čínou v červnu 2003 dohodu o bližší ekonomické spolupráci (CEPA – Closer Economic Partnership Agreement), která měla daným ekonomikám poskytnout náskok před ostatními WTO členy, co se týče zvýhodněných celních sazeb, a v některých oblastech i nad rámec výhod plynoucích z členství ve WTO. Dohoda spočívala ve snížení tarifů na 0 na dovoz 273 produktů hongkongského původu od 1. ledna 2004. V srpnu 2004 byla dohoda rozšířena s účinností od 1. ledna 2005. U ostatních produktů (s výjimkou zakázaných položek celkem 1370)³⁰⁸ došlo k aplikaci nulových tarifů od 1.

³⁰⁵ WTO (2006c), str. 17

³⁰⁶ WTO (2006c), str. 111-2

³⁰⁷ WTO (2006c), str. 113

³⁰⁸ Hong Kong SAR: Annual Report 2005, COM (2006) 482 final, str. 9

ledna 2006, kdy vstoupila v platnost již třetí etapa CEPA III, podepsaná v listopadu 2005. Součástí dohody byla též opatření, která liberalizovala obchod u vybraných 27 služeb, jež byly obsaženy v CEPA I a II.³⁰⁹

Nulový tarif na zboží hongkongského původu by, vzhledem k výrazným rozdílům ve výrobních nákladech, neměl znamenat hromadný návrat výrobců zpět do Hongkongu. Může však dojít k přesunu výroby u zboží s vysokou přidanou hodnotou.

Za rok 2004 a 2005 byly v rámci CEPA zaznamenány vývozy z Hongkongu v hodnotě 362 mil. EUR (3,5 mld. HKD), což bylo méně než 5 % celkových domácích vývozu do Číny.³¹⁰

Hongkong a EU. Hongkong byl v roce 2005 19. největší obchodní partner EU (16. v roce 2004) bez započtení tranzitního obchodu. Včetně re-exportů byl třetím největším dodavatelem, po USA a Číně, a celková obchodní výměna dosáhla 31 mld. EUR. O důležitosti vzájemných vztahů svědčí výše zmíněný fakt, že EU je třetím největším dodavatelem a investorem. Kumulovaná výše evropských PZI v Hongkongu dosáhla v roce 2004 44 mld. EUR (12 % celkových PZI Hongkongu).

Evropské firmy jsou aktivní převážně ve finančním sektoru. V roce 2005 pocházelo 33 bank ze 132 z EU a v pojišťovnictví to bylo 30 z 86.

Evropská komise sleduje vývoj v Hongkongu a každoročně vydává zprávu o jeho vývoji i o vzájemných vztazích („Annual Report“). V roce 2006 EK publikovala dokument zaměřený na možnosti spolupráce se Hongkongem a Macau v období 2007-2013 s názvem „The EU, Hong Kong a Macao: possibilities for cooperation 2007-2013“. Dokument krátce shrnuje vývoj posledních let a definuje oblasti, ve kterých existuje prostor pro zlepšení spolupráce, a dále oblasti, které jsou poněkud problémové (např. IPR). Zmíněno je též sedm klíčových oblastí, ve kterých EU zamýšlí rozšíření spolupráce. Jedná se o následující: obchod a celní problematika, finance, kulturní výměna, doprava, životní prostředí, zdraví a bezpečnost potravin.

Macau (Macao). Macajská ekonomika zaznamenala po roku 2000 vzestup převážně přičiněním zábavního průmyslu (kasína) a cestovního ruchu. V roce 2002 byl liberalizován „gaming“ sektor a skončil tak čtyřicetiletý monopol. Vláda se snaží diversifikovat ekonomické činnosti a na výše zmíněných dvou pilířích zamýšlí vytvořit regionální centrum zábavy a konferenční centrum.

³⁰⁹ Hong Kong Economy: CEPA is expanded further, December 19th 2005, EIU, www.viewswire.com

³¹⁰ Hong Kong SAR: Annual Report 2005, COM (2006) 482 final, str. 10

2.3.2.2 Čína a ASEAN

Na konci roku 2005 bylo u WTO registrováno více než 300 zón volného obchodu (FTAs). V současné době tvoří obchod v rámci FTAs přibližně polovinu světového obchodu. Po roce 2001 Čína aktivně sleduje politiku FTAs a právě dohoda s ASEAN (CAFTA)³¹¹ byla první „externí“ podepsanou dohodou. Následovaly dohody zvané „Closer Economic Partnership Agreement“ s Hongkongem a Macau. Čína dále jedná o FTAs s Austrálií, Brazílií, Islandem, Indií, Japonskem, Novým Zélandem, Pákistánem, Jižní Koreou, „Gulf Cooperation Council“ a „Southern Africa Customs Union“.

V listopadu 2002 podepsala Čína s ASEAN rámcovou dohodu o hospodářské spolupráci – „Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation“, ve které se zúčastněné strany dohodly o vytvoření zóny volného obchodu (CAFTA) do roku 2010. Součástí této dohody byl tzv. „early harvest“, který obsahoval snížení cel u vybraných zemědělských výrobků od počátku roku 2004. Jednalo se například o maso, ryby, stromy, zeleninu a ovoce. O dva roky později byla podepsána dohoda, která již specifikuje snížení cel v jednotlivých termínech – počínaje rokem 2005 a rokem 2010 konče (viz Tabulka č. 2.30). Kambodža, Laos, Burma a Vietnam mají na implementaci do roku 2015 a delší období pro zavedení byla též dohodnuta u některých citlivých výrobků. Čína a ASEAN začaly implementovat dohodu TIG („Trade in Goods“) dohodu v červenci 2005.

Tabulka č. 2.30: Dohoda CAFTA-TIG: Harmonogram snižování celních tarifů pro Čínu a ASEAN-6

Termín	Závazek			
1.VII.05	nejméně 40% tarifů sníženo na 0-5%			
1.I.07	nejméně 60% tarifů sníženo na 0-5%			
1.I.10	eliminace veškerých cel (do 150 položek možno prodloužit do 2012)			
	CAFTA preferenční míra celního zatížení			
Původní míra celního zatížení	2005	2007	2009	2010
20% a výše	20	12	5	0
15-19,99%	15	8	5	0
10-14,99%	10	8	5	0
5-9,99%	5	5	0	0
4,99% a níže	beze změny		0	0

Zdroj: China-ASEAN Free Trade Area and Implication for Hong Kong as a Trade Hub, 29 June 2006, www.tdctrade.com

CAFTA je třetí největší FTAs po EU a NAFTA a zahrnuje 1,8 mld. obyvatel a kombinované HDP přesahující 2 bil. USD. Dohoda TIG obsahuje snížení cel u zboží reprezentující přes 95 % vzájemného obchodu.

Obchod Číny s ASEAN je v posledních letech velmi dynamický v porovnání například s obchodní výměnou ASEAN s USA, jež spíše stagnuje. V období 1993 do 2001, tedy před

vstupem do WTO, rostl čínský obchod s ASEAN v průměru o 75 % ročně.³¹² Navýšení však vycházelo z nízkých absolutních čísel. Mezi roky 1997 až 2005 rostl obchod o 23 % ročně a v roce 2005 dosáhl 130,5 mld. USD (viz Tabulka č. 2.31).

Tabulka č. 2.31: Porovnání ZO Číny s ASEAN a ostatními obchodními partnery, 1997 a 2005 (mil. USD)

	1997	2005	Roční změna	Změna 05/97
Svět	324 884	1 422 549	23,20%	20,30%
EU-25	44 463	217 302	22,70%	21,90%
USA	48 990	211 674	24,80%	20,10%
Japonsko	60 804	184 565	10,00%	14,90%
Hongkong	50 794	136 737	21,10%	13,20%
ASEAN-10	25 054	130 476	23,30%	22,90%
Jižní Korea	24 005	111 991	24,50%	21,20%
Tchaj-wan	19 831	91 214	16,50%	21,00%

Zdroj: China-ASEAN Free Trade Area and Implication for Hong Kong as a Trade Hub, 29 June 2006, www.tdctrade.com

Celkový obchod se tedy od roku 1997 zvýšil pětkrát a ASEAN byl v roce 2005 pátým největším obchodním partnerem Číny po EU, USA, Japonsku a Hongkongu. Pokud bude vzájemný obchod růst dosavadním tempem, dosáhne hranice 200 mld. ještě před rokem 2010. V celkovém ZO Číny tvořila obchodní výměna s ASEAN necelých 10 %.

Čína v současné době dováží z ASEAN převážně elektronické produkty, surovou naftu, a zkapalněný plyn a rostlinné oleje. Mezi hlavní vývozní artikly patří elektronické výrobky, textil a oděvy, zpracované oleje a obiloviny.

Tabulka č. 2.32: Největší položky čínských vývozů a dovozů s ASEAN (mil. USD)

	1997	2005	Roční změna	Změna 05/97
<i>Celkové vývozy</i>	12698	55459	29,30%	20,20%
Elektrické stroje (HS85)	1875	14111	21,50%	28,70%
Stroje (HS84)	1617	10344	29,00%	26,10%
HS84 + HS85	3492	24455	24,60%	27,50%
Podíl na celkových vývozech	27,5%	44,1%
<i>Celkové dovozy</i>	12357	75017	19,20%	25,30%
Elektrické stroje (HS85)	1325	32658	31,30%	49,30%
Stroje (HS84)	1822	12556	25,30%	27,30%
HS84 + HS85	3147	45214	29,60%	39,50%
Podíl na celkových dovozech	25,5%	60,3%

Zdroj: China-ASEAN Free Trade Area and Implication for Hong Kong as a Trade Hub, 29 June 2006, www.tdctrade.com

Díky dohodě WTO ITA (Information Technology Agreement) jsou již nyní tarify IT výrobků na nule. Tento fakt výrazně přispěl od konce 90. let rozvoji obchodních vztahů (i

³¹¹ CAFTA = China ASEAN Free Trade Area

³¹² China-Southeast Asia Relations: Trends, Issues and Implications for the US, Updated April 4, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

v rámci sektorů). V letech 1997-2005 rostly čínské vývozy elektroniky a elektrických zařízení do ASEAN o 28 % ročně a dovozy o 40 % - dosáhly tak v roce 2005 24,5 a 45,2 mld. USD (viz Tabulka č. 2.32). Tyto položky přitom tvořily 53 % vzájemného obchodu.³¹³

Jednání o obchodu službami („Trade in Services“ – TIS) započala na konci roku 2003, ale zatím nedospěla k závěru.

Pokud jde o teritoriální rozložení čínských vývozu a dovozu v rámci ASEAN, patří mezi hlavní obchodní partnery Číny Singapur, Malajsie a Thajsko (viz Tabulka č. 2.33).

Tabulka č. 2.33: Čínské vývozy a dovozy s ASEAN ve vybraných letech

Celkové pořadí, 2005	Země	2000	2004	2005	% změna, 04/05	% změna, 00/05
Vývozy (mil. USD a % změna)						
8	Singapur	5 755	12 695	16 716	31,7%	190,5%
15	Malajsie	2 565	8 085	10 618	31,3%	314,0%
19	Indonésie	3 061	6 257	8 349	33,4%	172,8%
20	Thajsko	2 244	5 800	7 819	34,8%	248,4%
23	Vietnam	1 537	4 260	5 639	32,4%	266,9%
	<i>ASEAN celkem</i>	17 333	42 902	55 459	29,3%	220,0%
	Celkové CN vývozy	249 240	593 674	762 326	28,4%	205,9%
Podíl vývozu do ASEAN na celkových		7,0%	7,2%	7,3%		
Dovozy (mld. USD a % změna)						
7	Malajsie	5 400	18 162	20 108	10,7%	272,4%
8	Singapur	5 060	14 002	16 531	18,1%	226,7%
11	Thajsko	4 380	11 538	13 994	21,3%	219,5%
12	Filipíny	1 677	9 062	12 870	42,0%	667,4%
18	Indonésie	4 402	7 212	8 430	16,9%	91,5%
	<i>ASEAN celkem</i>	22 099	62 955	75 017	19,2%	239,5%
	Celkové CN dovozy	225 095	560 811	660 222	17,7%	193,3%
Podíl dovozu z ASEAN na celkových		9,8%	11,2%	11,4%		

Zdroj: CRS Report for Congress - China's Economic Conditions, July 12, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

Z tabulky je též patrný trend, pokud jde o nárůst obchodní výměny se zeměmi ASEAN po roce 2000. Vývozy do ASEAN v letech 2000-2005 se vyvíjely přibližně stejně jako celkové čínské vývozy, avšak u dovozu ze zemí ASEAN byl zaznamenán vyšší nárůst než u celkových dovozu. Přestože u vývozu zůstal podíl ASEANU na celkových čínských přibližně stejný, u dovozu vzrostl z původních 9,8 % v roce 2000 na 11,4 % v roce 2005.

Role Číny v porovnání s ostatními tradičními obchodními partnery ASEAN se zvyšuje, jak ukazuje následující Tabulka č. 2.34. Zatímco v roce 2000 se dovozy z USA podílely na celkových dovozech ze 14 %, v roce 2004 to již bylo jen 11,9 %. Podíl Japonska se též snížil za stejné období z 19 % na 15,8 %. V porovnání s rokem 1995, kdy se japonské dovozy podílely na celkových téměř z 25 %, je tento trend ještě markantnější. Z hlediska vývozu ASEAN došlo ve

³¹³ China-ASEAN Free Trade Area and Implication for Hong Kong as a Trade Hub, 29 June 2006, www.tdctrade.com

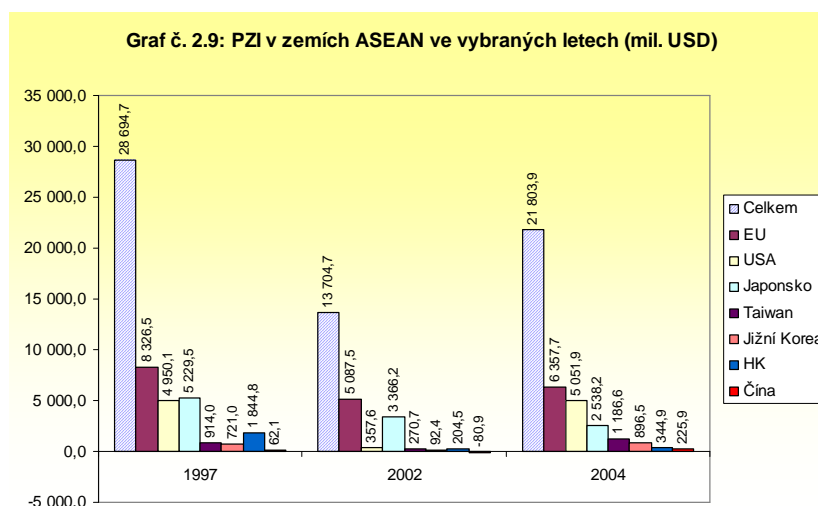
stejném období též ke snížení podílu USA (z 18 % v roce 2000 na 14,3 % v roce 2004) a Japonska (z 12,3 % na 12,1 %). Podíl Číny se naopak jak v dovozech, tak ve vývozech od roku 2000 zvýšil téměř o dvojnásobek.

Tabulka č. 2.34: ZO ASEAN s vybranými partnery, (%)

	1995	2000	2004
ASEAN dovozy (% z celkových)			
USA	14,6	14,0	11,9
Čína	2,2	5,2	9,4
Japonsko	24,7	19,0	15,8
ASEAN vývozy (% z celkových)			
USA	18,5	18,0	14,3
Čína	2,1	3,5	7,4
Japonsko	14,4	12,3	12,1

Zdroj: CRS Report for Congress - China's Economic Conditions, July 12, 2006, <http://fas.org/sgp/crs>

Jak již bylo řečeno výše, rostoucí investice v Asii jsou převážně spojené s obchodem nadnárodních společností. Velká část obchodu mezi ASEAN a Čínou je zapříčiněna interními obchody těchto společností. Kumulativní investice ASEAN v Číně dosáhly na konci roku 2004 60 mld. USD, což představovalo více než 6 % celkových PZI směřujících do Číny. Celkové investice ASEAN v Číně dosáhly v roce 2004 3 mld. USD. Ze zemí ASEAN je hlavním investorem Singapur, který se na celkových ASEAN investicích podílí více než z 50 %. Singapur je též největším příjemcem čínských PZI v zahraničí, které v roce 2004 dosáhly 226 mil. USD (viz Graf č. 2.9).

APT (Asean plus three – Čína, Japonsko a Jižní Korea). APT hraje v jižní Asii od asijské finanční krize hlavní roli, pokud jde o dynamiku ekonomické integrace v regionu, a z regionálních seskupení postoupil v této oblasti nejdále. Dominantní role Číny v tomto sdružení

vyvolala však obavy u některých členů a jakousi reakcí na toto je vytvoření EAS v současné podobě (viz dále).

Výsledkem Chiang Mai initiative je vytvoření Asian Currency Unit (ACU)³¹⁴, která je v současné době často zmiňovaná právě v souvislosti s EAS, ale historicky patří spíše pod APT, jejíž členové zatím ostatní asijské ekonomiky zahrnout nechtějí. V březnu 2006 oznámila ADB, že pracuje na vytvoření indexu měn, který má být podobný evropské ECU, který by napomohl integraci regionálních finančních trhů. Z důvodů kontroverze ohledně členů iniciativy se zatím hovoří pouze o indexu (Asian currency index) a podle představitelů ADB je zavedení ACU z technických důvodů předčasné.³¹⁵

East Asian Summit (EAS – ASEAN10, Čína, Japonsko, Korea, Austrálie, NZ, Indie). První EAS se konal v prosinci 2005 v Malajsii a druhý počátkem roku 2007 na Filipínách. Těchto summitů se účastnilo 16 států, přičemž Rusko se účastnilo jako pozorovatel a požádalo o členství, což Čína podporuje.

Původně se mělo jednat o seskupení založeném na APT, tedy bez účasti Austrálie, Nového Zélandu a Indie, a o první krok k vytvoření East Asian Community (EAC), která by se podobala EU či NAFTA. Japonsko, Indonésie a Singapur však chtěli jako protiváhu k rostoucímu vlivu Číny přibrat podle vzoru „ASEAN + 3 + 3“ také Indii, Austrálii a Nový Zéland. Čína a Malajsie se naopak obávají, že seskupení v takovéto podobě by mohlo snížit důležitost APT, resp. ASEAN jako celku.³¹⁶

V dubnu 2006 navrhlo Japonsko pod názvem „Nikai Initiative“ vytvoření partnerství na poli ekonomické integrace v rámci EAS (Comprehensive Economic Partnership for East Asia – CEPEA). Mělo s jednat o jakousi obdobu OECD, jež bude zahrnovat i instituci s názvem „East Asia Economic Research Institute for ASEAN and East Asia“ (ERIA), která se bude zabývat výzkumem výhod vytvoření FTA v rámci EAS.³¹⁷

Pro některé státy jako např. Indii, Malajsii a Austrálii se tento návrh zdál být zajímavý do budoucna. Čína byla však v této otázce podle očekávání skeptická a preferovala užší skupinu v podobě FTA pro APT. V polovině roku 2006 Čína oznámila, že vidí APT jako první stupeň na cestě k EAC a EAC chápe jako druhou fázi integračních aktivit.

³¹⁴ Původně navrženo Japonskem po asijské finanční krizi a v současné době ADB, která je vedena bývalým úředníkem japonské vlády.

³¹⁵ Asian currency index now: Subhomoy Bhattacharjee, www.economictimes.indiatimes.com a Envisioning a single Asian currency: Amit Prakash, www.iht.com

³¹⁶ Asia politics: East Asia Summit being sidelined by ASEAN: John Burton (Financial Times), December 13th 2005, www.viewswire.com

³¹⁷ Japan's New Deal for Asia: Toshiaki Kitamura, FEER, Sep 2006, str. 41

Výsledkem EAS v lednu 2007 byl podpis deklarace o energetické bezpečnosti a biopalivech – „Cebu Declaration on East Asian Energy Security“, jež oznamuje přípravu nezávazných cílů v tomto směru.³¹⁸ V oblasti obchodu byla zahájena druhá studie na téma CEPEA, která však stále figuruje pouze jako návrh.

2.3.2.3 Čína a Japonsko

Čína v roce 2004 předběhla USA a stala se největším obchodním partnerem Japonska i přes relativně chladné politické vztahy.³¹⁹ Tento údaj je však platný pouze tehdy, pokud se zahrne do statistik i obchod s Hongkongem. Celkově se vzájemný obrat pohyboval na úrovni 216 mld. USD, přičemž obchod s pevninskou Čínou činil 168 mld. USD (viz Tabulka č. 2.28). Japonský obchod tvořil v roce 2004 14,5 % z celkového obratu ZO Číny a jeho podíl má sestupnou tendenci. U podílu ZO s Čínou z pohledu Japonska se jedná o opačný trend. V roce 2000 činil 10 % z celkového obchodu a v roce 2004 to bylo již 16,5 %. Podíl obchodu s Japonskem na celkovém ZO USA klesl za stejné období z 25 % na 18,6 %.³²⁰

Tabulka č. 2.28: Obchodní výměna Číny s Japonskem, 1994-2004 (mld. USD)

	1994	% na celku	1999	% na celku	2004	% na celku
Vývozy	21,6	17,9%	32,4	16,6%	73,5	12,4%
Dovozy	26,3	22,8%	33,8	20,4%	94,3	16,8%
Celkem	47,9	20,2%	66,2	18,4%	167,8	14,5%
Bilance	-4,7	...	-1,4	...	-20,8	...

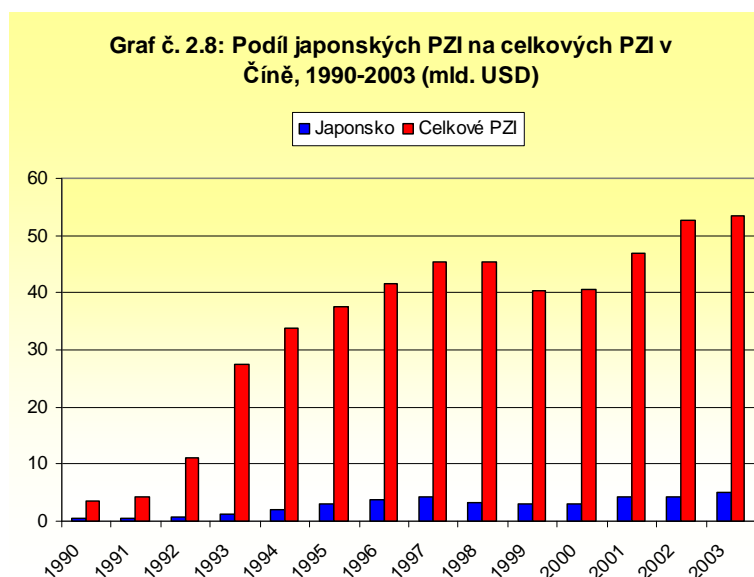
Zdroj: www.stats.gov.cn - 1995, 2000, 2005

Japonsko je druhým nejvýznamnějším investorem v Číně. Graf č. 2.8 ukazuje podíl japonských PZI na celkových čínských PZI od počátku 90. let. Historicky patřilo Japonsko mezi první zahraniční investory v Číně a jejich podíl se od poloviny 90. let pohybuje na úrovni 7,2-9,5 % celkových PZI v Číně. Japonsko hodlá udržet svou konkurenceschopnost ve zpracovatelském průmyslu právě přesouváním výroby nenákladných produktů do Číny a ostatních asijských ekonomik. Posledním takovým příkladem byl chemický koncern Kureha, který následoval proslulé japonské firmy jako např. Toshiba, Sony, Matsushita.

³¹⁸ Rostoucí zájem o biopaliva v oblasti lze doložit podpisem dohod o výrobě bio-ethanolu mezi Čínou a Filipíny. Beidahuang Group by měla například ethanol vyrábět z cukru a jiných plodin v severní části Filipín, kde má založit továrnu (East Asia industry: Boost for biofuels, January 16th 2007, www.viewswire.com)

³¹⁹ Na konci roku 2006 došlo k jistému oživení vztahů mezi Japonskem a Čínou po změně vlády v Japonsku, ale oba státy jsou stále v mnohých ohledech rivaly. Zajímavá je z tohoto pohledu dynamika vztahů v rámci trojúhelníku Čína – Indie – Japonsko, která na konci roku nabrala na intenzitě, přestože je stále kladen důraz spíše na dvoustranné vztahy (China/India/Japan politics: Triangulation, January 29th 2007, www.viewswire.com). Tyto tři státy se však setkávají v rámci EAS, kde Indie hraje roli jakési protiváhy Číny.

³²⁰ Japan Economy: Rising trade with China, and rising tensions, January 27, 2005 – www.viewswire.com

Přímá konkurence v Číně vyrobeného zboží s japonskými produkty je zatím omezená. Podle studie japonských ekonomů na čínských a japonských dovozech do USA (10000 položek z roku 2000) lze vysledovat přímou konkurenci u přibližně 21 % produktů.³²¹ Jinými slovy 79 % japonských vývozu do USA nekonkuruje čínské výrobě. Tabulka č. 2.29 ukazuje výsledky další japonské studie, pokud jde o exportní položky Číny, které v jednotlivých kategoriích přidané hodnoty vyváží na třetí trhy. Z této tabulky je patrné, že od roku 1994 se zvýšilo procento v jednotlivých kategoriích přidaných hodnot a že Čína vyváží na třetí trhy stále více stejných výrobků jako Japonsko. Největší podíl měly v roce 2004 výrobky z kategorie indexu přidané hodnoty od 10000 a 20000 USD (na úrovni 30 %), ale největší nárůst zaznamenal index od 30000 USD, kde se podíl shodných výrobků zvýšil z původních 0,9 % v roce 1994 na 2,9 % v roce 1999 a 15,3 % v roce 2004.

Tabulka č. 2.29: Překrytí exportních položek Japonska a Číny na třetích trzích

Index přidané hodnoty	1994	1999	2004
Od 10000 USD	8,60%	15,80%	32,30%
Od 20000 USD	5,80%	13,50%	29,70%
Od 30000 USD	0,90%	2,90%	15,30%
<i>Celkem</i>	<i>9,30%</i>	<i>16,70%</i>	<i>31,80%</i>

Zdroj: White Paper 2006, MITI, str. 149

I na vztazích Japonska s Čínou je patrný tlak levných čínských dovozů a japonská vláda omezila v roce 2001 dovozy jistých zemědělských produktů a ručníků z Číny. Čína reagovala uvalením 100% cel na japonské automobily, mobilní telefony a klimatizace. Následkem těchto

³²¹ Sino-Japanese trade tensions likely to grow, David Kruger, FEER, April 25, 2002

sporů bylo vytvoření zvláštního orgánu na řešení dvoustranných obchodních sporů v prosinci stejného roku.

Oba státy si v posledních letech výrazně konkurují, pokud jde o zajištění energetických zdrojů. Japonsko spoléhá na dovozy z 80 % celkových potřeb primárních energií a snaží se najít jiné dodavatele ropy a plynu než tradiční Střední východ. Stejně jako Čína se zaměřilo na Kazachstán a Uzbekistán, ale Čína je zde mimo jiné díky Shanghai Co-operation Organization o krok vpřed, co do zajištění dodávek a spolupráce na energetických projektech.

2.3.2.4 APEC

Organizace APEC vznikla v roce 1989 a v současné době má 21 členů z asijsko-tichomořské oblasti. Čína, Hongkong a Tchaj-wan vstoupily v roce 1991. Přestože již od roku 1994 má být hlavním cílem seskupení podpora rozvoje volného obchodu a investic – tzv. „Bogor goals“, nedošlo k dnešnímu dni k velkému pokroku. Podle tohoto programu mělo dojít k vytvoření zóny volného obchodu podobné AFTA. Rozvinuté země měly dosáhnout cílů do roku 2010 a rozvojové do roku 2020.

Poslední APEC summit na konci roku 2006 vydal jen nezávazný dokument s názvem „Hanoi Action Plan to Implement the Busan Roadmap Towards the Bogor Goals“, ve kterém se státy zavázaly pracovat na vytvoření FTA do roku 2020.³²²

Větší přínos posledního summitu tkvěl spíše ve snaze obnovit Doha Development Agenda (DDA), jednání o liberalizaci obchodu, která ztroskotala v červenci 2006.

2.3.2.5 Šanghajská smlouva o vzájemné spolupráci

Předchůdce SCO (Shanghai Co-operation Organisation) byl založen již v roce 1996 jako „Shanghai Five“ a jejím členy se staly: Čína, Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán a Tádžikistán. Jednalo se o fórum, jež se mělo zabývat vyřešením hraničních sporů a podporou rozvoje vzájemného obchodu. V roce 1999 zahrnují její členové do programu i spolupráci v otázkách bezpečnosti. Uzbekistán obdržel v roce 2000 pozorovatelský status a plným členem se stal v červnu 2001, kdy také seskupení dostalo současný název.

Tato dohoda má za dlouhodobý cíl vytvořit mezi svými členy zónu volného obchodu (FTA). Rámcová dohoda byla podepsána v září 2003 a v říjnu 2005 bylo rozhodnuto o zaměření se převážně na energetické projekty. Důvodem je hlavně fakt, že členové SCO spolu s pozorovateli (Indií, Íránem, Mongolskem a Pákistánem) tvoří dohromady 23 % světových zásob ropy.³²³ Zásoba ropy například v samotném Kazachstánu činila na konci roku 2004 40mld.

³²² Bush`s smooth-as-silk Asia summit: November 20th 2006, www.theeconomist.com

³²³ China politics: China is not ready to lead an anti-US club of regional powers, July 11th 2006, www.viewswire.com

barelů, což je přibližně 3,3 % světových zásob a druhé největší zásoby po Rusku mimo Střední východ, a Kazachstán má zároveň druhé největší zásoby uranu.³²⁴

V roce 2006 dosáhl vzájemný obchod SCO dvojnásobku z roku 2000 (přibližně 38mld. USD) a objem čínských investic v ostatních 5 členských zemích se zvětšil čtyřikrát a dosáhl 8 mld. USD, z velké části v oblasti energetiky.³²⁵

2.3.2.6 Tchaj-wan

Makroekonomický vývoj. Průměrný růst HDP před rokem 2000 byl na úrovni 6,4 %, v roce 2001 mírně poklesl v důsledku hospodářské krize a v období 2001-2005 se pohyboval v průměru na úrovni 4 %. Oživení v roce 2004 (růst 6,1 %) nastalo převážně díky dynamice exportů, které vzrostly o 21,1 %. V roce 2005 poklesl růst vývozu i dovozu díky zpomalení světové ekonomiky. HDP na obyvatele v roce 2005 vzrostlo na 15270 USD z 13090 USD v roce 2001.

Podíl služeb na tvorbě HDP i na zaměstnanosti stoupá. Zatímco v roce 2001 tvořily služby 70,5 % HDP a zaměstnávaly 56,5 % obyvatelstva, v roce 2005 činily tyto podíly 73,6 % a 58,6 %.

Nezaměstnanost v roce 2005 byla na úrovni 4,1 %, což znamená oproti roku 2002 pokles o 1,1 procentního bodu. Inflace se po několika letech záporných hodnot dostala na 1,6 % v roce 2004 a 2,3 % o rok později. Schodek veřejných financí činil v roce 2004 2,5 % HDP a celkový vládní dluh vzrostl na přibližně 37,6 % HDP.³²⁶

V reakci na hospodářskou krizi roku 2001 vyhlásila vláda v novém šestiletém plánu „Challenge 2008“ tři programy reform v oblasti politické, finanční a fiskální, do jejichž rámce spadá 10 klíčových plánů zaměřených na rozvoj ekonomiky, zlepšení životní úrovně a zvýšení role kultury a umění. V roce 2004 se vláda rozhodla podporovat rozvoj 12 klíčových sektorů služeb, aby Tchaj-wan získal v globálních průmyslových a dodavatelských vazbách nové příležitosti.

Vývoj po roce 2001 je ve znamení plnění závazků souvisejících se vstupem Tchaj-wanu do WTO, stejně jako je tomu u Číny. Přestože v květnu 2006 nebyly ještě všechny závazky implementovány, v mnohých směrech došla liberalizace dále, než bylo obsahem vstupních ujednání.

³²⁴ Japan economy: Energy shopping in Central Asia, August 30th 2006, www.viewswire.com

³²⁵ Jedná se především o výše zmíněný nákup PetroKazakhstan za 4,2 mld. USD v říjnu 2005, což byla největší zahraniční akvizice Číny v tomto sektoru, dále o ropovod z Kazachstánu (800 mil. USD), jenž byl uveden do provozu v květnu 2006 a v neposlední řadě JV s firmou Uzbekneftgaz (600 mil. USD), který se bude zabývat rozvojem 23 ropných polí.

³²⁶ WT/TPR/S/165, str. ix a str. 3 – tento a předcházející dva odstavce

Zahraniční obchod. Tchaj-wan byl v roce 2004 15. největším vývozcem a dovozcem na světě a v roce 2002 (1. ledna) se stal členem WTO – po vstupu Číny, jejíž členství bylo pro Tchaj-wan podmínkou. Od vstupu do WTO se objem ZO zvýšil o více než 60 % z 248 mld. USD v roce 2002 na 381 mld. USD. Obchod hraje v tchajwanské ekonomice významnou roli a podíl dovozů na HDP je okolo 62 %, podíl vývozů na úrovni 59 % a přebytek běžného účtu v roce 2005 činil 5 % HDP. Devizové rezervy dosáhly na konci roku 2005 253,3 mld. USD.³²⁷

Převážná část tchajwanského obchodu je založena na principu MFN a na 98 % dovozů jsou aplikovány tarify podle MFN. Omezený je z politických důvodů obchod s Čínou a Tchaj-wan například zakazuje dovoz přibližně 2200 položek v celním sazebníku z pevninské Číny.

Průmyslové výrobky tvořily 93 % vývozu zboží v roce 2004, což je oproti roku 2001 mírný pokles, z čehož 53 % připadalo na stroje a dopravní zařízení.³²⁸ Od roku 2001 došlo k růstu vývozů elektronických integrovaných obvodů či LCD a k poklesu tradičních položek jako např. textilu.

U dovozů patří průmyslovým výrobkům také největší část, přestože od roku 2001 poklesl jejich podíl ze 76,1 % na 75,4 %, z nichž největší podíl patří opět strojům a dopravním zařízením. Zvýšil se však podíl primárních produktů z původních 22 % na 24 %, zejména díky dovozům energií.

Hlavní trhy pro tchajwanské vývozy se nacházejí v Asii, převážně Čína, Hongkong a Japonsko, dále USA a EU, jejichž podíl se však na úkor asijských od roku 2001 snížil.³²⁹ Význam asijských trhů od roku 2001 stoupl z 51,3 na 60,9 %. Největším trhem je Čína, která zaujímala v roce 2004 20 %.³³⁰ U dovozů se v období 2001-2004 také zvýšila relativní důležitost asijských zemí ve srovnání s USA a EU, ne však tolik jako u vývozů. Dovozy z Japonska tvořily v roce 2004 největší část (26 %) dovozů zboží a podíl dovozů z Číny se od roku 2001 téměř zdvojnásobil z 5,5 % na 10 %.

Obchodní výměna z pevninskou Čínou přes třetí trhy, což je v současné době jediný možný způsob, v roce 2004 činila 51 mld. USD (34 mld. z toho vývozy z Tchaj-wanu – 17 mld. dovozy).

Přímé zahraniční investice. PZI směřující na Tchaj-wan jsou tradičně nižší než PZI v zahraničí a v roce 2004 dosáhly 3,9 mld. USD a 10,3 mld. USD ve stejném pořadí.³³¹

³²⁷ WT/TPR/S/165 stejně jako ostatní údaje v této části, pokud není uvedeno jinak.

³²⁸ WTO (2006b), str. 9

³²⁹ WTO (2006b), str. 10

³³⁰ WTO (2006b), str. 93

³³¹ WTO (2006b), str. 12

I z toků PZI, stejně jako z vývoje ZO obecně, je možné po roce 2001 vysledovat vzrůstající roli Asie. Zatímco v roce 2001 se Asie podílela na celkových PZI směřujících ven z 50,2 % v roce 2004 to bylo již 79,6 %. Tento nárůst nastal na úkor PZI v USA. Největší část PZI v zahraničí tvořily v roce 2005 investice v Číně, které se na celkových podílely ze 66 %, což představuje oproti roku 2001 výrazný nárůst (z 38,8 %). Tento podíl se však nachází nad úrovní 60 % již od roku následujícího, tedy roku 2002.

Z pohledu PZI směřujících na Tchaj-wan vzrůstá dynamika přílivu PZI z Evropy, která v roce 2004 dosáhla úrovně z roku 2001, a také z Japonska, které se podílelo na růstu PZI v roce 2003 největší měrou.

Od roku 2001 se zvýšil podíl investic do výroby na Tchaj-wanu z 34,5 % na 50,3 % a stejně tak u investic směřujících do zahraničí z 59,6 % na 75,8 %.³³²

EU-Tchaj-wan.³³³ V roce 2005 byl Tchaj-wan 14. největším obchodním partnerem EU a 5. největším v Asii po Číně, Japonsku, Koreji a Indii, když dosáhl 36,7 mld. EUR (1,6 % celkového ZO EU). Jednalo se o přibližně stejnou úroveň jako v předešlém roce. EU je pro Tchaj-wan 4. největším obchodním partnerem po Číně (včetně Hongkongu), Japonsku a USA a v roce 2005 tvořila jejich vzájemná obchodní výměna téměř 11 % jeho zahraničního obchodu.

Tchaj-wan poklesl v žebříčku největších obchodních partnerů od roku 2000 o 4-5 míst převážně díky rostoucím dovozům z Indie a Brazílie, posunu Saudské Arábie díky zvyšujícím se cenám ropy a dynamice obchodu Rumunska s EU. Podíl EU na zahraničním obchodu Tchaj-wanu klesá v důsledku rostoucího obchodu s pevninskou Čínou³³⁴, který nyní tvoří 25 % celkového obchodu, a v obecné rovině také rostoucí regionalizace tchajwanského ZO.

Ve vzájemném obchodě došlo v letech 2000-2003 k poklesu, který byl zapříčiněn mimo jiné ekonomickou krizí, ale od roku 2004 obrat vzájemného obchodu roste a přesáhl objemu z roku 1999. Nedosáhl však zatím na vrchol z roku 2000, kdy se obrat vyšvihl na 43,4 mld. EUR. Obchodní deficit se po roce 2001 pohybuje okolo 11 mld. EUR, má však mírně sestupnou tendenci. Největšími obchodními partnery z EU byly v roce 2005: Německo (27 %), Nizozemí (16 %), UK (12 %), Francie (10 %). Podíl 10 nových členů na celkovém ZO Tchaj-wanu se po rozšíření EU výrazně zvýšil na 5 %.

EU dovezlo v roce 2005 zboží za přibližně 24 mld. EUR (9. největší dovozce), což je více než např. z Indie (18 mld. EUR) a Kanady (17 mld. EUR) a čtyřikrát více než z Vietnamu. Ve

³³² WTO (2006b), str. 12

³³³ EU-Taiwan – Trade and Investment Factfile 2006, European Economic and Trade Office, May 2006 – pokud není uvedeno jinak.

³³⁴ Podle odhadů je podíl tchajwanských společností na čínských vývozech na úrovni 10-20 %, což by v roce 2005 znamenalo vývozy v hodnotě 15-30 mld. EUR = tzv. „The China factor“ (Trade and Investment Factfile 2006, str. 18).

srovnání s dovozy z Číny je Tchaj-wan na úrovni 15 % čínských dovozů do EU (158 mld. EUR), v porovnání s dovozy z Japonska pak na třetinové úrovni (73 mld. USD). I bez započtení tchajwanských společností, které vyvázejí přímo z Číny, tvoří podíl dovozů v oblasti ICT 8 %.

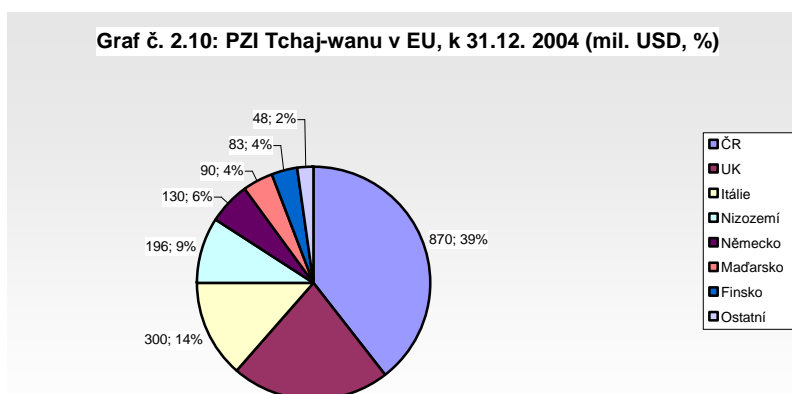
Pokud jde o vývozy EU na Tchaj-wan, dosáhly v roce 2005 téměř 13 mld. EUR, což je v porovnání s vývozy do Číny přibližně čtvrtina (52 mld. USD) a do Japonska taktéž (44 mld. USD).

Zboží ICT tvoří přibližně 50 % vývozu do EU v rámci kategorie strojů a dopravních zařízení, která tvoří 74 % tchajwanských vývozu. Opačným směrem je podíl strojů a dopravních zařízení také vysoký – 46 % (z toho ICT 14,5 % a průmyslové stroje 14,5 %), dále chemikálie a léčiva (16 %) a zboží na úrovni 25 % celkových EU vývozu na Tchaj-wan.

Obchod službami roste rychleji než obchod zbožím a podíl služeb na vzájemném obchodě tedy roste. Ve službách zaznamenala EU v roce 2004 přebytek 1 mld. EUR. Obchod službami s Tchaj-wanem představuje 1 % EU obchodu službami (přibližně pětinu EU obchodu s Japonskem a třetinu s Čínou).

EU je třetím největším zahraničním investorem na Tchaj-wanu a na celkových PZI se podílelo v roce 2004 17 %, za USA (22 %) a Japonskem (20 %). V období 1999-2003 byly PZI z Evropy v asijském regionu po Indonésii 2. nejziskovější s mírou návratnosti na úrovni 19 %.

Tchaj-wan byl v roce 2002 16. největším investorem s celkovou hodnotou PZI na konci roku 2,2 mld. EUR (0,2 % z celkové hodnoty PZI v EU), což je v porovnání s PZI ze Singapuru a Japonska (přibližně 15 mld. USD) relativně málo. Tchaj-wanské investice jsou však například v České republice ve srovnání s ostatními EU zeměmi vysoké a největší tchajwanský investor je jedním z největších českých vývozců. Hodnota těchto PZI na konci roku 2004 v České republice dosáhla 870 mil. USD, v UK, 483 mil. USD a v Itálii 300 mil. USD (viz Graf č. 2.10). Z pohledu Tchaj-wanu tvoří PZI v EU jen 1,5 % jeho celkových PZI.

2.3.3 Čína a hlavní globální hráči (aktuální témata), Indie a Afrika

2.3.3.1 Vztahy EU a Číny v rámci ASEM

O vztazích EU a Číny bylo již pojednáno v předcházejících částech. Tato podkapitola je zaměřena na vztahy EU a Číny v rámci celého asijského regionu.

Středem těchto vztahů je tzv. proces ASEM (Asia-Europe Meeting), setkání vládních představitelů asijských zemí s představiteli EU, která se od roku 1996 konají pravidelně každé dva roky. Jedná se o jakýsi politický rámec pro různorodé aktivity, který vznikl jako reakce na nedostatečnou intenzitu vztahů EU a Asie v porovnání se vztahy EU a USA na jedné straně a Asie a USA na straně druhé (APEC). V roce 2006 se uskutečnilo výroční 10. setkání.

Důležitost Asie jako celku byla ze strany EU zdůrazněna vydáním dvou základních dokumentů, jenž specifikují modernizaci vztahů s tímto dynamicky se rozvíjejícím regionem:

- „Towards a New Strategy for Asia“ (červenec 1994)
- „Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnership“ (září 2001)

První ASEM (ASEM 1) se konal za účasti EU-15, Evropské komise a 10 asijských zemí (Čína, Brunej, Indonésie, Japonsko, Jižní Korea, Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam). ASEM pořádaný v Hanoji v říjnu 2004 měl již 25 členů z rozšířené EU a 3 nové členské země ASEAN (Kambodža, Laos a Burma/Myanmar). Na summitu v září 2006 se rozhodlo o přijetí Bulharska a Rumunska z EU a Indie, Mongolska, Pákistánu a Sekretariátu ASEAN z asijské strany.³³⁵ Kromě setkání představitel států, probíhají jednání na ministerské úrovni v oblasti zahraničních vztahů, obchodu a financí, která jsou podporována pravidelnými jednáními na nižších úrovních. Dále se v rámci ASEM organizují nejrůznější setkání a symposia nad aktuálními tématy – historicky převážně ekonomickými. V poslední době však převažuje spíše důraz na politický dialog. 7. ASEM summit se bude konat v roce 2008 v Číně.

Helsinská deklarace o budoucnosti ASEM („Helsinki Declaration on the Future of ASEM, Helsinki, 10-11 September 2006“)³³⁶ zahrnuje kromě ekonomických témat globalizace a konkurenceschopnosti též udržitelný rozvoj a otázky posílení multilateralismu a kulturní výměny.

EU zareagovala v rámci ASEM také na asijskou finanční krizi a založila ASEM „Asian Financial Crisis Response Trust Fund“, který v letech 1997-99 poskytoval technickou pomoc a školení v oblasti financí a reforem sociální politiky.

Z pohledu příspěvku k rozvoji hospodářských vztahů mezi oběma regiony jsou v rámci ASEM definované tři prioritní oblasti – obchod (Trade Facilitation Action Plan – TFAP), investice (Investment Promotion Action Plan – IPAP) a spolupráce v oblasti cel. Velmi

³³⁵ Přehledný souhrn členství v ASEM a ostatních asijských seskupeních je přiložen v Příloze č. 9.

³³⁶ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/asem/asem_summits/asem6/asem6_future.pdf

přínosným je tzv. „Asia-Europe Business Forum (AEBF)“, který obvykle navazuje na summitu ASEM. Dlouhodobým cílem by mělo být vytvoření ASEM FTA, což však vyžaduje vytvoření jistých právních instrumentů v ASEM, které by napomohly posunu procesu k regionální hospodářské spolupráci. V současné době se pracuje na „Closer ASEM Economic Partnership“ v souladu s pravidly WTO, podle specifikace na summitu v Hanoji.³³⁷

Vzájemný obchod.³³⁸ V letech 1999-2005 se dovozy i vývozy EU25 do 13 asijských zemí účastnících se procesu ASEM zvýšily o více než 60 %. Vývozy se zvýšily z 99 mld. EUR na 161 mld. EUR a dovozy se zvýšily z 206 mld. na 336 mld. EUR., což znamenalo v roce 2005 deficit ve výši 175 mld. EUR (viz Tabulka č. 2. 35).

Tabulka č. 2.35: EU-25 obchod s ASEM (mil. EUR)

	EU-25 vývozy do:			EU-25 dovozy z:			Balance	
	1999	2005	05/99	1999	2005	05/99	1999	2005
Celkem	98 985	160 640	62,3%	205 714	335 689	63,2%	-106 729	-175 049
Čína	19 618	51 842	164,3%	52 406	157 985	201,5%	-32 788	-106 143
Japonsko	35 650	43 646	22,4%	75 241	73 319	-2,6%	-39 591	-29 673
Jižní Korea	11 640	20 149	73,1%	20 185	33 367	65,3%	-8 545	-13 218
Singapur	12 542	17 241	37,5%	13 635	18 273	34,0%	-1 093	-1 032
Malajsie	6 501	9 239	42,1%	13 908	15 956	14,7%	-7 407	-6 717
Thajsko	4 763	7 905	66,0%	10 558	12 987	23,0%	-5 795	-5 082
Inodésie	3 382	4 765	40,9%	9 175	10 749	17,2%	-5 793	-5 984
Filipíny	3 307	3 608	9,1%	6 557	6 491	-1,0%	-3 250	-2 883
Vietnam	1 096	1 890	72,4%	3 339	5 530	65,6%	-2 243	-3 640
Kambodža	72	126	75,0%	270	526	94,8%	-198	-400
Myanmar	121	84	-30,6%	227	287	26,4%	-106	-203
Laos	32	38	18,8%	113	144	27,4%	-81	-106
Brunei	261	108	-58,6%	101	73	-27,7%	160	35

Zdroj: Eurostat news release 117/2006: 6th ASEM Summit

Z tabulky je též patrné, že podíl Číny na obchodě s EU-25 se zvýšil zejména na úkor Japonska, přičemž obchod s Čínou zaznamenal největší dynamiku. Její podíl na celkových vývozech byl v roce 2005 32 % a na druhém místě následovalo Japonsko s 27 %. U dovozů se Čína podílela 47 % a Japonsko 22 %. Celkově se v roce 2005 podílely země ASEM na vnějším ZO EU-25 22 % - z 15 % na vývozech a 28 % na dovozech. EU přitom zaznamenala deficit se všemi ASEM partnery s výjimkou Bruneje.

Z hlediska struktury ZO s ASEM převažují zpracovatelské výrobky, které v roce 2005 tvořily 90 % jak dovozů, tak vývozu, a deficitní bilance se zeměmi ASEM je tvořena právě těmito výrobky.

³³⁷ ASEM in its Tenth Year – Looking Back, Looking Forward (12 Oct 2006), http://www.aseminfoboard.org/content/documents/060504_ASEMInItsTenthYear.pdf

³³⁸ Eurostat news release 117/2006: 6th ASEM Summit

Z vývozních položek EU jsou největší vývozy letadel, automobilů a komponentů, elektronických obvodů a léků. Největším vývozcem z členských států EU bylo v roce 2005 Německo s 34 %, následované Francií (13 %), VB (12 %) a Itálie (9 %). U dovozů dominují mobilní telefony, PC a součásti, digitální fotoaparáty a automobily.

2.3.3.2 Čína a USA

Obchodní vztahy. Spojené státy americké byly v roce 2005 druhým největším obchodním partnerem Číny po EU. Celkový obrat dosáhl 15,9 % celkového ZO Číny (170,7 mld. EUR). Pokud se však podíváme na jednotlivé země samostatně, jsou spojené státy na prvním místě. Po Japonsku, Jižní Koreji a Tchaj-wanu jsou čtvrtým největším dovozcem a u vývozu jsou první před Hongkongem, Japonskem a Jižní Koreou.

Po vstupu Číny do WTO se jak americké vývozy, tak dovozy více než zdvojnásobily (viz Tabulka č. 2.36) a obchodní bilance byla v roce 2005 pasivní na úrovni 202 mld. USD. Podle amerických dat je bilance USA s Čínou pasivní již od roku 1983 a podle čínských dat teprve od roku 1993.

Tabulka č. 2.36: USA obchodní výměna s Čínou (USA vs CN data), 2001-2006 (mil. USD)

	US data			CN data		
	EX	IM	Bilance	EX	IM	Bilance
2001	19 234	102 280	-83 046	54 300	26 200	28 100
2002	22 053	125 167	-103 114	69 959	27 227	42 732
2003	26 806	151 620	-124 814	92 510	33 882	58 628
2004	34 721	196 699	-161 978	124 973	44 652	80 321
2005	41 800	243 500	-201 700	162 938	48 734	114 204
2006	55 200	287 800	-232 600	203 500	59 200	144 300

Zdroj: China's Trade with the US and the World, CRC, January 2006; RL 33536

Pasivní obchodní bilance s Čínou se však jako podíl na celkovém obchodním deficitu od roku 2001 příliš nezměnila. Zobrazuje převážně trend přesunu výroby z ostatních asijských ekonomik do Číny – převážně z Japonska, Hongkongu, Singapur, Jižní Koreje a Tchaj-wanu.

Čína byla zároveň po roce 2001 nejrychleji rostoucím exportním trhem USA. Nárůst dosáhl do roku 2005 téměř 120 %. Vývoz služeb do Číny se také vyvíjel velmi dynamicky a předešel růst celkových vývozu služeb USA. Nárůst byl nejvýraznější v oblasti profesionálních služeb. Celkově vyvezly USA v roce 2004 služby za 7,3 mld USD (EU-25 pro porovnání 8,6 mld. EUR) a dovezly z Číny služby v hodnotě 5,6 mld. USD (EU-25, 7,2 mld. EUR).³³⁹

V následující Tabulce č. 2.37 jsou vyjmenovány největší vývozy a dovozy USA s Čínou v roce 2001 a 2005 a jejich změna za stejné období.

³³⁹ www.chinabusenssreview.com, September-October 2006, str. 64-65

Tabulka č. 2.37: Největší položky USA vývozu do Číny a dovozů, 2001 a 2005 (mln. USD)

HS	Položka	2001	2005	% změna
Vývozy				
85	Elektrické stroje a zařízení	3,4	6,9	102,9%
84	Zařízení na výrobu energie	4,1	6,4	56,1%
88	Letadla a součásti	2,4	4,4	83,3%
90	Optické a medicínské vybavení	1,2	2,4	100,0%
12	Oleje a zrna	1,0	2,3	130,0%
39	Plasty a výrobky z plastů	0,8	2,3	187,5%
28, 29	Organické a neorganické chemikálie	0,5	2,0	300,0%
72, 73	Železo a ocel	0,5	1,9	280,0%
52	Bavlna	0,1	1,4	1300,0%
47	Lepenka	0,3	1,0	233,3%
Dovozy				
85	Elektrické stroje a zařízení	19,7	53,1	169,5%
84	Zařízení na výrobu energie	13,7	52,7	284,7%
95	Hračky	12,2	19,1	56,6%
94	Nabytek	7,5	17,1	128,0%
61,62	Oděvy a doplňky	6,4	16,8	162,5%
64	Obuv	9,8	12,7	29,6%
72,73	Železo a ocel	2,3	7,4	221,7%
39	Plasty a výrobky z plastů	3,2	6,6	106,3%
42	Kožené a cestovní výrobky	3,9	6,3	61,5%
87	Dopravní prostředky mimo vlaků	1,5	4,2	180,0%

Zdroj: www.chinabusinessreview.com, September-October 2006, str. 63

Přesun výroby většiny nadnárodních společností do Číny pocítily USA stejně jako EU a ostatní světové ekonomiky. Ceny v Číně vyráběného spotřebního zboží se na světových trzích snížily a zvětšily tak kupní sílu spotřebitelů. Díky levným dovozům komponentů a součástí pro výrobce v druhých zemích se zvýšila konkurenceschopnost domácích výrobců. Kromě těchto pozitivních jevů mají obzvláště USA k současnému vývoji několik výhod. Jedná se například o ztrátu pracovních míst ve výrobních odvětvích v USA, tlak na snižování mezd a cen, kurzovní politiku a expanzi čínských korporací do zahraničí.

Tabulka č. 2.38: Dopad obchodu s Čínou na americkou ekonomiku

	HDP (%)	Pracovní místa (počet osob)	Úroveň spotřebních cen (%)
2001	-0,20	-66000	0,0
2002	-0,15	-64000	-0,1
2003	+0,05	+30000	-0,2
2004	+0,30	+35000	-0,4
2005	+0,40	+15000	-0,5
2006	+0,50	+25000	-0,6
2007	+0,60	+10000	-0,7
2008	+0,60	+5000	-0,7
2009	+0,60	+5000	-0,8
2010	+0,70	+5000	-0,8

Zdroj: www.chinabusinessreview.com, September-October 2006, str. 65; (2006-10=odhady)

Podle projekcí zveřejněných v časopise China Business Review (September-October 2006) má však obchod s Čínou i pozitivní vliv na vývoj americké ekonomiky. V roce 2005 například přispěl 0,4 procentními body k celkovému růstu HDP a pomohl k vytvoření 15000 pracovních míst. Ve stejném roce došlo díky obchodu ke snížení cen o 0,5 procentních bodů (viz Tabulka č. 2.38).

Kontroverzní témata. Velmi kontroverzním tématem je navzdory reformám z července 2005 systém směnného kurzu. Odpůrci současného stavu tvrdí, že kursová politika nadále uměle zlevňuje čínské vývozy a zdražuje dovozy a že by volně plovoucí kurz prospěl i čínské ekonomice. Vysoká akumulace zahraničních rezerv vedla čínské představitele ke zvýšení peněžní nabídky, což může mít za následek inflační tlaky. V americkém kongresu je připravena legislativa, která by uvalila 27,5 % clo na veškeré čínské dovozy v případě, že Čína nezhodnotí svou měnu na tržní úroveň. Na druhou stranu je z americké strany třeba zvážit, zda by reforma čínské kursově politiky neznamenal pokles nákupu amerických vládních obligací.

Čína je druhým největším držitelem amerických vládních obligací po Japonsku a jejich úroveň i podíl na celkových zahraničních rezervách se v posledních letech výrazně zvýšily. Z původních 51,8 mld. USD v roce 1999 se zvýšily na 420,2 mld. USD na konci března 2007. Jejich podíl na celkových rezervách se ze stejné období zvýšil z 4,1 % na 28,7 %.³⁴⁰ Zastavení budoucích nákupů z čínské strany či prodej existujících zásob by mohl způsobit znehodnocení USD na světových trzích (tedy zvýšení cen dovozů), zvýšení amerických úrokových měr,³⁴¹ poklesu amerických akciových trhů a zpomalení ekonomiky jako celku.³⁴² Toto by však znamenalo i čínskou ekonomiku, vzhledem k tomu, že přibližně třetina vývozu směřuje právě do USA.³⁴³ V případě prodeje by také došlo k finančním ztrátám u zbývajících devizových rezerv v USD. Čína by musela nakoupit další devizové rezervy aby zabránila růstu RMB oproti USD.

V prosinci 2004 nakoupila primárně státem vlastněná čínská společnost Lenovo Group Limited divizi pro PC IBM. V červnu následujícího roku se jiná čínská společnost CNOOC ucházela o nákup americké energetické společnosti Unocal za 18,5 mld. USD, ale díky silné opozici Kongresu od svého záměru ustoupila.

³⁴⁰ CRS Report for Congress, China's Economic Conditions, October 11, 2007, str. 26

³⁴¹ Odhaduje se, že efekt na snížení amerických úrokových měr je na úrovni 0,5-1,5 procentních bodů (China finance: Reserves-US\$trn and beyond, November 7th 2006, www.viewswire.com).

³⁴² Stačil nedávný výrok jednoho čínského poslance, že by Čína měla kupovat víc eur namísto dolarů, a okamžitě došlo k poklesu indexu Dow Jones o více než 300 bodů (Americký státní dluh roste o milion dolarů za minutu, www.ihned.cz, 7.12. 2007). Peking údajně chystá výměnu části rezerv do EUR a kanadských dolarů a hodlá tak preferovat silnější měny na úkor USD (China signals dollar swap; dow plunges, www.washingtontime.com, Nov 8, 2007).

³⁴³ CRS Report for Congress, China's Economic Conditions July 12, 2006, str. 13

Reakcí na rostoucí vliv Číny byl návrh zákona dvou amerických kongresmenů (Schumer – Graham), kteří se zaměřili na čínskou měnu a snažili se vynutit si změnu režimu směnného kurzů Číny tak, že v případě že nedojde ke změně USA zavedou cla ve výši 27,5 % na všechny čínské dovozy. Tato výše má být na polovině odhadu podhodnocení čínské měny vzhledem k USD, jenž se pohybuje v rozsahu 15-40 %.³⁴⁴

Přes výše zmíněné problémy ve vzájemných vztazích si jsou USA vědomi důležitosti Číny ve světové ekonomice, o čemž svědčí fakt vytvoření strategického dialogu („strategic economic dialogue“), který byl zahájen v září 2006 a který má podporovat vzájemný obchod. Jedná se o první takový mechanismus v americké obchodní politice a byl iniciován americkou stranou. Američtí a čínští představitelé se budou na nejvyšší úrovni setkávat dvakrát ročně.³⁴⁵

2.3.3.3 Čína a Indie

India a Čína mají dohromady přibližně 50 % světové populace a ještě větší procento chudých obyvatel. Rychlý růst obou ekonomik od 80. let je klíčový pro boj s problémem chudoby a jeho udržitelnost je důležitá v obou zemích. Příspěvek Indie a Číny na světovém růstu v letech 2000-2004 je patrný z Tabulky č. 2.39. Od roku 2001 se příspěvní obou dohromady pohybovalo kolem 30 %, ale příspěvní Číny bylo vždy až třikrát větší.

Tabulka č. 2.39: Příspěvní Indie a Číny ke světovému růstu, 2000-2004 (% podíl)

	2000	2001	2002	2003	2004
Roční globální růst (%)	6,9	4,8	4,6	5,7	7,4
Čína	15,8	23,0	25,2	23,4	19,9
Indie	6,0	7,3	8,2	9,0	7,0

Zdroj: OECD (2006a), str. 16

Při porovnání růstu HDP Indie a Číny v posledních letech je vidět, že investice čínské vlády jsou v porovnání s indickými investicemi neefektivní. Přestože růst se v letech 2000-2005 lišil jen o 2,7 procentních bodů (Čína – 9,6 %, Indie – 6,9 %), Čína vydávala na investice až dvojnásobek toho, co Indie.³⁴⁶

Přestože reformy v Indii začaly přibližně ve stejné době jako v Číně (počátek 80. let), hrála jednu z klíčových rolí v prohloubení reform v Indii právě Čína, která svým růstem inspirovala Indii. Ta nechtěla za Čínou v žádném případě zaostávat. Zajímavé však je, že historicky Čína za Indií spíše zaostávala a v roce 1950 měla Indie náskok 25 % HDP na obyvatele. Do osmdesátých let to byla tedy Čína, která doháněla Indii. Do počátku 80. let rostly obě ekonomiky přibližně stejně na úrovni 4 %. V osmdesátých letech bylo hlavním zdrojem růstu zadlužení a fiskální deficit se zvětšoval. Vládní výdaje byly financovány půjčkami doma i

³⁴⁴ USA politics: China in the bulls-eye?, February 17th 2006, www.viewswire.com

³⁴⁵ China/USA politics: US and China launch „economic dialogue“, September 20th 2006, www.viewswire.com

³⁴⁶ Transcript of an IMF Book Forum: China and India: Expanding Roles in the World Economy, 14 Dec, 2006

v zahraničí, což přispívalo k růstu, ale nebylo to dlouhodobě udržitelné. Krize přišla s rostoucími cenami ropy po první válce v Perském zálivu v roce 1991. Právě v této době motivovala Čína Indii k dalšímu prohloubení reformního procesu.

Indie postupovala jiným směrem než Čína a dala přednost podpoře domácích firem před nadnárodními společnostmi, což byl mimo jiné následek zkušeností s kolonialismem. Největší indické soukromé společnosti jsou až desetkrát větší než čínské, ale byly bohužel díky protekcionismu vládních představitelů do počátku 90. let odtrženy od světového obchodu.³⁴⁷

Pokud porovnáme velikost ekonomik Indie a Číny podle HNP z roku 2005, Indie byla 10. ekonomikou světa s 793 mld. USD a Čína na 4. místě s 2263,8 mld. USD (viz Tabulka č. 2.40). HDP Indie podle parity kupní síly bylo ve stejném roce 3787 mld. USD, což znamená 4. největší ekonomika světa, a Čína se umístila na druhém místě s 8610 mld. USD. HDP podle PPP však není pro Čínu příliš směřodatný vzhledem ke kontrole cen u některých služeb a zboží a vládním dotacím.

Tabulka č. 2.40: Velikost ekonomik Indie a Číny, 2005

	Čína	Indie
HNP (mld. USD)	2263,8	793
Pořadí ve světě	4.	10.
Podíl na světovém HNP (%)	5	1,8
HNP (PPP, mld. USD)	8610	3787
Pořadí ve světě	2.	4.
Podíl na světovém HNP (%)	14,2	6,2
HDP na obyvatele (USD)	1740	720
HDP na obyvatele (PPP, USD)	6600	3460

Zdroj: <http://www.imf.org/external/np/tr/2006/pdf/india.pdf>

Zajímavý je též pohled na zapojení Indie a Číny do světového obchodu. V roce 2005 dosáhly Čínské vývozy téměř 600 mld. EUR (11,54 % na světových vývozech)³⁴⁸. U Indie se jednalo o pouhých 80 mld. EUR (1,54 % na světových vývozech).³⁴⁹ Tabulka č. 2.41 porovnává podíl Indie a Číny na světových vývozech. Čína dosáhla daleko větší integrace a v roce 2005 se na celkových vývozech zboží podílela z 6,5 %, zatímco Indie pouhými 0,8 %. V tomto ohledu Indie výrazně zaostává obzvláště v obchodu se zbožím. U služeb není situace tak špatná a Indie se ve stejném roce umístila na 16. místě s 1,9 %. Čína byla s 2,9 % na 9. místě. Podíl obchodu se zbožím na HDP v roce 2005 byl u Indie přibližně 28 %, zatímco u Číny na úrovni 64 %.³⁵⁰ Je třeba zdůraznit, že Indie na rozdíl od Číny patří k nejméně chráněným světovým ekonomikám. Až 92 % celních sazeb je vyšších než mezinárodní nejvyšší sazby (2004) a stejně tomu tak bylo v roce 1990. Naopak Čína, kde se tento podíl pohyboval v roce 1992 na úrovni 78 %, činí podíl

³⁴⁷ India's Coming Eclipse of China, Hugo Restall, FEER, March 2006, str. 15

³⁴⁸ <http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm> (China)

³⁴⁹ <http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm> (India)

takovýchto sazeb jen přibližně 15 %. Zatímco Indie měla v roce 2004 váženou průměrnou celní sazbu 28 %, Čína měla jen 6 %.³⁵¹

Tabulka č. 2.41: Podíl Indie a Číny na světových vývozech (%)

2005	Čína		Indie	
	Podíl	Pořadí	Podíl	Pořadí
Zboží	6,5	3	0,8	30
Služby	2,9	9	1,9	16
Dlouhodobý trend v podílu na světových vývozech (%) (v závorce pořadí)				
1948	0,9		2,2	
1973	1,0		0,5	
1983	1,2		0,5	
1993	2,5		0,6	
2004	6,5		0,8	
2006	9,4 (3.)		1,2 (25)	

Zdroj: <http://www.imf.org/external/np/tr/2006/pdf/india.pdf>; 2006: Eurostat

Z pohledu přílivu zahraničních investic je Indie v porovnání s Čínou výrazně pozadu co do objemu, ale podíl PZI na HDP je v Indii vyšší (viz Tabulka č. 2.42). Kdyby se použila definice IMF, příliv PZI do Indie by se pohyboval někde kolem 10 mld. USD, zatímco u Číny se u velké části PZI jedná o kapitál pocházející z domácích zdrojů. Do budoucna lze očekávat zvýšený příliv PZI do Indie.

Tabulka č. 2.42: Zahraniční kapitálové toky v Číně a v Indii

	Čína		Indie	
	1990	2004	1980	2004
Hrubý soukromý kapitál (% HDP)	15	21,5	0,8	5,9
Hrubé PZI (% HDP)	1,2	2,9	1,9	5,7
PZI (mil. USD)	3487	54936	237	5335
Portfoliové investice (mld. USD)				
Obligace	-48	3690	147	3722
Podíly	0	10923	0	8835

Zdroj: <http://www.imf.org/external/np/tr/2006/pdf/india.pdf>

Finanční trhy v Indii jsou obecně lépe vyvinuté než v Číně a bankovní sektor je na rozdíl od Číny převážně v soukromých rukou. Úroveň nenávratných půjček je celkem vysoká (kolem 15 %), ale banky fungují na komerčních základech. Indie má také fungující akciové trhy, což znamená, že indické společnosti používají kapitál efektivněji. Transakční náklady na National Stock Exchange v Deli jsou nižší než na New York Stock Exchange.³⁵² Capital-output ratio je v Indii obecně nižší než v Číně a v posledních letech klesá. Míra úspor se pohybuje kolem 25 %

³⁵⁰ Transcript of an IMF Book Forum: China and India: Expanding Roles in the World Economy, 14 Dec, 2006

³⁵¹ <http://www.imf.org/external/np/tr/2006/pdf/india.pdf>, Table 3D, str. 12

³⁵² Transcript of an IMF Book Forum: China and India: Expanding Roles in the World Economy, 14 Dec, 2006

HDP, což není dostatečné k financování investic, ale naprosto normální pro rozvojovou zemi. Indie má tedy vyšší úrokovou míru – nad 12 %, v porovnání s 8 % v Číně.³⁵³

Při porovnání výše zahraničních rezerv u Indie a Číny je patrné, že zahraniční rezervy Indie jsou znatelně nižší, ale lépe investovány. Podíl amerických vládních obligací je na úrovni 10 % jejich zahraničních rezerv, zatímco u Číny (včetně HK) se tento podíl na konci roku 2005 pohyboval kolem 30 %. Těchto 30 % představovalo téměř 14 % celkových amerických vládních obligací (viz Tabulka č. 2.43).

Tabulka č. 2.43: Zahraniční rezervy a držba US vládních obligací (2005)

	Zahraniční rezervy		US vládní obligace (UST)	
	mld. USD	% UST	mld. USD	% celkových
Čína (včetně HK)	980	30,2	296	13,6
Indie	145	9,7	14	0,7

Zdroj: OECD (2006a), str. 16

Podíl průmyslu a výroby na indickém HDP je velmi nízký v porovnání s Čínou. Indie však dosahuje neobyčejně velkých přírůstků ve službách a IT oblasti jako například software. Prodeje v IT oblasti se od roku 2001 přibližně zdvojnásobily (z 15 mld. na 30 mld. USD v roce 2005). Vývozy IT produktů, převážně softwaru, se za stejné období též zdvojnásobily.

V posledních letech se v Indii též rozvíjí farmaceutický průmysl. Vývozy léků se od roku 2000 zdvojnásobily a v roce 2004 přesáhly 80 mld. rupií. Farmaceutický průmysl by se měl stát druhým největším primárním odvětvím po softwaru.

Kritickým jevem v oblasti přilákání investic do výroby jsou přehnané regulace v oblasti pracovního práva, na rozdíl od Číny. Právě výroba by měla absorbovat zemědělce, kteří budou opouštět zemědělský sektor. V současné době je v něm zaměstnáno přibližně 60 % populace a zemědělství se na indickém HDP podílí pouhými 22 % - výstup roste o pouhé 2 % ročně. Indie by měla stejně jako Čína uvolnit sektor maloobchodu zahraniční konkurenci.³⁵⁴

Čína začíná Indii konkurovat v oblasti outsourcingu, přestože lidské zdroje v Číně nedosahují požadovaných kvalit – zejména jazykové vybavenosti a odpovídající kvalifikaci v IT oblasti. Z těchto důvodů je však Čína ještě přibližně 5 až 10 let pozadu a Indie stále dominuje v sofistikovanějších službách. Do Číny směřují i indické firmy specializující se na outsourcing jako například největší indická Tata Consultancy Services (TCS), která má základnu v Hangzhou. Další dvě, Infosys a Wipro, investovaly do Šanghaje a Pekingu. Indickou slabou stránkou je nedostatečná infrastruktura, která však výše zmíněné služby neohrožuje.³⁵⁵

³⁵³ India's Coming Eclipse of China, Hugo Restall, FEER, March 2006, str. 16

³⁵⁴ India's Coming Eclipse of China, Hugo Restall, FEER, March 2006, str. 17

³⁵⁵ Special report: Outsourcing to China – Watch out, India, The Economist, May 6th 2006, str. 76

Výhodou Indie v porovnání s Čínou je mladá populace. 40 % populace v Indii je ve věku 20 let, což znamená 450 mil. lidí, zatímco Čína jich má 400 mil.³⁵⁶ Populace v této věkové kategorii se má v následujících 5 dekadách mírně zvyšovat. U Číny tomu bude právě naopak.

V neposlední řadě je velkým plusem Indie ve srovnání s Čínou fungující právní systém. Soudy sice pracují pomalu, ale základy právního systému jsou dobře položeny zejména v ochraně IPR, což je v případě Číny nechvalně známý problém. Pro Indii to znamená, že je schopna vypěstovat domácí inovační firmy a funguje jako základna pro mnohé nadnárodní společnosti pro výzkum a vývoj.

Vzájemný obchod. Dvoustranné obchodní vztahy v posledních letech rychle nabývají na intenzitě, což ukazuje na přítomnost komplementárních vztahů a velkého potenciálu.

Čína a Indie oficiálně obnovily obchodní vztahy v roce 1978 a v roce 1984 podepsaly obchodní dohodu (Most Favoured Nation Agreement). Z 338,54 mil. USD v roce 1992 se dvoustranný obchod zvýšil na 7,6 mld. USD v roce 2003, což znamenalo nárůst o 53,6 % oproti 2002. V letech 1995-2003 rostl vzájemný obchod ročním tempem okolo 26 %. V roce 2004 dosáhl obrát 13,6 mld. USD, což znamenalo ještě větší nárůst než v předešlém roce – 79 %.³⁵⁷ V roce 2005 byla Indie 12. největším obchodním partnerem s celkovým obrátem okolo 15 mld. EUR (1,4 % celkového ZO Číny). Dovozy do Číny dosáhly 7,9 mld. EUR a čínské vývozy do Indie 7,2 mld. EUR. Pro srovnání, v roce 1998 byla Indie na 15. místě s obrátem 1,7 mld. EUR a podílem na celkovém ZO Číny 0,6 %.³⁵⁸ Podíl Číny na indických dovozech byl v roce 2003 též nepatrný (pod 5 %), z čehož byl patrný velký potenciál. V roce 2005 byla Čína po EU již druhým největším dovozním partnerem se 7,2 % podílem na celkových dovozech, třetí největší vývozní destinací po EU a USA s podílem 8,9 % a celkově třetím největším obchodním partnerem (8 %).³⁵⁹

V červnu 2003 podepsaly obě strany „Declaration on Principles for Relations and Comprehensive Cooperation“ a dohodly se na uspořádání pravidelných setkání „Joint Economic Group (JEG)“. Tato skupina sestávající z vládních představitelů a ekonomů obou stran má za úkol prozkoumávání komplementarit Čína a Indie, které by mohly podpořit vzájemnou hospodářskou spolupráci, a v dubnu 2005 předala při příležitosti návštěvy čínského premiéra v Indii zprávu s programem rozvoje obchodních vztahů na pětileté období.

³⁵⁶ India's Coming Eclipse of China, Hugo Restall, FEER, March 2006, str. 16

³⁵⁷ CESifo Working Paper č. 1508, July 2005: Promotion of Trade and Investments between China and India, str. 5

³⁵⁸ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/111961.htm>

³⁵⁹ <http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm> (India)

Oblastí s velkým potenciálem je hlavně regionální spolupráce mezi východní a severovýchodní Indií a jihozápadní Čínou, které patří k méně rozvinutým oblastem v rámci obou států, ale mají velké přírodní zdroje a strategické umístění.

Obě země v neposlední řadě narážejí na stoupající poptávku po energii a nedostatečné domácí zdroje. Čínské a indické ropné společnosti si již nyní konkurují v zájmu o podíly na zahraničních ropných polích. V roce 2004 například indická společnost OVL, 100 % vlastněná pobočka státní Oil and Natural Gas Company, získala v Angole akvizici v hodnotě 600mld. USD na úkor čínského zájemce.³⁶⁰

Kooperace v oblasti energetiky a infrastruktury byla také tématem setkání čínských a indických vrcholných představitelů v listopadu 2006 na summitu „India-China Trade and Investment Cooperation Summit“, kde oba státy oznámily záměr zdvojnásobit během tří let vzájemný obchod ze současných přibližně 20 mld. USD.³⁶¹ Ve společné deklaraci také potvrdili ochotu úzce spolupracovat v rámci EAS.

2.3.3.4 Čína a Afrika

O důležitosti Afriky pro Čínu svědčí fakt, že nový čínský prezident, Chu Ťin-tchao (Hu Jintao), zavítal do Afriky jako do jedné z prvních oblastí po svém jmenování do funkce v roce 2004. V lednu 2006 čínská vláda vydala dokument zaměřený na politiku vůči Africe a počátkem listopadu 2006 se v Pekingu konal summit čínské vlády a hlav 40 afrických států.

Nejvýraznějším znakem užších vztahů je rostoucí obchodní výměna a příliv investic. V letech 2000-2005 se obchod zvýšil z pouhých 10 mld. na 40 mld. USD. Čína, která v roce 2004 investovala do Afriky 900 mil. USD, se pro Afriku zároveň stává největším zdrojem investic. Tento příliv znamenal 300 % navýšení oproti předcházejícímu roku.³⁶²

Hlavním zájmem Číny v Africe je zajištění přístupu k ropě a dalším přírodním zdrojům. V současné době Čína získává z Afriky přibližně 30 % své ropy, převážně ze Súdánu, Angoly a Konga. Čína však dováží také měď z Konga a Zambie a železnou rudu, platinu z Jihoafrické republiky a dřevo z Gabunu a Kamerunu.

Od návštěvy prezidenta Chu (Hu) si Čína zajistila ropu z Gabunu, obchod v hodnotě 800 mil. USD s Nigérií za dodávky 30000 barelů denně a půjčila největšímu nigerskému producentovi ropy 2 mld. USD na rozvoj infrastruktury výměnou za ropu.³⁶³ V lednu 2006

³⁶⁰ Dancing Elephants, Michael Vatikiotis & Murray Hiebert, FEER, April 29 2004, str. 14

³⁶¹ India, China Build Trade Ties: Anjana Pasricha, 26 November 2006, [www.voanews.com/english/archive/2006-](http://www.voanews.com/english/archive/2006-11)

[11](#)

³⁶² China/ Africa economy: Summit highlights China's growing influence, November 3rd 2006,

www.viewswire.com

³⁶³ No questions asked, The Economist, January 21st 2006, str. 54

oznámila státní energetická firma, CNOOC, nákup 45 % podílu v nigerijském ropném poli za 2,27 mld. USD a Angola se tak stala největším čínským dodavatelem ropy.³⁶⁴

Z pohledu západních zemí jsou čínské investice v této oblasti kontroverzní. Jedná se především o snahy zlepšit politickou a bezpečnostní situaci v některých afrických státech, což Čína považuje za interní záležitosti daných zemí. Podle některých západních mocností a mezinárodních organizací však svými půjčkami, které jsou zároveň mnohem vyšší než z jejich zdrojů, znehodnocuje snahy o ovlivnění dění na kontinentu a západní mocnosti tak ztrácejí svůj vliv. Podle studie OECD též hrozí, že se africké ekonomiky budou až příliš koncentrovat na komodity a budou málo diversifikované, což nevyhnutelně vyústí ve větší zranitelnost při nečekaných změnách světových cen surovin.

Rostoucí zájem Číny o Afriku podpořil tamější ekonomiky v podobě růstu průměrného HDP v letech 2001-2004 na úrovni 4,2 % v porovnání s 3,3 % v letech 1997-2000. HDP subsaharské Afriky dosáhlo v roce 2004 vrcholu předcházejících 8 let na úrovni 5,4 %. Hlavním faktorem jsou převážně rostoucí ceny komodit.

Vzájemný obchod. Zvýšená dynamika obchodu se projevila po roce 2000, kdy africké vývozy začaly růst ročně o 56 %. V roce 2004 dosáhly 11,4 mld. USD, což byl trojnásobek roku 2000 a 6 % celkových afrických vývozů. Přestože Indické vývozy rostly ve stejném období také výrazně, 10 % ročně, předstihla Čína v roce 2000 Indii v žebříčku obchodních partnerů Afriky.

Po roce 2000 rostly africké dovozy z Číny o 33 % ročně (z Indie o 20 %).

2.4 Analýza – konec přechodného období a začátek nového

Pět let po vstupu Číny do WTO byl Čína již čtvrtou největší ekonomikou světa a stále druhým největším příjemcem PZI. Z pohledu Číny byla integrace její ekonomiky do globálních obchodních toků velmi úspěšná. HDP vzrostlo v roce 2006 podle prvních údajů vydaných Čínou o 10,7 %, což je o 3,2 procentní body více než v roce 2001, a za toto období se téměř zdvojnásobilo a dosáhlo přes 2 bil. USD. Vývozy rostly v průměru o 29 % ročně a podíl obchodu na jejím HDP se výrazně zvětšil ze 44 % v roce 2001 na 72 %. PZI se za stejné období zvětšily o 28 % na 60 mld. USD ročně.³⁶⁵ HDP na obyvatele v období po vstupu přesáhl 1000 USD a v roce 2005 činil 1702 USD.³⁶⁶

V roce 2004 se Čína podílela na světovém obchodě zbožím necelými 7 %. O zapojení Číny do globalizačního procesu svědčí například i fakt, že více než 400 z 500 největších světových společností působí na čínském trhu. Globální značky typu Ikea, Starbucks a Cadbury

³⁶⁴ Tamtéž, str. 53

³⁶⁵ Five years on, COMMENTARY, January 2007, www.chinaeconomicreview.com

³⁶⁶ WTO (2006a), str. 5

navíc prohlašují, že dosahují zisků dříve než očekávaly a úspěšně využívají rostoucí střední třídu. Z průzkum provedeného firmou KPMG vyplývá, že více než polovina firem, které v Číně investovaly, je během prvních pěti let zisková a čtvrtina dokonce do dvou let po vstupu na trh.³⁶⁷

Průměrná úroveň celních sazeb se v přechodném období snížila ze 14,8 % na 9,1 % a více než 3000 zákonů na nařízení bylo přepracováno v duchu principů WTO.

Liberalizace obchodu s sebou však přinesla i negativa v podobě zvýšení anti-dumpingových případů vedených proti Číně, které nyní tvoří třetinu celkových případů, a zvyšujících se nerovnováh v domácí ekonomice.

2.4.1 Celková situace po skončení přechodného období

Na konci přechodného období lze konstatovat, že Čína splnila téměř všechny závazky vyplývající z jejího členství. Přesto však dochází k narušování tržních principů v některých oblastech, které nejsou plně liberalizovány, a zároveň čínská ekonomika v tomto období narazila, kromě několika přetrvávajících problémů z předchozí analýzy, jež byly v některých instancích prohloubeny, i na „nové“ aspekty, které bude čínská vláda muset po roce 2006 řešit. Jedná se například o vysokou míru investic podniků, převážně státních, které jsou již daleko ziskovější než před rokem 2001, a jsou zodpovědné za narůstající míru investic, která vedla v některých oborech k nadvýrobě.

2.4.1.1 Makroekonomický vývoj

Obecným cílem makroekonomické politiky v přechodném období byl rychlý ekonomický růst, v čemž podle výše zmíněných údajů Čína nepochybně uspěla, a tempa hospodářského růstu byla nad očekávání vysoká.

Vláda pokračovala v praxi vydávání obligací (Construction Treasury Bonds), které byly představeny po asijské finanční krizi za účelem rozvoje centrálních a západních provincií, infrastruktury venkovských oblastí a infrastruktury v oblasti vzdělání a zdravotnictví. Mediálně velmi známým výsledkem je například výstavba železniční trasy „Qinghai-Tibet“, která byla v roce 2006 slavnostně dokončena. V důsledku proaktivní fiskální politiky a přemíry investic však hrozilo na konci roku 2003 přehřátí, takže vláda byla nucena tuto praxi přehodnotit a představila i řadu opatření zaměřených na ochlazení ekonomiky. Na konci roku 2005 se proaktivní fiskální politika změnila na prudentní a došlo k mírnému snížení vládního deficitu. Na konci roku 2005 byl deficit veřejných financí na úrovni 1,3 % HDP, což je více než o polovinu nižší, než na počátku zkoumaného období, a celkový domácí dluh ve výši 20 % HDP.

Významným krokem přechodného období byla mírná revalvace RMB vůči USD v červenci 2005, která by v nadcházejícím období mohla vést k nezávislejší monetární politice,

³⁶⁷ Big brands hit jackpot in China, 13-Nov-06, www.supplychain.cn/en/articles

kde by větší roli v určování úrokových měr hrály tržní mechanismy a docházelo by k lepší alokaci zdrojů.

2.4.1.2 Venkovské oblasti

Pokud jde o pokrok v reformách ve venkovských oblastech a problémových oblastech zmíněných v předešlé analýze, nedošlo přes jistý posun k výraznému zlepšení.

System *hukou* a zákony o vlastnictví půdy nedoznaly zásadních změn a tento fakt brzdil tolik potřebnou urbanizaci. Velmi závažným problémem se stal narůstající rozdíl v příjmech venkovského a městského obyvatelstva, který v se přechodném období ještě zvýraznil a který byl dále prohlouben malým pokrokem v oblasti reformy sociálního zabezpečení.

Vládní představitelé si jsou však dobře vědomi nebezpečí, které může tato narůstající disproporce způsobit a reforma venkova bude podle jejich slov prioritou číslo jedna pro nadcházející období, jak ukazuje i náplň 11.FYP.

Z pozitivních kroků v zemědělských oblastech v reformním období je třeba zdůraznit reformu v oblasti zdanění venkovských obyvatel, jehož cílem bylo snížení jejich daňového zatížení, a dále přímé dotace pro zemědělce.

2.4.1.3 Průmyslový rozvoj

Pokračující reforma SOEs vedla v reformním období k růstu jejich produktivity i ziskovosti. Role soukromého sektoru se však nadále zvyšovala a jeho výkonnost předčila výsledky SOEs. TVEs již nehrály tak důležitou roli jako před vstupem do WTO a díky nové legislativě v oblasti SMEs a podpoře vlády se posílil v přechodném období vliv soukromých podniků, které se počátkem roku 2007 dočkaly i dlouho očekávané legislativy na ochranu soukromého vlastnictví.

Zahraniční podniky i nadále zůstávají dominantní, pokud jde o přidanou hodnotu výroby, produktivitu a podíl na vývozech. Dostalo se jim i významných práv v oblasti obchodu a distribuce, které zajisté v nadcházejícím období přispějí k rozvoji aktivit na čínském trhu.

Ve snaze posunout se po žebříčku přidaných hodnot začala vláda ve zkoumaném období věnovat zvýšenou pozornost inovacím, ochraně IPR a investicím do vzdělání. Přestože ne ve všech těchto oblastech došlo k viditelným změnám, je zřetelně nastolen nový trend, který vede k posunu čínských výrobců v oblasti technologického pokroku směrem nahoru. IPR však nadále zůstávají jak pro domácí, tak pro zahraniční podniky velkým problémem.

2.4.1.4 Finanční systém

Finanční sektor je stále převážně vlastněn státem a přístup zahraničních podniků je omezen, stejně jako v ostatních službách.

Bankovní sektor doznal jistých pozitivních změn, zejména pokud jde o ozdravení SOCBs. Tři banky z „Velké čtyřky“ provedly úspěšné IPO a podíl NPLs se snížil. Situace s NPLs však nadále zůstává kritická u ABC, která přichází na řadu až nyní.

Reformy na pilotní bázi proběhly v oblasti venkovských financí, což je pozitivní krok směrem k zachování finančních prostředků na venkově.

Pokud jde o snahu čínské vlády umožnit soukromému sektoru snadnější přístup k financím, nedošlo od vstupu do WTO k výraznému posunu a SOEs jsou stále preferovány, převážně co se týče poskytování půjček od SOCBs.

2.4.1.5 Institucionální rámec

Přechodné období zaznamenalo co do rozvoje institucionálního rámce značných změn. Byla přijata řada významných zákonů, která přispěla k další liberalizaci a která dala základ k efektivnějšímu fungování ekonomik jako celku. Problémem však nadále zůstává aplikace a vymahatelnost práva. V mnohých případech je litera zákona nejasná a výklad nejednotný.

2.4.2 Porovnání předpovědí na efekty vstupu Číny do WTO s realitou

Růst HDP, přímé zahraniční investice a obrát ZO. Podle očekávání IMF mělo první rok po vstupu dojít k poklesu a následnému růstu HDP až o 0,8 procentních bodů pět let po vstupu.³⁶⁸ V roce 2001 vzrostlo HDP o 7,5 % (podle nového přepočtu 8,3 %) ³⁶⁹, což by podle předpovědi IMF znamenalo očekávaný nárůst o 9,3 % (10,1 %) v roce 2006. Realita v tomto ohledu v mnohém předčila očekávání. Již v roce 2004 ekonomika vrostla o 9,5 % (10,1 %) a rok 2006 zaznamenal růst ještě vyšší – 11,1 %³⁷⁰. Goldman Sachs očekávali nárůsty o 0,5 procentních bodů ročně bez počátečního poklesu, což by znamenalo 10 % (10,8 %) v roce 2005. To se ukázalo jako blíže realitě.

Co se týče přílivu zahraničních investic, očekávalo se zdvojnásobení jejich přílivu do roku 2005. V roce 2001 činil příliv PZI 37 mld. USD a o pět let později přibližně 70 mld. USD, což odpovídá původním předpokladům. Pro srovnání je zajímavé uvést, že nárůst je v porovnání s pětiletým obdobím před vstupem Číny do WTO markantní. V tomto období (1995-2000) narostly o přibližně 171 mld. USD, zatímco v období po vstupu se jednalo o nárůst o přibližně 304 mld. USD.³⁷¹

Dynamika zahraničního obchodu byla podle očekávání stejně výrazná. Obrát ZO se z 510 mld. USD v roce 2001 zvýšil na 1,76 bil. USD, což znamená 3,5 násobné zvýšení. Dovozy však rostly díky poklesu cel a jiným faktorům rychleji než vývozy jen v letech 2003-4. Poté se

³⁶⁸ viz str. 78-79

³⁶⁹ ADB (2007d), str. 203

³⁷⁰ Původní údaje za rok 2006 – 10,7 %.

³⁷¹ viz Tabulka č. 1.14, Tabulka č. 2.18 a Tabulka č. 2.23

zpomalil růst jak dovozů, tak vývozu, ale vývozy rostly stále rychleji. GS předpokládali celkový nárůst dovozů o 230-260 mld. USD do roku 2005, což mělo znamenat 740-770 mld., a k tomu o rok později také došlo. Ke zhoršení obchodní bilance podle očekávání IMF tedy nedošlo. K jistému snížení došlo pouze v roce 2003, kdy bilance ZO dosáhla 25 mld. USD, rok poté se však dostala na úroveň z roku 2002 a v letech 2005-2006 došlo k rekordním přebytkům (102 a 177 mld. USD).

Nejpřekvapivějším vývojem je zajisté dynamika vývozu, se kterou počítaly jen málokteré předpovědi a která je přičítána zejména vysokým produkčním kapacitám v některých odvětvích díky zvýšeným investicím.

Průmysl. Podle očekávání mělo dojít k větším pozitivním efektům u odvětví náročných na práci, jako např. textil a oděvy, zatímco u těžkého průmyslu se očekávaly negativní efekty. Následující část rozebere situaci v oblasti textilu a oděvů a v automobilovém sektoru.

Podíl Číny na světových vývozech textilu a oděvů se měl po roce 2005 zvýšit na 30% a předpovídalo se zvýšení zaměstnanosti v tomto sektoru. U oděvů zaznamenala Čína (i Indie) podle očekávání výrazný vzestup oproti roku 2004. Vývozy Číny vzrostly o 12,3 mld., což znamenalo nárůst o téměř 20 %, zatímco světové vývozy oděvů vrostly o 16, 5 mld. USD, tedy pouze o 6,4 %. Vývoz se zvýšil z 61,9 mld. USD na 74, 2 mld. USD, což znamenalo 74% podíl na celkovém růstu v tomto období. Spolu s Indií byl tento nárůst téměř 85 %.³⁷²

Celkově Čína v letech 2000-2006 získala dalších 12 % světového trhu oděvů a na světových vývozech se podílela z 31 %. Vývozy v roce 2006 vzrostly o 29 %. Čína přeskočila EU a stala se největším světovým dodavatelem oděvů. Ve stejném období se však podíl oděvů na celkových vývozech Číny postupně snižoval ze 14 % na 10 %.³⁷³

Čínské vývozy textilu vzrostly v roce 2005 o 23 % a v roce 2006 o 19 %. V letech 2000-2006 vývozy rostly ročně v průměru o 20 % a jejich podíl na světových vývozech se během tohoto období více než zdvojnásobil na 22,3 % v roce 2006. Podíl textilu na celkových vývozech Číny se v letech 2000-2006 také nepatrně snížil z 6,5 % na 5 %.³⁷⁴

Přestože se výroba textilu a oděvů podle předpovědí přesunula do Číny (a Indie), nebyl to přesun nikterak zásadní. Evidentně však v Číně (a Indii) došlo ke zvýšení výroby. Zajímavé je, že růst dovozů textilu a oděvů z Číny do Kanady, USA a EU se v letech 2005-2006 snížil na polovinu. Došlo ke snížení nárůstu ze 45 % v roce 2005 na 15 % v roce 2006. Tento pokles je

³⁷² CRS Report for Congress – U.S. Clothing and Textile Trade with China and the World: Trends Since the End of Quotas, July 10, 2007, str. 10-11

³⁷³ WTO (2007b), str. 107-108

³⁷⁴ WTO (2007b), str. 101-102

přičítán dovozním kvótám v USA a EU.³⁷⁵ Je však zajímavé, že k poklesu došlo i v Kanadě, která žádné nové kvóty nezavedla. Celkově neměla tato omezení na čínské vývozy textilu a oděvů velký vliv. V roce 2005 vzrostly vývozy textilu a oděvů o 21 % a o rok později o 25 %.³⁷⁶

Zaměstnanost v sektoru v letech 2001-2005 vzrostla o přibližně 10 mil, tedy o více než původně očekávaných 6 mil.³⁷⁷

Růst vývozu automobilů v letech 2000-2006 byl ročně v průměru na úrovni 45 %. Podíl na světových vývozech se zvýšil 4x, z malého podílu 0,3 % v roce 2000 na 1,4 % v roce 2006. Podíl na světových dovozech se zvýšil 3x, z 0,6 % na 1,8 % v roce 2006. Dynamika růstu vývozu je nejvyšší na světě.

Vstup do WTO dal automobilovému sektoru velký impuls. Zatímco před vstupem rostl sektor o 12 % ročně, již dva roky po vstupu rostl 40 % ročně. V tomto smyslu se předpověď nevyplnila a sektor nezaznamenal v souvislosti se vstupem z důvodu kapitálové náročnosti žádný pokles. Vývozy vzrostly podle očekávání.

Zemědělství. Po vstupu do WTO došlo k očekávanému posunu k pěstování plodin náročných na práci a Čína se stala jakousi „tržnicí“ přinejmenším pro Asii. V některých plodinách, jako např. jablka, předčila nečekaně rychle americké konkurenty a získala na jejich dřívějších asijských trzích převahu.

Dovoz pšenice, kukuřice, ale i rýže se zejména po roce 2004 zvýšil, což také odpovídá původním očekáváním. Podíl Číny na světových dovozech zemědělské produkce se zvýšil jen nepatrně z 3,0 % v roce 2000 na 3,4 % v roce 2006. Dovozy rostly v letech 2000-2006 v průměru 18 % ročně, což bylo nejvíce z předních dovozců za dané období.³⁷⁸

V porovnání s rokem 2001 se podíl zemědělství na HDP snížil ze 14,5 % na 11,8 % v roce 2006. Došlo tedy ke snížení role zemědělství v duchu předpovědí učiněných před vstupem Číny do WTO. Zaměstnanost poklesla z 368,7 mil. na 325,6 mil.³⁷⁹

Služby. Na čínském HDP se služby podílely v roce 2001 40,7 %, což bylo více, než v roce 2006 (39,5 %). Důvodem poklesu podílu služeb na čínském HDP byl hlavně nárůst podílu průmyslu ze 45,2 % na 48,7 %.³⁸⁰

³⁷⁵ 70 % položek, u kterých byla zavedena omezení v dovozech do EU a USA jsou oděvy, zbytek textil.

³⁷⁶ WTO (2007a), str. 8

³⁷⁷ <http://knows.jongo.com/res/article/15714>

³⁷⁸ WTO (2007b), str. 51

³⁷⁹ ADB (2007d), str. 202

³⁸⁰ ADB (2007d), str. 202

V oblasti služeb došlo v pětiletém období po vstupu Číny do WTO bezesporu k výrazné liberalizaci. Zároveň se však jedná o oblast, kde by zahraniční partneři přivítali otevření mnohem zásadnější, v některých případech i nad rámec původních ujednání.

3 PO 11. PROSINCI 2006 – „POST WTO PŘECHODNÉ“ OBDOBÍ

3.1 Pohled Číny

Nová etapa po skončení pětiletého přechodného období je z pohledu domácí ekonomiky definována 11. FYP, který byl vyhlášen na období 2006 až 2010.

Čína využívá plánů (nově programů), jež definují rozvoj čínské ekonomiky v hospodářské i sociální oblasti na nadcházejících pět let, již od roku 1953 (vyjma období 1963-65). V roce 2002 bylo na 16. sjezdu KSCŮ určeno 6 kvalitativních cílů a jeden kvantitativní – a sice zečtyřnásobit do roku 2020 úroveň čínského HDP z roku 2000, což by znamenalo zvýšení HDP na obyvatele na 3000 USD. Ve stejném roce byly přidány dva další kvantitativní cíle: zvýšení míry urbanizace na více než 50 % a snížení podílu zaměstnanosti venkovského obyvatelstva na celkové zaměstnanosti z 50 % v roce 2000 na 30 % v roce 2020.

V roce 2004 definoval čínský premiér Wen Ťia-bao (Wen Jiabao) tzv. „pět rovnováh“ (five balances), jejichž udržení je nezbytné pro vytvoření tzv. harmonické společnosti. K těmto rovnováhám, kterých chtějí čínští představitelé v dohledné době dosáhnout, patří následující: rovnováha mezi městskými a venkovskými oblastmi, rovnováha mezi jednotlivými regiony, rovnovážný hospodářský a sociální rozvoj, rovnováha člověka s přírodou a rovnovážný vývoj domácí ekonomiky v rámci otevírání se světu. V lednu 2006 zdůraznil čínský prezident Chu Ťin-tchao (Hu Jintao) přetrvávající nerovnováhy a obzvláště pak potřebu zmírnit rozdíl mezi příjmy venkovského a městského obyvatelstva.

3.1.1 Jedenáctý FYP

Čínská vláda si plně uvědomuje problémy, které stojí před čínskou ekonomikou a společností. V březnu 2006 vláda pozitivně hodnotila růst ekonomiky a zlepšení životní situace obyvatel v období 10. pětiletky, zároveň však čínští představitelé vyzdvihli nerovnováhy, jež v souvislosti s rozvojem ekonomiky vyvstaly do popředí. Prvním závažným problémem je zvýšená spotřeba energií a zhoršující se životní prostředí. Druhou problematickou oblastí je podle čínské vlády nerovnováha mezi spotřebou a investicemi. Za třetí problém byl označen vzrůstající rozdíl mezi příjmy venkovského a městského obyvatelstva a mezi jednotlivými regiony obecně.

Tyto problémy existovaly již před vstupem do WTO, postupem času však nabraly na intenzitě, a proto bylo jejich řešení výslovně zakomponováno do 11. FYP. Následující Tabulka č. 3.1 shrnuje čtyři základní oblasti plánu a konkrétní cíle v rámci těchto oblastí.

Tabulka č. 3.1: Hlavní cíle 11. FYP

		2005	2010 (cíl)	Průměrný roční růst	Druh cíle
Hospodářský růst	HDP (tril. RMB)	18	26	7,5%	orientační
	HDP na obyvatele (RMB)	13985	19270	6,6%	orientační
Struktura ekonomiky	Podíl služeb na přidané hodnotě HDP (%)	40	43	...	orientační
	Podíl zaměstnanosti ve službách (%)	31	35	...	orientační
	Podíl výdajů na R&D na nom. HDP (%)	1	2	...	orientační
	Míra urbanizace (%)	43	47	...	orientační
Obyvatelstvo, zdroje a životní prostředí	Celková populace	130756	136000	...	závazný
	Spotřeba energie na jednotku HDP	...	minus 20%	...	závazný
	Spotřeba vody na jednotku PH průmyslu (%)	...	minus 30%	...	závazný
	Celková suma hlavních znečišťovatelů (%)	...	minus 10%	...	závazný
Veřejné služby a životní úroveň	Pokrytí městské populace penzijním systémem (100 mil. obyvatel)	2	2	5,0%	závazný
	Pokrytí venkovského obyvatelstva zdravotním pojištěním (%)	24	80	...	závazný
	Nová pracovní místa pro městské obyvatelstvo (10000)	...	45 mil.	...	orientační
	Počet venkovského obyvatelstva přesunutého ze zemědělství (10000)	...	45 mil.	...	orientační
	Míra městské nezaměstnanosti (%)	4	5	...	orientační
	Disponibilní příjem na městského obyvatele (RMB)	10493	13390	5,0%	orientační
	Čistý příjem na obyvatele na venkově (RMB)	3255	4150	5,0%	orientační

Zdroj: MITI, White Paper 2006, str. 242

Jedním z hlavních cílů 11. FYP je podpora vědecko-technického rozvoje a vytvoření harmonické společnosti („all-around harmonious society“ neboli *xiaokang*³⁸¹), což zahrnuje dosažení růstu ekonomiky na úrovni 7,5 %, snížení energetické spotřeby na jednotku HDP o 20 % a znečištění životního prostředí o 10 %. HDP na obyvatele z roku 2000 by se mělo do roku 2010 zdvojnásobit.³⁸² Za účelem dosažení těchto kvantitativních cílů vyhlásila čínská vláda 6 dílčích politik – 1) vytvoření „nové socialistické zemědělské společnosti“, 2) změnu struktury ekonomiky a růstu, 3) rovnoměrný rozvoj regionů, 4) vytvoření nezávislého inovačního prostředí, 5) pokračování v reformách otevírání trhů a 6) vytvoření rovnovážné společnosti.

3.1.2 Výzvy „post WTO přechodného“ období pro domácí ekonomiku

Z rozboru v předcházejících kapitolách je patrné, že vývoj čínské ekonomiky vyžaduje pokračování reformy hned v několika oblastech, které jsou klíčové pro udržitelný rozvoj a zachování politické stability. Jedenáctý FYP vytváří základní rámec pro nadcházející období a čínskou ekonomiku čekají v následujících pěti letech výzvy převážně v těchto oblastech:

- udržitelnost růstu

³⁸¹ *Xiaokang* společnost byla původně definována Teng Siao-pchingem (Deng Xiaoping), jako dosažení HDP na obyvatele do roku 2000 na úrovni 800 USD, což se díky rychlému růstu zhruba podařilo.

- urbanizace a rozdíly v příjmech
- inovace, IT a PZI
- obchod
- státní podniky
- finanční sektor
- veřejné finance
- životní prostředí

Udržitelnost růstu. Čínská ekonomika vzrostla v roce 2006 o 11,1 %, což byl nejvyšší růst od roku 1995. Růst byl však převážně tvořen investicemi a exportem. Údaje o investicích do fixních aktiv jsou podle čínských statistik vyšší (41,5 % HDP v roce 2005) než podle mezinárodních standardů (36-40 %), růst však přesto dosahuje vysokých temp a podíl investic na HDP se zvyšuje.

Exporty rostly vysokými tempy a vytvořily tak obrovský obchodní přebytek (téměř 180 mld. USD v roce 2006), který by mohl způsobit problémy s obchodními partnery. Zhodnocení RMB v roce 2005 o 2,1 % nepomohlo růst vývozu zpomalit.

Soukromá spotřeba na rozdíl od investic a vývozu nerostla v posledních letech podle očekávání. V roce 2004 dosáhla 61 % HDP, což zaostává výrazně za světovým průměrem 78 %.³⁸³ V dlouhodobé perspektivě je pro zvyšování životního standardu v Číně klíčová právě spotřeba.

Změna struktury ekonomiky znamená též odklon od průmyslu ke službám a rozvoj domácí poptávky.

Během roku 2007 se Čína potýkala s vysokou inflací, která na konci roku dosáhla nejvyšší úrovně za posledních jedenáct let (6,5 %). Tento vývoj způsobil obavy z přehřátí ekonomiky. Čínská vláda zareagovala vyhlášením restriktivní monetární politiky na rok 2008. Spekuluje se též o rychlejším zhodnocení RMB, které by napomohlo omezit investice a snížit narůstající obchodní přebytek.³⁸⁴

Urbanizace a rozdíly v příjmech. Rozdíly v příjmech, ať už mezi venkovským a městským obyvatelstvem či jednotlivými regiony, jsou jedním z hlavních nedostatků vývoje čínské ekonomiky. Tato nerovnováha může být podle některých názorů (za předpokladu

³⁸²

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/EASTASIAPACIFICEXT/CHINAEXTN/0,,contentMDK:20610209~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:318950.00.html>

³⁸³ WB (2006a), str. 39

³⁸⁴ China economy: Monetary policy bias to tighten, 6. prosince, 2007; www.viewswire.com

reformování systému *hukou* a pravidel pro držbu půdy) řešena urbanizací, tedy přesunem venkovského obyvatelstva do měst a vytvořením aglomerací. Přesun by měl mít za následek zvýšení produktivity výrobních faktorů – zvýšenou produktivitu práce v městských částech a vyšší návratnost kapitálu.

Velikost měst v Číně není zdaleka optimální. V roce 2005 sídlilo podle čínských statistik ve městech 43 % populace (v roce 2000 36 %), tedy téměř 560 mil. Podíl populace ve městech nad 100 tisíc je však přibližně poloviční a existuje jen málo velkých aglomerací. V roce 1998 přesahovalo jen 9 metropolitních oblastí počtem obyvatel 3 mil. hranici a dalších 125 mělo mezi 1 až 3 milióny obyvatel, což je při srovnání s podobnými zeměmi velmi málo.³⁸⁵ Městská populace v Číně žije ve velké míře v menších městech. S postupující urbanizací je tedy podle odborníků třeba změnit i průměrnou velikost měst, která mají podle některých studií v Číně nedostačující velikost ve 40 % případů.³⁸⁶

Čínská vláda hodlá v rámci 11. FYP například podpořit dynamiku oblastí Šen-čenu (Shenzhen) a Šanghaje vytvořením nové „experimentální zóny“ v oblasti zálivu Bohai. Jedná se o oblast „Binhai New Area“, která vzniká na 150 km dlouhém pásu podél pobřeží a která má napomoci dalšímu rozvoji severních oblastí včetně hlavního města. Zároveň se jedná o snahu navrátit městu Tchien-t'in (Tianjin) pověst finančního centra.³⁸⁷

Centrální vláda odhaduje, že během 11. FYP proběhne migrace 45 mil. venkovských obyvatel do měst, a v souvislosti s tímto hodlá vytvořit do roku 2008 národní databázi, která bude tyto migrující pracovníky zahrnovat.³⁸⁸

Rozvoj západních provincií, o který se vláda pokouší v rámci strategie „Go West“ již sedm let, je zpomalován především nedostatkem investičního kapitálu a kvalifikované pracovní síly. PZI v rámci této strategie poklesly z 4,5 % v roce 2000 na 3 % v roce 2006.³⁸⁹ Z ohromného teritoria „západní Číny“ je modernizace patrná pouze v několika velkých městech, jako například Čchung-čching (Chongqing) a Čcheng-tu (Chengdu).

Inovace, IT a PZI. Čína si je vědoma důležitosti inovací pro růst TFP a konkurenceschopnosti a již v roce 1999 začala vytvářet tzv. „national innovation system“, který měl za úkol sladit hospodářský rozvoj s vědou a technologiemi, vzděláním a inovacemi. Následkem přesunu státních laboratoří do státních podniků došlo k růstu podílu podniků na celkových výdajích na R&D, který se v letech 2000-3 pohyboval na úrovni 60 %.

³⁸⁵ WB (2006a), str. 13

³⁸⁶ OECD (2005b), str. 50

³⁸⁷ China's next building site: Building the nation – The Economist, June 24th 2006, str. 60

³⁸⁸ China regulations: National employment-registry database to include migrant workers, January 29th 2007, www.viewswire.com

³⁸⁹ China regulations: China to pass first private property law, March 2nd 2007, www.viewswire.com

Čína vydala na R&D v roce 2004 103 mld. USD (3. po USA a Japonsku podle PPP), ale systém podle pozorovatelů vyžaduje zlepšení, obzvláště pokud jde o zvýšení podílu patentů a vynálezů. Dále je nezbytné zlepšit využití R&D v praxi, v čemž Čína poněkud zaostává.

V roce 2006 vyhlásila čínská vláda nový program v oblasti rozvoje vědy a techniky s názvem „National Medium- and Long-Term Programme for Scientific and Technological Development“. Cílem čínských představitelů je posunout Čínu v žebříčku technologií, nespolehat se tedy jen na levnou pracovní sílu, a zbavit se závislosti na přírodních zdrojích. Namísto toho má být vytvářena ekonomika založená na vzdělání a informačních technologiích. Výdaje na R&D by se do roku 2020 měly ze současných 1,23 % HDP zvýšit na 2,5 % HDP. Dalším cílem je snížení závislosti na dovážených technologiích do roku 2020 na méně než 30 %.³⁹⁰

Zahraniční obchod. Čína je vzhledem k velké závislosti na exportech zranitelná, pokud jde o pokles poptávky po čínských vývozech. Přebytky výroby způsobené vysokými investicemi v některých sektorech budou muset směřovat na export. Růst v USA, což je největší vývozní trh pro Čínu, v roce 2006 však poklesl, což může ve zmíněných sektorech způsobit problémy.

Za rok 2006 dosáhl přebytek běžného účtu rekordních rozměrů (250 mld. USD, nebo-li 9,5 % čínského HDP)³⁹¹ poté, co exporty opět převýšily dovozy. Tento přebytek překonal podle odhadů v roce 2006 přebytek Japonska a stal se tak největším na světě. Přestože došlo k poklesu vývozu zpracovatelského průmyslu, došlo k ještě většímu poklesu dovozu. Přebytek zpracovatelského průmyslu se zvýšil a tvoří nyní celý obchodní přebytek. Deficit u nezpracovatelského průmyslu se díky mohutným vývozům v této oblasti snížil ze 73 mld. USD v roce 2004 na 8 mld. USD v roce 2006.³⁹²

Státní podniky. Státní podniky se na celkovém průmyslovém HDP podílejí z jedné pětiny, ale pohlcují až dvě třetiny úvěrů. Vzhledem k jejich nízké produktivitě v porovnání s ostatními typy podniků, je třeba z pohledu odborníků ve státním sektoru nadále pracovat na zvýšení produktivity.

SASAC se v nadcházejícím období hodlá zabývat následujícími tématy: 1) platby dividend (počínaje 2007), 2) vyjasnění vlastnických struktur (některé podniky jsou na hranici mezi kolektivními a státními), 3) zlepšení managementu SOEs, 4) efektivita SOEs a 5) vztahy mezi SOEs a nadřazenými agenturami. V neposlední řadě jde o vytvoření lepšího právního prostředí.

³⁹⁰ Something new, The Economist, August 5th 2006, str. 47-48

³⁹¹ CQU – September 2007, str. 9

Finanční sektor. Finanční sektor je stále nejslabším článkem čínské ekonomiky, přestože vklady u bank v listopadu 2006 tvořily 4,3 bil. USD. Problémem je přehnaná závislost na bankovních úvěrech, které v první polovině roku 2006 tvořily stále téměř 87 % celkových půjček. Dalším problémem zůstává neschopnost řízení rizika. Podíl NPLs dosahoval v září 2006 7,3 %, přičemž u Velké čtyřky to bylo 9,3 % (zejména díky ABC, jejíž NPLs dosahují 23 %).³⁹³

Z širšího pohledu omezuje nevyvinutý finanční trh možnosti vlády, pokud jde o otevření kapitálového účtu, což následně vede vládu k nutnosti řídit úrokové míry. Nízké úrokové míry způsobují přehnané investice, které pak nutí domácí firmy vyvážet.

PBC v lednu 2007 oznámila záměr liberalizovat finanční sektor vytvořením systému, kde budou úrokové míry určovány trhem. Úroková míra ponese název „Shanghai Interbank Offered Rate (SHIBOR) a bude kalkulována v publikována agenturou „National Interbank Funding Centre“. Nová úroková míra bude vycházet z úroků na bankovní vklady a úvěry 16 komerčních bank, včetně 3 zahraničních bank – HSBC, Standard Chartered Bank a Deutsche Bank.³⁹⁴

V lednu 2007 se konala finanční konference čínských představitelů, již třetí v pořadí, jež se zabývala reformami pro nadcházející období.³⁹⁵ Jednání vyústilo v definování obecného směru reforem finančních trhů ve venkovských oblastech, bank pro vládní politiku (tzv. „policy banks“) a řízení devizových rezerv, který bude do budoucna konkretizován.

Pokud jde o finanční trhy ve venkovských oblastech, bylo rozhodnuto o snížení překážek pro vstup na tento trh a dále o pokračující reformě ABC. Podle WB povede k vytvoření komerčně úspěšného systému následující:

- odstranění limitu na úrokové míry a tedy vytvoření optimálních podmínek pro úvěry, aby nedocházelo k odlivu tolik potřebných financí z venkova³⁹⁶
- zvýšení různorodosti poskytovatelů finančních služeb, s čímž souvisí potřeba regulace a dohledu
- reformování ABC
- dotažení reformy RCCs, která započala v roce 2003

Reforma „policy banks“ se má zaměřit na roli, kterou mohou hrát v komerčních financích, a dále na možnost vytvoření podpory pro ostatní finanční instituce jejich prostřednictvím.

³⁹² CQU – February 2007, str. 2-3

³⁹³ China finance: Critical issues – Financial sector stability, January 17th 2007

³⁹⁴ China finance: New plan for market-oriented interest rates, January 18th 2007, www.viewswire.com

³⁹⁵ Jedná se o setkání vysokých vládních úředníků, které se koná každých pět let.

³⁹⁶ Vláda v minulosti používala a stále používá limit na výši úrokových měr půjček jako nástroj ke snížení chudoby, což je podle WB komerčně neúnosné a dochází tak k odlivu financí z venkova. WB tedy navrhuje oddělit tuto funkci od finančního sektoru a liberalizovat úrokové míry.

Třetím tématem byly devizové rezervy, jež v roce 2006 překročily hranici 1 bil. USD a dosáhly hodnoty 1066 mld. USD. V roce 2007 rostly měsíčně o 43 mld. USD a v srpnu překonaly 1,4 bil. USD. V tomto ohledu se jednalo především o možnostech investovat devizové rezervy do jiných zahraničních aktiv než jen do amerických vládních obligací, o přeměrování těchto rezerv pomocí organizací jako *Huijin* na podporu domácích bank či penzijního systému a v neposlední řadě vytvoření vládní investiční společnosti podobné „Government Investment Corporation“, která působí v Singapuru a která by mohla podpořit centrální banku a její monetární politiku.³⁹⁷

V září 2007 byla založena společnost „China Investment Corporation“, která má za úkol diverzifikovat devizové rezervy, které v říjnu 2007 překonaly hranici 1,45 bil. USD. Od srpna 2007 nicméně rostly mnohem pomaleji a vláda pravděpodobně směřovala finance do jiných fondů.³⁹⁸ Jednou z posledních akcí pokud jde o akvizice v zahraničí je nákup 4,2 % podílu v belgicko-holandské společnosti Fortis ze strany druhé největší pojišťovací společnosti v Číně, Ping An. Transakce proběhla za 2,67 mld. USD.³⁹⁹ Díky tomuto vývoji dochází ke snižování podílu amerických vládních obligací na čínských devizových rezervách.

V oblasti financí je též na pořadu dne reforma existujících „Housing Provident Funds – HPFs“, které mají do budoucna napomoci financovat bydlení domácnostem s nízkými a středními příjmy. Na konci roku 2005 se na účtech HPFs nacházelo 626 mld. RMB od 63,3 mil. členů, jejich celková výkonnost však nebyla uspokojivá. Pouze 45 % financí bylo použito na financování bydlení a 17 % klientů si vzalo půjčku. Komerční banky se mezitím staly větším poskytovatelem hypoték a mají oproti HPFs komparativní výhodu, které je z pohledu vlády třeba využít.⁴⁰⁰

Veřejné finance. Přes silnou fiskální pozici státu čelí Čína několika problémům, které by mohly zbrzdit dlouhodobé záměry čínské vlády. Jedná se především o přetrvávající problém s výdaji, které jdou mimo rozpočet. Tyto výdaje tvoří přibližně třetinu celkových výdajů.

Podíl rozpočtových výdajů na HDP v posledních letech stoupá, v některých klíčových oblastech však stále nedosahují požadované výše a odpovědnost za tyto oblasti připadá na nižší úroveň vlád. Ty často nemají dostatečné zdroje. Příliš vysoké výdaje jdou na veřejnou administrativu a rostou dokonce rychleji než výše zmíněné výdaje do klíčových oblastí, jako jsou vzdělání, zdravotnictví a věda. V roce 2007 bude zrušeno školné 150 mil. venkovských školáků

³⁹⁷ V březnu 2007 oznámila vláda, že agentura zabývající se investováním devizových rezerv již vzniká, a dále prohlásila, že její vznik nebude mít dopad na rezervy v USD. Rezervy budou i nadále spravovány „State Administration of Foreign Exchange“.

³⁹⁸ China finance: Chinese cash turns in new directions, 30. listopadu 2007

³⁹⁹ Ping An buys 4,2% stake in Fortis for 2,67 billion USD, International Herald Tribune, 30.

⁴⁰⁰ CQU – November 2006, str. 18

u povinné devítileté docházky a větší část venkovské populace bude zahrnuta do systému zdravotního pojištění, což má být testováno nejprve v polovině venkovských oblastí. V roce 2008 by tento systém měl zahrnovat 80 % venkovské populace, přičemž vládní výdaje na osobu by se měly zvýšit u tohoto programu z 10 na 20 RMB. Oba tyto programy jsou nad rámec 11. FYP.⁴⁰¹

Zavádění mezinárodních standardů do vytváření rozpočtů a spravování veřejných financí obzvláště na nižších úrovních je v počáteční fázi a ke zvýšení transparentnosti a efektivnosti je podle mezinárodních organizací zapotřebí dalších reforem.

V neposlední řadě dochází mezi centrální vládou a nižšími úrovněmi k nesouladu mezi příjmy z centrálního rozpočtu a odpovědností za výdaje. Zároveň je potřeba zvolit explicitní kritéria v hodnocení místních vlád na praktickém základě a ne na velikosti agregátního výstupu.⁴⁰²

Životní prostředí. Nejžhavějším problémem v oblasti životního prostředí je znečištění ovzduší, které je způsobeno používáním uhlí s vysokým obsahem síry, výfukovými plyny a intenzivní stavební činností. Pokud jde o emise oxidu siřičitého, podílí se Čína na světových emisích 17 % (v pořadí 2. za USA). Tyto emise jsou důvodem kyselých dešťů v sousedních zemích – Japonsko, Jižní Korea. Ve městech jsou největším znečišťovatelem částice PM10 a přestože znečištění z výfukových plynů není zatím vážným problémem, může tomu tak být se zvyšujícím se počtem automobilů. Efekt snížení znečištění ovzduší by měl být na úrovni 3-8 % HDP.⁴⁰³

Vážný problém je také spojen se znečištěním vodních zdrojů. Pouze 50 % odpadních vod měst je čištěno a na konci roku 2005 nemělo čističku odpadních vod 278 měst z celkových 661.

Vláda zvýšila investice na snížení znečištění z 1 % HDP v roce 2001 na 1,3 % HDP v roce 2005, ale podle odhadů Světové banky by se do roku 2020 měly tyto výdaje pohybovat na úrovni 2 %.⁴⁰⁴

Problematika životního prostředí je zajisté „na pořadu dne“, jak ukazuje náplň 11. FYP, ale v mnoha ohledech je nekonzistentní s jinými cíli čínské vlády, jako například vysoký růst HDP, který není z environmentálního hlediska dlouhodobě přínosný. O tomto svědčí i fakt, že pro rok 2006 vláda cíle výše zmíněného programu v oblasti životního prostředí nesplnila, zatímco růst HDP byl mnohem vyšší, než bylo původně plánováno. Podíl spotřebované energie na

⁴⁰¹ CQU – February 2007, str. 11

⁴⁰² OECD (2006b), str. 100-101

⁴⁰³ OECD (2005b), str. 57

⁴⁰⁴ China economy: Critical issues – The environment, February 23rd 2007, www.viewswire.com

jednotku HDP v roce 2006 poprvé od roku 2003 poklesl o 1,23 %, ale nedosáhl na vytyčená 4 %.⁴⁰⁵

Potvrzením pokroku ve vnímání problémů v oblasti životního prostředí v Číně je pozitivní hodnocení Číny z strany mezinárodních organizací. Climate Action Network Europe (CAN) a Germanwatch pochválily Čínu ve svém posledním indexu zemí podle přístupu k životnímu prostředí především za pokrok v posledních dvou letech, zvýšení energetické efektivity a propagaci obnovitelných zdrojů energie. Pravdou však zůstává, že Čína podle některých expertů předběhla v roce 2007 USA a stala se největším producentem skleníkových plynů.⁴⁰⁶

3.1.3 NPC 2007, „Beijing Olympics 2008“ a „Shanghai EXPO 2010“

3.1.3.1 Výsledky NPC 2007 (Všečínské shromáždění lidových zástupců)

V polovině března 2007 se uskutečnilo zasedání Všečínského shromáždění lidových zástupců (National People`s Congress – NPC), které bylo v mnoha ohledech výjimečné. Došlo na něm ke schválení dvou významných zákonů a dále zazněly z úst vládních představitelů priority pro nadcházející období.

NPC schválilo zákon o podnikové dani z příjmů (Corporate Income Tax Law), který vstoupí v platnost v lednu 2008 a který má ukončit nerovné zdanění mezi domácími a zahraničními podniky.⁴⁰⁷ Zákon stanovuje jednotnou míru zdanění pro oba typy subjektů na 25 %. V současné době je průměrné daňové zatížení čínských podniků 25 % (33 % ze zákona a široké spektrum úlev, které zatížení snižují), zatímco zahraniční společnosti mají sazbu 15 %

Podle odhadů čínského ministerstva financí se bude jednat o zvýšení celkového daňového zatížení FIEs o 5 mld. USD. V přechodném pětiletém období budou pro FIEs platit stávající pravidla, resp. zavádění nových bude postupné. Daňové příjmy od domácích podniků se podle stejného odhadu sníží o 134 mld. RMB, což celkově znamená snížení rozpočtových příjmů o 93 mld. RMB.⁴⁰⁸

Nový zákon naznačuje směr, kterým se bude vyvíjet politika vůči zahraničním podnikům, jež mají do budoucna přijít i o jiná daňová zvýhodnění, jako např. daňový rabat za re-investice. Od ledna 2007 byly domácím a zahraničním podnikům sjednoceny daně z užití městské půdy. Nejvíce se zákon pravděpodobně dotkne výrobních FIEs, jejichž preferenční zacházení je zákonem zrušeno, a u podniků zaměřených na export dojde ke zrušení 50 % snížení daní.

⁴⁰⁵ China economy: NPC to endorse policies, March 6th 2007, www.viewswire.com

⁴⁰⁶ Klimatickým hříšníkem číslo jedna je ropný stát, www.ihned.cz, 7.12. 2007

⁴⁰⁷ Legislativní proces trval více než 13 let (China`s lawmakers adopt two landmark laws, www.chinadaily.com.cn/china/2007-03/16/content_829402.htm).

⁴⁰⁸ Law not to affect foreign firms greatly, www.chinadaily.com.cn/china/2007-03/09/content_823516.htm

Výhody pro domácí podniky však nebudou nikterak zásadní. Nejenže již nyní se jejich daňové sazby pohybují na úrovni 25 %, ale navíc je mnoho takových společností vedeno jako FIEs (přes tzv. „round-tripping“), aby tak těžily z výhod poskytovaných FIEs. Z tohoto pohledu bude zajímavé sledovat vývoj přílivu PZI po vstoupení zákona v platnost, tedy v roce 2008, který poukáže na skutečnou míru „round-tripping“.

Největší přínos by měl nový zákon přinést domácím i zahraničním podnikům v oblasti služeb (např. bankovníctví), které se díky předmětu činnosti v minulosti nedostaly do SEZs a nevztahovalo se na ně tedy preferenční zacházení. Preferenční zacházení bude nadále aktuální pro vybrané, vládou podporované oblasti (např. high-tech, životní prostředí, úspora energií, zemědělství a infrastruktura).

Druhý zákon, který prošel čínským parlamentem, byl zákon na ochranu soukromého majetku (Property Rights Law). Zákon, jenž byl připravován od roku 1993, vstoupil v platnost 1. října 2007 a zrovnoprávňuje před zákonem státní, kolektivní a soukromé vlastnictví.⁴⁰⁹ Soukromé vlastnictví, resp. vlastnické poměry, však není tímto zákonem zpřehledněno a soukromé podniky mohou být nadále kromě soukromých osob vlastněné jak vládou, tak představiteli KSČ. Často zmiňovaným nedostatkem je fakt, že zákon neposkytl farmářům práva k jejich pozemkům, což by mohlo nepříznivě ovlivnit proces urbanizace a efektivnost využívání půdy, která je již takto velmi nízká.

V nové úpravě je posílena i ochrana státního majetku před neautorizovanými přesuny majetku a nelegálními aktivitami, které by ho mohly poškodit.

V oblasti práv venkovského obyvatelstva, umožňuje zákon obnovit smlouvu o pronájmu půdy po jejím vypršení, není však možné půdu odkoupit ani ji použít jako záruku při žádosti o úvěr. Zabírání půdy je i nadále umožněno, přestože je zastavování zemědělské půdy označeno za „přísně omezené“, ale pod podmínkou plné kompenzace za pozemek, přestěhování a související sociální zabezpečení. Podle vládních představitelů by tento zákon měl ochránit zemědělce před nelegálním zabíráním půdy, které je v poslední době stále častěji důvodem sociálních nepokojů.

Na zasedání došlo také ke schválení programu vlády, představeného premiérem (Wen Jaibao), který vytyčil cílový růst HDP pro rok 2007 na úrovni 8 %. Mezi další zmíněné cíle a vládní politiky patří následující:⁴¹⁰

- čínská vláda hodlá v tomto roce investovat 391,7 mld. RMB (50,25 mld. USD) do venkovských oblastí, na vytvoření moderního zemědělství a na rozvoj venkova („new countryside“) – obecně by se mělo jednat o navýšení na úrovni 15 %

⁴⁰⁹ Koncepce zlepšení ochrany soukromého vlastnictví byla poprvé představena na 16. sjezdu KSČ v listopadu 2002 a ve stejném roce byl Výkonnému výboru předán první návrh zákona.

⁴¹⁰ China's lawmakers adopt two landmark laws, www.chinadaily.com.cn/china/2007-03/16/content_829402.htm

- vláda rozšíří sociální síť na všechny venkovské oblasti a v roce 2007 by mělo být pokryto dalších 23,7 mil. chudých obyvatel (zvýšení výdajů o 14 %)
- výdaje na vzdělání se zvýší oproti roku 2006 o 41,7 % na 85,85 mld. RMB (11 mld. USD) a vzdělání na všech úrovních se má stát strategickou prioritou
- vláda přislíbila dodržení dříve vytyčených cílů na období 2006-2010 v oblasti životního prostředí, přestože rok 2006 nebyl v tomto ohledu úspěšný
- zdravotní pojištění (pilotní projekty) má být rozšířené na 80 % všech okresů a okresních měst, na což vláda uvolní 10,1 mld. RMB (1,3 mld. USD) pro rok 2007 (nárůst o 750 mil. USD oproti předcházejícímu roku – 87 %)⁴¹¹
- premiér přednesl také změny v oblasti směnného kurzu a administrace devizových rezerv
- výdaje na armádu budou v roce 2007 zvýšeny oproti předcházejícímu roku o 17,8 % na téměř 45 mld. USD
- vláda ústy premiéra též potvrdila záměr vytvořit vyzrálý kapitálový trh, zlepšit kvalitu kótovaných společností a posílit regulaci trhu

3.1.3.2 „Beijing Olympics 2008“ a „Shanghai EXPO 2010“

Čínské politické i ekonomické ambice směřují stále častěji za hranice. Čína se snaží působit jako stabilní prvek v mezinárodních vztazích, včetně obchodních. V souvislosti se závislostí na energetických zdrojích provádí aktivní politiku, např. v afrických zemích. Pokud jde o zahraniční investice, těm věnují čínští představitelé stále větší pozornost, a jak bylo popsáno ve druhé kapitole, snaží se napříč sektory organizovat vznik velkých globálních hráčů.

Příležitost představit světu pokrok, kterého Čína dosáhla v posledních letech, se naskytne v roce 2008, kdy se v Pekingu budou konat olympijské hry. Stejně prestižní bude i výstava EXPO 2010 v Šanghaji.

Obě události přitahují velké množství investic. V Pekingu například přispívá olympiáda k růstu HDP více než 2 procentními body od roku 2003. Dochází k ohromným investicím do infrastruktury. Celkové výdaje v souvislosti s „Beijing 2008“ jsou odhadovány na přibližně 35 mld. USD.⁴¹²

EU spolupracuje s Čínou v rámci programu „EU-China Cooperation on Digital Olympics“ a konkrétně se jedná o následující projekty:

⁴¹¹ V roce 2008 mají být pokryty již všechny venkovské oblasti. Na konci roku 2006 bylo pokryto přibližně 50 % venkovských oblastí (410 mil. obyvatel venkova). Vláda zadala projekt reformy zdravotního systému Číny 6 organizacím, včetně univerzit, WHO a zahraničních soukromých poradců, a očekává, že reforma bude připravena ještě v roce 2007. Podle některých komentářů je tento odhad vzhledem ke komplexnosti problému poněkud optimistický (Healthcare plans in pipeline, www.chinadaily.com.cn/bizchina/2007-03/12/content_825373.htm). Podle současného systému, který byl spuštěn v roce 2003, platí zemědělci 10 RMB do fondu ročně a vláda i místní samospráva přispívají každý nejméně 20 RMB.

⁴¹² China economy: Inflated by the Olympic spirit, March 2nd 2007, www.viewswire.com

- Strategické plánování pro „Digital Olympics“
- Mnohajazyčný informační systém pro letní olympijské hry v Pekingu v roce 2008
- Virtuální muzeum
- Mobilní multimediální technologie
- Centrální kontrolní a řídicí systém
- Informační systém pro ubytování
- Informační systém nazvaný “Fitness for All“
- Logistický informační systém
- Výzkum klíčových technologií a aplikací
- Komplexní informační systém obyvatelstva
- Systém 3D pro plánování rozvoje města

3.2 Z pohledu hlavních obchodních partnerů (EU, USA, Japonsko)

3.2.1 Co zbývá dotáhnout v rámci původních ujednání a jiné problémové oblasti

Rozbor oblastí, ve kterých Čína stále nesplnila své závazky, či které působí problémy obchodním partnerům, byl proveden v předcházející kapitole. Jedná se převážně o pohled EU podložený průzkumem ECCC, který je však více méně shodný s pohledem USA, Japonska a ostatních vyspělých ekonomik. Pokud tedy shrneme klíčové hrozby, které mohou ztížit podnikání zahraničním firmám na čínském trhu, jedná se o následující:

- imitace produktů – IPR
- únik technologií
- nedostatek kvalitní pracovní síly
- dodávky energií (v některých oblastech)
- transparentnost
- nedostatečně vymahatelná legislativa

Čínské napodobeniny se prodávají za třetinové či poloviční ceny, a znehodnocují tak na finálních trzích originální výrobky. Kvalita je samozřejmě nesrovnatelná. Zahraniční společnosti se snaží reagovat soudní cestou, ale ve většině případů se z důvodů dlouhého soudního jednání, nízkých kompenzací v případě vyhraného sporu a nedostatečného potrestání viníka obvykle daleko nedostanou. V praxi často platí, že daný výrobce napodobenin začne vyrábět na jiném místě. Situace se však zlepšuje, a to především díky faktu, že porušování IPR začíná ohrožovat i domácí firmy. Podle průzkumu mezi EU firmami podnikajícími v Číně odpověděla více než polovina respondentů, že IPR zákony a jejich dodržování jsou neefektivní, a dalších 14 % je považovalo za naprosto neefektivní.⁴¹³

⁴¹³ EBC (2006/2007), str. 16

Další hrozbou je únik firemních technologií způsobený odchodem klíčových pracovníků ke konkurenci, která je velkou výzvou pro personalisty zahraničních firem. Situace je o to složitější, že vzhledem k obecnému nedostatku kvalitního personálu obzvláště ve středním a vyšším managementu a rostoucím průměrným platům dochází k vysoké fluktuaci. Americké firmy například zmínily v roce 2006 lidské zdroje jako největší problém v žebříčku 10 překážek v podnikání, zatímco o rok dříve se lidské zdroje umístily na 4. místě, což svědčí o rostoucím významu tohoto problému.⁴¹⁴ Rostoucí mzdové náklady na středních a vyšších pozicích a zvýšené náklady obecně, spolu s větším výskytem příležitostí ve vnitrozemí, způsobují tlak na personální náklady u nekvalifikovaných pozic. Tento fakt přispívá k trendu přesunu výroby z východních provincií do levnějších oblastí, v mnohých případech i jiných zemí – jako např. v případě bot do Vietnamu.

Obzvláště pro výrobní podniky je dále velmi složité pracovat v prostředí nejistých dodávek elektrické energie, jejíž zajištění v průmyslových zónách zaostává za rozvojem. Pro velkou část firem se stalo jediným řešením instalování vlastních generátorů, což však je řešení jen krátkodobé. V dlouhodobé perspektivě by tento problém neměl být zásadní, protože čínská vláda intenzivně pracuje na dobudování potřebných kapacit.

Nedostatečná vymahatelnost práva je další oblast, ve které je z pohledu hlavních obchodních partnerů Číny potřeba zlepšení.

Průzkum ECCC. Podle průzkumu EU podniků v Číně jsou pro zahraniční společnosti nejproblematictějšími oblastmi (kromě výše zmíněných IPR, transferu technologií a dalších) vládní regulace a transparentnost.⁴¹⁵ Nejčastěji zmiňované byly vysoké požadavky na základní kapitál, regulace v oblasti DPH, obchodní a distribuční práva, repatriace zisků, technické standardy, omezení v oblasti vlastnických forem, vládní nákupy, celní procedury, implementace národních standardů a diskriminace zahraničních podniků vůči domácím firmám. Jedná se dále o selektivní vládní zakázky, restriktivní pravidla pro investice, požadavky na „místní obsah“, dotace a jiné formy financování domácích podniků.

Studie vypracována poradenskou firmou na konci roku 2006 došla k závěru, že v roce 2004 utrpěli evropští vývozcí díky netarifním bariérám obchodu v Číně ve výrobním sektoru ztrátu exportních příležitostí na úrovni 14,6 mld. USD a u služeb se v roce 2005 jednalo o 11 mld. USD. Celkem tedy 25,6 mld. USD (21,4 mld. EUR). Největší „ušlé příležitosti“

⁴¹⁴ Companies Speak: The State of US Business in China, www.chinabusinessreview.com/public/0609/survey.html

⁴¹⁵ Převážná většina EU podniků je aktivní v následujících sektorech: služby, petrochemie, chemie, ropa a plyn, energie, farmaceutický průmysl, stavebnictví, IT a telekomunikace.

zaznamenal sektor strojírenství (7 mld. USD), stavebnictví (5,2 mld. USD), telekomunikací (5,1 mld. USD) a automobilový sektor (4,6 mld. USD).⁴¹⁶

3.2.2 Příležitosti a další otevírání nad rámec původních ujednání

Mezi tři hlavní důvody započatí podnikání v Číně zmiňují EU podniky výrobu produktů pro čínský trh, požadavek partnerů z teritoria EU (například italský výrobce skla z Nan-t'ingu (Nanjing) takto „povolal“ do Číny svého dopravce) a založení či rozšíření regionální základny. Tento fakt reflektuje příležitosti, které se v Číně evropským podnikům naskýtají. S postupem času již nejde jen o využívání levné pracovní síly, ale evropské a ostatní zahraniční firmy se snaží využít plně potenciál domácího trhu. Významné evropské firmy přitom v posledním roce oznámily záměr investovat ve zvýšené míře i do R&D, obzvláště pokud jde o high-tech oblasti jako farmaceutický průmysl, IT či telekomunikace.

Dalším nastupujícím trendem je diversifikace společností EU, pokud jde o teritorium Číny. Zatímco v roce 2004 sídlilo 71 % členů ECCC v Šanghaji, Pekingu a Kantonu (Guangzhou), v roce 2005 to bylo již jen 57 %. Firmy začaly investovat do méně rozvinutých oblastí, kde jsou nižší náklady než na východním pobřeží a společnosti tak navíc získávají přístup na nové trhy.

Z hlediska právního statutu společností je též patrný posun směrem k dlouhodobým závazkům vůči podnikání v Číně. Podíl členů operujících formou reprezentativních kanceláří se snížil ze 44 % v roce 2004 na 24 % v roce 2006 a zároveň vzrostl podíl členů fungujících jako 100 % vlastněné zahraniční společnosti (WFOE) z pouhých 13 % v roce 2004 na 33 % v roce 2006. Pokud by v některých sektorech, například v automobilovém, IT či telekomunikačním, neplatila omezení vlastnických forem, byl by tento podíl jistě mnohem vyšší.

V obecné rovině jsou evropské firmy veskrze pozitivní, pokud jde o podnikání v Číně (92 %). Co se týče ziskovosti firem, jsou evropští zástupci též pozitivní a přestože 23 % z nich zaznamenalo v roce 2005 ztrátu, v roce 2006 očekávalo ztrátovost jen 7 % a 83 % naopak zisk.⁴¹⁷

Konkurenční výhoda EU. Čína se svojí levnou pracovní silou bude podle odhadů i v blízké budoucnosti těžit z této konkurenční výhody, zatímco evropské podniky, které využívají vysoce vzdělané pracovní síly, budou i nadále v nevýhodě, co se týče komoditního zboží. Čínské podniky však zlepšují kvalitu svých produktů a služeb a začínají se objevovat v některých sektorech, ve kterých dříve dominovaly evropské podniky, na třetích trzích, obzvláště zemí ASEAN, Jižní Ameriky, Středního východu a Afriky.

⁴¹⁶ Study on the Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010

Podle studie připravené pro Evropskou komisi na téma budoucích obchodních a investičních vztahů EU a Číny patří mezi hlavní konkurenční výhody evropských podniků následující:

- inovace a R&D
- design
- marketing a branding
- služby (záruční servis a integrované služby)
- manažerské operační systémy
- vysoká kvalita zboží a služeb
- finanční zázemí a stabilita nadnárodních podniků

K možnosti využít těchto svých výhod potřebuje EU jistou míru „spolupráce“ z čínské strany, tedy vytvoření takového podnikatelského a právního prostředí, ve kterém je bude možné aplikovat. K tomu je zapotřebí patřičná liberalizace podle zásad WTO.

Existující příležitosti. Mnoho zahraničních společností v Číně i nadále využívá hlavně levnou pracovní sílu a zakládá výrobní podniky, které jsou čím dál sofistikovanější. Nejde již jen o finální zpracování, ale přibývá i vývoj, design a dodávky komponentů. Úroveň místně vyrobených produktů v některých oblastech (např. domácí spotřebiče, součásti strojů) se technologicky zlepšuje a zahraniční firmy tak nakupují stále více na domácím trhu. Dochází k postupnému rozšiřování podpůrných služeb a zlepšování infrastruktury.

Velikou výzvou pro všechny hráče na trhu je čínský trh, na němž se začíná tvořit bohatá střední vrstva, jejíž kupní síla se zvyšuje. Roční příjem takové domácnosti se pohybuje minimálně na úrovni 10 tisíc USD.

Evropské podniky by podle výsledků výše zmíněné studie měly zkombinovat nízké náklady s kvalitou tím, že se zapojí do dodavatelských struktur domácích firem, popřípadě využijí levné pracovní síly pro své R&D, a zároveň budou nabízet evropskou kvalitu.

Největší příležitost vidí studie v rychle se zvětšujícím čínském trhu a v rostoucí úloze služeb v čínské ekonomice. Trh se zbožím s vyšší přidanou hodnotou by měl do roku 2010 dosáhnout objemu 1000 mld. EUR a ročně se zvyšovat přibližně o 12 %. Služby by měly růst ještě rychleji, na úrovni 14% ročně, a měly by ve stejném období dosáhnout 500 mld. EUR (bez bankovních služeb). Právě ve službách zaujímá EU nejsilnější pozici, ale zároveň zde evropské firmy naráží na největší omezení, pokud jde o přístup na trh.

Podíl zboží vysoké kvality by měl narůstat vzhledem ke zvětšující se střední třídě na důležitosti. Ta se má ze současných přibližně 100 mil. zvětšit do roku 2010 na 150 mil.

⁴¹⁷ Tento a předcházející tři odstavce: EBC (2006/2007), str. 10-17
202

Spotřební zvyklosti budou pravděpodobně nahrávat evropským podnikům – zejména v důsledku urbanizace a stárnoucí populace.

Relativně novým trendem jsou udržitelné technologie v souvislosti se snahou čínské vlády zlepšit ochranu životního prostředí a zvýšit efektivitu využití energií. V této oblasti patří evropské podniky ke světové špičce.

Vývoj v jednotlivých sektorech a tedy příležitosti, kterých by mohly evropské firmy v budoucnu využít, závisí na další liberalizaci většiny sektorů. Za předpokladu pokračující liberalizace a odstranění bariér přístupu na trh se evropským podnikům skýtají následující příležitosti:⁴¹⁸

- *Strojírenství.* Poptávka se očekává v návaznosti na 11. FYP na stroje a vybavení šetřící energie, v čemž jsou evropští výrobci spolu se spolehlivostí a přesností těchto zařízení na světové špičce. Roční nárůsty prodeje evropských firem by se měly pohybovat ročně na úrovni 10%. Obchodní deficit ve strojírenství by se přitom v Číně měl mezi 2008 a 2010 vyrovnat.
- *Chemický sektor.* Chemický sektor by měl ročně růst o 10 %. Pro evropské výrobce tkví největší příležitosti v investicích v Číně, pokud jde o základní chemikálie, a v dovozech, pokud jde o speciální chemikálie.
- *Automobilový průmysl.* V roce 2011 se očekává roční kapacita výroby na dvojnásobné úrovni, tedy na 18 mil. aut. Důležitým podsektorem přitom budou komponenty. Rozvoj by se mohl ubírat cestou levných a úsporných osobních automobilů, které by mohly být použitelné i v Evropě. V souvislosti s důrazem na snížení emisí budou evropští producenti těžit ze zkušeností s evropskými standardy, na kterých jsou ty čínské založeny. Je zde také velký potenciál pro výrobce komponentů a bezpečnostních prvků.
- *Farmaceutický sektor.* V souvislosti se zvyšující se životní úrovní poroste poptávka po preventivních lécích a dále produkty z oblasti samoléčby. Do roku 2010 se očekává růst sektoru na úrovni 10 %. Společnosti by přitom měly využívat rozvoje maloobchodních řetězců, v jejichž rámci se rozvíjejí i sítě lékáren.
- *ICT.* V oblasti ICT zařízení by se měly evropské podniky soustředit na IT design a na vývoz komodit, ve kterých mají konkurenční výhodu – přesné stroje a zařízení a technologie na úsporu energií pro chemický, automobilový a zemědělský sektor.
- *Zemědělské výrobky.* Produkty zemědělské výroby by měly dosáhnout svého potenciálu až po zlepšení přístupu na čínský trh, vylepšení logistických struktur a skladovacích prostor a

⁴¹⁸ Study into the Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010, str. 9-12

zlepšení ochrany IPR. Nové příležitosti jsou očekávány v zemědělských službách jako například organická výroba a dále ve výrobě potravin s přidanou hodnotou.

- *Finanční služby.* Současný podíl evropských bank na trhu se pohybuje na úrovni 1 %. Studie však očekává, že se tento podíl zvýší do roku 2010 na 3,5 %. U penzijního pojištění se očekává růst podílu ze současných 2 % na 10 % ve stejném období, u neživotního pojištění z 0,4 % na 5 % a u životního pojištění z 0,8 % na 8 %.
- *Maloobchod.* V roce 2005 vyvezly zahraniční podniky z Číny za 60 mld. USD. Růst prodeje se do roku 2010 předpokládá každoročně v průměru o 10,1 %. Prodeje spotřebního zboží dosáhly v roce 2006 přibližně 618 mld. EUR, z čehož 4 % patřila zahraničním podnikům. Tento podíl by se mohl podle odhadů zvýšit do roku 2010 na 8-10 %.
- *Stavebnictví.* Tento sektor je ve velké míře uzavřen zahraničním podnikům převážně díky legislativě přijaté po vstupu Číny do WTO. Zahraniční podniky nemají také přístup k velkým trhům, jako například oblast bydlení, a nemohou tak prokázat své schopnosti.
- *Telekomunikace.* Sektor služeb v oblasti telekomunikací by neměl, pokud jde o podíl zahraničních společností na trhu, zaznamenat do roku 2010 žádnou změnu a zůstane i nadále minimální.

Nad rámec původních ujednání. Hlavní obchodní partneři vstoupili s Čínou do dialogu na téma dalšího otevírání trhu, které by přispělo k rozvoji obchodních vztahů, ale které přímo nevyplývá z ujednání o vstupu do WTO.

Jedná se například o bankovní sektor. Závazky se netýkaly oblasti zahraničních akvizic. Zvýšení limitu na zahraniční podíly v čínských bankách je pro americké a evropské finanční instituce přitom klíčové. Stejně tak požadují obchodní partneři Číny možnost majetkových vstupů do oblasti akcií. V odvětví telekomunikací je situace obdobná a zahraniční poskytovatelé doufají ve větší přístup na trh.

3.2.3 Nová strategie EU

V roce 2006 dospěly vzájemné vztahy EU a Číny do nové dimenze, kdy se v září čínští a evropští představitelé shodli na zahájení jednání o vytvoření nové dohody (Partnership and Co-operation Agreement – PCA). Jednání byla zahájena 17. ledna 2007 v Pekingu u příležitosti návštěvy evropské komisařky pro vnější vztahy (Benita Ferrero-Waldner) a jejího setkání s ministrem zahraničních věcí (Li Zhaoxing). Tato dohoda má obsáhnout celkový rámec vzájemných vztahů včetně spolupráce v politické oblasti a má nahradit existující dohodu o

obchodní a ekonomické spolupráci z roku 1985. Dohoda též vytvoří rámec pro 22 sektorů, v jejichž rámci již probíhají mezi oběma stranami dialogy (viz výše).⁴¹⁹

Čína znamená pro EU příležitost, zejména pokud jde o domácí trh a možnosti investic. Čínské vývozy v současné době výrazně neohrožují konkurenceschopnost EU, přestože v některých odvětvích způsobují problémy. Do budoucna je však třeba počítat s posunem Číny na žebříčku přidaných hodnot, ať už díky PZI či inovacím na úrovni domácích podniků, a EU se tedy musí připravit na zvýšený nápor high-tech produktů.

Právě výzvy v ohledu vzájemného obchodu přiměly vedoucí představitele EU zaujmout nový postoj ve vzájemných vztazích a v červenci roku 2006 proběhla konference se zástupci obchodní komunity podnikající v Číně (10 nejdůležitějších sektorů)⁴²⁰, z jejíž závěrů měla EU čerpat při definici budoucích perspektiv vzájemných vztahů zejména v oblasti konkurenceschopnosti EU.⁴²¹

Hlavním závěrem konference bylo definování potřeby jednotné pozice EU vůči vztahům s Čínou, která by se měla držet pravidel mezinárodního obchodu a dále otevírat své trhy, zatímco EU musí připustit výzvu, pokud jde o konkurenci z Číny, a přizpůsobit se jí. Z pohledu EU je třeba dobře zvážit rizika podnikání a investování v Číně a porovnat situaci v alternativních asijských zemích.

Stěžejním tématem byla ochrana práv z duševního vlastnictví (IPR), dále netarifní překážky (certifikace a transparentnost při tvorbě zákonů), diskriminační průmyslové politiky včetně skrytých dotací a vládní nákupy. Zazněla též potřeba vytvoření většího množství lidských zdrojů se zaměřením na Čínu, jak v rámci EK, tak v obchodní komunitě, obzvláště ve středním managementu. EK by měla věnovat zvýšenou pozornost otevírání sektoru služeb a při tvorbě obchodní politiky vzít v úvahu také asijské regionální dohody.

V obecné rovině by měla EK podle doporučení prosazovat větší reciprocitu a rovnováhu vzájemných obchodních vztahů, včetně dalšího otevírání trhů a rovných podmínek pro podniky na čínském trhu.

Tato a další témata byla dále diskutována na 9. summitu EU-Čína v Helsinkách v září 2006 a následném 3. „EU-China Business Summit“. Tématem obchodního summitu byly především inovace (odtud název „Boosting Innovations – the New Era of the EU-China Economic Co-operations“) a dále v rámci workshopů internacionalizace, inovační prostředí a

⁴¹⁹ Commissioner Ferrero-Waldner to visit China 16-18 January, IP/07/41, www.ec.europa.eu

⁴²⁰ Conference on EU-China Trade and Investment Relations: Changes, Challenges and Choices, 7 July 2006, www.ec.europa.eu

⁴²¹ Obě strany souhlasily již v roce 2004 s rozšířením vztahů na tzv. strategické partnerství a v roce 2005 bylo rozhodnuto o směřování jednání k nové rámcové dohodě.

udržitelný rozvoj („Internationalisation in a Globalised Economy“, „Enhancing Innovations Environment“ a „Sustainable Development Strategies“).⁴²²

V Helsinkách též proběhla jednání na téma „Market Economy Status“ (MES) o přípravě aktualizace MES zprávy z roku 2004. EU stále neuznává Čínu jako tržní ekonomiku, stejně jako USA.

V květnu 2005 byl zahájen projekt CO-REACH, který má během 5 let definovat priority a vhodné způsoby spolupráce na poli vědy a techniky mezi EU a Čínou. V říjnu 2006 byly odstartovány aktivity v rámci „China-EU Science and Technology Year“.

Konkurence a partnerství. Konkrétními závěry studií na téma obchodních vztahů mezi EU a Čínou se zabývá pracovní dokument EK – „A policy paper on EU-China trade and investment: Competition and Partnership“. Tento dokument v první části rozebírá současné aspekty vzájemných hospodářských vztahů a ve druhé části konkrétní kroky a priority evropské obchodní politiky.

Vzájemné vztahy jsou podle studie oboustranně výhodné. Evropští spotřebitelé získávají díky levným dovozům, stejně jako výrobci, kteří využívají levnějších vstupů do výroby. Obchod s Čínou pomáhá též růstu a tvorbě pracovních míst díky zvyšujícím se dovozům a rostoucí specializaci na produkty s vyšší přidanou hodnotou. Dochází tak ke zvýšení konkurenceschopnosti EU na globálních trzích. Čína naopak získává díky kapitálu, vědomostem a technologiím, které s sebou do Číny přinášejí evropští investoři. Velký potenciál pro EU tkví ve službách, převážně finančních službách, stavebnictví, distribuci a vzdělání. Vývozy v tomto sektoru se od roku 1994 do roku 2004 zvýšily šestkrát. Z makroekonomického pohledu přispěl vzájemný obchod ke snížení inflace v letech 2001-2005 podle OECD o 0,2 %, což přispělo k nízkým globálním úrokovým mírám.

Čínské produkty s nízkou přidanou hodnotou konkurují odpovídajícím výrobním odvětvím v EU i na třetích trzích, a EU tak musí hledat svou komparativní výhodu v high-tech oblastech, inovaci a designu. Pracovníci dotčených sektorů musí projít rekvalifikací. Celkový obchodní deficit s Čínou je velký, v kontextu celého asijského regionu má však EU deficit v posledních deseti letech stabilní na úrovni 20-25 % celkového. Čínské dovozy jsou tedy jakousi náhradou za dovozy z ostatních asijských zemí, jak již bylo řečeno výše. Konkurence ze strany čínských produktů je nicméně reálná a EU na ni musí reagovat.

Studie dále zdůrazňuje fakt, že i pět let po vstupu do WTO je přístup na trh přes velký pokrok z čínské strany a splnění naprosté většiny závazků omezený, včetně některých nových

⁴²² Boosting innovations – EU and China to enhance cooperation, Brussels 12th September, IP/06/1178, www.ec.europa.eu

politik. V neposlední řadě jsou zmíněny překážky obchodování jako např. IPR, dotace, směnný kurs, nadměrné úspory a politiky v oblasti ochrany životního prostředí, energií a bezpečnosti práce.

Reakce EU na výše zmíněné výzvy a problémové oblasti by měla být následující:

- EU bude trvat na splnění 100 % závazků vyplývajících z členství Číny ve WTO jako např. přístup k WTO Government Procurement Agreement a na téma otevřenosti hodlá EK v průběhu roku 2007 zpracovat ucelený přehled současného stavu
- EU bude usilovat o otevření trhů nad rámec WTO dohody, aby se evropským firmám dostalo na čínském trhu stejných příležitostí, jakých se dostává v EU čínským firmám
- EU hodlá vytvářet nátlak pokud jde o odstranění výše zmíněných nerovných podmínek pro evropské podniky na čínském trhu
- EU vytvoří systém podpory evropských podniků na čínském trhu, převážně SMEs, aby tak podpořila iniciativy jednotlivých členských států – např. vytvoření evropského centra v Pekingu či jazykové vzdělávání pro evropské manažery v rámci projektu EU-China Executive Managers Exchange and Training Programme, který má v následujících pěti letech umožnit 200 manažerům studium čínštiny

Zdůrazněna je též důležitost role dialogů a „EU-China Trade Programme“ na období 2004-2009 s rozpočtem 15 mil. EUR. Kromě podpisu výše zmíněné rámcové dohody EU od Číny očekává aktivní roli v rámci jednání WTO o „Doha Development Agenda“. V oblasti makroekonomického vývoje bude EU podporovat Čínu ve vytváření rovnovážného růstu a odstranění deficitu běžného účtu, který v roce 2005 dosáhl 7,2 % HDP.

„*Country strategy paper (CSP) 2007-2013*“. Nový CSP byl přijatý v září 2007 a definuje tři oblasti podpory Číny, pod kterými bude poskytována v následném sedmiletém období. Tento nový CSP bere v potaz dvojí pohled na Čínu jako na globálního hráče v ekonomické a politické oblasti a zároveň na zemi, která v jistých ohledech stále patří mezi rozvojové země. Finanční zdroje přidělené v rámci „Multiannual Indicative Programme“ činí 224 mil. EUR.

Zmíněné tři oblasti jsou následující:

- podpora rozvoje Číny v rámci probíhajících sektorálních dialogů
- pomoc při řešení problému s globálním dopadem – životní prostředí, energetika a klimatická změna
- podpora lidských zdrojů

EU-Čína summit – listopad 2007, Peking. Summit pořádaný na konci roku 2007 se mimo jiné zabýval problémovými oblastmi ve vzájemných vztazích v oblasti obchodu, který by v roce 2007 mohl dosáhnout až 300 mld. EUR a ochdoní deficit 170 mld. EUR. EU upozornila na fakt, že neusiluje o snížení čínských dovozů do Číny, ale že se jedná pouze o snahu dosáhnout pro evropské firmy stejných podmínek při vstupu na čínský trh a fungování na něm. V posledních letech je rozčarování evropských investorů patrné v poklesu růstu evropských PZI v Číně.

Výsledkem těchto jednání je dohoda o vytvoření dialogu na vysoké úrovni pro oblast ekonomie a obchodu (High Level Economic and Trade Dialogue) nejpozději do března 2008. Dialog bude v obecné rovině usilovat o vytváření strategií pro hospodářskou spolupráci a koordinaci společných projektů. Bude se mimo jiné také zabývat přístupem na trh, IPR, životním prostředím a ostatními oblastmi, které mohou v pozitivním směru ovlivnit současnou nerovnováhu ve vzájemných obchodních vztazích.

Obě strany se též shodly na provedení studie proveditelnosti na vytvoření centra pro podporu SME v Číně.

Jak se již stalo tradicí, souběžně s hlavním summitem se konal EU-Čína obchodní summit (China-EU Business Summit), který primárně slouží k setkávání obchodních komunit obou zemí a k vytváření nových obchodních příležitostí.

3.3 Odhady budoucího vývoje

3.3.1 Odhady mezinárodních organizací – makroekonomický vývoj Číny

Ekonomický růst Číny je díky obchodním a finančním vazbám a jejich vlivům důležitý pro vývoj světové ekonomiky. Již nyní, jak zaznělo výše, hraje Čína roli hnacího motoru světové ekonomiky, a její růst je tedy klíčový nejen pro domácí ekonomiku.

Světová banka (WB, 2007). Světová banka ve své nové knize „Dancing with Giants – China, India and the Global Economy“ provádí odhad růstu čínské ekonomiky do období 2020 a dává jej do kontextu s ostatními velkými ekonomikami a porovnává ho s vývojem v období 1995-2004 (viz Tabulka č. 3.2). Údaje jsou vzhledem k porovnávání ekonomik uváděny v aktuálních směnných kursech.

Tabulka č. 3.2: Hrubý domácí produkt v 6 vybraných ekonomikách, 2004-2020 (%)

	Podíl na světovém HDP (v USD, 2004)		Průměrný roční růst HDP		Průměrné příspěvní na světovém růstu	
	2004	2020	1995-2004	2005-2020	1995-2004	2005-2020
Čína	4,7	7,9	9,1	6,6	12,8	15,8
Indie	1,7	2,4	6,1	5,5	3,2	4,1
USA	28,4	28,5	3,3	3,2	33,1	28,6
Japonsko	11,2	8,8	1,2	1,6	5,3	4,6
Německo	6,6	5,4	1,5	1,9	3,0	3,3
Brazílie	1,5	1,5	2,4	3,6	1,5	1,7
Svět	100,0	100,0	3,0	3,2	100,0	100,0

Zdroj: WB (2007), str. 6

Podle předpovědi WB bude Čína růst v období 2005-2020 v průměru o 6,6 % ročně, což celkově znamená narůst o 162 %. Počítá se přitom se světovým průměrným růstem 3,2 % ročně a zvýšení podílu Číny ze 4,7 % v roce 2004 na 7,9 % v roce 2020. Tato předpověď může být poněkud konzervativní a pokud bychom počítali s růstem v Číně o 2 % vyšším a světovým růstem na úrovni 3 %, zvýšil by se její podíl v roce 2020 na světovém HDP na 10,9 % a příspěvní na 20,1 %. Obecně však platí, že v roce 2020 nebude Čína světové ekonomice dominovat. Tato role nadále zůstane Severní Americe a EU.⁴²³

Za hlavní zdroje růstu považuje WB růst pracovní síly, akumulaci fyzických a lidských zdrojů, technický pokrok a alokaci zdrojů.

IMF – střednědobý scénář. IMF očekává podle odhadů z počátku roku 2006 růst čínské ekonomiky na úrovni 10 % do roku 2007 a následné snížení na 9 % v roce 2010 a 8,5 % v roce 2011 (viz Tabulka č. 3.3). V roce 2011 by měla bilance běžného účtu dosáhnout 6,2 % HDP tedy přes 270 mld. USD. Růst vývozu by se měl však snížit z 28 % v roce 2005 na 11 % v roce 2011 a stejně tak růst dovozu by měl od roku 2007 klesat a dosáhnout přibližně 12 % růstu v roce 2011. V roce 2001 by tak vývozy dosáhly 1920 mld. USD a dovozy 1656 mld. USD, což je více než zdvojnásobení za dané pětileté období. IMF též očekává pokles přílivu PZI z 68 mld. USD v roce 2005 na 35 mld. USD v roce 2011. Nominální HDP by v roce 2011 mělo podle této projekce dosáhnout 35,5 bil. RMB.

⁴²³ WB (2007), str. 5-7

Tabulka č. 3.3: Střednědobá projekce IMF - Čína, 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Reálné HDP (%)	10	9,5	9	9	8,5
Inflace (průměrná % změna)	2,2	2,3	2,4	2,5	2,5
Hrubé národní úspory (% HDP)	53	54	54	54	54
Bilance běžného účtu (mld. USD)	200	222	240	260	274
(% HDP)	7	6,9	6,7	6,5	6,2
Obchodní bilance (mld. USD)	188	212	230	249	264
Vývozy (% změna)	20	17	15	13	11
Dovozy (% změna)	21	18	17	14	12
Příliv PZI (mld. USD)	52	48	42	41	35
Změna rezerv (minus= přírůstek)	-230	-240	-250	-260	-260
Vnější zadlužení (% HDP)	13	12	12	11	10
Nominální HDP (mld. RMB)	22871	25616	28586	31932	35506

Zdroj: IMF, str. 38

Economist Intelligence Unit. EIU očekává poněkud pomalejší růst HDP než IMF. Růst by se měl postupně zpomalovat a v roce 2011 dosáhnout 7,6 % a průměrný růst HDP za období 2009-2013 očekává na úrovni 7,9 %. Inflace by se měla ve stejném pětiletém období pohybovat na úrovni 3,5 %. EIU také předpovídá výrazně nižší přebytek běžného účtu Číny než IMF, který má z předpokládaných 7,2 % HDP v roce 2007 poklesnout na 3,3 % podíl v roce 2011, což je přibližně poloviční odhad.

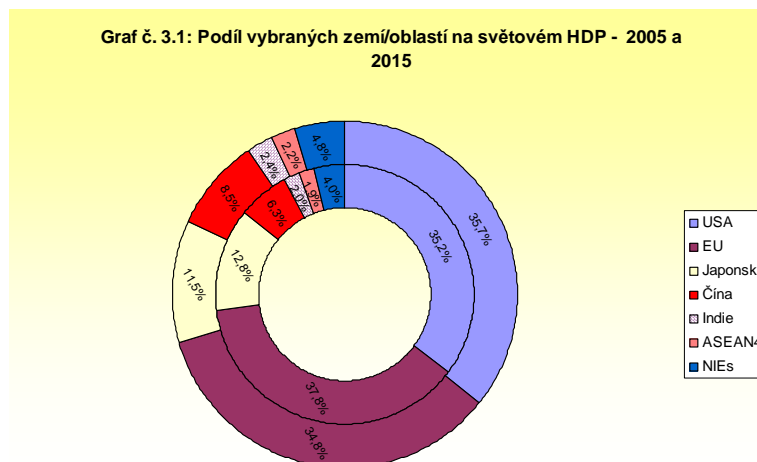
Deficit státního rozpočtu odhaduje EIU za rok 2006 na úrovni 1,5 % HDP, a na období dvou následujících let se očekává zvýšení na průměrných 1,7 % HDP. Vládní dluh v roce 2006 podle odhadů dosáhl 22,2 % HDP, bez započtení závazků plynoucích z nekrytých budoucích nákladů na penzijní reformy a rekapitulizaci bank v případě zvýšení NPLs.⁴²⁴

METI. Materiál ministerstva obchodu v Japonsku využil průměru odhadů WB, IEA a japonského kabinetu a vytvořil odhad podílu významných regionů na světovém HDP v roce 2015 (viz Graf č. 3.1)⁴²⁵. Podíl Asie jako celku by se měl zvýšit z 25 % v roce 2005 na 29,4 % s tím, že podíl EU poklesne podle tohoto odhadu z 37,8 na 34,8 % a Japonska z 12,8 % na 11,5 %. USA zaznamenají lehký nárůst o 0,5 procentního bodu na 35,7 %. Výrazný nárůst zaznamená Čína – z původních 6,3 % v roce 2005 na 8,5 % v roce 2015. Asie jako celek by tedy měla podle těchto odhadů získat na úkor EU a v rámci asijského regionu se sníží podíl Japonska a mimo Čínu se zvýší podíly Indie, ASEAN4 a NIEs.

⁴²⁴ China economy: Policy outlook for 2007-08, March 12th 2007, www.viewswire.com

⁴²⁵ White Paper 2006, MITI, str. 108; Pozn.: USA, EU a Asie tvoří 100 %.

Graf č. 3.1: Podíl vybraných zemí/oblastí na světovém HDP - 2005 a 2015

World Economic Forum.⁴²⁶ WEF vypracovalo tři scénáře budoucího vývoje do roku 2025, ve kterých se zabývá dvěma základními otázkami: schopností Číny implementovat vnitřní reformy vedoucí k dalšímu rozvoji a vlivem vztahů Číny s ostatními hráči světové ekonomiky na globální uspořádání a rozvoj.

První scénář nazvaný „Regionální vazby“ bere v úvahu možný protekcionismus obchodních partnerů v EU a Severní Americe a následné soustředění se Číny na domácí trh a regionální vazby v Asii. Čína by se podle tohoto scénáře stala představitelem Asie v multipolárním světovém uspořádání. Současně je vyzdvižena reforma sociální politiky.

Druhý scénář je nejméně optimistický („Nenaplněný slib“) a promítá v sobě neochotu čínských představitelů postupovat ve strukturálních reformách, která vyplývá z obav z nebezpečí sociálních nepokojů. V tomto scénáři dochází k poklesu růstu i přílivu PZI, což ve svém důsledku vyvolává obávaný sociální neklid. Ochota jít dál v reformním procesu na konci období trvá, ale není jasné, zda není příliš pozdě. Nerovnováhy mezi provinciemi a obyvatelstvem jsou v tomto scénáři nejvyšší.

Neoptimističtější je scénář pojmenovaný „Nová hedvábná cesta“, který počítá s novou a otevřenější generací vůdců, kteří položí základy oddělení soudní, legislativní a výkonné moci. Předpokládá vysoký růst založený jak na domácí, tak zahraniční poptávce a překonání nerovnoměrného vývoje mezi provinciemi a obyvatelstvem do roku 2015. V takto nastaveném scénáři hraje Čína stále aktivnější roli na mezinárodní scéně, v obchodě i v mezinárodních organizacích.

3.3.2 Budoucí vývoj Číny v rámci světových obchodních vazeb

Raketový vzestup Číny jako exportéra výrobního zboží od poloviny 90. let přispěl ke změně vazeb v mezinárodním obchodě a narůstajícímu objemu, jak bylo podrobně popsáno

⁴²⁶ China and the World: Scenarios to 2025, Executive Summary, 2006
http://www.weforum.org/pdf/Asia/China_Scen.pdf

v předcházejících částech. Otázkou zůstává, jakým tempem se bude nadále vyvíjet zahraniční obchod Číny a jaký vliv bude mít na světové hospodářství.

Podíl Číny na světovém HDP je nižší než podíl na světových vývozech (5,7 %, 2004) a dovozech (4,8 %, 2004), což je u tak velké ekonomiky pozoruhodné a svědčí to o hluboké integraci do asijských produkčních vazeb (viz Tabulka č. 3.4).

Tabulka č. 3.4: Obchod zbožím a službami ve vybraných ekonomikách, projekce do 2020 (%)

	Vývozy zboží a služeb				Dovozy zboží a služeb			
	Podíl 2004	Podíl na růstu (1995 - 2004)	Projekce růstu (2005 - 2020)	Podíl na růstu (2005 - 2020)	Podíl 2003	Podíl na růstu (1995 - 2003)	Projekce růstu (2005 - 2020)	Podíl na růstu (2005 - 2020)
Čína	5,7	8,9	7,8	15,4	4,8	7,8	6,6	11,0
Indie	1,2	1,8	7,5	2,7	1,1	1,8	6,3	2,2
USA	11,2	10,7	3,4	9,9	16,5	24,1	3,5	15,4
Japonsko	5,4	-3,7	4,2	6,3	4,7	-0,8	3,5	4,4
Německo	9,1	7,7	1,8	3,8	8,2	3,6	2,0	3,9
Brazílie	1,0	0,5	1,7	0,4	0,7	0,3	4,3	0,8

Zdroj: WB (2007), str. 15

Čína se na dynamice vývozu podílela v letech 1995-2004 téměř 9 % a na dovozech necelými 8 %, což znamenalo druhý největší podíl za USA. V letech 2005-2020 by měla Čína svůj podíl na růstu téměř zdvojnásobit, zatímco u USA dojde k poklesu tohoto podílu, obzvláště na růstu světových dovozů.

Vývozy a dovozy - skladba. Průmyslové výrobky, které tvořily v roce 2005 93 % vývozu,⁴²⁷ zůstanou v příštích 10-15 letech hlavním exportem. Čína také zůstane pravděpodobně až do roku 2015 konkurenceschopná v odvětvích náročných na pracovní sílu i přes rostoucí mzdy. Bude to však znamenat přesun výroby do vnitrozemí a využití přebytku pracovníků v zemědělství, který se pohybuje na úrovni 350 mil. pracovníků.

V oblasti dovozů bude pokračovat trend, pokud jde o primární výrobky a sofistikovaná zařízení. Bude docházet k rostoucím dovozům energií a zvýšeným dovozům v oblasti potravin. Dovozy komplexních kapitálových statků budou pravděpodobně též pokračovat (třebaže ve zpomalené míře), protože Čína se zatím bez západních technologií neobejde. Co se týče elektronických komponentů, dojde pravděpodobně k poklesu dovozů a přesunu jejich výroby do Číny, což by mohlo být hnací silou přílivu PZI v následující dekádě. Příkladem může být například automobilový průmysl.

Domácí čínský trh. Pro všechny obchodní partnery Číny je zajímavý domácí trh s pověstnou 1,3 mld. zákazníků. Reálná velikost je podle odhadů WB pro spotřební zboží na

⁴²⁷ WB (2007), str. 35

úrovni 550 mld. USD. Pokud se k tomu přidají investice do strojů a zařízení, pak se tato hodnota zvýší o dalších 400 mld. USD. Celkově se tedy pro průmyslovou výrobu jedná o trh blížící se 1 bil. USD.

Domácí poptávka přitom roste. Maloobchodní prodeje vzrostly v roce 2006 o 13 %, z toho prodeje automobilů o téměř 25 % a prodeje mobilních telefonů a většiny domácích spotřebičů se zvedly o 15-30 %.⁴²⁸

3.4 Závěrečná analýza

Ze třetí kapitoly je patrné, že nejdůležitější otázkou pro čínskou ekonomiku je udržitelný rozvoj a pokračující reformy, zatímco ostatní ekonomiky se v současné době musí zabývat hlavně projekcí přizpůsobení se čínským výzvám, včetně EU. Z pohledu všech je pak velmi důležitým prvkem životní prostředí.

Udržitelný rozvoj a životní prostředí byly zmíněny v předcházející části. Následující text se zaměří především na možnou reakci ostatních států na vzrůstající roli Číny ve světových obchodních vazbách v budoucnu, včetně změny struktury ZO, a dále na analýzu dvoustranných obchodních vztahů EU-Čína.

3.4.1 Konkurenční výzva a světové obchodní vazby

Pokud jde o reakci na konkurenční výzvu Číny, rozděluje odborná literatura země podle úrovně příjmů a bohatosti na přírodní zdroje. Pro země s nízkými příjmy bez přírodních zdrojů bude klíčový rozvoj výrobních sektorů náročných na lidské zdroje, aby mohly získat podíl v těchto sektorech na úkor Číny v době, kdy v nich přestane být díky rostoucím mzdám konkurenceschopná. Jedná se například o Indii, Indonésii, Vietnam a některé africké země.

Země s bohatými zásobami přírodního bohatství (s nízkými či středními příjmy) zaznamenají díky vývozům surovin rostoucí reálné směnné kurzy, což jim znemožní konkurovat s vývozy zemím s nízkými příjmy. Tyto země se musí soustředit na investice do podnikatelského prostředí ve svých ekonomikách a výrobu pro domácí trh, popřípadě export specializovaných produktů. Jedná se především o Afriku, ale i některé země v Latinské Americe.

Největší výzvou bude následný rozvoj Číny pro země se středními příjmy v Asii a Latinské Americe vzhledem k tomu, že budoucí zaměření čínských producentů se bude ubírat jejich směrem, ať už jde o finální produkty či komponenty. Mzdy jsou v těchto zemích vyšší než v Číně, ale úroveň vzdělanosti se tolik neliší. Země jihovýchodní Asie již nyní pocítují rostoucí konkurenci na třetích trzích, co se týče tzv. „medium-tech“ výrobků a je jen otázkou času, kdy se trend přesune na „high-tech“ produkty. Tyto země mohou však najít velký potenciál

⁴²⁸ IMF (2007a), str. 11

v dodávkách do Číny a z pohledu udržení konkurenční výhody u nich musí dojít ke zvýšeným investicím do technologií a inovací. Totéž platí pro latinskoamerické ekonomiky.

Výzva pro EU a vývoj struktury ZO Číny. Pro EU a ostatní vyspělé ekonomiky není Čína v oblasti high-tech hrozbou a nebude tomu tak pravděpodobně ani v nadcházejících 15-20 letech. Tyto státy, jak již zaznělo výše, naopak těží z nízkých cen dovozů s nízkou přidanou hodnotou. Podle struktury vzájemného obchodu EU a Číny lze zároveň vysledovat, že se v deficitním obchodní bilanci promítají relativní komparativní výhody obou zemí. Většina nárůstu deficitu je způsobena dovozem ICT produktů (33 % celkových dovozů EU z Číny) a dovozem textilu a oděvů (13,2 %). Čína je zároveň největším zdrojem, co se týče dovozů těchto dvou skupin výrobků.

Čína je největším světovým vývozcem jak ICT, tak textilu a oděvů, což poukazuje na trend přesunu výroby nadnárodních korporací do Číny. Tzv. „high-tech“ produkty ICT dovážené z Číny jsou stále většinou výsledkem smontování produktů z dovezených součástek. O tomto svědčí údaje za období 2000-2006, ve kterém se podíl vývozu Číny na světových vývozech ICT produktů zvýšil z 4,5 % na 19,8 %. To znamená průměrný roční růst vývozu na úrovni 37 %. Dovozy (včetně dovozů pro re-exporty) však rostly také a jejich podíl na světových dovozech se zvýšil ze 4,5 % na 13,6 %.⁴²⁹

Nelze však zapomínat, že i v tomto ohledu dochází k posunu. Stále více komponentů pro výrobu je z domácích zdrojů, čemuž nasvědčuje fakt, že v porovnání s rokem 2004 došlo k výraznému zpomalení dovozů průmyslových výrobků (z 30% nárůstu v roce 2004 na 15 a 18 % v letech následujících).⁴³⁰ Zde byl velmi důležitý efekt investiční politiky, která podporovala přísun zahraničních technologií přes JVs. WFOEs jsou ve špičkách jednotlivých sektorů spíše výjimkou. Silní domácí výrobci tak díky zahraničním technologiím a často i nedostatečné ochraně IPR přispěli k vytvoření sítě domácích dodavatelských struktur.

Produktová struktura obchodu se zbožím se po vstupu Číny do WTO zásadně nezměnila. Došlo ke zvýšení podílu zpracovatelských výrobků na celkovém obchodu se zbožím z 88,2 % v roce 2000 na 92,4 % v roce 2006 a k poklesu v podílu dovozů o 2,3 procentních bodů na 73,2 %. Výrazně se snížil podíl textilu a oděvů a naopak se zvětšil podíl ICT produktů. Zatímco v roce 2000 tvořily ITC produkty 17,5 % vývozu zboží, v roce 2006 se jejich podíl zvýšil na 29,7 %.⁴³¹

Zásadním se zdá být rychlý nárůst obchodního přebytku u průmyslového zboží, zejména v posledních dvou letech, který naznačuje zvýšení čistých vývozu strojů a dopravních zařízení a

⁴²⁹ WTO (2007b), str. 74

⁴³⁰ WTO (2007b), str. 62

ostatních průmyslových výrobků. Dovozy vstupů pro další zpracování (součástky a polotovary) se podílely na polovině tohoto poklesu. Vývozy finálních výrobků přitom rostly stejně jako domácí poptávka. Naopak domácí výrobní kapacity díky investicím z přelomu století se výrazně zvýšily, zejména v sektoru ocelářském, v plastech, elektronických součástkách, průmyslových strojích a chemických vláknech.

Co se týče teritoriální struktury obchodu se zbožím, došlo celkem k výraznému nárůstu podílu vývozu do Evropy (z 21 % v roce 2000 na 25,9 % v roce 2006). K nárůstu došlo také u SNS, Afriky, Latinské Ameriky a Středního Východu. Pokles naopak zaznamenala Severní Amerika (z 31,9 na 30,4 %), přesto však zůstává pro Čínu největším trhem. K největšímu poklesu došlo u Asie jako celku, zejména pak u Japonska (z 15,7 % na 10,5%). U dovozu získala největší podíl Asie jako celek a dovozy dosáhly v roce 2006 73,5 % celkových dovozu zpracovatelských výrobků (z 63,6 % v roce 2000). Japonsko přitom zaznamenalo také pokles o 4,5 procentních bodů. Nárůsty byly dále patrné jen u zemí bohatých na nerostné suroviny, jako např. států Afriky, Latinské Ameriky a Středního Východu.⁴³²

Role Číny v regionálním výrobním řetězci. Na tomto místě je důležité vyzdvihnout nový trend ve vývoji posledních dvou let, kdy se čínská role ve výrobních sítích rozšiřuje spíše vertikálně a je čím dál méně závislá na dovozech z ostatních asijských ekonomik. Zatímco obchodní přebytky s USA a s EU se zvyšují, obchodní deficit se zbytkem Asie se v posledních dvou letech snižuje.

⁴³¹ WTO (2007b), str. 74-75

⁴³² WTO (2007b), str. 59

3.4.2 Analýza SWOT

Následující analýza SWOT shrnuje současný stav vzájemných vztahů s Čínou z pohledu EU a definuje budoucí příležitosti a hrozby.

<p><i>Silné stránky:</i></p> <p>Obecně</p> <ul style="list-style-type: none">▪ EU jako silný hráč na mezinárodním poli▪ Dobrá pověst EU v Číně▪ Strategické partnerství a nová dohoda o spolupráci▪ Podpora Číny v rámci „Country Strategy Paper“ a dalších programů – sdílení ověřených zkušeností▪ Možnost uplatnění technologií <p>Obchod a ekonomika</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Silná přítomnost na čínském trhu – dáno i historicky▪ Propracovaná podpora podnikatelů▪ Úspora nákladů pro EU podniky▪ Konkurenční výhoda EU	<p><i>Slabé stránky:</i></p> <p>Obecně</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Čína jako sebevědomý globální hráč – „mluvčí rozvojových zemí“▪ „Neschopnost“ EU prosadit své – složitá vyjednávací pozice▪ Čína nepopulární v očích veřejnosti▪ Rozdílná kultura <p>Obchod a ekonomika</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Nerovnováha obchodních vztahů▪ Režim směnného kurzu▪ Nedostatečná otevřenost v některých sektorech▪ Netransparentnost
<p><i>Příležitosti:</i></p> <p>Obecně</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Uplatnění zkušeností EU v čínských podmínkách (technologie, regionální politika atd.)▪ Čínský trh – 1,3 mld.▪ Možnost investovat do „high-tech“ <p>Obchod a ekonomika</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Enviromentální technologie a ostatní existující příležitosti např. ve strojírenství, farmaceutickém sektoru a chemikáliích▪ Čínští turisté▪ Olympijské hry v Pekingu, 2008▪ Čínské investice v zahraničí	<p><i>Hrozby:</i></p> <p>Obecně</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Případné pozastavení či zpomalení reformních kroků▪ Životní prostředí▪ Potřeby Číny v oblasti energetiky▪ Sociální nepokoje v Číně, SARS, ptáčí chřipka atd. – ohrožení růstu <p>Obchod a ekonomika</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Pokračující nárůst pasivní bilance EU▪ Konkurence na třetích trzích (i investice), např. Afrika▪ Nedodržování práv k duševnímu vlastnictví a jiné obchodní překážky – finanční ztráty EU

ZÁVĚR

Za posledních pět let prošla Čína dalším obdobím nebyvalého růstu a v mnohých ohledech opět překonala očekávání světové komunity. Ukázkou může být několik „nej“, které se v souvislosti s Čínou za posledních pět let objevily.

Čínská ekonomika dosahovala nejvyšších temp růstu HDP ve světě na úrovni okolo 10 %. V roce 2006 předčila Čína Japonsko co do výše devizových rezerv a má v současné době nejvyšší na světě. Ve stejném roce se také uskutečnila největší světová primární emise akcií za posledních několik let, když proběhla plánovaná emise akcií jedné z největších čínských bank. Po roce 2001 se Čína například stala největším vývozcem IT produktů na světě. Těchto několik údajů svědčí o rozměru, který nelze ignorovat.

Závěr mé diplomové práce „Čínská ekonomika na prahu nového tisíciletí“ z konce roku 2001, pokud jde o vstup Číny do WTO, zněl, že v dlouhodobé perspektivě bude Čína ze vstupu do WTO profitovat a v krátkodobé perspektivě bude pravděpodobně docházet k negativním jevům ovlivňujícím zejména domácí subjekty. Z analýz v závěru jednotlivých kapitol této práce vyplývá, že spíše než negativní efekty plynoucí ze vstupu Číny do WTO, vystupují do popředí problémy strukturálního charakteru, které byly na pořadu dne již na přelomu tisíciletí. Jedná se především o stále trvající disproporci v příjmech obyvatelstva, nerovnoměrný vývoj čínské ekonomiky z hlediska teritoriálního, vznikající nerovnováhy v ekonomice (finanční trhy atd.) a v neposlední řadě i o práva k duševnímu vlastnictví. Ve všech těchto oblastech došlo v jistém smyslu i ke zhoršení situace. Na povrch také vyvstalo několik „nových“ aspektů, k nimž bylo zapotřebí obrátit pozornost, jako například udržitelnost růstu a ekologie.

Od vstupu Číny do WTO uběhlo „pouhých“ pět let a na ucelené hodnocení pozitivních efektů jejího vstupu do této organizace je tedy ještě brzy. Z výše probraných faktů je však možné již nyní vyvodit několik závěrů.

Domácí ekonomika se až překvapivě dobře přizpůsobila vstupu do WTO, a nedošlo tedy k žádným krizovým scénářům. Přestože se v mnohých případech jednalo o ochranná opatření či o podporu vlády, lze udělit Číně pochvalu, pokud jde o přípravu na toto období.

Z pohledu České republiky je kromě vstupu Číny do WTO klíčový i fakt, že se stala v květnu 2004 členem EU, a její obchodní politika s Čínou je nyní součástí společné obchodní politiky. Česká republika může nyní těžit z dlouholeté přímé zkušenosti ostatních evropských podniků na čínském trhu tak, že se aktivně zapojí do dlouhodobě vytvářených EU struktur. EU má velmi dobře zpracovanou strategii pro Čínu a strategie ČR může tak být tímto přístupem obohacena, resp. měla by z něho vycházet. Je například zbytečné, aby docházelo k dublování služeb pro exportéry, kteří mohou získávat informace z jednotné databáze EU.

Teze č. 1: Vstup do WTO byl klíčový pro governanci Číny a její růst. Odpověď na otázku, zda a v čem byl vstup Číny do WTO klíčový pro hospodářský rozvoj čínské ekonomiky, je podle mého názoru a na základě prostudovaných faktů jednoznačná. Vstup byl bezesporu klíčový pro směřování a urychlení reformních kroků směrem k tržním mechanismům. Jednotlivé změny vládních politik se uskutečnily v předem určeném rámci (převážně i časovém) a až na několik výjimek, které souvisí především s transparentností, vymahatelností práva a ochranou domácích subjektů, se Číně díky vstupu do WTO a souvisejícímu přechodnému období podařilo docílit tržních principů a ještě tak zvýšit atraktivitu čínské ekonomiky pro zahraniční investory.

Pokud by se Čína nestala v roce 2001 členem WTO, lze na základě prostudovaného materiálu odvodit, že dynamika světového růstu i obchodu by pravděpodobně nedosáhla současných rozměrů. Přes snahu čínských představitelů pokračovat v reformách by mohlo dojít k nedostatečně razantním opatřením, což by působilo protitržně a což by mohlo v důsledku způsobit větší sociální nepokoje. V tomto ohledu působil vstup do WTO jako generátor reform i jako jakési ospravedlnění jejich nutnosti vůči čínskému obyvatelstvu.

Přínos členství ve WTO je patrný zejména ve vnitřní governanci Číny, která převzala do svého systému vládnutí nevídané množství zákonů a pravidel. Velmi důležitá byla, a bude, schopnost vedení implementovat reformní kroky, ke kterým se Čína buďto zavázala, nebo ke kterým se rozhodne nad rámec původních ujednání. Klíčové přitom bude udržet společenský smír, což není v dimenzích Číny jistě jednoduchou záležitostí a nikdy tomu tak nebylo.

Teze č. 2: Čína je pozitivním přínosem pro světové obchodní vazby. V této tezi jsem zkoumala zapojení Číny do multilaterálního obchodního rámce, tedy zda je Čína hrozbou pro EU a ostatní obchodní partnery, či zda je přínosem.

Na počátku práce jsem se tázala, zda Čína nějakým způsobem ohrožuje EU (resp. ostatní světové ekonomiky), jak se může zdát z některých projevů politických představitelů, či zda se jedná o vzájemně výhodný svazek. Přestože se EU v mnohých ohledech může cítit ohrožena, není podle mého názoru důvod, aby se EU vývoje v Číně obávala. Vzájemné obchodní vztahy sice při pohledu na bilanci nevypadají v současné době rovnocenně, ale faktem je, že obě strany bezesporu na vzájemné obchodní výměně získávají. Příkladem výhod pro EU mohou být nízké ceny spotřebního zboží na jejích trzích spolu s větším výběrem; nižší výrobní náklady pro evropské výrobce a tedy vyšší produktivita; nové trhy pro evropské výrobce a v neposlední řadě i zvýšené počty čínských turistů v zemích EU.

Ostatní státy či obchodní uskupení si budou muset vytvořit jasnou a propracovanou strategii, pokud tak již neučinily, která jim pomůže adaptovat se na nové postavení Číny ve

světovém obchodě. Bylo by pro dobro věci, aby se žádný z hráčů ne mezinárodní scéně neuchyloval k protekcionismu a aby obchodní liberalizace v duchu WTO převládala nad regionálními seskupeními. I v tomto ohledu může Čína díky své stále silnější pozici napomoci v konstruktivních jednáních v rámci kola jednání WTO z Dauhá. Čína sice nepatří mezi vyjednávací čtyři mocnosti, ale vliv na stanoviska rozvojových zemí má velký, stejně jako zodpovědnost za případný neúspěch.

I Čínu čeká v brzkém období proces adaptace na zvyšující se náklady v souvislosti s podnikáním na čínském trhu. Již v současné době konkurují Číně, co se týče přílivu PZI, mnohé země – např. často zmiňovaná Indie, ale i Vietnam a Čile. Čína se díky svým rozměrům a rozdílnému ekonomickému vývoji jednotlivých provincií může vydat cestou rozvoje méně rozvinutých oblastí, což se již děje, ale v dlouhodobé perspektivě přesto dospěje do fáze, kdy o atraktivitu z pohledu nízkých nákladů přijde.

Co je však pro zahraniční partnery Číny rozhodující, je liberalizace domácího trhu, který se zakrátko stane tím, co se od něj očekávalo, v některých sektorech i rychleji, již na sklonku minulého století, a sice ohromným trhem („1,3 mld. obyvatel“) nejen pro zboží, ale i pro služby. Pokud tedy během následujících dekád přijde Čína o svou pověst „světové továrny“, v oblasti služeb jí na atraktivnosti rozhodně neubude, ba naopak.

Teze č. 3: Dvacáté první století patří Číně. V tezi číslo tři jsem hledala odpověď na globální kontext čínského vzestupu, respektive v čem nejvíce ovlivňuje Čína současný globalizovaný svět. Na tuto otázku lze odpovědět výčtem oblastí, ve kterých bude hrát Čína bezpochyby rozhodující roli v budoucnu.

Jedná se především o mezinárodní obchod, tedy její vliv na mezinárodní obchodní vazby. V tomto ohledu bude Čína a obecně celá Asie podle mého názoru do budoucna stále viditelnější a to i pokud jde o produkty s vyšší přidanou hodnotou.

Další oblastí jsou zahraniční investice Číny, u nichž se v nadcházejících letech očekává výrazný nárůst a které úzce souvisí s politikou Číny v oblasti energetiky a nerostných surovin obecně. Nepochybně sem patří i obchodní vztahy Číny s Afrikou, Latinskou Amerikou a dalšími oblastmi bohatými na přírodní suroviny.

Pro udržitelný rozvoj Číny a globální rovnováhu bude důležité, jak se Čína vypořádá s udržitelností rozvoje, tedy všemi nerovnováhami ve vývoji domácí ekonomiky. Největší výzvou i nadále zůstává nerovnovážený vývoj mezi venkovským a městským obyvatelstvem a dále mezi jednotlivými provinciemi.

Dalším příkladem může být ekologie, jak ve smyslu obchodu s environmentálními

produkty, tak co se týče dopadu čínského růstu na světovou ekologii.

Obečným závěrem je, že přes úctyhodný hospodářský růst a následné zvýšení role Číny ve světovém hospodářství, nebude podle mého názoru 21. století patřit Číně, ale její síla se projeví až v jeho závěru. Efektivní překonání jejích současných hospodářských a sociálních problémů a dohnání ostatních světových mocností se však očekává již v období 30-40 let. Nejnovější srovnání HDP asijských ekonomik v přepočtu podle parity kupní síly, které vydala v prosinci 2007 „Asian Development Bank“, ukazuje, že původní odhady, na kterých se přepočty zakládaly od 90. let ve Světové bance, byly značně nadhodnocené. To znamená, že Číně bude trvat ještě několik desetiletí, než dosáhne na úroveň HDP v současných vyspělých světových ekonomikách.

Doslov

Čína je tak komplexní téma, že není možné ho stoprocentně pojmout bez toho, aniž by byly opomenuty některé důležité aspekty jejího vývoje. Ráda bych zde tedy zmínila témata, na která již v práci nebyl prostor, či témata, jež mohou být směrem dalšího výzkumu.

Velmi zajímavým a důležitým tématem, který byl zmíněn jen okrajově jsou vztahy Číny s Afrikou a Latinskou Amerikou, které budou nabývat stále větších rozměrů. Bude zajímavé sledovat nejen vliv na tyto dva kontinenty, ale i schopnost stávajících rozvinutých ekonomik udržet v těchto teritoriích svou přítomnost.

Vztahy Číny s Ruskem jsou bezpochyby tématem, které by si zasloužilo samostatnou pozornost, stejně jako vztahy s Indií.

Nesmírně zajímavým tématem je také politický aspekt vývoje vztažený na ekonomiku, tedy role politických elit v reformních krocích zejména v nadcházejícím období.

Mezi další oblasti možného směru výzkumu patří z mého pohledu následující:

- sledování aktuálního dění – „CHINA TOPIC“ – v ČR
- vliv členství ve WTO na governance rozvojových zemí – Čína, popř. Vietnam
- role Číny ve vztazích Sever-Jih a Jih-Jih (obecně i z pohledu světového obchodu)
- Čína a FTAs – jejich budoucnost v rámci multilaterálního obchodního systému
- vliv Číny na světové komoditní trhy
- Čína očima nadnárodních korporací

Mezi další relativně okrajová témata, která si zaslouží pozornost, jsou např. ambice Číny ve vesmíru a fenomén Olympijských her v Pekingu.

Seznam použité literatury

MATERIÁLY V ANGLICKÉM JAZYCE:

Knižní publikace:

Ash (2002); Ash, Robert (Edited by): *China`s Integration in Asia – Economic Security and Strategic Issues*, Curzon (ISBN 0700711910), 2002, str. 1-295

Bao (2006); Bao, Shuming, Lin, Shuanglin & Zhao Changwen (Edited by): *The Chinese Economy after WTO Accession*, Ashgate, 2006, str. 1-357

Das (2006); Das, Dilip K.: *China and India – A tale of two economies*, Routledge, 2006, str. 1-175

Garnaut (2005); Garnaut, Ross; Song, Ligang; Tenev, Stoyan & Yang, Yao: *China`s Ownership Transformation – Process, Outcomes, Prospects*, The International Finance Corporation and the International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank (ISBN 08121362372), 2005, str. 1-235

Garnaut (2004); Garnaut, Ross & Song Ligang (Edited by): *China`s Third Economic Transformation – The rise of the private economy*, RoutledgeCurzon (ISBN 0415309441), 2004, str. 1-246

Hoa (2001); Hoa, Tran Van: *The Asia Recovery*; Edward Elgar, 2001, str. 1-126

Kambara (2007); Kambara, Tatsu & Howe, Christopher: *China and the Global Energy Crisis – Development and Prospects for China`s Oil and Natural Gas*; Edward Elgar, 2007, str. 1-144

Lee (2003); Lee, Chung H.: *Financial Liberalization and the Economic Crisis in Asia*, Routledge, 2003

Naughton (2007); Neughton, Barry: *The Chinese Economy – Transitions and Growth*, Massachusetts Institute of Technology (ISBN 0262640643), 2007, str. 1-528

Story (2003); Story, Jonathan: *China: the race to market – What China`s transformation means for business, markets and the new world order*, Pearson Education Ltd. (ISBN 0237663216), 2003, str. 1-277

Yusuf (2006); Yusuf, Shahid, Nabeshima Kaoru & Perkins, Dwight H.: *Under New Ownership – Privatizing China`s State-Owned Enterprises*, Stanford University Press & The World Bank (ISBN 0821356240), 2006, str. 1-284

Woo (2000); Woo, Wing Thy: *The Asian Financial Crises – Lessons for a Resilient Asia*, The MIT Press, 2000, str. 85

E-knihy:

IBRD/WB (2007), *Africa`s Silk Road – China and India`s New Economic Frontier*, The

International Bank for Reconstruction and Development & The World Bank; str. 1-342,
http://siteresources.worldbank.org/INTAFRICA/Resources/asr_complete_rpt_final.pdf
WB (2007), *Dancing with Giants – China, India and the Global Economy*, Edited by: L. Alan Winters & Shahid Yusuf, (eISBN-10: 0821367501), The World Bank, 2007, str. 1-272;
http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2007/01/10/000020953_20070110150325/Rendered/PDF/383390Dancing0with0giants01PUBLIC1.pdf

Materiály mezinárodních organizací:

ADB (2007a), *Asian Development Outlook 2007 Update: PRC;*

<http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2007/Update/PRC.pdf>

ADB (2007b), *Asian Development Outlook 2007 Update: Hong Kong, China;*

<http://adbweb/Documents/Books/ADO/2007/HKG.asp>

ADB (2007c), *Asian Development Outlook 2007 Update: Taipei*

<http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2007/TAP.asp>

ADB (2007d), *Key Indicators 2007, People`s Republic of China;*

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2007/pdf/PRC.pdf

ADB (2007e), *Key Indicators 2007, Hong Kong, China;*

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2007/pdf/HKG.pdf

ADB (2007f), *Key Indicators 2007, Taipei;*

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2007/pdf/TAP.pdf

ADB (2007g), *Highlights – Purchasing Power Parities and Real Expenditures, 2005*

International Comparison Program in Asia and the Pacific, prosinec 2007;

<http://www.adb.org/Documents/Reports/ICP-Purchasing-Power-Expenditures/Highlights.pdf>

ADB (2007h), *2005 International Comparison Program in Asia and the Pacific*, prosinec 2007;

<http://www.adb.org/Documents/Reports/ICP-Purchasing-Power-Expenditures/PPP-Real-Expenditures.pdf>

ADB (2006a), *Asian Development Outlook 2006: People`s Republic of China;*

<http://www.adb.org/documents/books/ado/2006/documents/prc.pdf>

ADB (2006b), *Asian Development Outlook 2006: Hong Kong, China;*

<http://www.adb.org/documents/books/ado/2006/documents/hkg.pdf>

ADB (2006c), *Asian Development Outlook 2006: Taipei, China;*

<http://www.adb.org/documents/books/ado/2006/documents/tap.pdf>

ADB (2006d), *Asian Development Outlook 2006 Update: PRC;*

<http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2006/update/documents/prc.pdf>

ADB (2006e), *Key Economic Indicators, People`s Republic of China;*

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2006/pdf/PRC.pdf

ADB (2006f), *Key Economic Indicators, Hong Kong, China;*

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2006/pdf/HKG.pdf

ADB (2006g), *Key Economic Indicators, Taipei, China*;

http://www.adb.org/Documents/Books/Key_Indicators/2006/pdf/TAP.pdf

ADB (2003), *Private Sector Assessment in the People`s Republic of China*;

<http://www.adb.org/Documents/Reports/PSA/PRC/default.asp>

IMF (2007a), *Regional Economic Outlook: Asia and Pacific* (ISBN 978-1-58906-641-0), 2007, str. 1-75; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2007/APD/ENG/areo0407.pdf>

IMF (2007b), *World Economic Outlook, October 2007 – Globalization and Inequality* (ISBN 978-1-58906-688-5), 2007, str. 1-256; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2007/02/pdf/text.pdf>

IMF (2006a), *Regional Economic Outlook: Asia and Pacific* (ISBN 1589065956), 2006, str. 1-78; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2006/eng/02/areo0906.pdf>

IMF (2006b), *China and India Learning from Each Other: Reforms and Policies for Sustained Growth* (ISBN 1589065190), 2006, str. 1-282;

<http://www.imf.org/External/Pubs/FT/seminar/2006/ChiInd/Eng/index.htm>

IMF (2006c), *World Economic Outlook, September 2006 – Financial Systems and Economic Cycles* (ISBN 1589065980), 2006, str. 1-279;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2006/02/pdf/weo0906.pdf>

IMF (2004), *China`s Growth and Integration into the World Economy: Prospects and Challenges*, Edited by Eswar Prasad (ISBN 1589062582), 2004, str. 1-75;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/op/232/op232.pdf>

OECD (2007a), *Development Centre Studies - Chinese Economic Performance in the Long Run, SECOND EDITION*, Revised and Updated, 960-2030 AD, Maddison, Angus, (ISBN 9789264037625), 2007, str. 1-195

OECD (2007b), *Development Centre Studies – The Visible Hand of China in Latin America*, Santiso, Javier, (ISBN 9789264027961), 2007, str. 1-159

OECD (2007c), *World Energy Outlook 2007 – China and India Insights*, IEA, 2007, str. 1-663

OECD/IEA (2006), *China`s Power Sector Reforms: Where to next?* (ISBN 9264109811)

OECD (2006a), *Development Centre Studies - The Rise of China and India: What's in it for Africa?* (ISBN 9264024417); vol. 2006, no. 6, str. 1-155

OECD (2006b), *China in the Global Economy - Challenges for China's Public Spending: Toward Greater Effectiveness and Equity* (ISBN 9264013717); vol. 2006, no. 7, str. 1-147

OECD (2006c), *OECD Investment Policy Reviews - China: Open Policies towards Mergers and Acquisitions 2006* (ISBN 9264021930); vol. 2006, no. 12, str. 1-96

OECD (2006d), *Economic Outlook No. 79 - June 2006: Developments in Selected Non-Member*

- Economies: China*; OECD Economic Outlook , vol. 2006, no. 1, str. 315-323
- OECD (2005a)**, *OECD Review of Agricultural Policies - China* (ISBN 9264012605); vol. 2005, no. 10, str. 1-233
- OECD (2005b)**, *OECD Economic Surveys: China* (ISBN 926401182X); vol. 2005, no. 13, str. 1-208
- OECD (2005c)**, *China in the Global Economy - Governance in China* (ISBN 926400842X); vol. 2005, no. 25, str. 1-663
- OECD (2005d)**, *Economic Outlook No. 78 – December 2005: Developments in Selected Non-Member Economies: China*; OECD Economic Outlook , vol. 2005, no. 2, str. 266-271
- OECD (2004)**, *China in the Global Economy – Income Disparities in China: An OECD Perspective* (ISBN 9264017208); vol. 2004, no. 6, str. 1-217
- OECD (2003)**, *OECD Investment Policy Reviews - China: Progress and Reform Challenges* (ISBN 9264101950); vol. 2003, no. 13, str. 1-235
- OECD (2002a)**, *China in the World Economy – The Domestic Policy Challenges* (ISBN 9264197079); vol. 2002, no. 9, str. 1-779
- OECD (2002b)**, *Foreign Direct Investment in China: Challenges and Prospects for Regional Development* (ISBN 926419780X); vol. 2002, no. 14, str. 1-240
- OECD (2002c)**, *China in the Global Economy – Agricultural Policies in China after WTO Accession* (ISBN 9264198865); vol. 2002, no. 22, str. 1-323
- OECD DEVELOPMENT CENTRE – OECD DC (2006)**, *Angel or Devil? China`s Trade Impact on Latin American Emerging Markets*, June 2006, Working Paper No. 252
- UNCTAD (2007a)**, *Foreign Direct Investment, Absorptive Capacity and Regional Innovation Capabilities: Evidence from China*, Xiaolan Fu, March 2007;
http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/dite_dir_03-07_Fu_en.pdf
- UNCTAD (2007b)**, *Globalisation, Industrial Revolutions in India and China and Labour Markets in Advanced Countries: Implications for National and International Economic Policy*;
http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/dite_dir_03-07_Singh_en.pdf
- UNCTAD (2006a)**, *Trade and Development Report 2006 - UNCTAD/TDR/2005* (ISBN 9211126735); http://www.unctad.org/en/docs/tdr2006_en.pdf
- UNCTAD (2006b)**, *World Investment Report 2006 - Country fact sheet: China*;
http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir06_fs_cn_en.pdf
- UNCTAD (2005a)**, *China in a Globalizing World – UNCTAD/GDS/MDPB/2005/1* (ISBN 9211126835); http://www.unctad.org/en/docs/gdsmdp20051_en.pdf
- UNCTAD (2005b)**, *Trade and Development Report 2005 - UNCTAD/TDR/2005*

(ISBN 9211126735); http://www.unctad.org/en/docs/tdr2005_en.pdf

WB (2006a), *Direction in Development – Countries and Regions: China's Development Priorities* (ISBN 0821365096), no. 36215, The World Bank;

<http://www.worldbank.org.cn/english/content/cdp.pdf>

WB (2006b), *Governance, Investment Climate, Harmonious Society: Competitiveness Enhancements for 120 Cities in China*, 2006;

http://siteresources.worldbank.org/INTCHINA/Resources/318862-1121421293578/120cities_en.pdf

WB (2005), *China - Deepening Public Service Unit Reform to Improve Service Delivery*, 32341-CHA; http://www.worldbank.org.cn/english/content/psu_en1.pdf

WB (2004), *China and the WTO: Accession, Policy Reform and Poverty Reduction Strategies* (ISBN 0821356674), no. 29897; http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/09/07/000160016_20040907115309/Rendered/PDF/298970PAPER0China010the0WTO.pdf

WB (2002), *Development, Trade and the WTO – A Handbook* (ISBN 082134997), 2002

WB (2001), *China and the Knowledge Economy – Seizing the 21st Century*, Dahlman, Carl J. &

Aubert, Jean-Eric, (ISBN 0821350056), 2001

WTO (2007a), *World Trade Report 2007: Six decades of multilateral trade cooperation – What have we learnt?*; http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report07_e.pdf

WTO (2007b), *International Trade Statistics 2007*;

http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2007_e/its2007_e.pdf

WTO (2006a), *Trade Policy Review, China*, březn 2006;

http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp262_e.htm

WTO (2006b), *Trade Policy Review, Chinese Taipei*, květen 2006;

http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp266_e.htm

WTO (2006c), *Trade Policy Review, Hong Kong*, prosinec 2006;

http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp_e.htm

WTO (2006d), *World Trade Report 2006: Subsidies, Trade and the WTO*;

http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report06_e.pdf

WTO (2006e), *World Investment Report 2005*;

http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2005_e/its2005_e.pdf

Periodika:

{1} **The Economist:** www.economist.com (předplatné)

A survey of international banking – Proceed with caution, 20. května 2006

Power to People, 11. února, 2006, str. 57

Drag on the dragon, 29. dubna 2006

A Chinese coup, 7. ledna 2006

Special report: Outsourcing to China; Watch out, India, 6. května 2006

Are you being served?, 14. ledna 2006

Special report: Retailing in China; Ready for warfare in the aisles, 5. srpna 2006

Can't pay, won't pay, 29. července, 2006, str. 70

Chinese M&A: Playing at home, 5. srpna 2006, str. 61

A survey of international banking – Proceed with caution, 20. května, 2006, str. 24

Chinese aviation: On a wing and a prayer, 25. února, 2006

China and tourism – Golden years, 13. května, 2006, str. 60

Chaos in the classroom, 12. srpna, 2006, str. 42

{2} EuroBiz: <http://www.eurochamber.com.cn/show/details.php?id=45>

Godfrey, Mark: *Personell Problems*, listopad 2006

{3} Far Eastern Economic Review (FEER): www.feer.com (předplatné)

Browne, Andrew: *Peasants Bloom*, 14. října, 2004, str. 32-35

Cohen, Jerome Alan: *China's Legal Reform at the Crossroads*, březen 2006, str. 24

Dolven, B.: *China Struggles to Fuel its Miracle*, 16. září, 2004, str. 16

Dolven, B. & Kun A.: *China's Other Big Banking Mess*, 29. dubna, 2004

Farrell, D. & Lund, S.: *Putting China's Capital to Work*, květen 2006

Fernandez-Stembridge, Leila & Kuchet, Jean-Francois: *What's Next for China's SOEs*, June

Lawrence, V. Susan: *Enough for Everyone*, 13. června, 2002, str. 18

Levine, Tyrrell & Woodard, Kim: *The New Face of Chinese M&A*, duben 2006, str. 18

Miller, Leland R.: *In Search of China's Energy Authority*, leden/únor 2006, str. 39

Murény, David & Dolven, Ben: *Entrepreneurship Gets a Bad Name*, 2. září, 2004, str. 26

Murphy, D.: *Chinese Builders Go Global*, 13. května 2004 & *For Foreign Builders, Something to Frown About*, 13. května, 2004

Murphy, D.: *Driving Ambition*, 27. května 2004, 2006, str. 32

Perkowski, J.: *The Coming China Car Boom*, duben 2006

Ramstad, E.: *China's Great Hi-Tech Leap*, 13. května 2004

Sun, Jian: *China: The next Global Auto Power?*, březen 2006

Zweig, David & Robertson, Benjamin: *China Learns Education Lessons*, červenec/srpen 2006

{4} Asian Survey: <http://caliber.ucpress.net/loi/as?cookieSet=1> (předplatné)

{5} Business Week: www.businessweek.com (předplatné)

{6} The China Business Review: www.chinabusinessreview.com (předplatné)

{7} Institute for International Economics: www.iie.com

China: Toward a Consumption-Driven Growth Path, Nicholas R. Lardy, Policy Briefs, Number PB06-6, October 2006; <http://www.iie.com/publications/papers/lardy0507.pdf>

China and Economic Integration in East Asia: Implications for the United States, C. Fred Bergsten, Policy Briefs, Number PB07-3; <http://www.iie.com/publications/pb/pb07-3.pdf>

China Energy: A Guide for the Perplexed, Daniel H. Rosen & Trevor Houser, China Balance Sheet, květen 2007; <http://www.iie.com/publications/papers/rosen0507.pdf>

China's Exchange Rate Policy: An Overview of Some Key Issues, Morris Goldstein & Nicholas Lardy; <http://www.iie.com/publications/papers/goldstein-lardy1007.pdf>

{8} China Daily: www.chinadaily.com.cn

Opinion: SOE dividends, 2006-09-13, www.chinadaily.com.cn/opinion/2006-09/13/content_687645.htm

Opinion: SME law helps unemployment, 2002-07-05

China aims to build five to seven big coal groups, 2006-05-09, www.chinadaily.com.cn/bizchina/2006-05/09/content_585116.htm

{9} International Herald Tribune: <http://www.iht.com/>

China agrees to drop a dozen trade subsidies, 30. listopadu, 2007

China poised to become nuclear kingpin, 30. listopadu, 2007

Ping An buys 4,2% stake in Fortis for 2,67 mld. USD, 30. listopadu, 2007

Special reports:

China in the World; <http://www.iht.com/indexes/special/chinaintheworld/index.php>

China: Choking on Growth; <http://www.iht.com/indexes/special/chokingongrowth/index.php>

{10} The Washington Times: www.washingtontimes.com

China signals dollar swap; Dow plunges, 8. listopadu, 2007

Internet (přístup září 2007, pokud není uvedeno jinak):

www [1]: [www \[1\]: \[www.ec.europa.eu/external_relations/china/intro/doc.htm\]\(http://www.ec.europa.eu/external_relations/china/intro/doc.htm\),](http://www.ec.europa.eu/external_relations/china/intro/doc.htm)

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/> a

<http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/china/>

WTO závazky Číny; http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/september/tradoc_113818.pdf &

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/september/tradoc_113817.pdf

Report of the Working Party; http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2003/september/tradoc_113814.doc

EU-China Sectoral Agreements & Dialogue;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/intro/sect.htm

Agreement on Trade and Economic

Cooperation between the European Economic

Community and The People`s Republic of China;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/intro/1985_trade_agreement.htm

A Long Term Policy for China-Europe relations;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com95_279en.pdf

Building a Comprehensive Partnership with China;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_98/index.htm

Report on the Implementation of the Communication „Building a Comprehensive Partnership with China“; http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_00_552/com2000_0552en01.pdf

EU Strategy towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a more Effective EU Policy; http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com01_265.pdf

Country Strategy Paper 2002-2006; http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/csp/02_06en.pdf

Commission Policy Paper for Transmission to the Council and the European Parliament> A maturing partnership – shared interests and challenges in EU-China relations;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/com_03_533/com_533_en.pdf

National Indicative Programme 2005-2006;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/csp/nip05_06.pdf

Study on the Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010; http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/china/legis/index_en.htm

Closer partners, Growing Responsibilities – A policy paper on EU-China trade and investment: Competition and Partnership, COM (2006)631 final;

http://ec.europa.eu/comm/external_relations/china/docs/06-10-24_final_com.pdf

Conference on EU-China Trade and Investment Relations: Changes, Challenges and Choices, 7 July 2006; http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/china/confer070706_en.htm

Hong Kong SAR: Annual Report 2005, COM (2006) 482 final

China Strategy paper, 2007-2013; http://ec.europa.eu/external_relations/china/csp/2007_sp_en.pdf

EU-China Trade Statistics; http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf

a různé „EUROSTAT NEWS RELEASE“ – viz poznámky pod čarami

www [2]: www.viewswire.com

China economy: Monetary policy bias to tighten, 6. prosince 2007

China economy: Building a monetary policy, 12. března, 2007

China economy: Rural assistance set to rise, 12. března, 2007

China: Trade regulation – Foreign trade: Overview, 16. února, 2007

China: Energy provisions, 12. ledna, 2007

China regulations: New foreign-bank rules, 16. listopadu 2006

China finance: Reserves – US\$1trn and beyond, 7. listopadu, 2006

Hongkong: Trade regulations – Foreign trade: Overview, 1. listopadu, 2006

China finance: The world's biggest IPO—UPDATE, 27. října, 2006

China industry: Profits and prophecies, 20. října, 2006

Japan Economy: Energy shopping in Central Asia, 30. srpna 2006

China politics: Iranian opening, 15. června 2006

Hong Kong Economy: CEPA is expanded further, 19. prosince, 2005

Chile/China economy: New free-trade frontier, 3. listopadu, 2005

www [3]: www.mahbubani.net

How Can the WTO Help Harness Globalization?, Kishore Mahbubani, WTO Public Forum 2007, 4 October 2007

www [4]: www.tdctrade.com

China-ASEAN Free Trade Area and Implications for Hong Kong as a Trade Hub, 29 June, 2006

Guide to Doing Business in China, November 2004, Hong Kong Trade Development Council

www [5]: <http://ksnotes1.harvard.edu/Research/wpaper.nsf>

Searching for Oil: China's Oil Initiatives in the Middle East, Henry Lee & Dan A. Shalmon, Working Paper Number: RWP07-017, 03/20/2007

China and the Multilateral Trading System, Robert Z. Lawrence, Working Paper Number: RWP06-045, 10/20/2006

What's So Special About China's Exports?, Dani Rodrik, Working Paper Number: RWP06-001, 01/09/2006

China and the Global Economy: Medium-term Issues and Options - A Synthesis Report, Ricardo Hausmann, Edwin Lim & Michael Spence, Working Paper Number: RWP06-029, 07/20/2006

www [6]: www.asiapacific.ca

Toy Recalls – Is China Really the Problem?, Canada Asia Commentary, Number 45, September 2007; <http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/commentary/cac45.pdf>

China in Africa – Spreading the Wealth, Canada Asia Commentary, Number 44, March 2007; <http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/commentary/cac44.pdf>

Bank Reform in China – What it Means for the World, Canada in China, 2007/1, March 2007; http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/can_in_asia/cia-china_banking_3.pdf

Going Global -- The Why, When and How of Chinese Companies' Outward Investment Intentions, Canada in China, 2005/5, December, 2005; http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/can_in_asia/cia_china_global.pdf

The East Asian Automobile Industry: Opportunity or Threat?, 2005/2, January 2005; http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/can_in_asia/cia_auto_report.pdf

Fueling the Dragon: China's Quest for Energy – Security and Canada's Opportunities, Canada

in China, 2005/4, April 2005;

http://www.asiapacific.ca/analysis/pubs/pdfs/can_in_asia/cia_fueling_dragon.pdf

www [7]: <http://www.carnegieendowment.org/programs/china/> a www.fpri.org

China's Currency: Not the Problem, Albert Keidel;

<http://www.carnegieendowment.org/files/PB39.Keidel.FINAL.pdf>

China's Looming Crisis—Inflation Returns, Albert Keidel;

http://www.carnegieendowment.org/files/pb54_keidel_china_looming_crisis_final.pdf

China Rising: Assessing China's Economic And Military Power, Jacques deLisle;

<http://www.fpri.org/enotes/200710.delisle.chinarising.html>

China's Economy: Problems And Prospects, Nicholas R. Lardy;

<http://www.fpri.org/footnotes/124.200702.lardy.chinaseconomy.html>

www [8]: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2006/02/data/index.aspx>

China's Changing Trade Elasticities, Aziz, Jahangir & Li, Xiangming, IMF Working Paper,

WP/07/266; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07266.pdf>

The Shifting Structure of China's Trade and Production, Cui, Li & Syed, Murtaza H., IMF

Workin Paper, WP/07/214; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07214.pdf>

What Drives China's Growing Role in Africa?, Wang, Jian-Ye, IMF Working Paper, WP/07/211;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07211.pdf>

Explaining China's Low Consumption: The Neglected Role of Household Income, Aziz, Jahangir

& Cui, Li, IMF Working Paper, WP/07/181; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07181.pdf>

Pension Reform in China: The Need for a New Approach, Dunaway, Steven Vincent | Arora,

Vivek B., IMF Working Paper, WP/07/109; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07109.pdf>

Das (Wasted) Kapital: Firm Ownership and Investment Efficiency in China, Dollar, David &

Wei, Shang-Jin, IMF Working Paper, WP/07/9; <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0709.pdf>

People's Republic of China: 2006 Article IV Consultation - Staff Report;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06394.pdf>

Progress n China's Banking Sector Reform: Has Bank Behavior Changed?, Richard Podpiera,

IMF Working Paper, WP/06/71

www [9]: www.worldbank.org

China Quarterly Updates – jednotlivá čtvrtletí (February 2004-September 2007)

www [10]: www.meti.go.jp

The 2007 Report on Compliance by Major Trading Partners

with Trade Agreements -WTO, FTA/EPA, BIT

Expansion and deepening of international business networks in the East Asia, White Paper 2007;

<http://www.meti.go.jp/english/report/downloadfiles/2007WhitePaper/Section2-1.pdf>

Sustainable development required in Chinese economy through acceleration

of efforts for harmonization of the domestic economy, White Paper 2007;
<http://www.meti.go.jp/english/report/downloadfiles/2007WhitePaper/Section1-3.pdf>

White Paper 2006, Chapter 2: "Asian Dynamism" and Formation of International Business Networks; <http://www.meti.go.jp/english/report/index.html>

www [11]: www.dbresearch.com

Global champions in waiting – Perspectives on China`s overseas direct investment, August 4, 2006

China`s commodity hunger – Implications for Africa and Latin America, June 13, 2006

WTO textile agreement now expired: China maturing into the world`s tailor, February 14, 2005

www [12]: www.weforum.org

Global Competitiveness Report 2006-2007;
http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Reports/gcr_2006/gcr2006_summary.pdf

China Scenarios; http://www.weforum.org/pdf/scenarios/china_executive_summary.pdf

www [13]: www.delchn.cec.eu.int

China`s EU Policy Paper; [http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/China %20EU-Policy %20Paper.doc](http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/China_%20EU-Policy_%20Paper.doc) – přístup září 2005

Memorandum of Understanding between EU and China on Tourism (ADS);
http://www.delchn.cec.eu.int/en/whatsnew/mou_291003_en.pdf – přístup září 2005

www [14]: www.cnnmoney.com

Hrgreaves, Steve: *Wind power blows through China*

www [15]: <http://www.ecb.eu/home/html/index.en.html>

Modelling inflation in China - a regional perspective, Aaron Mehrotra, Tuomas A. Peltonen and Alvaro Santos Rivera, November 2007; <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp829.pdf>

The emergence of China in the global economy: A European perspective;
<http://www.ecb.int/press/key/date/2007/html/sp071108.en.html>

Putting China`s Economic Expansion into Perspective, ECB Monthly Bulletin, January 2007, str. 77-87; <http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200701en.pdf>

The next dimension for EU-China relations;
<http://www.ecb.int/press/key/date/2005/html/sp050419.en.html>

The Role of „Emerging Asia“ in the Global Economy, ECB Monthly Bulletin, August 2005

www [16]: www.fas.org/sgp/crs

CRS Report for Congress – China`s Economic Conditions, October 11, 2007

CRS Report for Congress – U.S. Clothing and Textile Trade with China and the World: Trends Since the End of Quotas, July 10, 2007

CRS Report for Congress – China`s Economic Conditions, July 12, 2006

China-Southeast Asia Relations: Trends, Issues and Implications for the US, Updated April 4, 2006

www [17]: www.project-syndicate.org

China, the Olympics, and the Global Leadership, Orville Schell; <http://www.project-syndicate.org/commentary/schell14/English>

China's New Economic Model, Joseph E. Stiglitz; <http://www.project-syndicate.org/commentary/stiglitz86/English>

China's Challenge to Latin America, Enrique Dussel Peters; <http://www.project-syndicate.org/commentary/dussel3/English>

China's Evolving Economic System, Assar Lindbeck; <http://www.project-syndicate.org/commentary/lindbeck1/English>

On-line presentance:

1) Lau, Lawrence J.: www.cuhk.edu.hk/vc/doc/Presentations.htm - vybrané presentance:

The Chinese Economy: Trends and Opportunities, 071011

China and the World Economy, 070911

Strategies for Sustainable Development for the Great West, 070320

Prospects for Chinese Economic Growth: A View from Hong Kong, 070116

2) ECB:

Accumulation of FX reserves, 2006;

http://www.ecb.int/paym/groups/pdf/FXCG_Accumulation_FX_reserves_20060531.pdf

3) ADB:

Presentation - 2005 Results: ICP Asia Pacific; <http://www.adb.org/Statistics/icp/files/2007/Regl-Coord-presentation.pdf>

A Snapshot of Asia in 2005: Purchasing Power Parity; <http://www.adb.org/Statistics/icp/files/2007/CE-presentation-to-media.pdf>

4) UNCTAD:

China's Informatization Strategy and its Impact on Trade in ICT Goods and ICT Services,

Zhongzhou Li, EU China Trade Project; http://www.unctad.org/sections/wcmu/docs/c3em29p016_en.pdf

Ostatní:

European Business in China (EBC, 2004) – Position Paper 2004, European Union Chamber of Commerce in China

European Business in China – Position Paper 2005 (EBC, 2005), European Union Chamber of Commerce in China

European Business in China – Position Paper 2006/2007 (EBC, 2006/2007), European Union Chamber of Commerce in China

The 2008 BCG 100 New Global Challengers: How Top Companies from Rapidly Developing Economies are Changing the World, BCG, December 2007;

http://www.bcg.com/impact_expertise/publications/files/Global_Challengers_Dec_2007.pdf

The New Global Challengers: How 100 Top Companies from Rapidly Developing Economies are Changing the World, BCG, May 2006;

http://www.bcg.com/publications/files/New_Global_Challengers_May06.pdf

MATERIÁLY V ČESKÉM JAZYCE:

Knižní publikace/skripta:

Brůžek a kol. (2003); Brůžek, Antonín a kol.: *Světová ekonomika na prahu 21. století*, Velryba Praha, 2003

Sereghyová (2003); Sereghyová, Jana: *Vybrané institucionální a strukturální aspekty otevírání čínské ekonomiky*, Institut interace ČR do evropské a světové ekonomiky VŠE Praha, Professional Publishing, 2003

Znamenáček (1996); Znamenáček, Martin: *Čínská ekonomika – hlavní změny a perspektiva*, VŠE, 1996

Periodika:

1) Mezinárodní politika a Mezinárodní vztahy:

Ehl, Martin: *Globalizace aneb svět je placatý*, Mezinárodní politika 10/2006, str. 4

Ehl, Martin: *Globalizace – hledání definice*, Mezinárodní politika 8/2000, str. 4-5

Fürst, Rudolf: *Energetický pohon čínského obra*, Mezinárodní politika 6/2006, str. 16-19

Fürst, Rudolf: *Čína: zahraničních investorů ráj*, Mezinárodní politika 5/2005, str. 10-12

Fürst, Rudolf: *Strategické partnerství EU – ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus*, Mezinárodní vztahy 1/2007, str. 7-24

Foltýn, Jaroslav: *Čína: pročitá hospodářský obr definitivně?*, Mezinárodní politika 5/2003, str. 17-19

Mrázek, František: *Čínský hospodářský zázrak: naděje, či hrozba?*, Mezinárodní politika 10/2007, str. 36-38

Klimeš, Ondřej: *Dobří čínští učenci se vracejí*, Mezinárodní politika 10/2007, str. 11

Kohout, Pavel: *Čína, investice a růst ekonomiky*, Mezinárodní politika 9/2004, str. 9-10

2) Acta Oeconomica Pragensia:

Jeníček, Vladimír: *Globalizace a světová ekonomika*, AEP 6/2002, Globalizace, str. 9-22

3) MF Dnes:

Žena v čele miliardového národa, Anna Dostálová, 19. září 2006, str. B6

Internet (přístup září 2007, pokud není uvedeno jinak):

www[1]: www.ihned.cz

Mezi Pekingem a Šanghají budou jezdit rychlovlaky, 8.12. 2007

Klimatickým hříšníkem číslo jedna je ropný stát, 7.12. 2007

EU chce v Africe vyvážit Čínu, 7.12. 2007

Čína: rekordní emise akcií bank, 25.5. 2006

Jízda čínských bank láká i Čechy, 6.9. 2006

Čína chce do čtyř let zvýšit těžbu uhlí o 18 procent, 19.3. 2006

Čína má nejvíce ropy z Angoly, 30.3.2006

Čína postaví desítky jaderných elektráren, 28.2.2006

www[2]: www.mpo.cz

Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně;

<http://download.mpo.cz/get/26542/26548/295196/priloha001.doc>

Informace o možnostech ochrany práv duševního vlastnictví v Číně;

<http://download.mpo.cz/get/29828/32533/345563/priloha001.doc>

Exportní strategie ČR (2006-2010); <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/exportni-strategie-cr-2006-2010/1001404/>

Seznam zkratek

ABC	Agricultural Bank of China	
ACU	Asian Currency Unit	
AMCs	Asset management companies	
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation	
APT	ASEAN plus 3	
AQSIQ	General Administration of Quality Supervision, Inspection and Quarantine	
ARF	ASEAN Regional Forum	
ASEAN	Asociation of Southeast Asian Nations	
ASEM	Asia-Europe Meeting	
BOC	Bank of China	
CAFTA	China-ASEAN Free Trade Area	
CBL	Corporate Bankruptcy Law	
CBRC	China Banking and Regulatory Commission	
CCB	China Construction Bank	
CCBs	City commercial banks	
CFETC	China Foreign Exchange Trading Centre	
CIRC	China Insurance Regulatory Commission	
CIS	Collective investment schemes	
CNPC	China National Petroleum Corporation	
CSRC	China Securities Regulatory Commission	
ČLR		Čínská lidová republika
DPH		daň z přidané hodnoty
CMI	Chiang Mai Initiative	
WEF	World Economic Forum	
IMD	International Institute for Management Development	
SSE	Singapore Stock Exchange	
CRS	Computer Reservation System	
ATC	Agreement on Textiles and Clothing	
ITA	Information Technology Agreement	
EAS	East Asia Summit	
EU	European Union	
EUCCC	EU Chamber of Commerce in China	
EUR	Euro	
FIEs	Foreign invested enterprises	
FYP	Five Year Plan/Program	
HDP		hrubý domácí produkt
HPFs	Housing Provident Funds	
ICBC	Industrial and Commercial Bank of China	
ICT	Information and communication technology	
IMF	International Monetary Fund	
IPO	Initial public offering	
IPR	Intellectual property rights	
JSBs	Joint stock banks	
JVs	Joint ventures	
KSČ		Komunistická strana Číny
M&A	Mergers and acquisitions	
MBOs	Management buyouts	
MFA	Multi-fiber Agreement	
MFN	Most favoured nation	
MII	Ministry of Information Industry	
MOA	Ministry of Agriculture	
MOFCOM	Ministry of Commerce	
MOLSS	Ministry of Labour and Social Security	
NBS	National Bureau of Statistics	
NDRC	National Development and Reform Commission	
NIEs	Newly industrialized economies	

NPLs	Non-performing loans	
PMC	Post ministerial Conferences	
PPP	Purchasing power parity	
PZI		přímé zahraniční investice
R&D	Research and development	
RCCs	Rural credit cooperatives	
RECs	Re-employment centres	
RMB		čínský yuan (<i>renminbi</i>)
SAARC	South Asian Association for Regional Cooperation	
SAFE	State Administration of Foreign Exchange	
SAIC	State Administration of Industry and Commerce	
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome	
SASAC	State Asset Supervision and Administration Commission	
SCO	Shanghai Cooperation Organization	
SETC	State Economic and Trade Commission	
SEZs	Special economic zones	
SINOPEC	China Petroleum and Chemical Corporation	
SMC	Chinese Supply and Marketing Co-operative	
SOCBs	State owned commercial banks	
SOEs	State owned enterprises	
SPS	Sanitary and phytosanitary	
STEs	State trading enterprises	
TBT	Technical barriers to trade	
TFP	Total factor productivity	
TICs	Trust and investment companies	
TSS	Tax sharing system	
TVEs	Towns and villages enterprises	
UCCs	Urban credit cooperatives	
USA	United States of America	
USD	US dollar	
WB	World Bank	
WFOEs	Wholly-foreign-owned enterprises	
WTO	World Trade Organization	
ZO		zahraniční obchod

Termíny v čínštině:

<i>danwei</i>	pracovní jednotka
<i>guanxi</i>	síť společenských kontaktů
<i>haidai</i>	"mořské řasy" (o lidech)
<i>hexie shehui</i>	harmonická společnost
<i>hukou</i>	system registrací domácností
<i>kan bing nan, kan bing gui</i>	těžko dostupné a drahé (léky)
<i>nengyuan anquan</i>	energetická bezpečnost
<i>qiye faren</i>	podnik - právnická osoba
<i>sange daibiao</i>	"tři zástupci" (Three represents)
<i>sheng</i>	provincie
<i>shi</i>	město
<i>sige xiandaihua</i>	"čtyři modernizace" (Four modernizations)
<i>xiaogang</i>	propuštěný zaměstnanec státního podniku
<i>xiaokang (společnost)</i>	bohatá (společnost)

Seznam tabulek

První kapitola

Tabulka č.: Název

1.1	Přehled reformních kroků v Číně, 1978-2001
1.2	Role zemědělství v čínské ekonomice, 1980-2000
1.3	TVEs v ekonomice Číny, 1990-2002
1.4	Relativní produktivita práce podle sektorů, 1978-2001
1.5	Reálné příjmy venkovského a městského obyvatelstva v Číně, 1980-99
1.6	Příjmy venkovského obyvatelstva podle zdrojů, 1985-2003
1.7	Struktura hospodářství ve vybraných asijských ekonomikách
1.8	Zaměstnanost v SOEs ve vybraných letech, 1995-2003
1.9	Míra nezaměstnanosti v městských částech, 1991-2004
1.10	Čínský bankovní systém v roce 1999
1.11	Ziskovost čínských bank v roce 1999
1.12	Vývoj akciového trhu v Číně - počet zapsaných společností, 1990-1999
1.13	Tržní podíl v distribučním sektoru podle typu podniků
1.14	Příliv zahraničního kapitálu do Číny, 1979-2004
1.15	Podíl PZI na čínském HDP, kapitálové formaci (GCF) a fixních kapitálových investicích (GFCF), 1993-98
1.16	Výkon zahraničních podniků v ZO Číny, 1980-1999
1.17	Složení PZI v čínské výrobě, 1995 a 1999
1.18	Podíl transakcí uskutečněných v tržních cenách, 1978-2003
1.19	Největší světové ekonomiky podle HDP, 2002
1.20	Čína: vybrané makroekonomické ukazatele, 1990-2003
1.21	Zdroje růstu příjmů a HDP, 1983-2003
1.22	Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, 1978-2004
1.23	Obchodní partneři Číny - vývoz a dovoz, 1980-2003
1.24	Struktura čínských vývozu podle kategorií, 1985-98
1.25	Dvoustranné bilance ZO s vybranými zeměmi, 1997-2003
1.26	Vývoj HDP ve vybraných asijských zemích, 1996-2002
1.27	Vývoj ZO Číny s vybranými asijskými státy, 1994-2004
1.28	Přehled změn celních sazeb u vybraných zemědělských výrobků
1.29	Vývoj obchodu EU15-Čína, 1977-2000
1.30	Zahraněční obchod EU25-Čín, 2001-2006
1.31	Hlavní obchodní partneři EU a Číny, 2005
1.32	Obchodní výměna Číny a vybraných členských států EU25
1.33	Podíl vybraných členských států EU25 na obchodu s Čínou
1.34	Komoditní struktura obchodu EU-Čína (podle SITC), 2005

Druhá kapitola

Tabulka č.: Název

2.1	Přehled reformních kroků v Číně, 2001-2006
2.2	Makroekonomický vývoj čínské ekonomiky, 2001-2006
2.3	Vývoj RMB, 2001-2006
2.4	Fiskální situace v Číně, 2001-2006
2.5	Revize čínského HDP
2.6	"The China 100" (výběr)
2.7	Role soukromého sektoru v Číně, 1998-2003
2.8	Vývoj dovozů ropy do Číny, 2001-2005
2.9	Nenávratné půjčky ve "Velké čtyřce"
2.10	Zahraniční investoři v 5 největších bankách
2.11	Největší primární emise v historii
2.12	Aktiva čínského finančního systému, 2003 a 2004
2.13	Mezinárodní srovnání akciových trhů, k 31.12. 2004
2.14	ICT sektor v Číně, 2005
2.15	Největší maloobchodní řetězce v Číně, 2005
2.16	Podíly jednotlivých zemí na světových prodejkách automobilů
2.17	Výroba v automobilovém sektoru v Číně, 1985-2003
2.18	Vývoj zahraničního obchodu Číny, 2001-2006
2.19	Obchodní přebytky a deficity s vybranými zeměmi, 1998-2005
2.20	Podíl vybraných zemí na světovém HDP a světových exportech
2.21	Pět největších obchodních partnerů Číny, 2005
2.22	Hlavní položky čínských dovozů a vývozu, 2005
2.23	Hlavní zahraniční investoři v Číně, 1979-2006
2.24	Investiční pozice Číny, k 31.12. 2005
2.25	Textilní a oděvní průmysl v Číně, 2001-2004
2.26	HDP na obyvatele ve vybraných asijských ekonomikách
2.27	Podíl vybraných segmentů na celkovém obchodě některých asijských zemí podle SITIC klasifikace, 2004
2.28	Obchodní výměna Číny s Japonskem, 1994-2004
2.29	Překrytí exportních položek Japonska a Číny na třetích trzích
2.30	Dohoda CAFTA-TIG: Harmonogram snižování celních tarifů pro Čínu a ASEAN-6
2.31	Porovnání ZO Číny s ASEAN a ostatními obchodními partnery, 1997 a 2005
2.32	Největší položky čínských vývozu a dovozů s ASEAN
2.33	Čínské vývozy a dovozy s ASEAN ve vybraných letech
2.34	ZO ASEAN s vybranými partnery

Třetí kapitola

Tabulka č.: Název

3.1	Hlavní cíle 11.FYP
3.2	Hrubý domácí produkt v 6 vybraných ekonomikách, 2004-2020
3.3	Střednědobá projekce IMF - Čína, 2007-2011
3.4	Obchod zbožím a službami ve vybraných ekonomikách, projekce do roku 2020

Seznam grafů

Graf č.:	Název
1.1	Podíl na průmyslovém produktu podle typů podniků - změna (1978-99)
1.2	Vývoj inflace v Číně, 1990-2003
1.3	Růst zahraničního obchodu, 1990-2003
1.4	Vývoj bilance ZO, 1980-2004
2.1	Finanční systém ve vybraných zemích, 2004
2.2	Podíl jednotlivých typů firem na HDP a nesplacených půjčkách, 2003
2.3	Čína - podíl stavebního sektoru na HDP
2.4	Trh osobních automobilů, 2001-2005
2.5	Jednotlivé segmenty chemického průmyslu v Číně
2.6	Devizové rezervy v Číně, 1990-2006
2.7	Podíl textilu a oděvů na celkových vývozech v roce 1998 a 2005
2.8	Podíl japonských PZI na celkových v Číně, 1990-2003
2.9	PZI v zemích ASEAN ve vybraných letech
2.10	PZI Tchaj-wanu v EU, k 31.12. 2004 (mil. USD, %)
3.1	Podíl vybraných zemí/oblastí na světovém HDP, 2005 a 2015

Příloha č.1: Mapa Číny⁴³³

⁴³³ Zdroj: EIU, www.viewswire.com

Příloha č.2: Základní údaje o Číně 2006 (2005)

Název	Zhonghua Renmin Gongheguo (Zhongguo) People`s Republic of China, PRC (China)
Měna	Renminbi (RMB) yuan (CNY)
Rozloha	9 596 960 km ²
Obyvatelstvo	1 321 851 888 (červenec 2007, e.)
Administrativní členění	23 provincií (sheng): Anhui, Fujian, Gansu, Guangdong, Guizhou, Hainan, Hebei, Heilongjiang, Henan, Hubei, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Jilin, Liaoning, Qinghai, Shaanxi, Shandong, Shanxi, Sichuan, Yunnan, Zhejiang a Tchaj-wan (Taiwan), který ČLR považuje za 23. provincii 5 autonomních oblastí (zizhiqu): Guangxi, Nei Mongol, Ningxia, Xinjiang, Xizang (Tibet) 4 smosprávná města (shi): Beijing (hlavní město), Chongqing, Shanghai, Tianjin
Míra růstu populace	0,606 (2007, e.)
Očekávaná délka života	72,88 let (2007, e.)
Celková míra porodnosti	1,75 na jednu ženu (2007, e.)
Členství v mezinárodních organizacích	AfDB, APEC, APT, ARF, AsDB, ASEAN (partner), BCIE, BIS, CDB, EAS, FAO, G-24 (pozorovatel), G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM (pozorovatel), IPU, ISO, ITSO, ITU, LAIA (pozorovatel), MIGA, MINURSO, MONUC, NAM (pozorovatel), NSG, OAS (pozorovatel), OPCW, PCA, PIF (partner), SAARC (pozorovatel), SCO, UN, UN Security Council, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNIFIL, UNITAR, UNMEE, UNMIL, UNMIS, UNMOVIC, UNOCI, UNTSO, UNWTO, UPU, WCO, WHO, WIPO, WMO, WTO, ZC
<i>Ekonomika</i>	
HDP (PPP)	10, 21 bil. USD (2006, e.)
HDP (oficiální kurz)	2,527 bil. USD (2006, e.)
Růst HDP	11,1 % (2006, WB – CQU, September 2007)
HDP na obyvatele (PPP)	7 800 USD (2006, e.)
Struktura HDP	A 12,5 %, I 47,3 %, S 40,2 % (2005, WB – CQU, February 2006) A 11,7 %, I 48,9 %, S 39,3 % (2006, e.)

Nezaměstnanost	městská – 4,2 % (2005)
Inflace	1,5 % (2006, WB – CQU, September 2007)
Investice (hrubé fixní)	40,9 % HDP (2006, e.)
Státní rozpočet	příjmy: 482,2 mld. USD výdaje: 515,8 mld. USD (2006, e.)
Veřejné zadlužení	22,1 % HDP (2006, e.)
Bilance běžného účtu	250 mld. USD (2006, WB – CQU, September 2007)
Vývozy	969,7 mld. USD (2006, e.)
Vývozní partneři	USA 21 %, Hongkong 16 %, Japonsko 9,5 %, Jižní Korea 4,6 %, Německo 4,2 % (2006)
Dovozy	751,9 mld. USD (2006, e.)
Dovozní partneři	Japonsko 14,6 %, Jižní Korea 11,3 %, Tchaj-wan 10,9 %, USA 7,5 %, Německo 4,8 % (2006)
Devizové rezervy	1 066 mld. USD (2006, WB – CQU, September 2007)
Vnější zadlužení	315 mld. USD (2006, e.)
Směnný kurz	yuan za USD – 7,97 (2006), 8,1943 (2005), 8,2768 (2004)
<i>Telekomunikace</i>	
Pevné linky	368 mil. uživatelů (2006)
Mobilní telefony	461,1 mil. uživatelů (2006)
Internet	137 mil. uživatelů (2006)
TV	přibližně 400 mil. uživatelů (2006)
<i>Doprava</i>	
Letiště (zpevněná runway)	403 – nad 2438 m včetně 186 (2007)
Přístavy a terminály	Dalian, Guangzhou, Nanjing, Ningbo, Qingdao, Qinhuangdao, Shanghai
Vodní cesty	124 000 km (2006)
Silnice (zpevněné)	1 515 797 km (z toho přibližně 34 288 dálnice, 2004)
<i>Armáda</i>	
Výdaje na armádu	81,48 mld. USD (2005, e.), 44,94 mld. USD (2007, NPC 2007) ⁴³⁴
Výdaje na armádu (% HDP)	4,3 % (2006, e.)

⁴³⁴ Pro srovnání: Výdaje na armádu v USA ve stejném období jsou 532,8 mld. USD, v UK 62,38 mld. USD a ve Francii 50,78 mld. USD. V přepočtu na osobu/vojáka to znamená v Číně pro 2007 19540 USD, zatímco v USA se jedná o 383 tis. USD (What's behind the increase in the military budget, Xu Guangyu, 15.3. 2007, www.chinadaily.com.cn).

Příloha č.3: Politický systém a struktura čínské vlády

Typ vlády	vláda komunistické strany (Komunistická strana Číny - KSČ) – 67 mil. členů (2005) ⁴³⁵
Založení ČLR	1. října 1949
Vládní představitelé (2007), od března 2003⁴³⁶	prezident: HU Jintao; viceprezident: ZENG Qinghong premiér: WEN Jiabao; výkonný vicepremiér: HUANG Ju; vicepremiéři: WU Yi (žena) ⁴³⁷ , ZENG Peiyan, HUI Liangyu
Výkonná moc	- Státní rada jako nejvyšší orgán výkonné moci – volena čínským parlamentem („National People`s Congress“ – NPC, <i>Quanguo Renmin Daibiao Dahui</i> – legislativní moc) - Státní radě předsedá premiér a má přibližně 50 členů (představitelé vládních úřadů) - výkonná moc patří Výkonnému výboru Státní rady
Volby	prezident a viceprezident: voleni na pětileté období s nárokem na druhé volební období (poslední volby se konaly 15-17 března 2003 a nadcházející se budou konat v polovině března 2008) premiér: navrhován prezidentem a schvalován NPC
Soudní moc	„Supreme People`s Court“, „Local People`s Courts“ a „Special People`s Courts“
2003 – reorganizace v oblasti administrativy	- vytvoření 28 ministerstev/komisí - založení „State-owned Assets Supervision and Administration Commission“ (SASAC) - „State Development and Planning Commission“ přejmenována na „National Development and Reform Commission“ (NDRC) - „State Economic and Trade Commission“ spojeno s „Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation“ a výsledkem je „Ministry of Commerce“ (MOFCOM) - založení „China Banking Regulatory Commission“ (CBRC)

⁴³⁵ Plus 8 registrovaných malých stran pod kontrolou KSČ (CIA – The World Factbook – China).

⁴³⁶ Představitelé ministerstev: ministerstvo obchodu – Bo Xilai, ministerstvo financí – Jin Renqing, ministerstvo zahraničních věcí – Li Zhaoxing, ministerstvo obrany – Cao Gangchuan; SDRC – Ma Kai, guvernér CB – Zhou Xiaochuan

⁴³⁷ Jedná se o první ženu v Číně na tomto postu (Žena v čele miliardového národa, Anna Dostálová, MF Dnes, 19. září 2006, str. B6).

Příloha č.4: ČR-Čína – základní nástin obchodních vztahů

Vývoj zahraničního obchodu od roku 1993 do roku 2005. Již v první polovině minulého století dodávalo bývalé Československo do Číny investiční celky. Jednalo se například o cukrovary, ale i o projekty v oblasti energetiky a průmyslu. Obzvláště v období po druhé světové válce, když se obě země sblížily i po politické stránce, docházelo k dodávkám v oblasti automobilového průmyslu, obráběcích, textilních a obuvnických strojů atd. V druhé polovině minulého století patřily k největším investicím dodávky elektrárenských bloků, na které navázaly obchodní aktivity v posledním desetiletí.⁴³⁸

K posunu vztahů došlo díky zrušení clearingového zúčtování plateb v 90. letech. Čína ukončila systém založený na barterovém obchodě a požádala tehdejší Československo o obchod ve volně směnitelné měně. Podobná situace nastala i v jiných teritoriích, kde české zboží začalo být pro odběratele příliš drahé. V tomto období došlo k výraznému poklesu nejen dodávek investičních celků, ale i např. traktorů a automobilů. Svoji roli též sehrálo zlepšení vztahů Číny s Ruskem, jenž souviselo s politickými změnami v Evropě na přelomu 90. let.

České podniky se v konkurenčním prostředí Číny nedokázaly prosadit a v nově vzniklých podmínkách se nedařilo stavět na historických obchodních vztazích. K jistému oživení českého exportu do Číny došlo až v roce 1993. Nejdůležitější komoditou v té době byly hutnické výrobky, nákladní a osobní automobily aj. O rok později však došlo k výraznému poklesu vývozu a naše obchodní bilance začala být pasivní. V roce 1998 dosáhl vývoz do Číny svého minima. V následujících letech začala dynamika vývozu mít opět stoupající tendenci a v roce 2004 dosáhly vývozy úrovně roku 1993. Navzdory stálému růstu českého exportu od roku 1998 má obchodní výměna vzhledem k vysokým úrovním dovozů z Číny stále se prohlubující pasivní tendenci.

Z Tabulky č. 1 je trend zvyšování dovozů z Číny jasně patrný. Ty se od roku 1994 stále výrazně zvyšují. Dovozy v roce 2004 již přesáhly 3,5 mld. USD, zatímco vývozy pouhých 272 mil. USD, přičemž o dva roky později byl tento nepoměr ještě zřetelnější. Dovozy v roce 2006 překonaly 5,7 mld. USD, což znamená více než zdvojnásobení oproti roku 2003. Vývozy se od roku 2003 také téměř zdvojnásobily, dosáhly však pouhých 400 mil. USD.

Zatímco vývozy do Číny se od historického minima roku 1998 zvětšily 12x, dynamika dovozů se za stejné období zvýšila přibližně 14x a v porovnání s rokem 1993 dokonce 90x.

⁴³⁸ Zdroj: převážně Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně, Praha, leden 2005

Tabulka č. 1: Zahraniční obchod ČR-ČLR, 1993-říjen 2007 (tis. USD)

	Vývoz	Podíl na celkovém v %	Dovoz	Podíl na celkovém v %	Obrat	Umístění	Saldo
1993	252 941	1,75	79 184	0,54	332 125	14.	173 757
1994	89 545	0,56	105 623	0,61	195 168	21.	-16 078
1995	94 005	0,44	208 794	0,83	302 799	21.	-114 789
1996	71 642	0,32	298 535	1,07	370 177	19.	-226 893
1997	48 360	0,22	377 139	1,39	425 499	17.	-328 779
1998	45 000	0,17	498 552	1,76	543 552	17.	-453 552
1999	58 511	0,22	564 345	2,01	622 856	17.	-505 834
2000	66 028	0,23	694 806	2,16	760 834	16.	-628 778
2001	80 532	0,24	1 067 246	2,93	1 147 778	14.	-986 714
2002	147 597	0,39	1 874 276	4,63	2 021 873	11.	-1 726 679
2003	236 382	0,5	2 610 889	5,22	2 847 271	10.	-2 374 507
2004	271 635	0,4	3 547 233	5,2	3 818 868	9.	-3 275 598
2005	298 487	0,4	3 912 167	5,1	4 210 654	10.	-3 613 680
2006	400 770	0,4	5 711 359	6,1	6 112 129	10.	-5 310 589
2007/10	548 218	0,6	7 274 115	7,6	7 822 333		-6 725 897

Zdroj: Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR v Číně, Praha, leden 2005, str. 5; ČSU, 2006-07

Pasivní saldo obchodní bilance s Čínou se díky výše zmíněným trendům neustále zvyšuje. Zatímco v roce 1993 bylo saldo vzájemného obchodu pozitivní, v následujícím roce dosáhlo 16 mil. USD v negativních číslech a v roce 2006 se pohybovalo kolem 5,3 mld. USD.

Porovnání se zahraničním obchodem ČR s ostatními zeměmi. Statistiky ZO s Čínou zcela přesně nevyovídají o skutečnosti vzhledem k tomu, že řada obchodů je prováděna přes třetí země, jako například Tchaj-wan, Hongkong, ale i SRN, Rusko, Velkou Británii, Rakousko a Nizozemí, formou reexportů. Přestože obchodní výměny s HK či Tchaj-wanem nedosahují závratných objemů, uvádí následující dvě tabulky základní údaje o zahraničním obchodě s těmito teritorii. Na rozdíl od Číny a Tchaj-wanu, má ČR s Hongkongem pozitivní saldo (viz Tabulka č.2).

Tabulka č.2: Zahraniční obchod ČR s Čínou, Hongkongem a Tchaj-wanem, 1999-2006 (mil. USD)

Země	Vývozy								Dovozy							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
Celkem	28996	33397	38488	48740	67194	78277	78277	32110	36472	40736	51256	68245	76555	76555		
Čína	66	81	148	236	272	299	401	695	1067	1874	2611	3547	3912	5711		
HK	82	88	114	132	182	212	213	53	63	64	107	163	201	156		
TW	35	23	31	37	38	51	56	254	318	486	586	667	774	1141		

Zdroj: Czech Foreign Trade in Statistics - January -December 2003, March 2004;

údaje pro rok 2004-2006 z databáze zahraničního obchodu ČSU - <http://dw.czso.cz/pls/stazo>

Pro srovnání s ostatními teritorii je zajímavé porovnat vývoj například s obchodní výměnou Ruskem, se kterým se zahraniční obchod na straně dovozů vyvíjí podobným způsobem

jako s Čínou (viz Tabulka č.3). Rozdíl je však v dynamice vývozu do Ruska, které jsou vyšší než vývozy do Číny. V roce 2003 byly více než dvakrát vyšší a dosáhly téměř 600 mil. USD. Zdá se tedy, že exportéři jsou na tomto teritoriu mnohem úspěšnější. To je jedním z hlavních důvodů proč bylo saldo zahraničního obchodu s Ruskem v roce 2003 i 2006 příznivější.

Tabulka č.3: Zahraniční obchod ČR s vybranými zeměmi, 2000-2006 (mil. USD)

Země	Vývozy						Dovozy					
	2000	%	2003	%	2006	%	2000	%	2003	%	2006	%
Celkem	28996		48740		95143		32110		51256		93429	
Německo	11752	41%	18027	37%	30367	32%	10379	32%	16693	33%	26583	28%
Slovensko	2230	8%	3888	8%	8024	8%	1933	6%	2657	5%	5010	5%
Rakousko	1735	6%	3045	6%	4857	5%	1589	5%	2198	4%	3489	4%
Rusko	386	1%	585	1%	1895	2%	2079	6%	2337	5%	5594	6%
Itálie	1098	4%	2163	4%	4387	5%	1663	5%	2725	5%	4362	5%
Nizozemí	666	2%	2010	4%	3458	4%	751	2%	1122	2%	3751	4%
Polsko	1578	5%	2337	5%	5391	6%	1149	4%	2130	4%	5270	6%
VB	1243	4%	2620	5%	4549	5%	1326	4%	1389	3%	2457	3%
Francie	1168	4%	2304	5%	5268	6%	1597	5%	2527	5%	4463	5%
EU 27	24982	86%	42524	87%	81495	86%	24118	75%	36787	72%	66011	71%
Čína	66	0%	243	0%	401	0%	691	2%	2681	5%	5711	6%
Japonsko	117	0%	162	0%	407	0%	616	2%	1169	2%	2828	3%

Zdroj: Czech Foreign Trade in Statistics - January -December 2003, March 2004; ČSÚ

Podobný byl do roku 2003 objem dovozu ze Slovenska, Rakouska, Itálie, Polska a Francie. U těchto partnerů byla však vzájemná obchodní výměna více či méně vyrovnaná a nebo jsme s nimi měli aktivní saldo. V letech 2004-2006 se v porovnání s Čínou a Ruskem obchodní bilance se všemi významnými obchodními partnery s výjimkou Nizozemí zlepšila.

Rovněž vývoj zahraničního obchodu s Japonskem svědčí o jistém trendu, pokud jde o vzdálené asijské země, které jsou pro naše vývozce neznámé a těžko se jim proniká na jejich trhy. I ve vztazích s Japonskem máme velmi nepříznivou bilanci. Vývozy v roce 2003 představovaly jen 162 mil. USD, zatímco dovozy ve stejném roce dosáhly 1 162 mil. USD. V letech 2004-2006 se bilance dále zhoršila. Stejně nepříznivou bilanci máme, pokud jde o asijské ekonomiky, například s Malajsií.

Komoditní struktura. Komoditní struktura vývozu je dána historickou zkušeností čínských dovozců s českými dopravními prostředky a stroji. Mezi největší položky českého exportu patřily podle „Strategie (Strategie MPO pro Čínu, 2005)“ v roce 2003 právě motorová vozidla k dopravě osob (Škoda), dále zařízení k automatickému zpracování dat, díly ke strojům pro úpravu textilních vláken (Saurer Czech) a také například kohouty a ventily, a hybridní integrované obvody.

V roce 2003 se vyvezlo za více než 18 mil. USD motorových vozidel a přibližně 17 mil.

USD zařízení k automatickému zpracování dat. U ostatních jmenovaných položek se jedná o částky od 9 do 13 mil. USD.⁴³⁹

I v roce 2005⁴⁴⁰ se podle nomenklatury SITC(1) vyvezlo nejvíce strojů a přepravních zařízení (187,8 mil. USD), což znamená 1,9 % nárůst oproti předcházejícímu roku. Další významnou exportní položkou byly tržní výrobky (45,3 mil. USD) s 6,6 % nárůstem za stejné období a poté chemikálie, které zaznamenaly výrazné zvýšení oproti předcházejícímu roku o 32,3 % (na 30,3 mil. USD).

Pokud jde o jednotlivé exportní položky, vyvezlo se v roce 2005 nejvíce následujícího:

- ostatní vyvrtávačky-frézy, číslicové řízené (téměř 24,664 mil. USD)
- převodové hřídele, kliky (12,410 mil. USD)
- díly a příslušenství strojů pod záhlavím 724.4, 724.54 (11,558 mil. USD)

Vývoz motorových vozidel k dopravě osob v roce 2005 dosáhl oproti roku 2004 objemu jen 5,304 mil. USD.

Rok 2006 nezaznamenal ve struktuře českého vývozu zásadní změnu a stále hrají dominantní roli stroje a přepravní zařízení, tržní výrobky a chemikálie. Z jednotlivých položek byly nejvýznamnější následující: části, součásti vozidel motorových, osobních, aj. traktorů; hřídele, aj. převodové převody kola, ozubené apod.; stroje obráběcí pro vrtání, frézování, řezání apod.; části strojů psacích, počítačích pro automatické zprac. dat; trouby, trubky, hadice, příslušenství z plastů.

Pokud jde o komoditní strukturu u dovozů, měl největší podíl v roce 2003 dovoz počítačových a elektrotechnických komponentů (52,2 %) – v porovnání s 5 % u textilu a 2 % u obuvi. Převážná část těchto komponentů je však dále zpracována a vyvážena do ostatních zemí EU či jiných teritorií, jak uvádí „Strategie“.

Rok 2005 nepřinesl v trendu žádné závažné změny. I nadále byly v popředí dovozů stroje a přepravní zařízení (2434,3 mil. USD), dále různé průmyslové výrobky (959,8 mil. USD), a na třetím místě tržní výrobky (348,6 mil. USD). V roce 2005 se z Číny dovezlo nejvíce následujících komodit:

- díly a příslušenství strojů ze skupiny 752 (529, 685 mil. USD)
- vstupní nebo výstupní jednotky (224,409 mil. USD)
- přenosová zařízení zahrnující přijímací aparaturu (222,319 mil. USD)

I v roce 2006 se z Číny dovážely převážně stroje a přepravní zařízení, různé průmyslové výrobky a tržní výrobky.

⁴³⁹ „Strategie“

Smluvní vztahy.⁴⁴¹ Ve sférách, které nepodléhají společné obchodní politice a tedy výlučné působnosti orgánů EU, existují následující bilaterální dohody mezi ČR a Čínou:

- Statut společné komise pro vědeckotechnickou spolupráci mezi Československou republikou a Čínskou lidovou republikou (Peking, 6. května 1952)
- Dohoda mezi ČSR a ČLR o vypořádání vzájemných pohledávek vzniklých do 9. května 1945 (výměna nót, 22.8./13.11.1957) (Peking, 13. listopadu 1957)
- Smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Čínské lidové republiky o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu (Praha, 11. června 1987)
- Dohoda o letecké dopravě mezi vládou ČSSR a vládou Čínské lidové republiky (Peking, 25. května 1988)
- Memorandum o porozumění mezi civilními aeroliniemi Československa a Číny týkající se textu Dohody o letectví a zřízení mezistátních linek mezi Československem a Čínou (Peking, 31. prosince 1987)
- Dohoda o vědeckotechnické spolupráci v oblasti železniční dopravy mezi FMDS ČSSR a Ministerstvem železnic Čínské lidové republiky (Praha, 15. června 1988)
- Dohoda mezi vládou ČSFR a vládou Čínské lidové republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic (Peking, 4. prosince 1991)
- Dohoda mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a vládou Čínské lidové republiky o spolupráci a vzájemné pomoci v oblasti celnictví (Praha, 21. července 1992)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou ČLR o vědeckotechnické spolupráci (Praha, 1. června 1995)
- Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky (podepsána 22. dubna 2005)⁴⁴²; vstoupila v platnost dne 26. října 2004 – Dohoda specifikuje oblasti dvoustranného zájmu o rozvoj hospodářské spolupráce a zakotvuje institut Ekonomického smíšeného výboru v gesci MPO ČR a Ministerstva obchodu ČLR. S touto dohodou, resp. se zasedáními Ekonomického smíšeného výboru, který zřizuje, je počítáno jako s významným nástrojem pro konkretizaci jednotlivých projektů vzájemné spolupráce, zvláště dodávek českých investičních celků a zařízení do ČLR.
- Dohoda o podpoře a vzájemné ochraně investic (Praha, prosinec 2005) – nahradila smlouvu původní

⁴⁴⁰ ČSÚ a <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/cina-souhrne-informace/sti-obch-a-ekon-spoluprace-s-cr/1000948/10570/>

⁴⁴¹ „Strategie“ – str. 9-10 a www.businessinfo.cz

⁴⁴² Platnost původní Obchodně ekonomické dohody mezi vládou ČR a vládou ČLR, uzavřené v Pekingu dne 2.11.1993, byla k 1. květnu 2004 vstupem ČR do EU ukončena.

- Dohoda o spolupráci v zemědělství a potravinářském průmyslu mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Ministerstvem zemědělství ČLR (Praha, prosinec 2005)
- Dohoda o spolupráci v oblasti lesního hospodářství mezi Ministerstvem zemědělství ČR a Státním lesnickým úřadem ČLR (Praha, prosinec 2005)

Smlouva o zamezení dvojího zdanění je zastaralá a očekává se její aktualizace. V současné době probíhají expertní jednání na toto téma. Smlouva byla parafována v Pekingu v březnu 2006.

Aktuální vývoj vzájemných vztahů. Vzhledem k tomu, že se Česká republika stala členem EU v květnu 2004, nastal ve vzájemných vztazích mírný posun, pokud jde o obchodní vztahy. V souvislosti se vstupem do EU byla k 1. květnu 2004 například ukončena platnost bilaterální Obchodně ekonomické dohody mezi vládou ČR a vládou Číny, která byla uzavřena v Pekingu dne 2.11.1993. Dnem vstupu začal též platit jednotný celní sazebník EU, včetně mimořádných obchodních opatření – např. antidumpingová opatření (oba směry), a veškerá platná smluvní ujednání mezi EU a Čínou – viz výše.

Čína patří společně s Ruskem a Spojenými státy mezi tři největší obchodní partnery ČR mimo EU. V roce 2004 měla ČR z těchto zemí s ČLR dokonce nejvyšší obrat (98 mld. Kč). V roce 2005 byla Čína na druhém místě za Ruskem s obratem 101 mld. Kč (Rusko 138 mld. Kč) a o rok později 137 mld. Kč (Rusko 169 mld. Kč). Velkou část obratu samozřejmě tvoří čínské dovozy. Saldo dosáhlo v roce 2005 87 mld. Kč, což bylo největší za Ruskem (71 mld. Kč) a Japonskem (50 mld. Kč). V roce 2006 se salda zvýšila ve stejném pořadí na 119, 84 a 55 mld. Kč. Z pohledu České republiky je tedy nutné se soustředit především na podporu vývozu na čínské teritorium a prosazování jejích zájmů v rámci společné obchodní politiky.⁴⁴³

Rok 2007 zaznamenal překročení 500 mil. již před koncem roku a lze očekávat, že rostoucí pozitivní trend bude pokračovat.

Od roku 2004 došlo k zintenzivnění vzájemných obchodních vztahů s Čínou. Mezi nejvýznamnější události tohoto období patří následující:

- Pozitivní impuls pro rozvoj vzájemných vztahů měla návštěva prezidenta ČR Václava Klause v ČLR v dubnu 2004. Při této příležitosti byla 22. dubna 2004 podepsána Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou ČR a vládou ČLR sjednaná již v souladu s právem ES/EU.
- V lednu 2005 byla vydána strategie MPO pro Čínu s programem podpory vývozu do Číny a obecným programem pro zlepšení vzájemných obchodních vztahů – viz dále.

⁴⁴³ MPO: Zahraniční obchod ČR v měsících leden až prosinec 2005; <http://download.mpo.cz/get/26655/29080/315808/priloha001.xls>

- Během roku 2005 proběhla návštěva ministra průmyslu a obchodu, premiéra vlády ČR a dalších vládních činitelů, která rovněž přispěla k rozvoji obchodní spolupráce. S představiteli vlády se do Číny vypravilo též několik podnikatelských misí.
- V prosinci 2005 navštívil ČR v rámci své cesty po Evropě čínský premiér Wen Jiabao. Při této příležitosti podepsala ČR s Čínou tři výše zmíněné dohody a další smlouvy o spolupráci v politické a kulturní sféře.
- V prosinci 2005 schválila česká vláda novou exportní strategii ČR na roky 2006-2010. Tato strategie se týká zejména podpory vývozu služeb a investic českých firem v zahraničí. Důležitým prvkem je podpora vývozu na nové perspektivní trhy, mezi něž patří i Čína.
- Počátkem července 2006 se v Číně konalo VI. zasedání Ekonomického výboru mezi ČR a ČLR (podle Dohody o hospodářské spolupráci z dubna 2004). V. zasedání bývalé Česko-čínské smíšené komise se konalo v březnu 2002.
- V srpnu 2006 přijela do České republiky čínská podnikatelská mise vedená náměstkem čínského ministra průmyslu a obchodu Gao Huchengem. Při této příležitosti podepsaly české firmy s čínskými podniky kontrakty v hodnotě 18 mil. USD (396 mil. Kč).⁴⁴⁴
- V oblasti turistiky Česká republika též podniká v Číně od roku 2004 aktivní kroky pro zvýšení povědomí o její existenci. V květnu 2006 se uskutečnil projekt České dny v Číně organizované agenturou CzechTourism, který byl financován ze strukturálních fondů EU.

Aktivita českých podniků v Číně a čínské investice v České republice. Podle portálu BusinessInfo.cz patří mezi největší projekty spolupráce následující tři:

- elektrárna Shentou (běží již od počátku 90. let)
- výroba škodovek v ČLR (2006-7)
- výroba lodí v ČR (v jednání)⁴⁴⁵

Projekt dodávek do elektrárny Shentou pokračoval v roce 2004 a 2005 dodávkou dvou turbosoustrojí pro třetí a čtvrtý blok (2x 500 megawattů). Na projektu se podílelo konsorcium firem, jejichž obchodním vedoucím byla firma Škodaexport a hlavními dodavateli Škodaexport, Škoda Energo, Škoda Praha a slovenský podnik SES Tlmače. Projekt přinesl více než 6 mld. Kč.⁴⁴⁶

Škoda Auto vyrábí od roku 2007 v Číně, Šanghaj, Octavie a později zařadí do výroby i řady Fabia a Superb. Ochrannou známku získala Škoda Auto v roce 2006. Licenční smlouva byla podepsána s představiteli Shanghai Volkswagen v dubnu 2005. Plán vstupu na čínský trh

⁴⁴⁴ Firmy podepsaly kontrakty s Čínou za téměř 400 milionů: HN, Praha, 23. srpna 2006

⁴⁴⁵ http://ihned.cz/1-10076500-18132330-001001_d-26

⁴⁴⁶ Export do Číny by mohl do dvou let výrazně vzrůst: HN, 25. srpna 2006

souvisí s plány vyrábět do roku 2015 milión vozů ročně. V Číně by se mělo vyrábět 100000 vozů ročně a plán je získat 3 % trhu.⁴⁴⁷ Firma dováží auta do Číny již několik let.

Třetí největší výrobce lodí na světě, Hudong Zhonghua Group, jedná o investici ve výši 1,3 mld. Kč do loděnic v Děčíně. Loděnice by tak zvýšila kapacitu o více než dvojnásobek.

Mezi další projekty ČR v Číně patří:

- Škoda Energo se společným podnikem Škoda Jinma.
- Škoda Machine Tool působí na čínském trhu prostřednictvím společného podniku JV Harbin Škoda. V roce 2004 vyvezli obráběcí stroje za 307 mil. Kč.⁴⁴⁸
- Lotus (dmyhadla pro čistírny vod) působí v Číně ve švédské skupině Atlas Copco, která uvažuje o výrobě v Číně.
- Koh-i-noor Hardtmuth a.s. působí v Číně od roku 2004 a zabývá se v Nanjingu, provincie Jiangu, výrobou kancelářských potřeb.
- Saurer Czech působí na trhu v oblasti spřádacích strojů prostřednictvím společného podniku v Suzhou, provincie Jiangu.
- PPF – finance
- Skřivánek – překladatelský servis, lokalizace

Projekty čínských investorů v ČR:

- Changhong Europe Electric investovali v roce 2006 do továrny na výrobu plazmových obrazovek za 660 mil. Kč (historicky první čínská investice na zelené louce) a provoz byl slavnostně zahájen v březnu 2007. Továrna se nachází u Nymburka a celková investice má dosáhnout 2,2 mld. Kč.⁴⁴⁹
- Shanghai Maling – investice ve výši 220 mil. Kč do továrny na výrobu masových konzerv v Hrobčicích na Teplicku.
- ZTE, což je druhá největší čínská telekomunikační firma, si v roce 2006 založila v ČR zastoupení. Investovala přibližně 2 mil. USD do ADSL připojení a o dalším projektu za 10 mil. USD probíhají jednání.

Zájem investorů z pevninské Číny se zvyšuje. V hodnotovém vyjádření však dosáhly investice z Číny v roce v roce 2006 11,6 mil (2005 – 7 mil. EUR; 2004 – 0,5 mil. EUR a 2003 – 7 mil. EUR), což z celkových investic 4,8 mld. EUR (2005 – 8,8 mld. EUR) nehraje výraznou roli.⁴⁵⁰ To samé platí pro investice ČR v Číně, které dosáhly v roce 2005 jen 52 tis. EUR

⁴⁴⁷ <http://automix.centrum.cz/novinky/clanek.phtml?id=8717>

⁴⁴⁸ Český průmysl těží z čínského růstu: HN, 9. března 2005

⁴⁴⁹ <http://www.czechinvest.org/web/pwci.nsf/nws/8F50AAE9040A0A76C12570D10032E66C?OpenDocument>

⁴⁵⁰ http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/statistika/platbe_bilance_stat/pzi/pzi_2005_toky/pzi_2005_zeme_eur.html a novější pro rok 2006

z celkových 688 mil. EUR a o rok později 209 tis. z celkové 1,1 mld. EUR.⁴⁵¹ V roce 2004 se jednalo o 0,2 mil. EUR, pokud jde o investice z Číny, a v roce 2003 o 6,7 mil. EUR. V roce 2004 činily toky do Číny 510 tis. EUR v roce 2003 229 tis. EUR.⁴⁵²

V porovnání s ostatními asijskými ekonomikami není stav investic z a do Číny k 31. prosince 2005 podle údajů ČNB příliš významný. Z celkových investic ve výši 51,43 mld. EUR přišlo z oblasti Asie 930 mil. EUR – z toho: 718 z Japonska, 285 z Korejské republiky, 32 z Malajsie, 7,6 z HK a Číny (4,5 HK a 3,1 Čína) a 3 z Indie. U stavu PZI směřujících do zahraničí dosáhly investice k 31.12.2005 celkem 3,1 mld. EUR a do Asie celkem 296 mil. EUR – z toho: 273 do zemí Blízkého a Středního východu, 2,4 do HK, 13,9 do Indie a 5,8 do Číny (Čína a HK dohromady 8,1).⁴⁵³

Problémové oblasti. Ne všechny oblasti jsou řešeny přes Společnou obchodní politiku EU. Strategie pro Čínu z ledna 2005 uvádí několik bodů, kterými se zabývá česká diplomacie:

- Čínská strana neplní základní ustanovení Dohody mezi vládou České a Slovenské federativní republiky a Čínské lidové republiky o spolupráci a vzájemné pomoci v oblasti celnictví (Praha, 21. července 1992) tím, že nereaguje nebo nedodává potřebné doklady k dožádáním GŘ cel, čímž poskytuje prostor pro nelegální jednání čínských exportérů do ČR.
- Stále existují nedořešené pohledávky z clearingového zúčtování – z titulu zůstatků barterových účtů.
- Pozornost též musí být věnována uznávání výstupů procesu posuzování shody.

Dalším tématem, které je pravidelně na pořadu jednání, je porušování práv k duševnímu vlastnictví, se kterým se česká strana potýká stejně jako ostatní státy.

Strategie MPO pro Čínu a nová exportní strategie. Strategie Ministerstva průmyslu a obchodu pro Čínu („Strategie“) byla publikována v lednu 2005 a nastiňuje základní cíle, kterých chce vláda dosáhnout ve vzájemných obchodních vztazích.

První část se zabývá historií a analýzou dosavadních ekonomických vztahů; rozebírá silné a slabé stránky, příležitosti a rizika vstupu na čínský trh; analyzuje podmínky a předpoklady přístupu českých firem na čínský trh a shrnuje možné varianty vývoje v jednotlivých odvětvích čínské ekonomiky. V závěru je též věnována pozornost základním ekonomickým veličinám. V druhé části jsou definovány cíle, nejprve strategické a posléze dílčí – včetně stanovení způsobu hodnocení a kritických faktorů, které mohou realizaci strategie ovlivnit. Nástroje

⁴⁵¹ http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/statistika/platbni_bilance_stat/pzi/pzi_2005_toky/ti_2005_zeme_eur.html a novější pro rok 2006

⁴⁵² http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/statistika/platbni_bilance_stat/pzi/index.html

⁴⁵³ http://www.cnb.cz/www.cnb.cz/cz/statistika/platbni_bilance_stat/pzi/pzi_2004_stavy/index.html

potřebné k dosažení stanovených cílů jsou podrobně probrány ve třetí části, společně s oblastmi a regiony pro realizaci cílů, perspektivními obory a návrhem akcí. Poslední část se zabývá finančními a věcnými nároky na realizaci strategie.

Základní cíl je popsán následovně: „Základním cílem Strategie je vytvořit optimálně možné podmínky pro růst českého exportu na čínský trh a ve střednědobém horizontu pak vytvořit podmínky k takovým přírůstkům českého exportu, který povede k zastavení růstu pasivního salda ČR v zahraničním obchodu s ČLR a vytvoří východisko k trendu, směřujícímu k postupnému snižování deficitu obchodní bilance mezi ČR a ČLR.“

Souběžnými cíli jsou pak investice na obou stranách, tedy české investice v Číně a příliv čínských investic do ČR, které budou mít vysoký stupeň přidané hodnoty, vysokou technologickou úroveň a vytvoří základnu pro vývoz produkovaných výrobků na třetí trhy, zejména do EU.

Díličích cílů bylo definováno celkem deset a všechny směřují k jednomu obecnému cíli – zvýšit český vývoz do ČLR. Mezi tyto cíle patří například novelizace zastaralých dohod, realizace výstavních akcí, prosazování zájmů ČR při přípravě Společné obchodní politiky (SOP) EU, informovanost českých subjektů o možnostech proexportního financování atd.

Nástroje k dosažení cílů zmíněné ve Strategii pro Čínu:

- smluvní nástroje
- institucionální zabezpečení, doplnění zahraniční sítě
- průzkum trhu
- kanceláře českých firem
- výstavy a veletrhy
- prezentace
- oficiální návštěvy vládních činitelů, doprovodné mise
- rozvojová pomoc
- úvěrová politika
- aktivní práce v orgánech EU
- spolupráce Svazu průmyslu ČR a Hospodářské komory ČR
- exportní společnost pro vývoz do ČLR
- výrobní a dodavatelská spolupráce

Hodnocení „Strategie“ a nové vývozní strategie české vlády bude zajímavé až s odstupem nejméně pěti let. Již nyní však lze konstatovat, že některé kroky z výše rozebrané strategie již proběhly a že se intenzita práce na zlepšování obchodních vztahů zvýšila.

Příloha č.5: Česká transkripce z pinyin

Pinyin	Česká transkripce	Český název
Anhui	An-chuej	
Beijing	Pei-t'ing	Peking
Deng Xiaoping	Teng Siao-pching	
Fujian	Fu-t'ian	
Gansu	Kan-su	
Guangdong	Kuang-tung	Kanton
Guangxi	Kuang-si	
Guangzhou	Kuang-čou	
Guizhou	Kuej-čou	
Hainan	Chaj-nan	
Hebei	Che-pej	
Heilongjiang	Chej-lung-t'iang	
Henan	Che-nan	
Hu Jintao	Chu T'in-tchao	
Hubei	Chu-pej	
Hunan	Chu-nan	
Chongqing	Čchung-čing	
Jiangsu	Ťiang-su	
Jiangxi	Ťiang-si	
Jilin	Ťi-lin	
Li Zhaoxing	Li Čao-sing	
Liaoning	Ljao-ning	
Nanjing	Nan-t'ing	
Nei Mongol	Nej Mongol	Vnitřní Mongolsko
Ningxia	Ning-sia	
Qinghai	Čing-chaj	
Shaanxi	Ša-an-si	
Shanghai	Šang-chaj	Šanghaj
Sichuan	S`-čchuan	
Taiwan	Tchaj-wan	
Tianjin	Tchien-t'in	
Wen Jiabao	Wen Ťia-pao	
Xianggang	Siang-kang	Hongkong
Xinjiang	Sin-t'iang	
Xizang	Si-cang	Tibet
Yunan	Ju-nan	
Zhejiang	Če-t'iang	

Příloha č.6: Nerovnováha mezi provinciemi: ekonomické ukazatele 2004 (2003)

Provincie	HDP	HDP/ obyv.	Prům. roční mzda	PZI 2003	Podíl na HDP			Zaměstnanost		
	RMB mil.	RMB	RMB	USD mil.	A	I	S	A	I	S
Beijing	428 331	37 058	29 674	2 191	2,4	37,6	60,0	6,9	26,4	66,7
Tianjin	293 188	31 550	21 754	1 535	3,5	53,2	43,3	19,3	40,1	40,6
Hebei	876 879	12 918	12 925	964	15,6	52,9	31,5	47,1	28,9	24,0
Shanxi	304 241	9 150	12 943	214	8,3	59,5	32,2	43,8	25,4	30,8
Inner Mongolia	271 208	11 305	13 324	89	18,7	49,1	32,2	54,5	14,9	30,6
Liaoning	687 265	16 297	14 921	2 824	11,2	47,7	41,1	36,8	24,8	38,4
Jilin	295 821	10 932	12 431	191	19,0	46,6	34,4	46,5	18,6	34,9
Heilongjiang	530 300	13 897	12 557	322	11,1	59,5	29,4	49,1	20,4	30,5
Shanghai	745 027	55 307	30 085	5 468	1,3	50,8	47,9	8,3	39,5	52,2
Jiangsu	1 540 316	20 705	18 202	10 564	8,5	56,6	34,9	31,0	36,2	32,7
Zhejiang	1 124 300	23 942	23 506	4 981	7,3	53,8	39,0	26,9	39,7	33,4
Anhui	481 268	7 768	12 928	367	19,4	45,1	35,5	52,3	20,2	27,5
Fujian	605 314	17 218	15 603	2 599	12,9	48,7	38,4	40,3	29,4	30,3
Jiangxi	349 594	8 189	11 860	1 612	20,4	45,6	34,0	48,0	20,3	31,8
Shandong	1 549 073	16 925	14 332	6 016	11,5	56,3	32,2	44,4	27,6	28,0
Henan	881 509	9 470	12 114	539	18,7	51,2	30,1	58,1	20,4	21,5
Hubei	630 992	10 500	11 855	1 569	16,2	47,5	36,4	44,0	18,9	37,1
Hunan	561 226	9 117	13 928	1 018	20,6	39,5	39,9	55,2	15,9	28,8
Guangdong	1 603 946	19 707	22 116	7 823	7,8	55,4	36,8	35,7	29,1	35,2
Guangxi	332 010	7 196	13 579	419	24,4	38,8	36,8	57,8	10,8	31,3
Hainan	76 936	9 450	12 652	421	36,9	23,4	39,7	58,0	10,1	31,9
Chongqing	266 539	9 608	14 357	261	16,2	44,3	39,5	47,6	20,1	32,3
Sichuan	655 601	8 113	14 063	412	21,3	41,0	37,7	52,8	17,5	29,6
Guizhou	159 190	4 215	12 431	45	21,0	44,9	34,1	59,6	9,8	30,6
Yunnan	295 948	6 733	14 581	84	20,4	44,4	35,2	71,3	9,1	19,6
Tibet	21 154	7 779	30 873	0	20,5	27,2	52,3	63,7	9,4	26,9
Shaanxi	288 351	7 757	13 024	332	13,7	49,1	37,2	51,2	17,3	31,5
Gansu	155 893	5 970	13 623	23	18,1	48,6	33,3	58,5	13,8	27,7
Qinghai	46 573	8 606	17 229	25	12,4	48,8	38,8	51,2	16,5	32,3
Ningxia	46 035	7 880	14 620	17	14,2	52,0	33,8	49,9	21,4	28,7
Xinjiang	220 015	11 199	14 484	15	20,2	45,9	33,9	54,2	13,2	32,6

Zdroj: China Statistical Yearbook 2005

Příloha č.7: Členství vybraných zemí v ASEM a ostatních asijských seskupeních

	ASEM	Rozšířený ASEM	ASEAN	ARF	ASEAN +3	ASEAN PMC 10+10	EAS	APEC	SAARC	SCO
EU25										
EC										
Bulharsko										
Rumunsko										
Brunej										
Indonésie										
Malajsie										
Filipíny										
Singapur										
Thajsko										
Vietnam										
Kambodža										
Laos										
Myanmar										
ASEAN sekretariát										
Timor Leste										
Čína										pozorovatel
Japonsko										
J. Korea										
S. Korea										
Mongolsko										
Indie										
Pákistán										
Bangladéš										
Nepál										
Bhútán										
Srílanka										
Maledivy										
Hongkong										
Tchaj-wan										
USA										
Kanada										
Austrálie										
Nový Zéland										
Papua N.G.										
Čile										
Mexiko										
Peru										
Rusko										
Kazachstán										
Kyrgystán										
Tádžikistán										
Uzbekistán										

Zdroj: http://ec.europa.eu/comm/external_relations/asem/asem_process/asem_organizations.pdf

Pozn.: Bulharsko, Rumunsko, Indie, Mongolsko, Pákistán a Sekretariát ASEANu se formálně stanou partnery rozšířeného ASEM v roce 2008 na ASEM 7 Summit.